GABRIELA IRIMESCU • MIHAELA RĂDOI
(coordonatori)

VIOLENȚA ASUPRA FEMEII

Ipostaze • Explicații • Intervenții

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA" IAȘI

Gabriela Irimescu • Mihaela Rădoi
(coordonatori)

VIOLENȚA ASUPRA FEMEII

Ipostaze. Explicații. Intervenții

Gabriela Irimescu este doctor în sociologie şi conferenţiar universitar în cadrul Departamentului de Sociologie şi Asistenţă Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. A absolvit Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, specializare asistenţă socială în anul 1995, şi modulul de studii aprofundate *Acţiune socială şi dezvoltarea resurselor umane* în anul 1999. Principalele sale domenii de interes vizează asistenţa socială a familiei şi a copilului, asistenţa socială a copilului victimă a abuzului, violenţa în familie, crizele familiale, grupul în practica asistenţei sociale, terapia familială. A publicat lucrarea *Protecţia socială a copilului abuzat*, 2006 şi este coautor al mai multor volume, autor de cursuri universitare şi manuale pentru asistenţii sociali. Este autor al mai multor rapoarte de cercetare, capitole de cărţi şi studii publicate în reviste şi cărţi de specialitate. Are experienţă ca cercetător în proiecte cu finanţare publică şi privată. Este psihoterapeut sistemic de familie şi cuplu.
Discipline predate (titular de curs): Asistenţa socială a familiei şi a copilului; Asistenţa socială a copilului maltratat; Criza familială, Violenţa în familie; Grupul în practica asistenţei sociale, Asistenţă social aplicată, Introducere în terapia familială.

Mihaela Rădoi este doctor în sociologie (teza cu titlul *Devianţa socială şi dependenţa de substanţe*) şi conferenţiar universitar în cadrul Departamentului de Sociologie şi Asistenţă Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi. Din mai 2013, este Directorul Departamentului pentru Învăţământul la Distanţă. A fost bursier postdoctoral al Universităţii de Medicină şi Farmacie „Grigore T. Popa" din Iaşi. Principalele sale domenii de interes vizează etica şi deontologia profesională, formarea profesională, sociologia sănătăţii şi adicţii. Face parte din comitetul de redacţie al *Analelor Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Secţiunea Sociologie şi Asistenţă Socială*. Este autor al mai multor capitole de cărţi şi studii publicate în reviste de specialitate din ţară şi străinătate.
Discipline predate (titular): Deontologia profesiei de asistent social; Deontologia şi legislaţia muncii; Protecţia şi asistenţa socială a şomerilor; Devianţa urbană şi drogurile.

Referenţi ştiinţifici:
Prof.univ.dr. Ştefan Afloroaei, membru corespondent al Academiei Române
Prof.univ.dr. Conţiu Şoitu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi

Redactor: Marius-Nicuşor Grigore
Coperta: Manuela Oboroceanu
Tehnoredactare: Luminiţa Răducanu

ISBN 978-606-714-424-6

700109 – Iaşi, str. Pinului, nr. 1A, tel./fax: (0232) 314947
http:// www.editura.uaic.ro e-mail: editura@uaic.ro

Gabriela Irimescu • Mihaela Rădoi
(coordonatori)

VIOLENȚA ASUPRA FEMEII

Ipostaze. Explicații. Intervenții

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” IAȘI

2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Violenţa asupra femeii: ipostaze, explicaţii, intervenţii /
coord.: Gabriela Irimescu, Mihaela Radoi. -
Iaşi: Editura Universităţii „Al. I. Cuza", 2017
ISBN 978-606-714-424-6

I. Irimescu, Gabriela (coord.)
II. Radoi, Mihaela (coord.)

Cuprins

Cuvânt înainte

Lucrarea *Violența asupra femeii. Ipostaze. Explicații. Intervenții* propune o temă de actualitate, într-o perioadă în care la nivel european și național, accentul cade pe îmbunătățirea cadrului legislativ prin ratificarea Convenției Europene cu privire la violența asupra femeii și pe dezvoltarea serviciilor de intervenție pentru această categorie socială vulnerabilă.

Întâlnită în fiecare țară, la orice nivel al societății, indiferent de nivelul educației, gradul de pregătire și nivelul de dezvoltare economică, violența asupra femeii îmbracă adesea forma unui tabu, despre care cei implicați se feresc să discute, iar victima tolerează, suportă în tăcere acțiunile violente. Violența afectează starea de sănătate a femeii-victimă, compromite capacitatea de a relaționa și schimbă profund imaginea despre sine și despre alții.

Volumul de față cuprinde informații detaliate despre problematica violenței asupra femeii, cu accent pe teorii și modele explicative, mituri și reprezentări culturale, forme și strategii de intervenție, studii și cercetări recente cu privire la acest fenomen.

Textele cuprinse în volum reprezintă o selecție a lucrărilor prezentate în cadrul Conferinței „Violența asupra femeii. Ipostaze. Explicații. Intervenții", Ediția I, 2016, eveniment organizat în anul internațional de luptă împotriva violenței asupra femeii. Conferința a fost organizată de către Departamentul de Sociologie și Asistență Socială în colaborare cu Colegiul Asistenților Sociali, sucursala Iași, în perioada 24-25 noiembrie 2016 și continuată cu o a II-a ediție în anul 2017, ediție care a avut în prim plan rolul și importanța serviciilor sociale oferite femeii-victimă a violenței, dar și a serviciilor sociale oferite victimelor colaterale – copiii.

Autorii lucrării de față sunt: sociologi, psihologi, psihoterapeuți, asistenți sociali, medici, cadre didactice universitare, dar și masteranzi și doctoranzi, cu toții preocupați de analiza, problematizarea și cercetarea fenomenului violenței asupra femeii.

Volumul este orientat spre cunoașterea și asimilarea abordărilor, modelelor consacrate de bună practică, a metodelor, instrumentelor și tehnicilor folosite în diminuarea fenomenului violenței și se adresează atât studenților, cât și profesioniștilor din domeniul serviciilor sociale.

Coordonatorii

Femeia într-o lume a violenței

Gabriela Irimescu[1], Mihaela Rădoi[2]

Abstract

Violence destroys lives, we encounter it in every country, at all society levels, irrespective of the education level, instruction degree, and economic development level. However, far too many times violence is taboo; those involved do not wish to discuss it openly, thus tolerating violent actions or bearing them in silence. Violence is a good friend with fear and it leaves emotional scars for an entire lifetime. Violence affects the state of health, compromises the capacity of establishing relationships, and changes the image of the self and of the others.

Through this paper, we wished to write an introduction to the issue of violence, by clarifying the terms violence, family violence, and violence against women. We have inserted recent statistical data regarding violence against women, data providing a cold diagnosis upon a phenomenon that begins to become an epidemic. We featured violence as a complex phenomenon that must be analyzed from a social perspective, as well as from the standpoint of health status and of violation of human rights and dignity.
Keywords: violence, family violence, violence against women

Résumé

La violence détruit des vies, nous la rencontrons dans tout pays, à tout niveau de la société, quelque soient le niveau d'éducation, le degré d'instruction et le niveau de développement économique. Néanmoins, trop de fois la violence est un tabou, sur lequel les personnes impliquées évitent de discuter ouvertement, en tolérant les actions violentes ou en les supportant en silence. La violence est une bonne amie de la peur et elle laisse des cicatrices émotionnelles pour la vie entière. La violence affecte l'état de santé, elle compromet la capacité d'établir des relations, elle change l'image de soi et des autres.

Cet article se propose de faire une introduction à la problématique de la violence, tout en clarifiant les termes violence, violence en famille et violence contre la femme. Nous avons inséré des données statistiques récentes concernant la violence contre la femme, des données qui offrent un froid diagnostic sur un phénomène qui commence à acquérir les proportions d'une épidémie. Nous avons présenté la violence comme un

[1] Conferențiar, Departamentul de Sociologie şi Asistență Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: gabriela.irimescu@gmail.com

[2] Conferențiar, Departamentul de Sociologie şi Asistență Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: radoi.mihaela73@gmail.com

phénomène complexe qui doit être analysé du point de vue social, de l'état de santé et de la violation des droits de l'homme et de la dignité humaine.
Mots-clés: violence, violence en famille, violence contre la femme

Rezumat

Violența distruge vieți, o întâlnim în fiecare țară, la orice nivel al societății, indiferent de nivelul de educație, gradul de pregătire și nivelul de dezvoltare economică. Dar, de prea multe ori violența este un tabu, despre care cei implicați se feresc să discute deschis, tolerând acțiunile violente sau suportându-le în tăcere. Violența este prietenă bună cu frica și lasă cicatrici emoționale pentru toată viața. Violența afectează starea de sănătate, compromite capacitatea de a relaționa, schimbă imaginea despre sine și despre alții.

Prin lucrarea de față am dorit să realizăm o introducere în problematica violenței, prin clarificarea termenilor de violență, violență în familie și violență asupra femeii. Am inserat date statistice recente cu privire la violența asupra femeii, date ce oferă un diagnostic la rece asupra unui fenomen ce începe să capete proporțiile unei epidemii. Am prezentat violența ca un fenomen complex ce trebuie analizat atât din punct de vedere social, al stării de sănătate, cât și și al încălcării drepturilor și demnității umane.
Cuvinte cheie: violență, violență în familie, violență asupra femeii

Violența, în sens generic, semnifică „utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup sau clasă socială, în scopul impunerii voinței asupra altora" (Zamfir & Vlăsceanu 1993, 670-671).

Violența este văzută și ca o situație de interacțiune în care unul sau mai mulți actori acționează direct sau indirect, aducând prejudicii altora, în grade diferite, prejudicii aduse integrității lor fizice, morale, posesiunilor lor, sau prin participări simbolice sau culturale. Plecând de la această definiție, se pot identifica trei elemente care surprind înțelesul conceptului: (1) violența este o situație de interacțiune, (2) este o acțiune prin care se aduc prejudicii altora și (3) aceste prejudicii se manifestă direct sau indirect (Michaud 1978 apud Sălăvăstru 2003, 121).

Cele trei elemente de identificare anterior enunțate se regăsesc și în cazul particular, al violenței în familie. Cu toate acestea, definirea violenței în familie nu este ușor de realizat, dată fiind complexitatea fenomenului și sfera de cuprindere, însă în literatura de specialitate au fost avansate mai multe formulări, care își propun să răspundă cât mai obiectiv realităților sociale. Cercetările care au avut ca zonă tematică agresiunea în mediul familial au definit fenomenul folosind una din următoarele sintagme: *violență în familie, violență intrafamilială, violență domestică*. Fiecare dintre aceste sintagme are conotații specifice, sugerând fie: (1) familia este un spațiu privat, relativ izolat de spațiul public și având probleme specifice; (2) violența în familie este un mod de a reproduce, dar și de a amplifica în spațiul privat climatul marcat astăzi de tensiuni și violență în spațiul public („intra" trimite la „extra"); (3) familia este tratată ca grup domestic, utilizând drept

criteriu coabitarea şi rezidenţa comună/împărţirea aceluiaşi spaţiu de viaţă (Munteanu & Sagebiel 2007, 215-216).

Violenţa în familie poate fi definită ca un pattern de control coercitiv caracterizat prin folosirea comportamentelor abuzive fizice, sexuale sau emoţionale. Tratarea cu violenţă a partenerului, cât şi relaţionarea abuzivă în cadrul familiei, a devenit un fenomen prezent în multe din mediile sociale caracterizate de deprivare socială şi economică. Studiile efectuate asupra familiei, ca instituţie socială, au arătat că violenţa manifestată în context familial prezintă aceste trăsături, dar şi altele, precum: comportamentul necontrolat, aşteptări nerealiste, tendinţele de izolare, blamare reciprocă, manifestările violente în cazul relaţiilor dintre membrii familiei, utilizarea forţei şi a admonestărilor verbale ş.a.

În actele normative, violenţa în familie este definită ca „orice acţiune sau inacţiune intenţionată, cu excepţia acţiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârşită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiaşi familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferinţe fizice, psihice, sexuale, emoţionale ori psihologice, inclusiv ameninţarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate. Constituie, de asemenea, violenţă în familie împiedicarea femeii de a-şi exercita drepturile şi libertăţile fundamentale. (Legea nr. 217 din 22/05/2003, art. 3, republicată – a se vedea *ANEXA 1*).

Violenţa în familie, potrivit legislaţiei în vigoare, se manifestă sub următoarele forme:

(1) *violența verbală* – adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, ameninţări, cuvinte şi expresii degradante sau umilitoare;

(2) *violența psihologică* – impunerea voinţei sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune şi de suferinţă psihică în orice mod şi prin orice mijloace, violenţa demonstrativă asupra obiectelor şi animalelor, prin ameninţări verbale, afişare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieţii personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

(3) *violenta fizică* – vătămarea corporală ori a sănătăţii prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înţepare, tăiere, ardere, strangulare, muşcare, în orice formă şi de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultat al unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

(4) *violența sexuală* – agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărţuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreţinerii unor relaţii sexuale forţate, viol conjugal;

(5) *violența economică* – interzicerea de activităţii profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existenţă primară, după cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, acţiunea de sustragere intenţionată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de

a poseda, folosi şi dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor şi resurselor comune, refuzul de a susţine familia, impunerea de munci grele şi nocive în detrimentul sănătăţii, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

(6) *violenţă socială* – impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate si de prieteni, interzicerea frecventării instituţiei de învăţământ, impunerea izolării prin detenţie, inclusiv în locuinţa familială, privare intenţionată de acces la informaţie, precum si alte acţiuni cu efect similar;

(7) *violenţa spirituală* – subestimarea sau diminuarea importanţei satisfacerii necesitaţilor moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizarea aspiraţiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, impunerea aderării la credinţe şi practici spirituale şi religioase inacceptabile, precum şi alte acţiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare (Legea 217/2003, art. 4, republicată).

În spaţiul familial românesc, rolul victimei este ocupat cu o frecvenţă zdrobitoare de femei. Date statistice oferite reţelei pentru prevenirea şi combatere a violenţei împotriva femeii, de către Inspectoratul General al Poliţiei Române, arată faptul că, în primele şase luni ale anului 2016 s-au înregistrat 8.926 de sesizări pentru violenţe săvârşite în familie, din care (79%) dintre victime sunt femei şi fete, iar (92,3%) dintre agresori sunt bărbaţi; astfel, cazurile de violenţă în familie se transformă în proporţie de (79 %) în cazuri de violenţă asupra femeii.

În Eurobarometrul special 449, din iunie 2016, la secţiunea dedicată ţării noastre, se specifică faptul că violenţa împotriva femeii este cel mai probabil să apară acasă (87%). Căminul, spaţiul conjugal, transformându-se dintr-un loc al siguranţei într-un spaţiu propice agresiunilor, mai mult chiar (32%) dintre respondenţi consideră violenţa domestică o chestiune privată ce trebuie rezolvată în familie, victima fiind adesea cea care provoacă actul de violenţă (26%) şi exagerează cu privire la acţiunea în sine (23%). În acest context interpretativ, este uşor de înţeles de ce victima nu depune plângere, iar martorii nu intervin. În acelaşi studiu sunt prezentate şi câteva elemente de înţelegere şi justificare a violenţei, ce par să vină din sfera miturilor cu privire la violenţă şi aplicate în mod special violenţelor sexuale. Astfel, respondenţii (55%) consideră justificată întreţinerea relaţiilor sexuale fără consimţământul celeilalte persoane, procent care ne situează pe poziţia a III-a între ţările Uniunii Europene. Justificările pentru un astfel de comportament sunt corelate cu următoarele situaţii: consum de alcool sau droguri (30%), persoana merge de bunăvoie acasă la cineva după o petrecere sau întâlnire (26%), poartă un articol de îmbrăcăminte provocator sau sexy (25%), persoana nu spune clar sau nu se opune fizic (22%), persoana a avut mai mulţi parteneri (20%).

Identificată în proporţie mare, violenţa împotriva femeii este considerată inacceptabilă şi ar trebui întotdeauna pedepsită prin lege, spun (96%) dintre

respondenţii aceluiaşi Eurobarometru. Ceea ce surprinde cu privire la datele pentru ţara noastră, sunt aspectele referitoare la necunoaşterea serviciilor de specialitate şi, mai ales, a serviciilor unde se pot semnala aceste situaţii. Deşi (24%) dintre respondenţii din ţara noastră au în cercul de prieteni sau rude victime ale unei forme de violenţă domestică, ei nu cunosc nici un serviciu de sprijin (76%), preferând „semnalarea" evenimentului tot membrilor familiei sau unui prieten (53%). Se creează astfel un cerc vicios, în spaţiul familial agresiv, femeia victimă găsind cu greu rezolvarea. Violenţa asupra femeii este încă privită unidimensional, ca o problemă a acelei familii şi nu ca o problemă dintr-o arie mai mare, aceea a încălcării drepturilor şi demnităţii umane.

Convenţia de la Istanbul, ratificată prin Legea 30/2016, defineşte violenţa împotriva femeii ca „o încălcare a drepturilor omului şi o formă de discriminare împotriva femeilor şi va însemna toate acţiunile de violenţă de gen care rezultă în sau care sunt probabile a rezulta în vătămarea sau suferinţa fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv ameninţările cu asemenea acţiuni, constrângerea sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă se produce în public sau în viaţa privată" (Legea 30/2016, art. 3, alin. a – a se vedea *ANEXA 2*).

Declaraţia Naţiunilor Unite (1993) de eliminare a violenţei împotriva femeilor precizează că: „violenţa împotriva femeilor este o manifestaţie a inegalităţii relaţiilor de putere dintre bărbaţi şi femei" şi că „violenţa împotriva femeilor este un mecanism social prin care femeile sunt forţate să ia o poziţie subordonată bărbatului."

Violenţa asupra femeii şi comportamentele violente sunt probleme majore cu caracter universal, ce afectează toate categoriile sociale, nici o ţară din lume nefiind imună la acest fenomen. Violenţa asupra femeii are diferite feţe ca: violenţă domestică, exploatare sexuală, exploatare economică, atacuri la locul de muncă sau în spaţii publice, hărţuire, hărţuire în mediul online, viol, mutilări genitale, căsătorie forţată etc.

La nivel global, Organizaţia Mondială a Sănătăţii, estimează că 1 din 3 femei, de fapt, (35%) dintre femei şi fete s-au confruntat cu o formă de violenţă fizică sau sexuală, din partea partenerului sau a unei alte persoane, iar (38%) dintre crimele asupra femeilor au fost realizate de partenerul de viaţă. La nivel mondial, violenţa fizică şi/sau sexuală asupra femeii din partea partenerului şi violenţa sexuală din partea unei alte persoane se întâlnesc în procente ce variază de la (24,6%) în regiunea de vest a Pacificului, (25,4%) în zona Uniunii Europene, (29,8%) în regiunea Americii de Nord, (36,6%) în regiunea Africii, (37%) în regiunea Mediteraneană şi (37,7%) în regiunea Asiei de est, valori ce au condus la vehicularea asemănării violenţei asupra femeii cu o epidemie.

A reduce problema violenţei asupra femeii la o cifră, sau doar la experienţa suferinţei corporale, a „medicaliza" problema, aşa cum apare la unii autori (Vrasti 2012, 285) plasează victima într-o poziţie pasivă, dependentă de alţii, dependentă

de servicii medicale şi minimizează sau chiar nu recunoaşte capacităţile de răspuns, de acţiune, de reorganizare, de *re-împuternicire* ale femeii. Plasarea doar în poziţia de victimă fără a aduce ca perspectivă şi poziţia de supravieţuitor/învingător face ca intervenţia în situaţiile de violenţă asupra femeii să fie limitată şi mărginită de cadrul conceptual al înţelegerii fenomenului. Prin urmare, violenţa asupra femeii reprezintă, o problemă socială, o problemă de sănătate publică şi, în acelaşi timp, o problemă de încălcare a drepturilor omului.

Problema care apare în cazul nostru nu este definirea fenomenului – legea 217/2003 revizuită defineşte şi clasifică formele de violenţă în familie, iar Convenţia Consiliului Europei, ratificată şi de ţara noastră prin Legea 30/2016, defineşte şi clasifică formele de violenţă asupra femeii –, ci înţelegerea complexităţii fenomenului şi dezvoltarea strategiilor de intervenţie de tip ecosistemic (de la general, la particular, de la macrosocial, la mezo- şi microsocial) sunt adevăratele provocări. Accentul ar trebui pus în egală măsură pe cunoaşterea factorilor de risc şi a celor favorizanţi, pe analiza lor în contextul cultural românesc, pe intervenţie în egală măsură, ca şi pe prevenirea situaţiilor de violentă asupra femeii. Ca şi intervenţia, prevenirea trebuie gândită la trei nivele: macro, mezo şi micro. În situaţiile de violenţă asupra femeii, intervenţia şi/sau prevenţia doar la un nivel, nu produce rezultate pe termen lung, ci doar la rezolvarea temporară a problemei, fără a preveni recidivele şi revictimizările. De asemenea, palierele de lucru trebuie să privească în egală măsură criza apărută, recuperarea şi protecţia. Nivelul de acţiune este atât individual, cu adresabilitate către femeia victimă şi agresor, dar şi familial şi comunitar. Intervenţia, aşadar, este una complexă, iar reuşita apare doar din abordarea simultană a celor trei niveluri: individual, familial şi societal.

Într-o lume complexă, iată că şi violenţa asupra femeii nu poate fi analizată, înţeleasă şi rezolvată în mod simplist, ci trebuie avute în vedere modelul cultural, politic, modificările sociale, schimbările legislative, dezvoltarea de servicii pentru actorii implicaţi, pregătirea de specialitate a personalului din domeniu, şi în timp, de ce nu, schimbarea mentalităţilor despre violenţa asupra femeii.

Bibliografie

Irimescu, G. (2005). Violenţa în familie. În Neamţu, G., Stan, D. (coord.), *Asistenţa socială. Studii. Aplicaţii*, Editura Polirom, Iaşi, pp. 129-183.

Munteanu, A., Sagebiel, J. (2007). *Practici în asistenţa socială: România şi Germania*, Editura Polirom, Iaşi.

Sălăvăstru, D. (2003). Violenţa în şcoală. În Neculau, A., Ferréol, G. (coord.), *Violenţa. Aspecte psihosociale*, Editura Polirom, Iaşi, pp. 119-139.

Shepard, M., Pence, E. (2003). *Coordonarea reacţiilor comunitare faţă de violenţa domestică*, Editura Tehnica-Info, Chişinău.

Vrasti, R., (2012). *Ghid practic de intervenţie în criză*, www.vrasti.org.

Walker, L.E.A. (1984). *The Battered Woman Syndrome*, Springer, N.Y.

Walker, L.E.A. (1995). Current Perspective on Men Who Batter Women – Implication for Intervention and Treatments to Stop Violence Against Women. *Journal of Family Psychology*, 9 (3): 264-271.

Zamfir, C., Vlăsceanu, L. (1993). *Dicţionar de sociologie*, Editura Babel, Bucureşti.

Acte legislative

Legea nr. 217/2003, pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, publicată în Monitorul Oficial Partea I nr. 367 din 29 mai 2003

Legea nr. 272/2004, privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 557 din 23 iunie 2004

Legea 30/2016 pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 224 din 25 martie 2016

Alte surse

European Union Agency for Fundamental Rights, 2014, *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*
http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report
http://www.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2015/11/infographic-violence-against-women

Organizaţia Mondială a Sănătăţii, 2016, Violence against women. Intimate partner and sexual violence against women
http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/

Comisia Europeană, Reprezentanţa în România, Eurobarometru special 449, Violenţa bazată pe gen, iunie 2016, România,
http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115
https://ec.europa.eu/romania/news/20162511_declaratie_comuna_eliminarea_violentei_impotriva_femeilor_ro

Reţeaua pentru prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeii,
https://violentaimpotrivafemeilor.ro/statistici-privind-violenta-in-familie-aproape-noua-mii-de-cazuri-de-lovire-si-alte-violente-si-80-de-violuri-in-familie-in-primele-6-luni-ale-anului/

Centrul Naţional de Evaluare şi Promovare a stării de sănătate
http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2016/01/Analiza-de-situatie-2015-7.pdf

Declaraţia Naţiunilor Unite pentru eliminarea violenţei asupra femeii din 20 decembrie 1993
http://www.un-documents.net/a48r104.htm

Elemente de sociologie a violenței conjugale

Ion I. Ionescu[1]

Abstract

Domestic violence is defined as a set of behaviors, actions, attitudes, through which one partner of the couple aims to control or dominate the other. Studies show that in most cases the abusers are men and women are the victims (of attacks, threats and verbal, physical, sexual, economic repeated constraints that undermine their social and professional integrity). Violence in couples is present in all categories of population, regardless the social background, financial status or level of education. It affects the entourage of both the victim's, and the aggressor's, including the children. Most often, violence is seen as a cycle, as a succession of events, from apparently insignificant ones to some very serious ones. In the family, periods of calm and reconciliation can alternate with periods of escalating violence. It is important to study and know the impact of violence (in all its forms) on the victim, on children, as the most appropriate way to diminish the scale of the phenomenon in families and communities. We analyzed a definition of domestic violence from the perspective of constructivist sociology. Over time, several explanatory models have been proposed and they were usually causal (which locate the causes of the violence inside the person who behaves violently, or in the outside). These models reflect the complexity of the phenomenon, but from a constructivist perspective we believe that is rather useful to identify the motivation and the responsibility of such violent acts. We will evaluate the explanations given to the phenomenon in terms of utility (therapeutic). It is important to identify what professionals are doing to the social intervention together with those involved in domestic violence (especially programs, projects, specific interventions involving couples where violence is present).
Keywords: domestic violence, conjugal couple, explanatory models of violence, constructivist sociologies, social services

Résumé

La violence domestique est définie comme un set de comportements, d'actions, d'attitudes, par lesquels un partenaire du couple veut contrôler ou dominer l'autre. Les études montrent que, dans la plupart des cas, les abuseurs sont des hommes et les femmes en sont les victimes (des attaques, des menaces et des limitations verbales, physiques, sexuelles, économiques répétées qui déstabilisent leur intégrité sociale et professionnelle). La violence en couple est présente parmi toutes les catégories de la population, quelque soit leur origine sociale, leur statut financier ou leur niveau d'éducation. Elle affecte l'entourage de la victime et de l'agresseur, inclusivement des enfants. La plupart des fois,

[1] Profesor, Departamentul de Sociologie şi Asistenţă Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: ion@uaic.ro

la violence est vue comme un cycle, comme une succession d'événements, à partir des événements apparemment insignifiants à des événements très sérieux. En famille, des périodes de calme and réconciliation peuvent alterner avec des périodes de violence croissante. Il est important d'étudier et de connaître l'impact de la violence (sous toutes ses formes) sur la victime, sur les enfants, le but en étant de trouver les meilleurs moyens pour réduire la magnitude de ce phénomène dans les familles et dans les communautés. Nous avons analysé une définition de la violence domestique de la perspective de la sociologie constructiviste. Au fil du temps, on a proposé plusieurs modèles explicatifs, la plupart étant causals (en trouvant les causes de la violence soit à l'intérieur de la personne qui commet un acte violent, soit à l'extérieur). Ces modèles reflètent la complexité du phénomène, mais du point de vue constructiviste nous pensons qu'il est utile d'identifier la motivation et la responsabilité de tels actes violents. Nous allons évaluer les explications offertes pour ce phénomène de la perspective de l'utilité (thérapeutique). Il est important d'identifier les professionnels qui déroulent l'intervention sociale et ceux qui sont impliqués dans le domaine de la violence domestique (spécialement des programmes, des projets, des interventions spécifiques pour des couples où la violence est présente).
Mots-clés: violence domestique, couple conjugal, modèles explicatifs de la violence, sociologies constructivistes, services sociaux

Rezumat

Violenţa domestică este definită ca un set de comportamente, acţiuni, atitudini, prin care unul dintre partenerii cuplului vrea să-l controleze şi să-l domine pe celălalt. Studiile au arătat că, în cele mai multe cazuri, abuzatorii sunt bărbaţi, iar femeile sunt victime (ale atacurilor, ameninţărilor şi constrângerilor verbale, fizice, sexuale, economice repetate, care le subminează integritatea socială şi profesională). Violenţa în cuplu este prezentă la toate categoriile de populaţie, indiferent de originea socială, de statutul financiar sau de nivelul de educaţie. Afectează atât anturajul victimei, cât şi pe cel al agresorului, inclusiv pe copii. De cele mai multe ori, violenţa este văzută ca un ciclu, ca o succesiune de evenimente, de la cele aparent nesemnificative, la altele foarte grave. În familie, perioadele de calm şi împă- care alternează cu perioadele de violenţă crescândă. Este important să studiem şi să aflăm impactul violenţei asupra victimei (sub toate formele ei), asupra copiilor, pentru a găsi cele mai bune mijloace de a reduce magnitudinea acestui fenomen în familii şi comunităţi. Am analizat o definiţie a violenţei domestice din perspectiva sociologiei constructiviste. De-a lungul timpului, au fost propuse mai multe modele explicative, majoritatea cauzale, violenţa derivând fie din interiorul persoanei care se comportă violent, fie din exteriorul acesteia. Aceste modele reflectă complexitatea fenomenului, dar, dintr-o perspectivă constructivistă, credem că este util să găsim motivaţia şi responsabilitatea pentru aceste acte violente. Vom evalua explicaţiile date fenomenului în ceea ce priveşte utilitatea lor terapeutică. Este important să identificăm persoanele care se ocupă de intervenţia socială şi pe acelea din domeniul violenţei domestice (în special programele, proiectele, intervenţiile specifice pentru cuplurile în care este prezentă violenţa).
Cuvinte cheie: violenţă domestică, violenţă conjugală, modele explicative ale violenţei, sociologii constructiviste, servicii sociale

Introducere

Fostul preşedinte american, Jimmy Carter, care a vizitat aproape toate ţările de pe glob, spunea în 2015 că *abuzul principal al drepturilor omului pe glob este abuzul asupra femeilor* (Carter 2006). Cercetătorii identifică motive, cauze ale violenţei şi propun mai multe explicaţii ale acesteia:

- *interpretarea greşită a scrierilor religioase* (*Biblia, Coranul* ş.a.) de către bărbaţii care ocupă poziţii înalte în biserici, moschei, sinagogi şi care spun că femeile sunt secundare în raport cu bărbaţii în ochii lui Dumnezeu;
- *se recurge tot mai des la abuzuri, la violenţă în lume*[2];
- *oamenii săraci şi neajutoraţi recurg la violenţă şi abuz* sub diferite forme: *mutilarea genitală; crimele de onoare* (familia interpretează greşit „scrierile sfinte" şi execută fata care a fost violată, care s-a căsătorit cu un bărbat fără voia tatălui, uneori chiar dacă poartă „haine nepotrivite";
- *sclavia* („traficul de persoane");
- *prostituţia;*
- *hărţuirile* sexuale, *plata inegală pentru muncă egală* etc.

Bărbaţii spun că sunt contra abuzului femeilor, dar acceptă poziţia privilegiată pe care o au. Deci, tot femeile puternice, care îşi folosesc libertatea de a vorbi şi acţiona pot cere nediscriminarea femeilor, încetarea violenţei asupra lor.

Studiile arată că, în cele mai multe cazuri, agresori sunt bărbaţii, iar femeile victime, că violenţa în cupluri e prezentă în toate categoriile populaţiei, indiferent de originea socială, situaţia materială, nivelul educaţional etc.[3], că violenţa afectează şi anturajele victimei şi agresorului, inclusiv copiii, că se manifestă ca o succesiune de evenimente, de la unele aparent nesemnificative până la altele foarte grave. Sunt numeroase studii referitoare la factorii predictibilităţii neînţelegerilor sau separării cuplului, referitoare la cauzele divorţului (Fougeyrollas-Schwebel & Jaspard 2002), şi altele (mai puţine), care identifică factori favorizanţi ai apropierii soţului şi soţiei, care favorizează parteneriatul sau reconstruirea relaţiilor deteriorate, care identifică impactul violenţei şi modalităţi adecvate de intervenţie. Unii autori identifică „perioade critice" în viaţa cuplurilor (Jaspard 2005), alţii fac tipologii ale „bărbaţilor violenţi" (în funcţie de caracteristicile lor sociodemografice şi ale personalităţii lor), alţii caută să identifice caracteristicile cuplurilor armonioase.

---

[2] În SUA, de exemplu, a avut loc o creştere a abuzurilor contra oamenilor săraci, negri, minorităţi – cu precădere cei trimişi la închisoare (Wacquant 2004).

[3] Dacă organizarea comunitară este una patriarhală, fiecare membru are sarcini specifice, familia se bazează pe raportul dominant/dominat, tinerii fiind pregătiţi pentru rolurile specifice de bărbat şi de femeie; adesea, violenţa conjugală e văzută ca o traducere la nivel familial a raportului de putere între sexe existent la nivel societal (în avantajul bărbatului). Căsătoria e aşteptată de către multe femei ca „un cuib ce ocroteşte fericirea în doi", dar adesea înseamnă acceptarea culturii supunerii faţă de soţ.

În analiza fenomenului violenţei conjugale, ar trebui să identificăm şi să definim multitudinea actelor de violenţă, să încercăm măsurarea lor folosind un set coerent de criterii, să avem în atenţie intenţiile agresorului şi victimei şi nu numai caracteristicile contextului social, variabilele sociodemografice sau gravitatea prejudiciilor materiale, numărul, frecvenţa şi durata actelor violente, opiniile persoanelor cu privire la gravitatea violenţelor, totul în vederea construirii unor intervenţii eficiente. Trebuie să avem în vedere aranjamentele instituţionale care pot facilita sau împiedica violenţa[4], dar şi ideologia violenţei (pentru a vedea dacă violenţa e mai curând ignorată, negată sau glorificată în comunităţile reale). Studiem caracteristicile actului violent (persoane implicate, metode de vătămare, tipul şi gravitatea leziunilor, motivaţia actului etc.), dar şi contextul comunitar care poate favoriza sau îngrădi astfel de acte. Optăm pentru perspectiva constructivistă de abordare a violenţei conjugale în contextul actual, propice „dezvoltării durabile" a violenţei (Bouhat-Trezzini 2009).

Cadre explicative ale violenţei conjugale. Perspectiva constructivistă

Violenţa conjugală este explicată adesea cauzal: *Dacă A...., atunci B* (*dacă soţul a fost furios, şi-a bătut soţia*), iar de-a lungul timpului au fost propuse numeroase explicaţii (teorii) ale violenţei conjugale (Kuenzli-Monard 2001).

Violenţa identificată în interiorul persoanei

- *Probleme de sănătate mentală* (Levin & Stava 1987) („e nebun, de aceea s-a comportat astfel" – este o explicaţie folosită adesea de către femeile care suportă agresiunile bărbaţilor pe care-i acuză de „probleme psihice", „tulburări" mentale[5]; o asemenea explicaţie este atrăgătoare, fiindcă e simplă, dar raportându-ne la ea, am putea reţine că responsabilitatea violenţei revine celor care au avut misia de a diagnostica şi trata astfel de persoane (medicul, psihologul, asistentul social) şi nu lor.
- *Lipsa controlului de sine, impulsivitatea* (persoana care acţionează violent nu ar avea control asupra actelor sale; dar un bărbat care nu are control asupra actelor sale îşi asumă/este lăsat să-şi asume responsabilitatea întemeierii unei familii?!).

---

[4] Acolo unde e un climat misogin, sunt mai numeroase actele de violenţă împotriva femeilor.

[5] Au fost făcute şi portrete-tip ale personalităţii celor care „abuzează", însă acestea nu prezic un potenţial agresor. Caracteristicile identificate descriu un tip de personalitate, dar nu explică de ce această personalitate ajunge la violenţă, de ce numai în anumite contexte, şi nici nu oferă o alternativă la violenţă.

Violenţa localizată în traiectoria, istoria persoanei

- *Modelul învăţării sociale* explică violenţa ca pe o repetare a comportamentelor învăţate în familie (*este violent ca şi tatăl său*); este adevărat că în folclor..., sau pedagogii afirmă că „urmaşii îşi imită înaintaşii", că „aşchia nu sare departe de trunchi" etc., este adevărat că numeroase cercetări arată un procent mare de persoane violente care au fost abuzate în copilărie (Gelles 1985), dar putem vedea atitudinile şi comportamentele violente ca pe o fatalitate? Are agresorul dreptul să folosească o astfel de explicaţie ca pe o justificare a comportamentului său violent?
- *Modelul blocajului psiho-sexual* (Finkelhor & Araji 1986) explică violenţa prin faptul că persoana violentă a rămas „blocată" într-un anumit „stadiu de dezvoltare" sau chiar a regresat; este şi aceasta o explicaţie, dar şi în acest caz, persoana violentă nu conştientizează responsabilitatea actului.

Violenţa localizată în relaţiile, în interacţiunile sociale

- *Modelul acumulării frustrărilor* (Storr 1970) propune să reţinem că bărbaţii acumulează frustrări, insatisfacţii, devin ca „oalele sub presiune" şi, când se depăşeşte un anumit prag, explodează, comit acte violente; o asemenea explicaţie este folosită adesea, dar ea poate da de înţeles bărbatului violent că nu e vinovat, că nu el este responsabil de „umplerea paharului" (Dechner 1984).
- *Modelul care consideră violenţa ca pe o modalitate de a menţine echilibrul familiei*; familiile în care se instalează violenţa sunt adesea familii închise, în care rolurile sociale, raporturile dintre sexe sunt rigide, învechite, iar ele consideră că violenţa apare din „grija pentru familie", că prin violenţă comportamentul greşit al victimei este corectat[6]

Violenţa localizată în blocajele de comunicare

- Persoanele care se comportă violent nu comunică normal, nu ştiu să intre în contact cu alţii, nu au dezvoltate calităţi inter-relaţionale (Russel 1988), nu ştiu să stabilească relaţii cu un partener de alt sex, nu pot avea relaţii intime, nu ştiu să-şi exprime sentimentele; şi un astfel de model e interesant şi util, dar nu identifică şi alternativele pe care le au persoanele violente.

[6] „Mă bate, deci mă iubeşte", spune „înţelepciunea populară" românească; un proverb de pe la noi „cere" ca „femeia să fie bătută precum coasa"; „tradiţia cere" ca, în anumite sate, la nuntă să fie bătută zestrea miresei, pentru a se demonstra acesteia că trebuie să fie supusă bărbatului; un „obicei tradiţional" cere ca femeia să-şi descalţe soţul şi să primească în schimb lovituri rituale, nedureroase, doar pentru a-i arăta unde îi este locul în familie. Pot fi aflate multe alte proverbe „interesante": „Femeia nebătută e precum casa nemăturată" („ca brazda nearată", „ca moara neunsă") etc.

Violenţa dependentă de „substanţe" (Kantor & Straus 1987)

- Unii explică recurgerea la violenţă prin consumul de alcool, de droguri, care alterează stările conştiente (*eram beat... nu aş fi făcut niciodată aşa ceva dacă eram treaz*); dependenţa de alcool coexistă adesea cu violenţa, dar este mai corect să vorbim de *alcool şi violenţă*, nu de *alcool – cauză a violenţei*, deoarece există oameni care consumă alcool fără să recurgă la violenţă, aşa cum există persoane violente fără să fie sub influenţa alcoolului; chiar în stare de beţie, se întâmplă rar ca o persoană normală să agreseze un reprezentant al legii, un poliţist sau un preot, ceea ce arată că agresorul are discernământ când îşi alege victima.

Sursa violenţei e în structuri sociale, tradiţii, norme şi ideologii

- Modelele propuse de orientările culturaliste, feministe susţin că sursa violenţei se află în structurile sociale, în tradiţii, norme şi ideologii care întemeiază şi menţin violenţa, că familia nu e independentă de determinanţii sociali (sărăcie, prostituţie etc.) ai violenţei, comportamentul agresiv e favorizat, chiar încurajat de funcţionarea societăţii.
- Sunt teorii care sugerează că statutul şi privilegiile bărbatului în societatea actuală sunt cauzele „violenţei masculine" (Dobash & Dobash 1979), că societatea actuală „programează" bărbaţi violenţi.

Modelele explicative ale unui fapt social nu pot fi judecate ca adevărate sau false, ci apreciate pentru utilitatea lor (de exemplu, unele explicaţii sunt mai utile asistenţilor sociali intervenienţi, persoanelor implicate ale violenţei conjugale, decât altele). În locul unei explicaţii de tipul: „violenţa s-a produs deoarece o putere lăuntrică, un impuls, un factor extern au împins individul să acţioneze într-un anumit mod"[7], mai curând propunem una în care insistăm şi asupra *motivaţiei actului* şi *responsabilităţii* celor implicaţi[8]. Violenţa este asociată cu intenţia de a provoca daune, cu ostilitatea şi furia, cu constrângerea sau conflictul, dar este important să ajungem şi la *motivaţiile şi responsabilităţile oamenilor.*

Sistemul juridic a încercat să identifice *intenţia* deliberată de a agresa şi a elaborat norme şi pedepse, dar adesea soţii agresori jură că-şi iubesc soţiile bătute, au remuşcări. Adesea violenţa împotriva unor femei e considerată „întâmplare nefericită" (au fost „în locul nepotrivit, la momentul nepotrivit"). Adesea, mulţi părinţi folosesc pedepse corporale, dar vorbesc de intenţiile lor benefice pentru dezvoltarea morală sănătoasă a copiilor lor.

---

[7] „A l-a lovit pe B deoarece a fost de mic violent, deoarece s-a umplut de mânie, deoarece a fost stresat etc."

[8] O explicaţie periculoasă este cea care postulează: „A loveşte pe B, deoarece B l-a provocat", fiindcă localizează cauza comportamentului violent în celălalt, şi nu în relaţia dintre ei (nu este exclus ca persoana ce suportă agresiunea să o fi provocat, dar aceasta nu justifică violenţa asupra ei).

Violența domestică este o problemă complexă, multidimensională în analiza căreia nicio explicație nu poate, de una singură, să acopere toate aspectele.. Modelul constructivist vede combinația de factori, nivele ale sistemelor implicate în fenomenul violenței domestice:

- ontosistemul (istoria personală, traiectoria individuală, factori individuali);
- microsistemul (relațiile din cuplu: stare, dinamică);
- exosistemul (structurile sociale, mediul sociocultural);
- macrosistemul (valorile, normele socioculturale, credințele).

Vulnerabilitatea la violență conjugală poate fi asociată cu:

- *antecedentele* (cei expuși abuzului sau abuzați în timpul copilăriei sunt mai predispuși să devină agresori sau victime ulterior; probabilitatea e mai mare în cazul în care copilul este dublu expus: la violența între părinți și la violența asupra sa; un bărbat care e de acord cu controlul asupra femeii e un predictor semnificativ al violenței conjugale, mai important chiar decât consumul de alcool excesiv, vârsta, apartenența la o CSP, sau durata unei relații);
- *sărăcia* (slujba cu jumătate de normă, șomajul etc. sunt factori de risc, prin stresul pe care-l întrețin, conflictele din familie plecând adesea de la bani, de la situația la locul de muncă; în zonele sărace, în cuplurile sărace prevalența agresiunii fizice e mai mare);
- *suportul social scăzut* (cei înconjurați de familie, prieteni, de cei dragi își fac confidențe, primesc sfaturi și ajutor pentru rezolvarea problemelor și depășirea crizelor din cuplu, își pot îmbunătăți situația, condițiile de siguranță; izolarea socială, însingurarea pot predispune la violență și menține violența);
- *nivelul școlarizării și nivelul veniturilor* (nivelul ridicat poate avea efect protector contra violenței, poate avea efect preventiv, fiindcă viitorii membri ai cuplului au mai multă putere de decizie cu privire la căsătorie, mai multă putere de a negocia, mai multă autonomie și control al resurselor; în plus, educația permite însușirea unor instrumente de rezolvare a conflictelor, sporirea sentimentului de control asupra propriei vieți; un loc bun de muncă, bine plătit, asigură o mai mare securitate financiară, o mai mare satisfacție profesională).

La nivel macrosocietal, literatura de specialitate cu privire la *relațiile de gen* relevă că acestea sunt construite istoric și cotidian, plecându-se de la anumite diferențe biologice, amplificate prin mecanisme socioculturale de exploatare și dominație, de construcție și interiorizare a diferențelor, de naturalizare și normalizare a lor. „Diferențele de gen nu sunt produsul unui destin biologic, ci sunt constructe sociale în primul rând (...)" (Senotier *et al* 2000, 35). Noi am construit istoric și cotidian „principiul" separării activităților specifice bărbaților și femeilor, „principiul" ierarhiei activităților (munca femeilor are valoare mai mică decât a bărbaților) etc. Nu putem vorbi de *femei, în general*, ci de intersectarea relațiilor de gen, clasă, etnice.

Să ne gândim la *statutul femeilor imigrante*, care le face și mai vulnerabile la violența în cuplu, dar nu plecând doar de la dimensiuni socio-economice, ci și de

la faptul că ele nu ştiu întotdeauna limba oficială a comunităţii în care locuiesc, nu cunosc legile şi normele sociale de acolo, că le e dificil accesul la serviciile medicale, că evită să facă plângere de teamă să nu fie expulzate (cu atât mai mult dacă în ţara respectivă e corupţie, instabilitate politică, lipsă de încredere în poliţie şi instituţii, în autorităţi publice). Dacă au soţi autohtoni, aceştia se tem că soţiile lor imigrante pot deveni independente şi pot da divorţ în caz de violenţă, aşa că le interzic să facă studii, să-şi viziteze prietenii, să părăsească locuinţa, să înveţe limba locală, le menţin într-o stare de dependenţă, ignoranţă, izolare.

În unele grupuri, etno-socio-culturale, familia este pusă înaintea individului, ceea ce înseamnă că acesta trebuie „să facă orice pentru a menţine armonia şi integritatea familiei". De obicei, femeia este cea care trebuie să se sacrifice şi să sufere în tăcere. Nici cererea ei de a fi asistată social nu e bine văzută prin prisma respectabilităţii familiei în comunitate. „Onoarea familiei" e mai presus de orice şi trebuie păstrată. Dacă un membru creează probleme, ruşinea planează asupra întregii familii care poate pierde respectul comunităţii, iar pentru respectul şi onoarea acesteia, comunitatea tolerează chiar uciderea celui care greşeşte.

Este important să apelăm la cei care au studiat cu mai multă atenţie fenomenul violenţei şi au identificat *motivaţii ale violenţei*:

- *pentru binele comunităţii, pentru binele societăţii* (de exemplu, sacrificiul uman ritualic practicat în multe societăţi premoderne era justificat de „îmbunarea zeilor"; statele naţionale moderne şi-au sacrificat adesea tinerii în războaie expansioniste sau defensive; „vânătoarea de vrăjitoare" a fost motivată de dorinţa de a scăpa de suspecţii care puneau în pericol comunităţile; unii au refuzat/nu li s-a dat deliberat tratament medical în cazuri de boli grave „pentru progresul ştiinţei şi practicii medicale"; violenţa a fost utilizată pentru a-i pedepsi pe cei care voiau să stăpânească, să controleze totul, sau pe cei care se lăsau controlaţi; unii au fost închişi cu forţa în spitale de psihiatrie pentru un banc spus la adresa regimului politic, sau pentru o declaraţie politică);
- *pentru binele victimei* (autoflagelarea practicată de creştinii devotaţi în Evul Mediu însemna prosternare înaintea lui Dumnezeu pentru a preveni pedepse viitoare; liposucţia, implantul mamar, liftingul şi alte „practici violente folosite pentru înfrumuseţarea feminină" sunt motivate de dorinţa unor femei de a-şi „ameliora perspectivele sociale şi economice"; medicina foloseşte adesea terapii chirurgicale dureroase, droguri etc. cu intenţia binevoitoare de a prelungi viaţa unor persoane);
- *pentru a satisface nevoia de divertisment* (violenţa fizică în luptele de gladiatori, coride, lupte libere, box etc. arată voinţa de a vedea violenţă pentru „senzaţii tari", pentru excitare sexuală sau catharsis; primii creştini au fost daţi hrană leilor spre bucuria publicului spectator); în numeroase cazuri, violenţa e tolerată (spectatorii curselor automobilistice, ai evenimentelor sportive cu risc ridicat tolerează priveliştile cu jucători răniţi; uneori, organizatorii urmăresc cu

prioritate maximizarea profiturilor, nu sănătatea şi siguranţa jucătorilor sau a spectatorilor...).

Simptome, semne, manifestări ale violenței[9]

Cei care se ocupă de cunoaşterea fenomenului violenţei domestice (în scopul diminuării amplorii lui) disting numeroase simptome, semne, manifestări ale acesteia: lovituri, echimoze, arsuri, răni, fracturi etc.; dureri de cap, tulburări de somn, probleme gastro-intestinale, pierderea poftei de mâncare etc.; simptome post-traumatice: iritabilitate, evitarea celorlalţi, hipervigilenţă, neputinţă, frică, coşmaruri; tulburări psihice: diminuarea/pierderea stimei de sine, atacuri de panică, depresie, anxietate, tentative de sinucidere; refugiu în alcool, în medicamente, în droguri; izolare socială etc.

La copiii expuşi violenţelor apar: probleme afective, atitudinale, comportamentale; tulburări de limbaj, de învăţare, eşec şcolar; agresivitate, hiperactivitate, dificultăţi de concentrare; frică, explozii de furie, coşmaruri, evitarea situaţiilor care amintesc de actele violente trăite, idei suicidale; fugă de acasă, delincvenţă; izolare, iritabilitate, depresie; riscul de a reproduce, la vârsta adultă, comportamentele agresorilor sau victimelor.

La rândul lor, comunitatea şi societatea pot fi afectate de: absenţele de la locurile de muncă, scăderea randamentului muncii, concedieri, costuri legate de intervenţia poliţiei, a justiţiei, a asistenţei/serviciilor sociale etc.

Sunt puţini cei care se ocupă de *violenţa în uniunile consensuale* care se manifestă tot ca abuz de putere, ca încercare a unui membru de a se impune, de a domina, controla pe celălalt. Un astfel de cuplu este descris ca diferit de cuplul conjugal legal şi religios constituit, iar cei care s-au aplecat cu atenţie asupra unui astfel de cuplu au constatat că violenţa se manifestă aici mai curând ca: denigrare, ameninţări şi insulte, gelozie, izolare, controlul îmbrăcămintei celuilalt etc., dar şi ca lovire cu obiecte, hărţuire sexuală, acte sexuale umilitoare, viol. Proiectele de intervenţie vizează ca fetele tinere să-şi construiască relaţii sănătoase, să distingă o relaţie sănătoasă de o relaţie abuzivă, să-şi dezvolte abilităţi de comunicare în relaţiile lor viitoare, strategii de rezolvare a conflictelor în cadrul cuplului, să cunoască şi respecte valori recunoscute etc.

Asistenţii sociali ştiu că dincolo de tăcere şi stereotipurile de gen, violenţă există şi în *cuplurile de homosexuali*. Studii făcute în Canada relevă faptul că rata violenţei în astfel cupluri e dublă faţă de cea raportată în cuplurile heterosexuale[10]. Relaţiile homosexuale sunt percepute cu precădere la nivelul sexualităţii, dar în unele ţări, asemenea cupluri legal constituite, pot adopta copii.

---

[9] http://www.cvfe.be/EtudesEtRecherches.htm (consultat pe 10 august 2016).

[10] http://www.klamydias.ch/fr/resources/violence-couple-homo.pdf (consultat pe 12 septembrie 2016).

Asistenţii sociali care au căutat să le identifice punctele de vedere (pe baza interviurilor semi-structurate cu întrebări deschise) au confirmat adesea stereotipul că membrii unor astfel de cupluri îşi rezolvă problemele prin violenţă fizică, prin luptă „ca între bărbaţi". Reprezentările sociale ale violenţei în cuplurile bărbat-femeie relevă că partenerul agresor e mai curând bărbatul; în cuplul de homosexuali, „un partener joacă rolul de soţ şi celălalt de soţie", iar faptul acesta izolează victima şi inhibă intenţia de a cere ajutor. Devalorizarea „femeii" se manifestă în cuplul homosexual prin ameninţarea cu divulgarea orientării sexuale, cu alte forme de intimidare. Violenţa se menţine acolo unde nu sunt servicii sociale adecvate nevoilor specifice ale acestei clientele.

Tipuri, faze, efecte

Persoana violentă încearcă intimidarea celeilalte prin ton ridicat, strigăte, prin *violenţă verbală*. Atunci când unul dintre membrii cuplului aduce atingere integrităţii psihice sau mentale a celuilalt, stimei de sine sau identităţii lui, vorbim de *violenţă psihologică*. *Violenţa sexuală* înseamnă impunerea dorinţelor sexuale prin ameninţare, umilire, prin forţă şi brutalitate în timpul actului sexual (sunt şi soţii care refuză contactul sexual cu partenerul pentru a-l pedepsi, a-l controla, dar în general ele sunt victimele unor astfel de violenţe). *Violenţa fizică* înseamnă brutalitate, constrângere, lovituri cu palma, cu pumnul, cu picioarele, cu diferite obiecte. *Ameninţarea cu moartea* sau îndemnul la *sinucidere* sunt forme extreme ale violenţei conjugale.

Cei specializaţi în studiul violenţei conjugale identifică *faze ale violenţei* şi vorbesc de un *cerc vicios* al violenţei conjugale (tensiune, abuz, violenţe, justificări, păreri de rău, „luna de miere" – a se vedea Fig. 1).

După ce a intervievat mii de femei victime ale violenţei, Leonore Walker (1979) distingea următoarele faze ale violenţei în familie:

- *acumularea tensiunilor* (individul violent se agită, este surexcitat, gata să „explodeze"; urmează unui fapt, eveniment declanşator, care la alţii se petrece în mintea lor);
- *explozia* (individul strigă, se înfurie peste măsură, intră într-o fază „de alterare a personalităţii" (Kaczmareck 1990), a conştiinţei; la rândul ei, victima reacţionează ca şi cum nu i-ar servi la nimic să se retragă, să plece);
- *post-agresiunea şi remuşcările* (după actul violent, reacţiile celor implicaţi par ca după o catastrofă naturală: prăbuşire psihică, depresie, tendinţe de izolare până la vindecarea rănilor, ruşinea de a se arăta desfigurat(ă) în public etc.; tensiunile scad apoi şi se fac promisiuni („nu se va mai întâmpla"), jurăminte („nu pleca, fără tine viaţa n-are rost"), intervine anturajul.

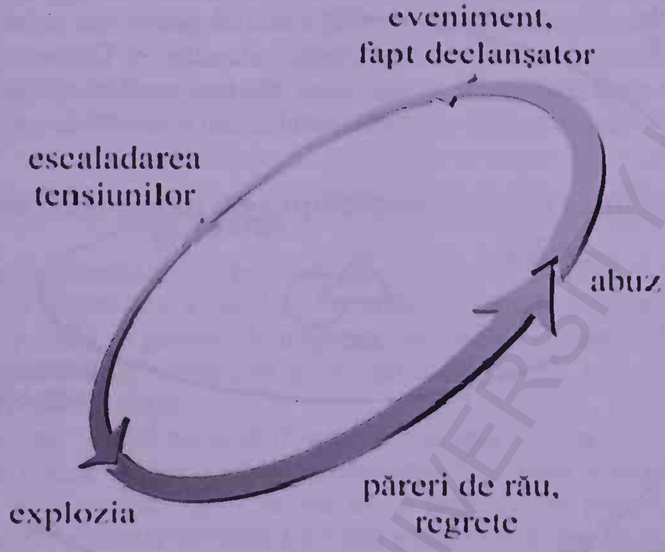

Fig. 1. *Cercul vicios al violenței conjugale* (Ionescu 2016)

Am putea pune în evidență o „spirala infernală" a violenței conjugale (a se vedea Fig. 2).

Cu fiecare ciclu al violenței, victimele își pierd încrederea în ele, stima de sine, fiindcă violența este însoțită de sentimente de culpabilitate, de frică, de rușine. Unora le este frică de reizbucnirea, de explozia violenței în orice moment, plecând de la orice pretext și ascund faptul că sunt victime, le e rușine că trăiesc în „asemenea cuplu". Și unii agresori se autopedepsesc le e frică de destrămarea familiei, de judecata anturajului, de izolare, de probleme cu poliția, cu justiția.

Violența poate marca victimele timp îndelungat, adesea toată viață. Violența dezechilibrează, aduce disperare, izolare. Copiii resimt climatul de nesiguranță din familie, își pot pierde încrederea și stima de sine, pot avea conflicte cu ceilalți copii, probleme la școală. *Copiii pot învăța violența* dacă văd și aud mereu că „femeia trebuie bătută", că „bătaia e ruptă din rai", că e „un mod normal de reglare a tensiunilor" (băiatul poate interioriza atitudinile și comportamentele violente ale tatălui, fetele – atitudinile și comportamentul resemnat al mamei).

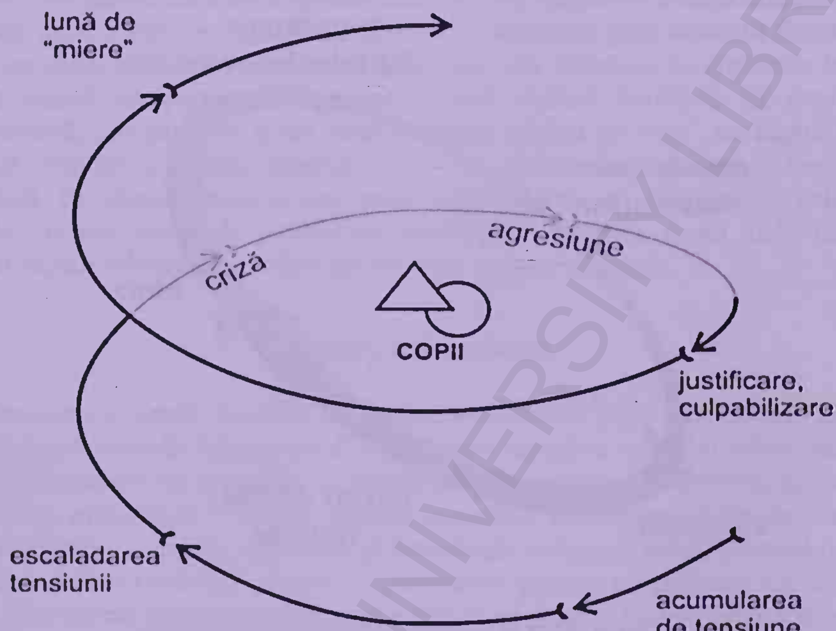

Fig. 2. *„Spirala infernală" a violenței conjugale* (Ionescu 2016)

Multora le place să creadă că „oamenii au o aversiune naturală față de violență", că aceasta se abate de la normalitatea vieţii sociale. În acelaşi timp, se vorbeşte de „normalitatea violenţei împotriva femeilor", există multă violenţă în comunităţi, socioculturi (de exemplu, circumcizia, condiţiile de muncă extrem de periculoase, agresiunile împotriva străinilor, violenţa teroristă). Deşi e văzută diferit de-a lungul istoriei, în unele locuri bătaia încă „e ruptă din rai". Excizia, circumcizia „încalcă drepturile omului", dar încă sunt practicate, ca şi sporturile violente.

Variaţii istorice sunt şi în privinţa incriminării unor astfel de acte, unele fiind tolerate, acceptate, aprobate, autorizate, chiar glorificate, altele fiind repudiate, condamnate.

Actele de violenţă pot fi interpretate diferit în cadrul aceleiaşi etnosocioculturi de către făptuitori, victime şi martori. Unii vor să nege sau să ascundă violenţa, să o minimizeze sau să o aprecieze ca necesară pentru „binele comun", pentru „menţinerea legii şi ordinii", pentru „nevoia de circ şi pâine", alţii văd violenţă peste tot, îi exagerează frecvenţa sau gravitatea, susţinând că este în detrimentul valorilor şi obiectivelor comunităţii.

Viziunile asupra violenţei şi impactului ei sunt elastice, se întind sau se contractă în funcţie de: obiectivele celor implicaţi şi pretinsa eficacitate a violenţei; de imunitatea sau vulnerabilitatea celor implicaţi la sancţiuni sau consecinţe negative; de statutul şi afilierile agresorilor, victimelor sau observatorilor la diferite grupuri, de izolarea spaţială, temporală comunităţilor în care au loc astfel de acte; de disponibilitatea şi eficacitatea relativă a unor alternative la violenţă.

Cum sunt ajutaţi cei implicaţi în violenţa conjugală?

Studiem fenomenul violenţei conjugale pentru a identifica *bune practici* de intervenţie, de diminuare a amplorii acestuia în familii, comunităţi, societăţi, lume. Este important ca persoanele implicate de violenţa conjugală să-şi conştientizeze responsabilităţile, drepturile şi obligaţiile, să-şi ştie punctele tari, slabe, provocările şi oportunităţile.

Unii pot rupe „cercul vicios al violenţei" dacă „rup tăcerea".

De ce nu pleacă victimele violenţei domestice?[11] Fiindcă la început nu conştientizează că sunt abuzate, apoi pentru că „e periculos să părăseşti agresorul" (acesta poate ucide femeia victimă). Este important însă ca femeia să rupă tăcerea, să vorbească despre situaţia sa vecinilor, prietenilor, membrilor familiei, poliţiei, străinilor. Abuzul există doar în tăcere. Femeile pot pune capăt violenţei domestice aducând-o în lumina reflectoarelor[12]. Dacă e scoasă la lumină, dacă victimele povestesc membrilor familiei, colegilor, prietenilor, vecinilor, dacă se adresează celor care au capacitatea să le asculte şi să propună măsuri, să vină cu soluţii (administrative, sociale, juridice, psihologice) amploarea fenomenului se poate diminua.

Există centre de ajutor pentru femeile care au nevoie de suport psihologic, de consiliere, centre de *planning* familial, medici care pot certifica o anumită stare fizică şi psihică a victimei şi pot oferi ajutor medical.

Victimele se pot adresa poliţiei, pot face plângeri[13]. De obicei, persoanele victime ale violenţei domestice se arată jenate, ruşinate. Ele au nevoie de

---

[11] Elizabeth Nyamayaro, fondatoarea campaniei twitter HeForShe a creat peste un miliard de conversaţii pe această temă.

[12] https://www.youtube.com/watch?v=BAEw3tsvRJI (octombrie 2016).

[13] Este o soluţie părăsirea domiciliului conjugal? Victimele violenţelor conjugale au acest drept ; totuşi, decizia de părăsire a familiei nu e uşor de luat, ea cere serioase reflecţii asupra consecinţelor. Violenţa conjugală este inacceptabilă, nimic nu poate justifica comportamentul agresiv al consoartei, dar a pune capăt unei căsătorii nu este o decizie uşor de luat.. De aceea, mulţi implicaţi în violenţa conjugală trăiesc în această situaţie ani în şir, poate toată viaţa. Este mai bine să se rămână într-un climat de violenţă ? Este posibil să se revină la situaţia dinaintea primelor manifestări ale violenţei ? Răspunsul nu este uşor de aflat şi el cere o temeinică gândire, o serioasă pregătire pe plan psihosociologic. Cine o ia pe calea separării, divorţului ar trebui să aibă o voinţă

încredere, empatie şi trebuie susţinute. Dacă părăsesc domiciliul, ar trebui ajutate să-şi găsească un adăpost, dacă sunt rănite, ar trebui să ajungă la medic, dacă sunt afectate psihic, la un psiholog, dacă vor să facă plângere împotriva agresorului, asistentul social le poate însoţi la instituţii specializate, dar victimele trebuie ajutate să ia singure deciziile adecvate, nu să li se impună „soluţii". *Nici o Soluţie nu e singura soluţie !*

Victimele pot fi ajutate să se informeze în privinţa faptelor, actelor, efectelor, alternativelor, soluţiilor. Ele ar trebui să priceapă că au mai multe opţiuni şi că stă în puterea lor să aleagă, asumându-şi de fiecare dată responsabilitatea.

Victimele şi agresorii pot apela, desigur, la asistenţa socială. Colectivă sau individuală, intervenţia specializată în cazuri de violenţă conjugală are în vedere cuplul şi copiii acestuia[14]. Sunt mai numeroase programele de intervenţie care privesc victimele şi mai puţine cele care vizează agresorii. Sunt mai multe informaţiile din literatura de specialitate despre sprijinirea femeilor şi copiilor agresaţi, şi mai puţine despre ajutorul ce poate fi dat persoanelor agresoare.

De exemplu, serviciul social *OPTION*[15] se preocupă de bărbaţii care au recurs la acte de violenţă în familie. Profesioniştii identifică aspecte ale comportamentului violent, în ce măsură bărbatul agresor *îşi recunoaşte responsabilitatea.* Echipa interdisciplinară identifică şi analizează caracteristici obiective, materiale ale contextului actului violent, dar şi percepţii, valori, credinţe care susţin recursul la violenţă în familia, grupul de apartenenţă, în comunitatea în care trăieşte. Scopul echipei este responsabilizarea agresorului, stoparea comportamentelor violente, creşterea capacităţii de a nu recidiva. Intervenienţii au în vedere că atitudinea şi

---

puternică, dar şi conştiinţa efectelor vizibilităţii violenţei, a escaladării acesteia, a consecinţelor asupra copiilor. Cea (cel) care depune o plângere trebuie să cunoască şi consecinţele: autorul violenţei va fi chemat la poliţie, va fi reţinut etc.; el va fi pus în libertate doar cu anumite condiţii, pe baza unor angajamente decise de magistrat (să nu se apropie de domiciliu, să nu se apropie de copii etc.); el va putea fi pus la dispoziţia parchetului pentru a i se explica tot ce prevede legea în caz de acte violente şi ce pedepse riscă; în funcţie de reacţia sa, va fi pus în libertate, trimis la un serviciu social (de mediere) sau va primi mandat de arestare.

[14] În Franţa, din 1996, există *Fédération nationale des associations et des centres de prise en charge de violences conjugales* cu structuri specializate de primire.

[15] http://www.optionalternative.ca/pages/presentation.htm (consultat pe 9 august 2016). În Canada a fost identificată şi o tipologie a celor care vin într-un asemenea centru: *vizitatorul* care se prezintă la cererea consoartei, a unei persoane apropiate sau instituţii, nu din propria iniţiativă şi cu dorinţa de schimbare; *vizitatorul client* care vine la sistentul social sau psihoterapeut pentru a primi informaţii privind natura problemei, comportându-se ca un spectator inocent; *cumpărătorul* care ştie că are o problemă, o resimte, nu-şi dă seama dacă aceasta ţine doar de el, vrea să vadă dacă informaţiile, părerile asistentului social coincid cu ale sale; *subiectul conştient* de actele sale, care face legătura între ele, istoria sa, a familiei, context, este deschis, vrea să vorbească despre toate acestea pentru a se trata etc.

comportamentul violent țin de personalitatea celui agresiv, dar pot fi autorizate, tolerate, susținute și de (sub)cultura de apartenență[16]. Unii dintre agresori ajung acolo din constrângere (judiciară, socială), alții vin de bunăvoie, conștienți că au nevoie de ajutor specializat[17]. Lor li se prezintă exigențele serviciului, echipa interdisciplinară, orarul, regulile care trebuie respectate pe parcursul ședințelor. Echipa evaluează situația familiei bărbatului, traiectoriile fiecărui membru al cuplului, identifică tipuri de comportamente violente, riscul de a intra în „spirala violenței" etc. Clientul povestește despre actele săvârșite, ține un „jurnal de responsabilizare", se raportează la atitudinile și comportamentele grupului[18] și profesioniștilor. Sunt importante parteneriatele serviciului cu alte servicii, asociații din localitate, alte localități sau țări (Helfter 2007), care fac activități de informare, construiesc module de intervenție, desfășoară activități de grup.

Grație mobilizării asociațiilor feministe, pe parcursul ultimelor decenii, în Franța s-a pus accent mai ales pe acompanierea femeilor victime ale violenței conjugale. A existat o „reținere" în privința preocupărilor pentru agresorii bărbați (pentru care au fost propuse stagii de reînvățare a comportamentului civilizat, „stagii de cetățenie" etc.). La Marsilia, de exemplu, la un asemenea stagiu participau muncitori, bancheri, comercianți, informaticieni etc., toți având conștiința

---

[16] Există contexte comunitare cu grad de risc ridicat (cu numeroase familii dezorganizate, care abandonează copiii, îi trimit la cerșit, îi vând etc.), în care există factori precipitanți (consum exagerat de alcool, de droguri, șomaj ridicat, falimente, accidente, boli). După *Statistique Canada*, în 40% din cazurile de acte violente, agresorul consumase alcool; ancheta *Santé Québec* scotea în evidență efectele devastatoare ale combinării alcoolului cu drogurile. (http://msss.gouv.qc.ca/sujets/organisation/medecine/). La noi în țară a devenit de notorietate „cazul violatorilor de la Vaslui" (2014), când majoritatea locuitorilor comunei a fost de partea violatorilor, și nu a fetei-victimă. (http://www.cancan.ro/actualitate/ultima-ora-declaratii-scandaloase-in-cazul-violului-din-vaslui-a-distrus-sapte-familii-si.html (consultat pe 19 decembrie 2015).

[17] Pentru cei trimiși de către judecător, cheltuielile sunt preluate de SPF Justice; ceilalți plătesc 15 euro de ședință (21 ședințe) care are ca obiective: identificarea și modificarea unor prejudecăți, idei, credințe care autorizează și susțin recursul la violență, recunoașterea de către cei implicați a atitudinilor și comportamentelor lor violente și a impactului lor, diminuarea formelor de violență, a intensității, a frecvenței lor, încetarea violenței conjugale.

[18] Grupul este un loc de confruntare, de susținere și experimentare, care facilitează schimburile pe tema violenței. Diversitatea membrilor prezenți permite luarea distanței față de credințe, față de idei ce justifică recursul la violență. Grupul permite diferențierea și identificarea (*În ce privințe semăn cu celălalt ? prin ce mă diferențiez de el ? prin ce diferă comportamentul meu violent de al altora ?* etc.). Grupul este un loc de învățare, permite experimentarea unor relații egalitare, de comunicare. Grupul poate juca și rolul de „supraeu" în viața cotidiană. Activitatea în grup are impact pe mai multe niveluri: asupra persoanei înseși, asupra relațiilor interpersonale, a raporturilor de forță, de control al celuilalt, asupra relațiilor familiale, asupra interacțiunilor lor, poziționărilor membrilor familiei.

propriei responsabilităţi în comiterea de acte violente, dar şi dorinţa de a se schimba (Consiliul Europei 1997). La Paris şi alte oraşe mari, numeroşi bărbaţi agresivi – la cererea, la dorinţa consoartelor – pot apela *SOS Violences familiales.*

La *Institutul Ackerman* din New York, cuplurile care vin de bună voie sunt incluse într-un program de „intervenţie sistemică şi contextuală"[19]. Tehnicile de intervenţie vizează comprehensiunea fazelor violenţei, a schimbărilor psihosociologice ale cuplului, a aspectelor morale şi etice ale comportamentelor celor implicaţi. Asistenţii sociali caută să determine persoanele să-şi accepte partea de responsabilitate. Sunt utile şi explicaţiile teoretice ale violenţei conjugale pe care le cunosc aceştia, dar şi istoria vieţii fiecărui implicat (adesea, ei suferă că nu pot vorbi, n-au cui spune prin ce-au trecut) (Kuenzli-Monard & Kuenzli 2000).

Actualmente, se foloseşte pe scară largă şi *terapia familială multisistemică*, care a dat bune rezultate în cazul tinerilor abuzaţi sexual (Coastworth *et al* 1997), al familiilor transculturale reticente faţă de intervenţia „asistenţilor" sociali, în cazul familiilor de afro-americani sau sud-americani (Russel 1984; Vermeylen 2010).

Pentru cunoaşterea clienţilor implicaţi şi a valorilor la care ei se raportează, este necesară familiarizarea asistenţilor sociali cu mediul etno-socio-cultural de apartenenţă, cunoaşterea constantă a schimbărilor din interiorul familiilor, din raporturile familiei cu alte instituţii, dar şi a intervenţiilor terapeutice (*terapii scurte centrate pe soluţii, centrate pe probleme, terapii narative* etc.). Adepţii unei asemenea intervenţii cer să se integreze în curriculum-ul formării asistenţilor sociali orientările teoretice constructiviste (Boyes 1996).

Bibliografie

Bateson, G. (1980). *Mind and Nature*, Bentam Books, New York.

Bouchat-Trezzini, A. (2009). La violence n'a pas de sexe. Pour une lecture psychodinamique des conflicts de couple. *Le Divan familial*, 23(2): 87-97.

Bourdieu, P. (2000). *La domination masculine*, Ed. Liber, Paris.

Boyes, D. (1996). *Le yoga, le couple et la société*, Dervy, Bruxelles.

Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*, Jasa Aronsa, New Iork.

Carter, J. (2006). *Our Endangered Values: America's Moral Crisis*, Simon & Schuster, New York.

Coastworth, J.D., Szapocznik, J., Kurtiness, W., Santisteban, D.A. (1997). Culturally competent psychosocial interventions with antisocial problems behavior in Hispanic youths. In Stoff, D., Breitling, J. (Eds.), *Handbook of antisocial behavior*, John Wiley & Sons, New York, pp. 395-404.

Comission Européenne (1998), Direction générale «Emploi, relations industrielles et affaires sociales». *Le harcèlement sexuel sur l'emploi dans l'Union européenne*, Luxembourg, Office des publications des Communautés européennes.

Conseil de l'Europe (1997). Groupe de spécialistes pour la lutte contre la violence à l'égard des femmes (EG-S-VL). Rapport final d'activité du EG-S-VL, *Plan d'action de lutte contre la violence à l'égard des femmes*, Strassbourg.

[19] http://www.goldener.net/aboutus/

Courtois, A. (2006). Le rituel thérapeutique, à la recherche d'un nouveau souffle. Quand et comment l'agir en thérapie de couple? *Thérapie Familiale* 27(3): 263-283.
Dechner, J.P. (1984). *The Hitting habit: Anger control for battering couples,* Plenuum Press, New York.
Delage, M. (2008). Les violences conjugales. A propos d'un dispositif de prise en harge. *Le Journal des psychologues,* 257(4): 66-69.
Delfi, Ch. (1998). *L'ennemi principal: l'économie politique du patriarcat,* Silepse, Paris.
Dobash, E., Dobash, R. (1979). *Violence against wives,* Free Press, New York.
Duton, D. (1996). *De la violence en couple,* Ed. Bayard, Paris.
Finkelhor, D., Araji, S. (1986). Explanation of Pedophilia: a four factors model. *Journal of Sex Research,* 22(2): 145-161.
Firulizzola, G., Lonez, G. (1995). *Victime et victimologie,* Que sais-je? PUF, Paris.
Fougeyrollas -Schwebel, D., Jaspard, M. (2002). Compter les violences envers les femmes. Contexte institutionnel et théorique de l'enquête ENVEFF. *Cahiers du genre,* 35: 45-70.
Gelles, R. (1985). *Intimate Violence in Families,* Sage Publications, California.
Helfter, C. (2007). Quelle prise en charge pour les auteurs de violences conjugales? D'un arsenal répressif à un accompagnement dans la durée. *Informations sociales* 144(8): 74-83.
Hirigoien, M.-F. (1998). *Le harcèlement moral. La violence perverse au quotidien,* Syros, Paris.
Ionescu, I. (2016). Family and violence from the perspective of the constructivist sociology, *Scientific Annals of the "Alexandru Ioan Cuza" University, Iași, New Series Sociology and Social work Section,* 9(1): 60-80.
Jasded, M. (2001). Nommer et compter les violences envers les femmes: une première enquête nationale en France. *Population et Société,* 364: 25-34.
Jasded, M. *et al* (2003). *Les violences envers les femmes en France, une enquête nationale,* La Documentation française, Paris.
Jasded, M. (2007). Au nom de l'amour: les violences en couple. Résultats d'une enquête statistique nationale. *Informations sociales,* 144(8): 34-44.
Jaspard, M. (2005). *Les violences contre les femmes,* La Découverte, coll. „Repères", Paris.
Jenkins, A. (1991). *Invitations to Responsability,* Dulwih Center Publications.
Junter-Loiseau, A. (1999). La notion de conciliation de la vie professionnelle et de la vie familiale. Révolution temporelle ou métaphore des discriminations? *Cahiers du Genre,* 24: 73-98.
Kaczmareck, S. (1990). *Itinéraires de femmes battues,* Ed. Imago, Paris.
Kantor, G., Straus, M. (1987). The drunken bum theory of wife beaten. *Social Problems,* 34(3): 212-230.
Kuenzli-Monard, F. (2001). Déconstruction des ides reçues sur la violence: une alternative à la violence. *Therapie Familiale* 22(4): 397-412.
Kuenzli-Monard, F., Kuenzli, A. (2000). La thérapie de famille à la recherche d'une famille: Une crie d'identité aux Etats-Unis. *Psychoscope,* 1: 17-19.
Levin, S.M., Stava, L. (1987). Personality Characteristics of sex offenders. *Archives of Sexual behaviors,* 16(1): 57-79.
Manseur, Z., (2004). Entre projet et intervention: la souffrance des femmes battues. *Pensee plurielle* 8(2): 103-118.
Maruani, M. (2000). *Travail et emploi des femmes,* La Decouverte, col. „Reperes", Paris.
Neirand, G. (2005). La résidence alternée, réponse à la reconfiguration de l'ordre familial. Les enjeux d'un débat. *Recherches familiales,* 2(1): 5-15.

Rinfret-Rainor, M., Cantin, S. (1994). Violence conjugale. *Recherches sur la violence faite aux femmes en milieu conjugal*, Ed. G. Morin., Boucherville.

Russel, M. (1984). *Sexual Exploitation: Rape, child sexual abuse and workplace harassment*, Sage Publication, Beverly Hills.

Russel, M. (1988). Wife assault theory, research and treatment: a literature review. *Journal of Family Violence*, 3(3): 193-208.

Senotier, D. *et al* (eds.) (2000). *Dictionnaire critique du féminisme*, PUF, Paris.

Singly, F. de (2003). *L'individualisme dans la vie commune*, Nathan, Paris.

Storr, A. (1970). *Human Aggression*, Bantam Books, New York.

Vermeilen, M. (2010). Violences en couples et les transculturels. *Le Divan familial*, 24(1): 133-146.

Wacquant, L. (2004). Punir les puvres;Le nouveau gouvernement de l insecurite sociale, Ed. Agone.

Walker, L. (1979). *The Batered woman*, Harper & Row, New York.

Corpul şi violenţa ritualizată în traficul de persoane

Cristina Gavriluţă[1]

Abstract

Unfortunately, human trafficking remains a highly current issue. The extent of this phenomenon and also its transnational network type features lead to a higher level of danger and create difficulties regarding the control operations. The purpose of this text is to analyze the violence of the traffickers on their victims. The statistics show that most of the victims are women. At a closer look we notice that, beyond the physical and mental type of violence of the traffickers on their victims, there is a certain pattern of violence deployment. It reminds us of a ritual formula in which the main protagonist of the whole trafficking process becomes the body. It represents a tool through which the person becomes a slave and a source of profit as well. Therefore, I suggest a socio-anthropological approach in understanding violence in human trafficking by making use of Michel Foucault writings regarding the role of the body in creating the control mechanism and in producing power. My attempt is meant to offer a new perspective, through which the human relationship between victim and trafficker is shown from a different angle and the mechanisms of power regarding human trafficking as well.
Keywords: body, representation, control, authority, power, sacred, desacralization

Résumé

Traite des êtres humains reste, malheureusement, un sujet d'actualité. Les caractéristiques de ce phénomène soulèvent des questions concernant la difficulté des contrôles. Dans cet article, nous proposons une analyse de la violence du trafiquant sur les victimes. Les statistiques montrent que la plupart sont des femmes. Nous notons que, au-delà de la nature de la violence physique et psychologique qui se produit trafiquants sur les victimes, il y a une model du comportement violent. Il nous rappelle d`une formule ritualique dans laquelle le protagoniste principale devient le corps. Dans le même temps, il devient un outil et un objet de profit. Nous proposons, donc, une lecture anthropologique de la violence en utilisant écrits de Michel Foucault sur le rôle du corps dans le mécanisme de formation de contrôle social et de la puissance. Par cela, nous voulons offrir une nouvelle perspective sur le rapport trafiquant et victime et, aussi, de mettre en lumière les mécanismes de la puissance dans ce phénomène.
Mots-clés: corps, la représentation, le contrôle, l'autorité, le pouvoir, sacré, profane

[1] Profesor, Departamentul de Sociologie şi Asistenţă Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: cristina_gavriluţă@yahoo.fr

Rezumat

Traficul de persoane rămâne, din păcate, o temă extrem de actuală. Amploarea fenomenului, dar şi caracteristicile sale transnaţionale, de tip reţea, îi cresc periculozitatea şi ridică dificultăţi în ceea ce priveşte operaţiunile de control. În acest text, ne propunem o analiză a violenţei pe care o exercită traficanţii asupra victimelor. Statisticile demonstrează că cele mai multe sunt femei. La o observaţie mai atentă, constatăm că dincolo de caracterul fizic şi psihic al violenţei pe care o manifestă traficanţii asupra victimelor, există un anumit tipar al desfăşurării violenţei. El aminteşte de o formulă ritualică în care actorul principal al întregului proces de traficare devine corpul. El reprezintă un instrument prin intermediul căruia persoana este stăpânită şi, în acelaşi timp, un obiect aducător de profit. Aşadar, propun o perspectivă socioantropologică de lectură a violenţei în traficul de persoane valorificând scrierile lui Michel Foucault privind rolul corpului în formarea mecanismului de control şi de producere a puterii. Prin aceasta, doresc să ofer o perspectivă nouă, prin care să pună într-o altă lumină relaţiile dintre victimă şi traficant cât şi mecanismele puterii în fenomenul traficului de persoane.
Cuvinte cheie: corp, reprezentare, control, autoritate, putere, sacru, desacralizare

Corpul în registru ritualic şi manipularea violenței

O scurtă incursiune în istorie ne demonstrează că practica traficului de persoane are o tradiţie îndelungată. Vânzările de sclavi, prostituţia, şi dar şi alte forme de stăpânire a Celuilalt arată că nu am îmbrăţişat întotdeauna principii şi valori morale în relaţie cu semenii. Nici astăzi lucrurile nu s-au schimbat foarte mult. Traficul înglobează cele mai diferite forme de manipulare ale persoanei umane: răpirea, sclavajul, prostituţia, munca forţată, folosirea persoanelor pentru obţinerea de organe pentru transplant, etc. Oricare ar fi ipostazele de manifestare a traficului, corpul şi manipularea sa rămân o constantă a fenomenului. Mai mult, aceste practici accentuează procesul de obiectivare a trupului, proces despre care se vorbeşte tot mai des în sociologia şi antropologia modernă. În fapt, în joc intră un complex de imagini şi reprezentări sociale care exploatează un anume imaginar. În funcţie de acesta şi de reprezentările asociate lui, se nasc practici şi comportamente sociale. Ele anunţă, de pildă, o seamă de teorii dualiste care stabilesc o distincţie clară între *suflet* şi *corp*. Unele se regăsesc la filosofii antici, iar altele sunt versiuni arhaice sau contemporane ale ideii conform căreia corpul limitează, ne apropie mult de materialitate, de damnare şi păcat.

Platon, de exemplu, consideră trupul ca fiind o „temniţă a sufletului", idee preluată mai târziu de unele ordine creştine catolice care justificau în acest mod practicile de mortificare ale trupului. În esenţă, corpul ar fi ceea ce ne încorsetează, este un teritoriu al tentaţiilor şi al manifestării tuturor viciilor, al păcatului, o realitate cu un destin efemer ce se află în opoziţie cu eternitatea luminoasă a sufletului. Acesta e o perspectivă care valorizează o dualitate de limită a corpului şi sufletului. Ea operează în defavoarea corpului cu formule categorice: bine-rău, etern-efemer, păcat-virtute, materie-spirit. Nu e de mirare că tot felul de cazne şi

corecţii sociale au ca scop corecţia, controlul şi recuperarea corpului. La limită, el devine „un rest", o cantitate neglijabilă care, oricum, stă sub marca negativităţii şi efemerului şi care poate fi manipulată în fel şi chip. Exploatând oarecum aceeaşi linie dualistă, nihilismul cioranian vede în trup o anomalie, o înşelătorie, irealul care păleşte iremediabil în faţa măreţiei sufletului. „...carnea pare ridicol de vremelnică şi frivolă" (Cioran 1988, 186). Acelaşi Cioran sublinia că reacţiile noastre sunt oarecum paradoxale în raport cu irealul corpului şi eternitatea sufletului: „Acceptăm mai greu să ne despărţim de existenţă decât de inexistenţă" (Cioran 1988, 189).

Există, desigur, şi forme mai blânde ale reprezentărilor corpului şi sufletului, unele mergând până la a vedea o subtilă legătură între acestea. Corpul devine un spaţiu în care sufletul transpare, se manifestă sau îşi face simţită prezenţa. În această variantă, corpul este înnobilat de prezenţa sufletului şi, în cazuri excepţionale, se transsubstanţializează ignorând legile materiei. Ne gândim aici la misterul corpurilor neputrezite după moarte, care nu au beneficiat de îmbălsămări sau tratamente speciale.

Cele prezentate mai sus demonstrează că suntem prinşi într-un păienjeniş al reprezentărilor sociale în funcţie de care, inconştient, se compun şi se construiesc permanent practici sociale dintre cele mai diverse. Deşi reprezentările par să manifeste o anume stabilitate în timp, funcţionând asemeni unor reziduuri, cum le numea Vilfredo Pareto, contextele, ştiinţa şi noile tehnologii provoacă o permanentă actualizare a manifestărilor sociale. În esenţă, baza profundă pare să rămână mereu aceeaşi: un set de reprezentări, simboluri şi imaginii sociale îndelung exersate.

În acest registru complex al reprezentărilor corporale, antropologii contemporani evidenţiază o formidabilă carieră a reprezentărilor duale ale corpurilor în diverse variante moderne şi post-moderne. Noile biotehnologii, transplantul de organe, industria de loisir şi sportul, cea de înfrumuseţare, abordările medicale recente, dar şi fenomenele deviante, precum traficul de persoane, violenţa, privarea de libertate etc sunt expresii sociale actuale ale unei anume dualităţi. „Acest imaginar al corpului creşte ca o mlădiţă nouă din rădăcina tradiţională a dualismului om-corp, propriu sociabilităţii occidentale din secolele XVI-XVII încoace. Dar valoarea afectată corpului se inversează. În loc să fie semnul căderii, acesta devine un fel de ultimă soluţie" (Le Breton 2002, 153). În dualitatea modernă, accentele se inversează. Astăzi se constată o supralicitare a corpului în defavoarea sufletului. El devine un depozitar de semne, simboluri, gesturi şi de potenţial activ. Îngrijim corpul, îl tratăm, îl înfrumuseţăm, recurgem la toate soluţiile pentru a-l face să reziste cât mai bine trecerii timpului, îl venerăm şi îl controlăm deopotrivă. În consecinţă, el este exploatat ca fiind singura şi ultima raţiune a existenţei umane. Devine asemeni unui obiect, eliberat de „pregnanţa socială" care, paradoxal, ajunge să se întoarcă în social în versiune individualistă şi obiectivată.

Politicile şi practicile sociale demonstrează că sunt strâns condiţionate de realităţile corporale. Fenomenul traficului nu face excepţie de la aceasta. El face trimitere şi la date socio-culturale. Astfel, descoperim camuflate reprezentări individuale sau colective, valori sau atitudini care dovedesc o mare rezistenţă în timp. Fenomenul traficului ar putea fi asemeni unui derivat care înglobează în manieră parretiană reziduurile sociale. Obiectualitatea corpului este exploatată aici, în formă frustă, ca simplă valoare de întrebuinţare. Are scop economic şi de realizare a profitului.

În acest context, reprezentările duale, de pildă, ar putea fi asociate foarte bine reziduurilor, în funcţie de care se construiesc şi se reglează comportamente şi atitudini dintre cele mai diverse. „Dar, în mod paradoxal, prin complicitatea astfel stabilită cu corpul în oglindă a celuilalt, prin familiaritatea subiectului cu simbolizarea propriilor puneri în joc ale corpului de-a lungul vieţii sale cotidiene, se pare că trupul se şterge, dispare din câmpul conştiinţei, diluat în cvasiautomatismul ritualurilor zilnice. În scurgerea vieţii curente, corpul se volatilizează. Extrem de prezent, fiind suportul inevitabil, trupul existenţei în lume a omului, el este extrem de absent din conştiinţa sa" (Le Breton 2002, 119-120). Aşa se poate explica nu doar conştientizarea unor gesturi, comportamente, a unor practici şi alegeri umane, ci şi abordările diferitelor fenomene sociale care exclud din ecuaţie corporalitatea actorilor care intră în joc. Ea devine un fapt de la sine înţeles. În realitate, este vorba de componenta iraţională a alegerilor noastre. Ea ascunde întotdeauna o variabilă importantă: corpul. De pildă, niciodată un traficant de fiinţe umane nu va recunoaşte că dispune de o întreagă strategie de supunere şi de dominaţie a corpului. Cel mai adesea, acesta este construită prin experienţă, treptat, instinctual. Întregul mecanism are, aşa cum vom vedea într-o secţiune separată a acestui articol, toate însemnele unei practici ritualice, în care reprezentări, semne, simboluri, simţuri fac din corp o prezenţă incomodă, dureroasă, stânjenitoare şi servilă. Concret, această *evidenţă uitată* devine o prezenţă-provocatoare. În cazul traficului, corpul devine subiect şi obiect deopotrivă.

Ritualizarea violenţei, a relaţiei cu corpul nu este o practică nouă. Antropologii au demonstrat că, în comunităţile arhaice şi tradiţionale, ritualul este cel care mijloceşte o relaţie cu transcendentul şi, tot graţie lui, se reglementează viaţa socială. Populaţiile aborigene au descoperit, se pare, misterul îmblânzirii corpului, al violenţei dar şi modalităţi de a intra în legătură cu divinităţile prin intermediul unor practici ritualice. Din scrierile lui Mircea Eliade aflăm, de pildă, că în Insulele Fiji sau în zone din Africa, iniţierile legate de pubertate presupuneau şi ritualuri de mortificare a trupului. „În Africa de sud-est tutorii îi lovesc pe novici fără milă iar aceştia nu au voie să-şi manifeste în nici un fel durerea. Astfel de excese duc uneori la moartea băiatului" (Eliade 1995, 51). În Insulele Pacificului, regăsim practici ritualice de antropofagie (Pena 2009; Avramescu 2003). În Congo, de exemplu, se practica un canibalism funerar iar Garry Hogg remarcă un canibalism

de tip războinic (Hogg 1973). În ambele situaţii se pot distinge o serie de date de natură ritualică şi sacră.

Mult mai aproape de noi, aflăm din unele mărturii scrise (Maior 1906) că, în Transilvania secolului al XVIII se practicau o serie întreagă de cazne şi penitenţe ce trebuiau aplicate corpului. Desigur, ele aveau o justificare religioasă, deveneau o formulă prin care se ţinea în frâu corpul şi toate viciile sale: „postul, centuri de cazne, stigmate cristice şi alte asemenea tehnici menite a reprima rebeliunea trupului" (Mărginean 2000, 139). În acelaşi registru, se înscriu şi prescripţiile din *Floarea darurilor* (Moraru 1996), o lucrare populară cu mare audienţă în acelaşi secol. Dincolo de aceste exemple transilvănene, trebuie spus că, indiferent de timp şi spaţiu, se găsesc suficiente exemple de manipulare ritualică a corpului sub formă de privaţiuni (suprimarea somnului sau a hranei, nemişcarea, controlul respiraţiei şi al altor simţuri etc.) sau de violenţă (autoflagelarea, circumcizia, tatuajele agresive, intervenţia dureroasă asupra diferitelor părţi ale corpului).

Există, desigur, şi versiuni prietenoase ale acestor practici ritualice, versiuni prin care corpul este adulat, îngrijit, împodobit îmbălsămat şi venerat. Toate aceste exemple arată că în interiorul sacrului, ritualizarea unor practici implică exersarea unui control asupra corpului şi subtile mecanisme de incluziune socială şi evoluţie spirituală prin intermediul corpului. Specialiştii sacrului, preoţi, şamani, maeştri, iniţiaţi şi lideri ai comunităţilor dirijau întreaga operaţiune care avea ca scop principal deschiderea către divinitate printr-o suită de gesturi concrete care antrenează simţurile şi conştiinţa existenţei în trup. „Sub zodia sacralităţii, reprezentările corpului şi diferitele comportamente asociate acestora depăşesc etichetarea obişnuită (cea de fapt normal sau patologic). În comunităţile arhaice şi tradiţionale, traficul de persoane sub forma schimbului reciproc de bărbaţi/femei capătă alte conotaţii decât cele obişnuite atunci când ele se derulează într-un cadru ritualic, sacru prin excelenţă" (Gavriluţă & Gavriluţă 2013, 14). Efectele sociale ale ritualurilor sacre ale căror actor principal este corpul sunt evidente: instituie o ordine, socială, consfinţesc anumite ierarhii, afirmă apartenenţa la grup, tempereazā şi controlează toate umorile sociale şi violenţa prin supralicitarea lor în momentul ritualului. În acest caz ritualurile confirmă ceea ce Max Weber numea a fi *rolul terapeutic al religiei* (Weber 1998). „Religiosul vizează întotdeauna să calmeze violenţa, să o împiedice să se dezlănţuie. Comportamentele religioase şi morale vizează nonviolenţa în mod imediat în viaţa cotidiană şi în mod mediat, frecvent, în viaţa rituală prin intermediul paradoxal al violenţei" (Girard 1995, 26). Efectele sociale ale controlului ritualizat consfinţesc puterea şi autoritatea instituţiei religioase şi a celor ce o deservesc. Aceste consecinţe demonstrează că societatea deţine mecanisme de control ale agresivităţii chiar şi în condiţiile în care unele studii de antropologie şi etologie umană vorbesc despre caracterul înnăscut şi de bazele biologice ale acesteia[2]. Violenţa „nu poate fi

[2] Konrad Lorentz este un deschizător de drumuri în domeniul etologiei umane. Plecând de la experimente realizate cu animale, el demonstrează că multe din comportamentele

«îmblânzită» decât de cultura unei societăţi" (Gavriluţă 2008, 197-207). Într-un atare scenariu, trupul se *transformă într-un veritabil mediator între dimensiunea socială şi cea spirituală a existenţei,* iar religia reuşeşte performanţa de a gestiona fenomenele situate în zona anormalităţii sociale şi a devianţei prin intermediul ritualului. „Această abordare face trimitere şi la o anume filosofie pe care religia o împărtăşeşte faţă de prezenţa răului în lume. În negativul diferitelor practici şi valorizări religioase se afirmă, de fapt, *că binele şi răul coexistă şi doar asumarea conştientă şi ritualică a lor ar face cu putinţă normalitatea socială.* În acest tablou, corpul devine obiect şi subiect al instaurării normalităţii în lume" (Gavriluţă & Gavriluţă 2013, 15).

Astăzi, într-o lume desacralizată şi golită de semnificaţiile religioase ale gesturilor noastre, ritualul ia forma unor practici seculare, instituţionale, a unor gesturi şi rutine. El poate camuflat în cele mai banale expresii ale cotidianului. De la ritualurile politice, până la banalele descinderi săptămânale în sălile de sport sau în saloanele de frumuseţe, de la programul de pregătire a unui atlet şi până la constanţa programului unui intelectual, toate anunţă că viaţa umană şi socială nu se poate derula în afara unor structuri ritualice. Ele funcţionează subtil şi eficient în paralel cu reglementările unei societăţi normative.

Corpul rămâne, aşadar, un actor principal, în ciuda desacralizării, a multiplicării reprezentărilor, discursurilor şi practicilor sociale. Efortul de îmblânzire a corpului rămâne o preocupare continuă. El poate fi instrumentat în asigurarea unei normalităţi sociale dar, în aceeaşi măsură, poate fi valorificat în cadrul unor activităţi delincvente. Fenomenul actual al traficului de persoane este un exemplu în acest sens.

Ritualurile de aservire şi de stăpânire a corpului în traficul de persoane

O scriere memorabilă, evocată şi de antropologul David le Breton, aprofundează problematica corpului în contextul mecanismelor puterii şi al controlului. În versiune originală, *Surveiller et punir. Naissance de la prison* (Foucault 1975), lucrarea urmăreşte „tehnologia politică a corpului" (Le Breton 2002, 76) şi

umane sunt înnăscute. Lucrările sale sunt repere fundamentale în cercetările etologice şi antropologice viitoare. Dintre titlurile care au făcut carieră în lumea ştiinţifică amintim: *Der Kumpan in der Umwelt des Vogels* (J. Ornith, 1935); *Die angeborenen Formen möglicher Erfahrung* (Z. Tierpsychol, 1943); *Das sogenannte Böse* (Wien, 1963); *Die Rückseite des Spiegels.Versuch einer Naturgeschichte menschlichen Erkennes* (München, 1973) etc.

Există, însă, şi alte explicaţii ale agresivităţii care dezavuează sau nuanţează teoria datului ereditar. Henri Laborit, de exemplu, situează agresivitatea şi violenţa la confluenţa dintre biologic şi cultural. Erich Fromm va găsi motivaţiile agresivităţii în zona inconştientului, iar Robert Muchembled numeşte violenţa ca fiind „un reziduu al timpurilor primitive" (Nicoară 2002, 14).

ritualurile de stăpânire a sa, prin prisma evoluţiei cunoaşterii şi a controlului social. Autorul arată că, în diferite epoci, în contextul politic şi al jocurilor de putere corpul devine un actor important. „Corpul este tot atât de nemijlocit implicat într-un câmp politic; raporturile de putere operează asupra lui o integrare imediată, îl investesc, îl marchează, îl formează, îl supun la cazne, îl silesc să muncească, îl obligă la ceremonii, îi solicită semne. Această investire politică este legată, prin relaţii complexe şi reciproce, de utilitatea lui economică; (...) corpul nu devine forţă utilă decât dacă este în acelaşi timp corp productiv şi corp aservit" (Foucault 2005, 32-33).

Instituţiile totale sunt doar un exemplu în inventarea de strategii de control al corpului şi de manipulare ritualică a sa. Totuşi, ele nu sunt singurele formule prin care practicile de puniţie, de exemplu, reuşesc să producă efecte în registrul exercitării puterii şi autorităţii. La o analiză atentă, şi traficul de persoane dispune de subtile strategii prin care corpurile aservesc unui regim de putere instituit de reţeaua de trafic. Astfel, grupul de traficanţi reuşeşte să dezvolte formule proprii de control al corpului şi de stăpânire a sa, la fel cum entitatea statală gestionează propriile instituţii de control şi puniţie. În cazul traficului, se constată o formă personalizată de exercitare a autorităţii şi puterii. *Traficantul îşi exercită autoritatea şi puterea asupra victimei.* El stabileşte reguli, norme şi pedepse. Privatizează puterea şi o pune în slujba propriilor interese. Victima devine serv, este obligată să asculte de stăpânul-traficant. El devine singura autoritate, iar nesupunerea este aspru pedepsită. Într-un astfel de context, autoritatea şi puterea statului nu mai operează. Ea este confiscată într-o versiune radicală de către traficanţi. „*În cazul traficului vorbim mai curând despre un transfer al acestor raporturi de putere de la nivel macrosocial la nivel interindividual.* În acest context, corpul reprezintă un profitabil mijloc de dominare. Practicile şi strategiile utilizate sunt cele mai diverse. Ele au ca scop final distrugerea identităţii şi recunoaşterea autorităţii celuilalt. Mecanismul de dominare şi aservire[3] prezent în traficul de persoane face posibilă dezvoltarea unor veritabile reţele sociale. În cadrul acestora, funcţionarea şi reproducerea socială a unor comportamente delincvente în activitatea de trafic este mult influenţată de ritualurile cotidiene în care sunt angrenate corpurile victimelor, dar şi cele ale traficanţilor" (Gavriluţă & Gavriluţă 2013, 17).

De amintit este faptul că aceleaşi analize destinate traficului identifică un anume tipar al desfăşurării activităţii. El poartă însemnele unui veritabil *ritual profan*, chiar dacă la baza funcţionării şi rafinării sale au stat cu totul alte raţiuni. În aceste condiţii, faptul este cu atât mai important şi demonstrează că în negativul unor calcule şi gesturi aparent raţionale stau imagini, reprezentări şi simbo-

[3] În opinia lui Etienne de la Boetie, frica şi interesul sunt două variabile care fac cu putinţă stăpânirea. Vezi, în acest sens, Boetie 1996.

luri. Le controlează în mod tăcut şi eficient. În cele ce urmează, vom dezvolta câteva etape care descriu fenomenul şi ritualizarea violenţei în cadrul acestuia.[4]

a. ***Câştigarea încrederii victimei şi separarea acesteia de mediul de apartenenţă***

În mai toate cazurile, traficantul este o persoană cunoscută victimei. El provine din cercul celor apropiaţi şi manifestă suficientă grijă şi răbdare în a-şi construi o imagine pozitivă, demnă de încredere şi respect. Mai mult, el dovedeşte o bună cunoaştere a victimei şi a mediului din care provine aceasta. În general, este vorba de femei cu vârste de până la 24 de ani, cu un nivel scăzut de educaţie, care provin din medii sociale paupere şi cu probleme. Dorinţa lor de reuşită socială şi personală este speculată şi întreţinută de traficant prin diferite strategii. În unele situaţii, el însuşi devine un model de reuşită, dar şi garanţia faptului că „dincolo" se află pamântul fagaduinţei, că visele pot deveni realitate. Va promite soluţii de reuşită onorabile prin sistemul de cunoştinţe pe care le are în străinătate, departe de cei apropiaţi.

În acest joc al aparenţelor, traficantul se dovedeşte o persoană cu reale abilităţi sociale, un fin manipulator. Înfăţişarea, cuvintele, gesturile compun o ţesătură de ficţiuni care prinde realitate în ochii interlocutorilor şi ai victimei. Din acest motiv, în această etapă, violenţa este total exclusă. Încrederea este câştigată, iar persoana acceptă liber să plece în aflarea fericirii mult-promise, separându-se de cei apropiaţi.

De remarcat e faptul că separarea de mediul de apartenţă este o etapă clar delimitată şi în ritualurile clasice de iniţiere, mai ales în cazul fetelor. În acest sens, Mircea Eliade identifică o serie de caracteristici: „iniţierile fetelor sunt individuale. Această ultimă caracteristică are consecinţe însemnate. Ea este evident legată de faptul că iniţierea feminină începe odată cu prima menstruaţie. Acest simptom fiziologic, semnul maturităţii sexuale, impune o ruptură: smulgerea tinerei din lumea familiară ei" (Eliade 1995, 58). Astăzi, vechile formule de iniţiere care marcau maturitatea biologică şi socială a unei fete sunt camuflate în diferite gesturi şi comportamente care separă individul de mediul familiar şi devine autonom. Ele nu mai poartă amprenta unei împliniri spirituale, dar conservă însă ideea de împlinire şi realizare socială. Urmând acest raţionament, putem spune că, dincolo de motivele de natură economică, socială sau sentimentală, în spatele deciziilor pe care le iau tinerele victime, se ascund motivaţii care ţin de nevoia firească de împlinire. Astăzi, ea poartă definiţii eminamente

[4] Avem în atenţie informaţiile pe care le-am extras în urma studierii a două dosare în care erau incriminate, printre altele, şi activităţi de trafic, o serie de date privind fenomenul de la *Agenţia naţională privind traficul de persoane*, cât şi informaţii din lucrarea semnată de Mateuţ *et al* 2005, 40-60. Etapele traficului de persoane au mai fost expuse în lucrarea Cristina Gavriluţă, *Negativul cotidianului*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2018, pp. 222-234.

sociale şi economice ignorând întru-totul dimensiunea psihică şi, de ce nu, pe cea spirituală. De aici eşecul acestor alegeri.

b. *Călătoria*

Călătoria este destul de repede pusă la punct. Documentele necesare călătoriei sunt imediat obţinute, iar deplasarea se derulează adesea în condiţii suspecte. Mijloacele de transport sunt îndoielnice, iar victimele sunt învăţate să mintă în privinţa adevăratei motivaţii ale călătoriei şi sunt deposedate de actele de identitate sub diferite pretexte. Această etapă nu se remarcă printr-o violenţă directă. Ea este prezentă mai curând la nivel simbolic şi este greu de conştientizat de către victime. Cel mult, ea poate fi sesizată sub forma unor momente sau întâmplări ciudate. De cele mai multe ori, ele sunt trecute cu vederea. Această călătorie, echivalează pentru multe fete cu accesul la o altă lume, la un alt statut social, cu o autonomie şi independenţă care le poate confirma maturitatea.

Călătoria, aşa cum apare în diferite relatări, conţine suficiente date care ne duc cu gândul o serie de întîmplări iniţiatice ale unor populaţii pentru a începe o nouă viaţă pe un pământ fără de rău. Pierre Clastres evocă în scrierile sale exemplul populaţiilor Tupi-Guarani. Ele plecau periodic, migrând în masă, în căutarea unui tărâm al fericirii, reactualizând astfel în plan social un vechi mit cosmogonic. În acelaşi registru se înscriu călătoriile lui Ulise, experienţele lui Ghilgameş, fuga în Egipt şi multe altele. Aşadar, diferite spaţii culturale conservă ideia unei călătorii iniţiatice. Ea poate exprima desăvârşirea personală, aflarea unui ţinut paradisiac sau pur şi simplu reiterează periodic o seamă de gesturi primordiale.

Într-o astfel de grilă de lectură călătoria tinerelor, cu toate inconvenienţele sale, exprimă într-o versiune profană căutarea fericirii. Aşa cum demonstrează vechile mituri, dar şi comportamentele contemporanilor noştri, fericirea este plasată întotdeauna într-un ţinut îndepărtat şi presupune asumarea unor sacrificii. În mentalul social ea funcţionează asemeni unei fantasme care influenţează decizii şi comportamente cu consecinţe dintre cele mai diverse. Fetele îşi asumă sacrificiul unei călătorii istovitoare ca pe un gest normal la capătul căruia se aşteaptă să întâlnească fericirea promisă. Din păcate, în cazul lor, finalitatea nu ia chipul unei reuşite, a unei transformări pozitive. Căutatea fericirii sfârşeşte tragic.

c. *Izolarea şi iniţierea pentru o nouă viaţă*

În această etapă violenţa nu mai este una camuflată şi nu mai are doar un caracter simbolic. Ea îşi face simţită prezenţa şi, alături de alte modalităţi de constrângere, contribuie la „integrarea" persoanelor traficate în noul mediu. Fetele beneficiază de tratatmente dure de îndată ce ajung la destinaţie: sunt deposedate de acte şi de alte documente, sunt izolate de exterior, cazate în comun în spaţii insalubre şi li se întrerupe orice legătură cu familia. Acolo ele devin simple fiinţe, lipsite de orice identitate. Li se anulează orice libertate. Practic,

acesta este momentul în care fetele conştientizează că sunt nişte victime perfect controlate.

Strategiile pe care le adoptă traficanţii sunt dintre cele mai diverse: victimele sunt supravegheate, minţite, şantajate, violate, agresate şi violentate. Principala ţintă a manifestării puterii şi autorităţii traficantului este corpul. Scopul este acela de a-şi scoate victimele din confortul vieţuirii cu propriul trup, de a crea o tensiune cu acesta. Corpul încetează a mai fi o *prezenţă uitată*, în expresia lui David le Breton. Întunericul, frigul, foamea toate privaţiunile şi lipsa confortului obişnuit au menirea de provoca o puternică şi dureroasă senzaţie a *căderii în trup*. Supravieţuitorii lagărelor, cei care au trăit condiţia de prizonier, dar şi persoanele traficate traduc experienţele prin care au trecut prin terifiante experienţe senzoriale şi corporale. De exemplu, mărturiile lui Georges Hyvernaud (1995, 53-63) privind experienţele sale în lagărul nazist afirmă că, în condiţii-limită, *viaţa propriului corp devine vie*. Corpul începe să doară, să usture, să se inflameze, este rănit, sângerează, se revoltă în fel şi chip. Nu mai este un partener tăcut şi docil al existenţei noastre. Izolarea persoanelor traficate şi tratamentele aplicate sistematic îşi pun amprenta asupra corpului.

Locaţia este într-o contradicţie flagrantă cu familiaritatea locului sau a locuinţei pe care le-a lăsat acasă. Dispare sentimentul de securitate şi persoana traficată trăieşte o reală ruptură, o înstrăinare. Faptul este subliniat de Marcel Mauss în *Tehnicile corpului* unde observă tocmai stângăcia şi ezitările indienilor ce au fost scoşi din habitatul lor obişnuit. Mai mult, împărţirea aceluiaşi spaţiu cu alte persoane traficate, total străine, generează suspiciune, stânjeneală şi comportamente agresive. Disputele pot apărea din împărţirea spaţiului, delimitarea zonelor personale şi de păstrare a intimităţii. Cercetările de antropologie şi cele de etologie demonstrează că, în general, spaţiile aglomerate creează un puternic sentiment al lipsei de libertate, ce este resimţit epidermic, corporal. El sporeşte pe măsură ce imaginile vizuale descriu o lume străină şi anomică. Zgomotele devin semne de alarmă care cresc pulsul şi fac să tresară corpul, sunetele exprimă suferinţă corporală şi durere, odorurile şi mirosurile descriu o lume străină şi impură. Scenele de violenţă, violul, şantajul şi alte tipuri de agresiuni la care persoanele traficate asistă neputincioase sau în care sunt implicate acutizează dramatic experienţa căderii în propriul corp. Fiecare constrângere directă sau la nivel subtil, prin constanţa lor, dezvoltă o puternică servitute. Ea este trăită, în primul rând, în raport cu propriul trup şi apoi în raport cu traficanţii.

Explicaţiile unei transformări atât de dramatice în ce priveşte relaţia cu propriul trup în cazul traficului de persoane, rezidă în faptul că socializarea anumitor modalităţi şi practici corporale în lumea modernă au ca finalitate, aşa cum afirmă David le Breton, un *efect de transparenţă* sau de *uitare*. Nu suntem conştienţi în fiecare clipă de prezenţa propriului corp. Boala, durerea, suferinţa, privaţiunile de tot felul sunt tot atâtea situaţii prin care el îşi face simţită

prezența. Această *evidență-uitată* devine brusc o prezență capricioasă, o povară. Este asemeni unei *ensomatose* trăită dramatic de victima traficată și nu numai.

Experiențele din această etapă își pun amprenta definitiv asupra persoanei. O vor urmări multă vreme chiar dacă va avea șansa să scape din sistemul de trafic.

d. *Exploatarea*

În această etapă se consideră că persoanele traficate au fost deja „inițiate". Ele încetează să mai lupte sau să opună rezistență. Își acceptă noul statut: un ins al cărui corp urmează a fi exploatat și aducător de profit. Victima devine o marfă. Mai mult, declarațiile unora care au reușit să scape din rețeaua de trafic atestă faptul că sentimentele de exploatare și vulnerabilitate le-au trait în relație cu toți cei din jur: traficanți, clienți, colegele de suferință. Minciuna, șantajul, violențele fizice, violul, deposedarea de bani și de orice formă de autonomie și libertate, trădarea și chiar vânzarea lor, devin experiențe terifiante care distrug orice încredere în oameni și care viciază, în principal, realția cu sine și cu propriul lor corp.

Supraviețuirea într-un atare context este un exercițiu dificil. În unele situații el echivalează cu asumarea condiției de victimă și implică o anume disociere de propria corporalitate. Mărturiile celor care au trecut prin dramatismul acestor experiențe surprind un anume divorț de propria corporalitate. Corpul devine o prezență stânjenitoare, maculată, pângărită sau pur și simpu o marfă. El încetează a mai fi o carte de vizita pentru persoana traficată sau să o reprezinte în vre-un fel. Locuirea cu propriul trup este una deficitară anomică și lasă răni adânci peste timp.

e. *Asumarea noului statut și reproducerea rolurilor*

În activitatea de trafic de persoane se poate distinge, în mod paradoxal, o etapă care ar corespunde în limbaj sociologic unei resocializări sau socializări negative. Acesta ar fi echivalentul unei inițieri depline în activitatea de trafic. Fenomenul este unul întâlnit în lagăre, centre de reeducare și închisori politice când distanța dintre victimă și călău se anulează, când unul ia locul celuilalt. Mărturia unei supraviețuitoare a lagărului ar putea explica fenomenul: „o ființă umană dusă la exasperare de forme de viață inumană (...) își pierde treptat noțiunile pe care le avea despre bine și rău" (Todorov 1994, 34).

În cazul traficului de persoane, această reproducere a criminalității este vizibilă prin asumarea unor roluri în administrarea rețelei. În *The reproduction of crime in human trafficking. A sociological perspective* (în Gavriluță & Gavriluță 2013), Măriuța Lorena Țăruș identifică trei paliere ale reproducerii criminalității în traficul de persoane: *traficant – traficant*; *traficant – exterior*; *traficant – victimă*. Ele dovedesc existența unei veritabile subculturi deviante și a unor practici eficiente de convertire și inițiere a persoanelor în activitatea de trafic. În această etapă, victima dovedește că internalizează un nou sistem de norme și valori care

le modelează comportamentul şi care le face să adopte noi strategii (deviante, în cazul nostru) de reuşită socială. Astfel mediul, oricât de deviant ar fi, este resemnificat şi dobândeşte statutul de normalitate socială.

Victimele traficului ajung astfel să devină fidele reţelei şi să performeze în activităţile de recrutare, plasare şi control. Ele „devin membre, preiau din activităţi, dar cel mai important aspect este faptul că, odată ce trec în organizarea şi buna funcţionare a activităţii de trafic de persoane, îl perfecţionează. Odată ce au fost victime, cunosc situaţia, eventuale posibilităţi de scăpare de sub dominaţia traficanţilor şi proxeneţilor şi, cu toate că au trăit pe propria piele drama şi coşmarul care le-au transformat fundamental structura, sentimentele şi aspiraţiile, acestea îşi asumă roluri, devin adevărate resurse în organizaţiile respective. Cu ajutorul fostelor victime, actuale membre în reţele activitatea capătă şi alte nuanţe, femeile reuşind să găsească şi alte mecanisme de adaptare la diversele neplăceri care se ivesc pe parcurs" (Gavriluţă & Gavriluţă 2013, 124).

În acestă situaţie, organizaţiile criminale se multiplică şi se perfecţionează permanent. Mai mult, în cazul arestării liderilor reţelei, activitatea criminală este continuată de către victime. Faptul este remarcat de către cei care activează în sistemul de justiţie. „De cele mai multe ori, femeile-traficant au fost la rândul lor victime ale traficului, astfel încât cunosc foarte bine mecanismul de traficare şi devin foarte experimentate în atragerea victimelor şi plasarea lor în scopul exploatării. Uneori, femeile se ocupă de trafic de bună voie, datorită câştigurilor mari obţinute, însă alteori desfăşoară această activitate datorită presiunii exercitate asupra lor de către traficanţii cărora le-au aparţinut, în schimbul eliberării lor. În prezent se înregistrează o creştere a ponderii femeilor recrutor, ele desfăşurând activităţi de traficare pe cont propriu ori în cadrul grupurilor criminale specializate în traficul de fiinţe umane" (Ştefăroi 2005, 20-21).

Odată cu această reproducere a rolurilor în cadrul reţelei criminale, se reproduc şi practicile de supunere şi de aservire a corpului. Ele ascund diferite forme de violenţă (simbolică şi fizică) şi ajung să descrie un mediu perfect anomic în care patologia socială este exploatată sub semnul normalităţii.

Distincţiile pe care le face E. Durkheim între patologie şi normalitate completează teoria lui M. Foucault privind mecanismele puterii în interiorul grupului şi a societăţii. Ele pot explica fenomenul de supunere şi de reproducere a criminalităţii în activitatea de trafic.

Manipularea corpului şi dinamica jocurilor de putere

Încă din primele pagini ale lucrării *A supraveghea şi a pedepsi*, Michel Foucault situează sistemele punitive într-o „economie politică a corpului". „Chiar dacă ele nu apelează la pedepse violente ori sângeroase, chiar dacă folosesc metode *blânde* ce doar închid sau corectează, întotdeauna de corp va fi vorba – de corp şi forţele lui, de utilitatea şi docilitatea acestora, de repartizarea şi aservirea

lor" (Foucault 2005, 32). Faptul este cu atât mai evident în zona instituţiilor totale (închisori, lagăre, ospicii, centre de deportare), dar şi în cadrul activităţilor criminale organizate (reţele de trafic, reţele mafiote etc.). Să nu uităm însă că manipularea violenţei şi folosirea unor „strategii" de dominare a corpului sunt, la origine, specifice religiosului. Am arătat că diferite ritualuri aveau ca scop gestionarea violenţei, dar şi modelarea, stăpânirea corpurilor. Ritualul şi o serie de practici religioase deveneau mijloace prin care diferite forme de religiozitate îşi manifestau puterea în societate. Plecând de la aceste date constatăm că, astăzi, puterea laică îşi însuşeşte şi perfecţionează tehnicile şi metodele de manipulare a corpului şi de control.

În joc este un transfer de putere şi de mecanisme de exercitare a sa, dinspre *religios* spre *laic*. Totuşi, în lumea laică, *tehnologiile politice ale corpului* sunt instrumentate nu doar cu scop terapeutic, de control, aşa cum se întâmpla prin intermediul ritualului religios. Ele sunt instrumentate cu succes în zona criminalităţii, a unor experimente istorice totalitare (experimentul Piteşti şi reeducarea deţinuţilor politici, lagărele naziste, gulagul rusesc etc.). Faptele demonstrează că în lumea modernă *raportul dintre putere, laic şi religios* conduce către asumarea unor formule de exercitare a autorităţii şi puterii. În acest sens, unii autori arată că statul laic începe să se manifeste şi să ocupe un spaţiu în care opera în mod tradiţional sacrul şi religiosul. Statul dobândeşte autoritate şi putere şi prin controlul corpurilor. El girează şi instrumentează o serie exigenţe etice, practici sociale, reţete ideologice[5] sau descoperiri din domeniul ştiinţei şi ritualuri profane cu scopul exercitării puterii. Aceasta este o manieră cunoscută de exercitate a controlului social.

Mai mult, în zona laică se observă un împrumut sau chiar o reproducere la nivelul practicilor individuale şi de grup a aceleiaşi *tehnologii politice a corpului*. Grupurile de traficanţi refac în registru criminal aceeaşi schemă. Structura piramidală a organizaţiei de trafic şi dinamica dezvoltării sale arată că există o asumare clară a rolurilor de fiecare membru al reţelei. Prin urmare, există şi aici o *tehnologie a corpului*, iar comportamente clar asumate duc la un control eficient al activităţii fiecăruia. „Avem de a face, prin urmare, cu un tip de organizaţie ai cărei membri intră în relaţii permanente de comerţ şi de putere. Ei dobândesc un loc într-o ierarhie, în funcţie de eficienţa ei arătată în timpul activităţilor. Din punct de vedere sociologic, ne confruntăm cu mecanisme de transfer, de influenţă reciprocă prin care organizaţia se adaptează la mediul în care funcţionează" (Gavriluţă & Gavriluţă 2013, 110). Desigur, aceste raporturi de autoritate din interiorul reţelei de trafic se reflectă în mod eficient în puterea pe care o exercită asupra victimelor. Ea se exprimă în acţiuni şi strategii eficiente de supunere şi

[5] Jean Baudrillard (2008) arată că în societatea modernă primează funcţiile ideologice ale trupului. Tema mântuirii asociată sufletului în diferite spaţii religioase este, în societatea de consum, transferată trupului. Faptul poate fi vizibil în secolul XXI prin schimbarea stilului de viaţă şi a atitudinii faţă de trup.

dominare a corpului cu scopul valorizării sale economice. Victima cedează în momentul în care sunt destabilizate relaţiile subtile pe care le întreţine cu propriul corp. Traficanţii cunosc foarte bine că trupurile sunt productive în măsura în care devin docile şi le acceptă dominaţia.

Declaraţiile unor victime ale traficului ce pot fi găsite cu uşurinţă în mediul on-line, dar şi analiza celor două dosare de trafic scot în evidenţă o seamă de complicităţii subtile, adesea vinovate, dintre persoana traficată şi propriul corp. Acesteia i se suprapune o alta la nivel intragrupal. Ori, în acest context, corpul reprezintă singura realitate palpabilă prin intermediul căreia se construiesc coduri, practici şi rutine ale comportamentului delincvent. Traficanţii comunică între ei şi cu victimele printr-o suită de gesturi, semne şi comportamente. Limbajul corpului în cazul grupurilor delincvente are, cu siguranţă, multe valenţe simbolice. Marcă evidentă a descoperirii şi trăirii efective a condiţiei de victimă şi de serv, trupul poate fi, în egală măsură, şi un veritabil depozitar al conduitelor deviante şi delincvente. În fenomenul traficului de persoane, manifestările corpului pot fi etichetate în cheie maussiană ca fiind un adevărate *fenomene sociale totale*[6].

În acest scenariu, corpul se prezintă, aşa cum observă Fr. Nietzsche, ca o veritabilă *configuraţie a puterii* cu profunde reverberaţii sociale. „Dacă el este o pluralitate de instincte (afecte, pulsiuni etc.) aflate în război, dar şi în relativ echilibru, atunci slăbirea instinctelor şi anarhia lor reprezintă o stare de decadenţă" (Bondor 2011, 151). Unele mărturii ale victimelor violenţelor din lagărele naziste merg mai departe şi afirmă că, în condiţii-limită, instinctul de conservare este singurul care se impune cu putere şi se traduce adesea printr-un divorţ de normele morale. „Principalul efect al domniei fără nici o restricţie al instinctului de conservare supra vieţii morale este absenţa compasiunii pentru suferinţele altuia şi, cu atât mai mult, lipsa ajutorului pe care am fi putut să i-l oferim; ba dimpotrivă, în felul acesta contribuim la pieirea aproapelui cu condiţia să ne putem uşura propria viaţă" (Todorov 1994, 34). Aşa s-ar putea explica multe comportamente în cadrul întregului mecanism de trafic. În interiorul grupului de traficanţi, în raporturile acestora cu victimele şi chiar în grupul victimelor, instinctul de conservare (exprimat în dorinţa de a avea bani, de a-şi salva propria viaţă, de a salva viaţa celor dragi sau chiar năzuinţele ierarhice şi de putere) îi dirijează pe fiecare să adopte comportamente care nu au nimic de a face cu valorile morale. Contextele şi tot ce se întâmplă sunt resemnificate, astfel încât, în

[6] Formulă consacrată în sociologie de Marcel Mauss, *fenomenul social total* exprimă multiplele valenţe ale unui fapt social. Ele pot fi de natură politică, culturală, juridică, socială etc. Aşadar, cunoaşterea acestor ipostaze poate conduce la o mai bună înţelegere a funcţionării socialului. Ilustrativ în acest sens este studiul lui Marcel Mauss, *Eseu despre dar*, Editura Institutul European, Iaşi, 1993. În aceeaşi cheie interpretativă se înscriu şi studiile semnate de Nicu Gavriluţă: „Ritualurile darului în mentalul social tradiţional şi modern" şi „Ritualurile sacrificiului şi sociologia morţii întemeietoare" (Gavriluţă 1998, 111-165).

cele din urmă, *anomia poate fi trăită ca o stare de perfectă normalitate.* Aşa se pot explica şi paradoxalele forme de reproducere a criminalităţii de la traficanţi către victime.

Fără îndoială, traficul este un fenomen complex şi necesită modalităţi subtile şi eficiente de control. Niciodată nu putem cunoaşte cu exactitate amploarea fenomenului din cauza ariei sale de desfăşurare, a formelor de operare, dar şi faptului că este perfect camuflat de migraţia pentru muncă în străinătate. La noi, statisticile oficiale pentru anii 2013-2015[7] arată o situaţie fluctuantă a victimelor: 896 persoane în 2013; 757 persoane în 2014; 880 persoane în 2015. Cifra neagră, acea parte nevăzută a fenomenului, este greu de apreciat. Traficul de fiinţe umane devine, astfel, una dintre cele mai grave patologii ale momentului. Din acest motiv, societatea modernă dezvoltă un întreg mecanism social şi ideologic care condamnă traficul de persoane. Totuşi, rezultatele arată că fenomenul este departe de a fi controlat în totalitate.

Cum se poate explica acest lucru, în condiţiile în care instituţiile de control dispun de suficiente pârghii în acest sens? Dincolo de explicaţiile obişnuite, aducem în atenţie alte două posibile răspunsuri de factură antropologică şi culturală.

În primul rând, caracterul clandestin al fenomenului, antrenarea unor reţele sociale ample, o suită întreagă de complicităţi, dar şi o formidabilă capacitate de reproducere şi adaptare a acestui gen de criminalitate explică, într-o oarecare măsură, dificultăţile întâmpinate în activitatea de control şi diminuare a traficului de fiinţe umane.

În al doilea rând, dintr-o perspectivă mai amplă, fenomenul actual al traficului trădează un proces de resemnificare a corpului într-un registru criminal şi de secularizare a sa. Violenţa ritualizată din societăţile religioase avea ca scop refacerea unei ordini sociale după un model originar. Corpul devenea un vehicul de instaurare al echilibrului şi un mijloc prin care sunt defulate ritualic toate viciile, pulsiunile şi relele unei lumi. Acest fapt nu înseamnă că în acele societăţi lucrurile erau perfecte, că se justifică vânzările de sclavi sau alte fenomene deviante, ci afirmă un model de control social focusat pe date de natură simbolică.

Scos de sub imperiul sacralităţii, trupul este revalorizat laic şi în manieră pozitivă, dar şi negativă. Violul, vătămările corporale, sechestrarea de persoane, agresivitatea şi violenţa îndreptată împotriva cuiva sunt fenomene deviante în care corpul trăieşte condiţia frustă de obiect, devine un instrument de aservire şi de exercitare a puterii. Asistăm, aşadar, la o multiplicare a reperelor identitare şi simbolice prin mijlocirea corpului. Acestea sunt aspecte vizibile nu doar în cadrul activităţii criminale de trafic, ci şi în sfera normalităţii cotidiene. Fie că vorbim de o relativizare a valorilor într-o societate transparentă (Vattimo 1995), fie că se află într-o permanentă mişcare şi neadecvare într-o societate fluidă (Bauman 2007), ele anunţă, în fapt, şi o desacralizarea a corpului.

---

[7] Este vorba de datele disponibile pe site-ul *Agenţiei naţionale de luptă împotriva traficului de persoane*, http://www.anitp.mai.gov.ro/

Această realitate are implicaţii directe şi asupra controlului social. Diminuarea şi contestarea importanţei sacrului în viaţa socială a oamenilor, a propriei lor corporeităţi fac ca *autoritatea laică să aibă o mai mică eficacitate simbolică*, în ciuda eforturilor depuse în acest sens. Mai mult, mijloacele folosite de stat se banalizează, devin modele de inspiraţie pentru grupuri şi persoane pentru care primează valoarea economică[8] a corpurilor într-o societate de consum. De exemplu: strategiile de urmărire a traficanţilor constituie adesea modele pentru controlul victimelor de către traficanţi. *Aşa s-ar putea explica de ce eforturile instituţionale ale statului pentru a controla traficul de persoane sunt depăşite de evoluţiile pe care le înregistrează fenomenul.*

* * *

Analiza întreprinsă în acest articol are o vădită tentă antropologică şi culturală. Acesta a fost şi dorinţa noastră. În esenţă, am încercat să plasăm fenomenul traficului de persoane în contextul amplu al unor paradigme sociale în care sacrul, profanul şi jocurile de putere pot constitui ingredientele unui alt tip de interpretare a fenomenului. În acest registru generos, corpul rămâne o prezenţă constantă. Dualitatea, transparenţa, dar şi diversitatea manifestărilor sale concrete, fac din el un veritabil indicator social.

Traficul de persoane de azi ca şi vânzările de sclavi de odinioară arată că, indiferent de timp, comportamentele umane au determinări sociale şi culturale. Faptul ar trebui să se reflecte şi în strategiile de control social.

Bibliografie

Avramescu, C. (2003). *Filosoful crud. O istorie a canibalismului*, Editura Humanitas, Bucureşti.

Baudrillard, J. (2008). *Societatea de consum. Mituri şi structuri*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti.

Bauman, Z. (2007). *Le present liquide. Peurs sociales et obsession sécuritaire*, Seuil, Paris.

De la Boetie, E. (1996). *Discurs asupra servituţii voluntare*, Editura Universal Dalsi, Bucureşti.

Bondor, G. (2001). Marea raţiune a corpului. Nietzsche şi problema corpului. In Bondor G. (ed.), *Sensuri ale corpului*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, pp. 141-154.

Le Breton, D. (2002). *Antropologia corpului şi modernitatea*, Editura Amarcord, Timişoara.

Cioran, E. (1988). *Eseuri*, Editura Cartea Românească, Bucureşti.

Eliade, M. (1995). *Naşteri mistice*, Editura Humanitas, Bucureşti.

Foucault, M. (1975). *Surveiller et punir. Naissance de la prison*, Gallimard, Paris.

Foucault, M. (2005). *A supraveghea şi a pedepsi*, Editura Paralela 45, Piteşti.

[8] În acest sens, considerăm valoroase comentariile realizate de Michel Foucault pe marginea implicaţiilor pe care le-a avut neoliberalismul asupra înţelegerii şi interpretării criminalităţii şi a sistemului de justiţie. Astfel, „criminalul este orice persoană care investeşte într-o acţiune, care aşteaptă profit de pe urma ei şi care acceptă implicit, şi în egală măsură, riscul unei pierderi" (Foucault 2007, 233). În cazul traficului de fiinţe umane, acest fapt s-ar traduce prin realizarea unei activităţi în care este exploatată valoarea economică a corpului uman.

Foucault, M. (2007). *Naşterea biopoliticii*, Editura Desing & Print, Cluj.
Gavriluţă, C. (2018). *Negativul cotidianului*, Editura Univeristăţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi.
Gavriluţă, C. (2008). *Agresivitatea umană şi controlul social. O perspectivă socio-antropologică. Sociologie românească*, 3-4, Editura Polirom, Iaşi.
Gavriluţă, C., Gavriluţă, N. (eds.) (2013). *Human Trafficking. Secularization and Public Policy Intervention*, Editura Institutul European, Iaşi.
Gavriluţă, N. (1998). *Mentalităţi şi ritualuri magico-religioase*, Editura Polirom, Iaşi.
Girard, R. (1995). *Violenţa şi sacrul*, Editura Nemira, Bucureşti.
Hyvernaud, G. (1995). *La peau et les os*, Ramsay.
Hogg, G. (1973). *Canibalism and human sacrifice*, Pan Books, Londra.
Maior, P. (1810-1811). *Predici sau învătături la toate duminicile şi sărbătorile anului*, vol. 1, Buda, reeditată de Elie Dăianu (1906), Cluj.
Mateuţ, G., Ştefăroi, N. *et al.* (2005). *Traficul de fiinţe umane. Infractor. Victimă. Infracţiune*, Editura Alternative Sociale, Iaşi.
Mauss, M. (2007). *Eseu despre dar*, Editura Polirom, Iaşi.
Mărginean, M. (2000). Practicile devoţiunii populare în Transilvania (sec. XVIII). *Buletinul cercurilor ştiinţifice studenţeşti arheologie-istorie-muzeologie*, 6: 139-142.
Nicoară, T. (2002). Istorie şi violenţă. *Caiete de antropologie istorică*, I(2).
Pena, M. M. (2009). *Istoria canibalismului*, Editura Corint, Bucureşti.
Ştefăroi, N. (2005). Incriminarea traficului de fiinţe umane. In *Traficul de fiinţe umane. Infractor. Victimă. Infracţiune*, Asociaţia Alternative Sociale, Iaşi.
Todorov, T. (1994). *Confruntarea cu extrema. Victime si torţionari în secolul XX*, Editura Humanitas, Bucureşti.
Ţăruş, M. „The reproduction of crime in human trafficking. A sociological perspective", în Gavriluţă, C., Gavriluţă, N. (eds.) (2013). *Human Trafficking. Secularization and Public Policy Intervention*, Editura Institutul European, Iaşi, pp. 99-127.
Vattimo, G. (1995). *Societatea transparentă*, Editura Pontica, Constanţa.
Weber, M. (1998). *Sociologia religiei*, Editura Teora, Bucureşti.
*** (1996). *Floarea darurilor*, studiu filologic şi lingvistic, glosar de Alexandru Moraru, Bucureşti.
*** Agenţia naţională de luptă împotriva traficului de fiinţe umane http://www.anitp.mai.gov.ro/

Sărăcie şi violenţă – între mit şi realitate

Nina-Mihaela Mihalache[1]

Abstract

This text proposes an analysis of domestic violence in relation to the phenomenon of poverty. There is a tendency of combining these phenomena, especially by unskilled people in the knowledge areas about poverty and domestic violence. Major concerns of national and international researchers on these two phenomena, clarifies a variety of contexts, events and characteristics. Both poverty and domestic violence have a long history, showing great adaptability and durability. Major changes to the two phenomena occur in modern society that brings freedom, democracy, human rights and equal opportunities for men and women. They had to pass a series of research referring to myths about domestic violence, its causes and manifestations over time. Conclusions show that poverty is not a cause of violence but a stimulus or can create a favorable context, the emergence of crisis situations generating stress combined with lack of conflict management skills. Therefore, the combination of the two terms in a causal relationship remains only at the level of myth.
Keywords: opportunity, myths, stereotypes, protection order

Résumé

Le présent texte propose une analyse de la violence domestique par rapport au phénomène de la pauvreté. Il y a une combinaison de tendance de ces phénomènes, en particulier chez des hommes non qualifiés en ce qui concerne la connaissance de la pauvreté et la violence domestique. Les principales préoccupations des chercheurs au niveau national etinternational sur ces deux phénomènes, clarifie une variété de contextes, les événements et les caractéristiques. La pauvreté et la violence domestique ont une longue histoire, montrant une grande capacité d'adaptation et de durabilité. Les principaux changements apportés aux deux phénomènes se produisent dans la société moderne qui apporte la liberté, la démocratie, les droits humains et l'égalité des chances pour les hommes et les femmes. Ils ont dû passer une série de recherches se référant aux mythes sur la violence domestique, ses causes et ses manifestations au fil du temps. Conclusions montrent que la pauvreté n'est pas une cause de la violence, mais un stimulus ou créer un contexte favorable, l'émergence de situations de crise générant un stress combiné avec le manque de compétences de gestion des conflits. Par conséquent, la combinaison des deux termes dans une relation de cause à effet reste seulement au niveau du mythe.

[1] Conferenţiar, Departamentul de Sociologie şi Asistenţă Socială, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: ninamihaela70@yahoo.com

Mots-clés: égalité des chances, les mythes, les stéréotypes, ordonnance de protection

Rezumat

Textul de faţă propune o analiză a fenomenului violenţei domestice în raport cu fenomenul sărăciei. Există tendinţa de asociere a celor două fenomene, mai ales de persoanele neavizate cunoaşterii domeniilor sărăciei şi violenţei domestice. Preocupările majore ale cercetătorilor la nivel naţional, dar şi internaţional asupra acestor doua fenomene, clarifică o multitudine de contexte, manifestări şi caracteristici ale acestora. Atât sărăcia, cât şi violenţa domestică au o istorie lungă, demonstrând o mare capacitate de adaptare şi rezistenţă în timp. Schimbările majore ale celor două fenomene au loc în societatea modernă care aduce cu sine libertatea, democraţia drepturile omului şi egalitatea de şanse pentru bărbaţi şi femei. Au fost parcurse o serie de cercetări cu referire la miturile privind violenţa domestică, a cauzelor şi manifestărilor de-a lungul timpului. Concluziile arată că sărăcia nu este o cauză a violenţei, ci un stimul sau poate crea un context prielnic prin apariţia unor situaţii de criză generatoare de stress, coroborate cu lipsa abilităţilor de gestionare a conflictelor. Aşadar, asocierea celor doi termeni într-o relaţie de cauzalitate rămâne doar la nivel de mit.

Cuvinte cheie: egalitate de şanse, mituri, stereotipuri, ordin de protecţie

Ca şi sărăcia, violenţa are un parcurs istoric lung, cu multiple abordări şi explicaţii. Unele perioade istorice pot fi impresionante prin actele de violenţă specifice unor culturi sau ritualuri, iar altele, prin luptele şi războaiele avute.

Odată cu apariţia drepturilor omului, dar şi a interesului manifestat de femei pentru implicarea în luarea deciziilor la toate nivelele, a apărut preocuparea unanimă pentru stoparea actelor şi acţiunilor violente de orice gen asupra umanităţii.

Ca problemă socială, violenţa domestică a fost conceptualizată abia prin secolul al–IX-lea prin termenii: violenţa în relaţia de cuplu, conflict conjugal, violenţa maritală, violenţa în familie, violenţa împotriva femeii etc. (Popescu & Pop 2002, 805-810). Există numeroase studii care au fost realizate pe această temă şi există preocupări reale ale statelor de a combate prin orice mijloace violenţa de orice fel şi de a promova demnitatea umană. Sunt legi, strategii, organisme, instituţii care pot preveni şi interveni în multiple aspecte ale violenţei, însă rămâne descoperită dimensiunea mentalităţilor etnice şi culturale.

Cercetările la nivel european din 2014 au evidenţiat un număr îngrijorător al victimelor violenţei domestice de la începutul secolului XXI. „Aproximativ 13 milioane de femei din UE au fost supuse violenţei fizice în decursul celor 12 luni care au precedat interviurile din cadrul anchetei. Aceasta corespunde unui procentaj de 7% dintre femeile cu vârste cuprinse între 18 şi 74 de ani din UE”[2].

[2] http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_ro.pdf, Site al Agenţiei pentru Drepturi Fundamentale ale Uniunii Europene (European Union Agency for Fundamental Rights FRA.).
Raportul de sinteză FRA privind constatările anchetei *Violenţa împotriva femeilor: o anchetă la nivelul UE*. Rezultatele, pe scurt, oferă o privire de ansamblu asupra unei

Această afirmaţie se referă doar la violenţa fizică asupra femeii, dar în acelaşi studiu sunt evidenţiate şi celelalte tipuri de violenţă asupra femeii.

Diversele forme ale violenţei domestice sunt atribuite modificărilor din familia modernă, dificultăţilor de gestionare a status-rolurilor parteneriale din cuplu şi combinării defectuoase a mentalităţilor tradiţionale ale discriminării de gen. Ca fenomen social, violenţa domestică, fiind construită pe relaţii de putere, este asociată şi demonstrată ca aparţinând genului masculin[3]. Studiul arată că în afară de faptul că femeile supuse violenţei domestice sunt într-o proporţie mult mai mare decât bărbaţii sau alte categorii vulnerabile, există o diferenţă de 10 procente între mediul rural, unde sunt înregistrate mai multe cazuri, decât în mediul urban. O diferenţă îngrijorătoare apare în cazul violenţei sexuale, mai exact a violului, care este înfăptuit într-o proporţie mai mare de 50% asupra minorilor din familie şi aproape dublu ca număr de cazuri în mediul rural faţă de mediul urban[4].

---

selecţii de rezultate ale anchetei şi include principalele opinii formulate pe baza constatărilor: http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance. Raportul privind principalele rezultate ale anchetei *Violenţa împotriva femeilor: o anchetă la nivelul UE* prezintă o descriere cuprinzătoare a constatărilor pe baza datelor anchetei, precum şi un număr de opinii detaliate ca răspuns specific la rezultatele privind diferite tipuri de violenţă împotriva femeilor, precum violenţa fizică şi sexuală, hărţuirea sexuală şi urmărirea în scopul hărţuirii, toate acestea fiind abordate în capitolele raportului: http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results.
Pentru instrumentul de explorare a datelor online în ceea ce priveşte rezultatele anchetei privind violenţa bazată pe gen împotriva femeilor, a se vedea: http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results. Pentru detaliile privind metodologia anchetei *Violenţa împotriva femeilor: o anchetă la nivelul UE*, a se vedea: http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report.

[3] www.VIOLENTAIMPOTRIVAFEMEILOR.RO, Reţeaua pentru prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor, http://violentaimpotrivafemeilor.ro/category/studii-cercetari/. La cererea Centrului FILIA, în baza accesului la informaţii publice, Inspectoratul General al Poliţiei Române (IGPR) a comunicat că în primele 6 luni ale anului 2016, la nivel naţional, s-au înregistrat 8.926 de sesizări privind infracţiunea de lovire şi alte violenţe săvârşite în familie. Copiii de ambele sexe sunt afectaţi aproximativ egal de actele de lovire şi alte violenţe în familie. Dintre adulţi, femeile sunt cele mai afectate (79% dintre victime sunt de sex feminin), iar majoritatea agresorilor sunt bărbaţi (92,3%).

[4] http://violentaimpotrivafemeilor.ro/statistici-privind-violenta-in-familie-aproape-noua-mii-de-cazuri-de-lovire-si-alte-violente-si-80-de-violuri-in-familie-in-primele-6-luni-ale-anului/.

Stereotipuri şi expresii curente privind fenomenul violenţei domestice

Cercetări pe tema violenţei domestice au fost realizate odată ce fenomenul a fost supus atenţiei publice, ca urmare a creşterii cazurilor înregistrate, dar şi a motivelor producerii actelor de violenţă. Plecând de la aceste repere, cercetările efectuate au identificat o serie de stereotipuri prezente în societatea românească, capabile să motiveze un comportament violent. Astfel, potrivit unei cercetări INSCOP din 2013, 30,9% dintre subiecţi sunt de acord că „femeile mai sunt bătute şi din vina lor", 8,1% cred că „bătaia este ruptă din rai", 6,4% că „un bărbat care nu-şi bate femeia nu o iubeşte cu adevărat", 7,3% sunt de acord cu afirmaţia „femeia este proprietatea bărbatului"[5]. Aceeaşi cercetare arată că cele mai multe acte de violenţă în familie sunt îndreptate asupra femeilor cu statut de soţie (65,9%), urmate de violenţe asupra copiilor (37,9%), asupra bătrânilor (19,7%) şi doar 4,4% asupra unui soţ. Din această cercetare este evident faptul că victimele violenţei domestice fac parte din grupuri vulnerabile expuse unor astfel de riscuri, într-o relaţie inechitabilă a raporturilor de putere. În ceea ce priveşte asocierea sărăciei cu lipsa de educaţie şi implicit cu violenţa, rezultă că 8,5% dintre români cred că violenţa domestică este întâlnită doar în familiile sărace, iar 15,3% consideră că este întâlnită doar la oamenii needucaţi; astfel, se poate conchide că această argumentare îmbracă forma unui mit.

Unele analize mai vechi adaugă în acelaşi context al violenţei domestice consumul de alcool sau drog ca fiind cauze ale violenţei domestice sau de alt tip. Clarificările ulterioare arată că acestea reprezintă doar factori stimulatori ai unor acţiuni pe fondul unor stereotipuri internalizate şi nu o cauză în sine. Cei mai mulţi dintre oameni consideră pardonabile acţiunile violente, infracţiunile şi chiar crimele consumate pe fondul consumului de drog sau alcool, când de fapt chiar legislaţia consideră aceste situaţii ca fiind circumstanţe agravante. Această atitudine de scuzare a actelor şi acţiunilor violente pe fondul consumului de alcool sau drog, reprezintă de fapt tot un stereotip al mentalităţii noastre. Fenomenul violenţei domestice există şi în absenţa factorilor stimulativi sau a unei educaţii precare, manifestându-se în contexte şi medii sociale diferite. În urma campaniilor realizate cu scopul conştientizării şi reducerii fenomenului violenţei domestice, cercetarea INSCOP arată un dezacord semnificativ faţă de violenţa de orice fel, fie din familie, fie din afara acesteia.

[5] Sondajul „Barometrul de opinie publică – Adevărul despre România" a fost realizat de INSCOP Research la comanda ziarului *Adevărul*. Sondajul a fost realizat în perioada 12-21 iulie 2013; http://www.inscop.ro/august-2013violenta-in-familie-i/.

Mituri privind violenţa în familie

Cercetătorii sunt de acord că fenomenul violenţei domestice se manifestă cel mai adesea într-un spaţiu privat. Cazurile de violenţă petrecute în perimetrul familiei sunt considerate ca fiind cele mai întâlnite tipuri de violenţă. Violenţa din familie, aşa cum o prezintă Curic şi Văetişi (2005), are ca fundament trei componente aflate într-o relaţie de interdependenţă: directă, structurală şi culturală. Dacă cea directă este observabilă, celelalte două componente întăresc mentalitatea privind inegalitatea dintre femei şi bărbaţi, legitimând formele violenţei domestic. N. Turliuc şi O. Dănilă, descriu la rândul lor influenţa celor trei componente asupra mentalităţii în întreţinerea miturilor referitoare la acceptarea şi tolerarea violenţei domestice, numind bărbatul „capul familiei" sau atribuind femeia bărbatului ca o formă de proprietate (Turliuc & Dănilă 2009, 30-33). Aceleaşi autoare enumeră câteva dintre miturile şi stereotipurile violenţei domestice pe care le regăsim şi în societatea românească, făcând apel la cercetările lui Hearn (1998). Acestea poziţionează femeia ca fiind fragilă, dependentă de soţ, aparţinând unui grup minoritar şi cu statut social scăzut.

Există câteva mituri privind violenţa domestică explicate de N. Turliuc şi O. Dănilă. Unele dintre acestea le regăsim şi pe site-urile care militează pentru drepturile femeilor şi protecţia lor împotriva violenţei domestice[6]:

Violenţa domestică apare numai în familiile sărace şi fără educaţie.

Cercetările lui Walker (1984) arată că numeroase femei supuse violenţei domestice aparţin clasei de mijloc şi superioare, dar sunt dezavantajate în relaţia de putere cu partenerul. O altă observaţie a aceleiaşi cercetări se referă la faptul că violenţa domestică este prezentă în toate „culturile, religiile, nivelele educaţionale şi economice".

Unele femei îi provoacă pe agresori şi merită să fie bătute.

Acest mit este completat de un altul, care invită femeile să-şi îmbunătăţească abilităţile de evitare a partenerului. Paradoxal, femeile sunt chestionate chiar de cei care le acordă sprijinul asupra motivului care a provocat partenerul.

Femeilor le place să fie abuzate.

Pe considerentul că femeile stau cu partenerul lor chiar dacă sunt bătute, apare ideea că acestea se complac în aceste situaţii. De fapt există dependenţe multiple faţă de agresor (economice, de locuire, de îngrijire, etc.) sau ameninţări asupra copiilor sau a persoanelor din anturajul femeii.

---

[6] http://cdf.md/rom/despre-noi, Site oficial al Centrului de drept al femeilor din Republica Moldova; http://violentainfamilie.transcena.ro, site oficial al Asociaţiei Transcena, implicată în Campania de educare şi stopare a violenţei domestice.

Bătaia nu este prea gravă, este ocazională.

Victima poate fi îmbrâncită, ameninţată sau umilită fără a se ajunge la acte fizice foarte brutale, ceea ce creează o tendinţă de obişnuinţă de violenţă episodică ce poate fi tolerată. Aceasta este întreţinută de rutina intensităţii care nu are variabile semnificative.

Agresorul este violent numai când este nervos sau când bea.

Cercetările nu pot demonstra că alcoolul generează violenţă şi mai puţin de jumătate de cazurile de violenţă domestică au avut loc în absenţa alcoolului.

Bărbaţii violenţi sunt bolnavi psihic.

Există şi situaţii când agresorii sunt identificaţi cu boli psihice, cu manifestări violente, dar nu există o corelaţie radicală între violenţă şi patologie.

Bărbaţii agresivi au învăţat din familie să fie agresivi.

Cercetările demonstrează că unele dintre comportamente pot fi învăţate, agresorii fiind victime ale unui mediu ostil, dar unele pot fi experimentate în lipsa altor modele ca alternative, pentru că nu au avut nici un fel de model în copilărie.

Aceste mituri ale fenomenului violenţei domestice sunt întreţinute şi astăzi prin îmbinarea defectuoasă a stereotipurilor culturale tradiţionale cu cele moderne.

Istoria stereotipurilor privind violenţa domestică

Violenţa asupra femeii a fost tolerată din cele mai vechi timpuri. Imaginea femeii era una a neputinţei, a fragilităţii, a incapacităţii de decizie, a dependenţei, a naşterii şi îngrijirii copiilor, dar şi a întregii familii. Astfel, au fost conturate status-roluri distincte pentru bărbaţi şi femei, bărbaţii fiind asociaţi cu imaginea publică iar femeile cu imaginea domestică (Turliuc 2004).

Odată cu legiferarea căsătoriei, femeia capătă statutul de proprietate a soţului şi copiilor, soţul având drepturi de viaţă şi de moarte asupra lor. Violenţa în familie apare ca măsură punitivă în disciplinarea membrilor familiei şi întreţinerea autorităţii parentale. Egalitatea în drepturi pentru bărbaţi şi femei, inclusiv cea politică, a apărut prima odată cu instaurarea comunismului la putere. Dacă legile protejau drepturile femeii, stereotipurile şi manifestările inegalităţii de gen se desfăşurau în familie, prin acte de violenţă şi agresiune.

Actele de violenţă domestică există şi astăzi, în pofida blamării violenţei domestice la nivelul populaţiei ca şi comportament şi a susţinerii egalităţii de şansă pentru femei. Puterea şi rezistenţa acestor mituri şi stereotipuri într-o societate modernă cu preocupări majore pentru demnitatea umană, pentru egalitate în drepturi, certifică faptul că mentalităţile culturale au o forţă de penetrare intergeneraţională peste timp şi au capacitatea de a rezista alături de

alte elemente culturale. Modificările la nivelul statutului femeii atrag după sine schimbări comportamentale şi la nivel familial. Inversarea unor roluri intrafamiliale balansează cercul puterii şi al controlului, dar şi poziţia *capului de familie*. Aceste modificări ar trebui să reducă impactul violenţei intrafamiliale, însă intră în context stereotipurile tradiţionale. Unii dintre bărbaţi nu acceptă poziţia de *cap de familie* pentru femei, nu sunt dispuşi ca femeile să-şi reducă din rolurile parentale şi gospodăreşti, astfel că violenţa intrafamilială capătă alte forme de argumentare într-o societate modernă. Astfel, agresorii au tendinţa de a limita sau a interzice femeilor să lucreze sau să se dezvolte personal, să impună, ca pedeapsă, supraîncărcarea de rol a femeii în gospodărie şi îngrijirea copiilor, să limiteze accesul femeii la socializare sau exprimarea opiniei şi să menţină controlul asupra veniturilor familiei.

Deşi societatea modernă promovează ideea de dialog şi mediere cu scopul diminuării violenţei domestice, se înregistrează un număr crescut de cazuri de violenţă domestică. Aceasta implică deopotrivă, schimbările la nivel economic şi societal, care pot influenţa unele comportamente. Crizele economice, instabilitatea politico-socială şi sărăcia declanşează creşterea şi dezvoltarea unor fenomene deviante şi delincvente, asociate cu violenţa.

Combaterea violenţei împotriva femeii, între mit şi legislaţie

Ca şi sărăcia, violenţa capătă alte forme şi motivaţii, demonstrând o mare capacitate de adaptare de-a lungul timpului. Emanciparea statelor şi democraţia au susţinut egalitatea de şanse şi nondiscriminarea de gen pe toate planurile. S-a impus astfel, construirea unor cadre legislative care să urmărească respectarea acestor principii şi să vegheze asupra securităţii populaţiei, în special a grupurilor vulnerabile expuse riscurilor de violenţă: femei, copii, bătrâni, persoane bolnave sau cu handicap. Odată cu preocuparea României de aderare la Uniunea Europeană, a apărut şi prima lege specifică protecţiei femeilor şi victimelor violenţei domestice, Legea nr. 217/2003 (a se vedea *ANEXA 1*)[7]. Această lege impune

[7] Legea 217/22 mai 2003, pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie. A fost republicată cu unele completări în 24 martie 2014, având la bază OG 6/20 ianuarie 2005, referitoare la protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap, (completare la L217/2003 cu Art. 8, alin. (3) şi art.(3") şi Art. 37, alin.(1); Legea 272/2005 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului (prin L52/2016, modif. Art. 18, alin.(1), lit.c); Alin (5) şi (6) şi completare Alin (6) cu Alin (6"); modif. Art 20, alin.(1) şi Legea 351/2015 care modifică Legea 217/2003. Potrivit noii reglementări, art. 27 alin. (1) din această lege prevede: „Cererile pentru emiterea ordinului de protecţie se judecă de urgenţă şi, în orice situaţie, soluţionarea acestora nu poate depăşi un termen de 72 de ore de la depunerea cererii. Cererile se judecă în camera de consiliu, participarea procurorului fiind obligatorie".

principiile vizând protecţia şi promovarea drepturilor victimelor violenţei domestice, dar şi definirea explicită a violenţei domestice şi a termenilor asociaţi, a contextelor, a victimei şi stabileşte instituţiile responsabile de prevenire şi intervenţie pentru violenţa domestică. Alături de Legea 202/2002 în vigoare din 2005[8], legea privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi se completează un prim tablou al protecţiei femeii şi familiei în societatea modernă.

La nivel European, abordarea legislativă a necesităţii protecţiei victimelor împotriva violenţei domestice are la bază o suită de Directive şi Convenţii pentru statele membre. Ultima şi cea mai importantă la acest moment este Convenţia de la Istanbul, din 2011, Convenţia Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeii şi a violenţei domestice (a se vedea *ANEXA 2*)[9].

Interesant şi important pentru România este faptul că a ratificat Convenţia asupra eliminării tuturor formelor de discriminare faţă de femei CEDAW [10], în 1982, în perioada comunistă. Această Convenţie se sprijină pe Carta Naţiunilor Unite, dar şi pe Declaraţia universală a drepturilor omului de la 1948, devenită astăzi Convenţia Europeană a Drepturilor Omului.

România ratifică Convenţia de la Istanbul prin Legea 30 din 17 martie 2016, stabilind unele rezerve flexibile stabilite de legislaţia românească[11]. Cea mai importantă modificare pe care o aduce Legea 30/2016 se referă la importanţa emiterii în maxim 72 de ore a ordinului de interdicţie de urgenţă (art. 52), a ordinului de restricţie sau de protecţie a victimei (art. 53). Din Raportul Ministerului Public din 2015, rezultă că există fapte de violenţă ce au avut loc în familie: 1.938 de inculpaţi, respectiv 3.3% din totalul celor trimişi în judecată şi că numărul total al omorurilor în 2015 în România a fost de 395. Din 395 de omoruri, 108 au avut

---

[8] Legea 202/2002 privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi.

[9] www.coe.int/conventionviolence – site oficial al Consiliului Europei cu pagina dedicată Convenţiei de la Istanbul.

[10] Convenţia asupra eliminării tuturor formelor de discriminare faţă de femei CEDAW, adoptată şi deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite prin Rezoluţia 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispoziţiilor art. 27(1).

[11] Rezerve în ratificarea României a Convenţiei de la Istanbul.
a) În conformitate cu prevederile art. 78 alin. (1) şi (2) din Convenţie, „România îşi rezervă dreptul de a nu aplica sau de a aplica doar în cazuri sau condiţii specifice dispoziţiile formulate în:
- articolul 30 alineatul (2); – *compensaţii*
- articolul 44 alineatele (1) lit. e), (3) şi (4); – *jurisdicţie*
- articolul 55 alineatul (1) cu privire la articolul 35 referitor la infracţiunile minore; – *retragerea plângerii, asistarea consilierilor pe durata investigaţiei.*
- articolul 59. – *permis de şedere şi reşedinţă*

b) În conformitate cu prevederile art. 78 alin. (1) şi (3) din Convenţie, „România îşi rezervă dreptul de a prevedea sancţiuni nepenale, în locul sancţiunilor penale, pentru comportamentele menţionate în articolele 33 şi 34."

loc în familie, adică 27% din total[12]. Prin Art. 52 şi 53 „părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că *autorităţilor competente* le este acordată puterea de a dispune, în situaţii de pericol imediat, ca un autor al violenţei domestice să părăsească domiciliul *victimei sau al persoanei la risc* pentru o perioadă de timp suficientă şi de a-i interzice agresorului să intre în domiciliu sau să contacteze victima sau persoana la risc. Măsurile adoptate conform prezentului articol vor da prioritate siguranţei victimelor sau a persoanelor la risc".

Ordinul de protecţie pentru victimă şi, în acelaşi timp, de interdicţie pentru făptuitor exista şi până la data ratificării Convenţiei de la Istanbul, însă procedura de emitere era una de lungă durată, prin raportare la fapta şi stabilirea eligibilităţii dovezilor. Paradoxal este faptul că deşi ne putem sprijini pe legislaţia existentă referitoare la protecţia victimelor violenţei domestice şi, în acelaşi timp, pe cea a pedepsirii actelor de violenţă, se remarcă perenitatea stereotipurilor şi mentalităţilor tradiţionale privind violenţa domestică în societatea românească. Acest lucru este dovedit de cercetările care atestă un număr semnificativ al cazurilor de violenţă domestică sau asupra femeii, cazuri înregistrate. Aceste situaţii scot în lumină situaţii şi forme deosebit de grave ale manifestării violenţei: terorizarea victimei, ameninţarea, şantajul şi crima.

În ceea ce priveşte asocierea stării de sărăcie cu violenţa domestică, sunt păreri pro- şi contra care au fost descrise mai sus şi demonstrează că asocierea rămâne la nivel de mit. Totodată, există o asociere între sărăcie şi violenţă, descrisă de N. Turliuc şi O. Dănilă (2009, 27) plecând de la pierderea resurselor financiare, a şomajului de lungă durată şi conflictelor generate de stress în familiile afectate şi care nu deţin abilităţile necesare de gestionare a crizelor. Iată o explicaţie care demonstrează de fapt că orice situaţie de stress sau criză dintr-o familie asociată cu lipsa abilităţilor de gestionare a acesteia se poate transpune în sfera violenţei domestice şi nu numai, sărăcia fiind responsabilă de aceste aspecte. Nu întâmplător, în strategiile de diminuare sau intervenţie a diferitelor fenomene sociale, întâlnim recomandări şi axe de lucru pe marginea fenomenului violenţei domestice.

Centrul Parteneriat pentru Egalitate (CPE), în cadrul unei cercetări realizate pe diferenţe de gen pe piaţa muncii şi în relaţia de cuplu în anul 2016, identifică două modele de familie tradiţională, fiecare cu particularităţile sale. Astfel, unul dintre modele este modelul puternic tradiţionalist (exploatator), iar altul este modelul tradiţionalist moderat. Diferenţe există şi între cele două tipuri de modele de la urban la rural, prin prisma activităţilor gospodăreşti. Dacă modelul puternic tradiţional este caracterizat de o împărţire inechitabilă a rolurilor în gospodărie între parteneri, la modelul tradiţional moderat împărţirea sarcinilor

[12] http://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2015_ro.pdf – raport de activitate a Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie din România, pp. 23-24.

este echitabilă. De menţionat că modelul puternic tradiţional plasează femeia cu o încărcare mare de rol în familie, atât în mediul urban cât şi în cel rural. Aceeaşi cercetare arată că modelul puternic tradiţionalist este mai des întâlnit în mediul rural, dar nu cu o diferenţă semnificativă faţă de mediul urban[13].

Prezenţa modelului tradiţionalist în cele două variante confirmă rezistenţa în timp a miturilor şi stereotipurilor culturale privind status-rolurile parentale în familia românească, dar şi asocierea conceptului de familie tradiţională cu mediul rural.

Concluzii

Istoria ne-a lăsat moştenire o suită de mentalităţi, atât pentru sărăcie, cât şi pentru violenţa domestică. Aceste stereotipuri sunt încă prezente în societatea modernă, fiind întărite de unele valori culturale sau transmise ca moştenire din generaţie în generaţie. Modernitatea aduce cu sine legi, strategii de prevenire şi intervenţie pentru diminuarea sărăciei şi a violenţei. Cu toate acestea, unele dintre stereotipurile vechi sunt adânc înrădăcinate în cultura poporului, ceea ce favorizează încă tolerarea unor situaţii discriminatorii între bărbaţi şi femei sau între bogaţi şi săraci.

Bibliografie

Curic, I, Văetişi, L. (2005). *Inegalitatea de gen: violenţa invizibilă.* Eikon, Cluj Napoca.

Popescu, M., Pop, L. (ed.) (2002). *Dicţionar de Politici Sociale. Violenţa domestică.* Editura Expert, Bucureşti.

Turliuc, N., Dănilă, O. (2009). Violenţa în familie: definiţii şi teorii. In Turliuc N., Huţuleac, A.K., Dănilă, O. (ed.) *Violenţa în familie. Teorii, particularităţi şi intervenţii specifice,* Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, pp. 5-54.

Turliuc, M.N. (2004). *Psihologia cuplului şi a familiei.* Performantica, Iaşi.

Legea 217/22 mai 2003, pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, republicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 205 din 24 martie 2014.

OG 6/20 ianuarie 2005, referitoare la protecţia specială şi încadrarea în muncă a persoanelor cu handicap, publicat în Monitorul Oficial nr.97 din 28 ianuarie 2005.

Legea 272/2005 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului , a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 557 din 23 iunie 2004 şi a mai fost modificată prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011, cu modificările şi completările ulterioare, prin Legea nr. 197/2012 privind

[13] http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Diferente-de-gen-pe-piata-muncii-si-in-relatia-de-cuplu.-Ancheta-sociologica.pdf
Cercetare realizată de CPE – Centrul Parteneriat pentru Egalitate, cu sprijinul IMAS, în cadrul Proiectului POSDRU /97/6.3/S/63272 „Şi noi vrem să muncim! Accesul femeilor pe piaţa muncii", Beneficiar Fundaţia Culturală Delta.

asigurarea calităţii în domeniul serviciilor sociale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 754 din 9 noiembrie 2012, cu modificările ulterioare, şi prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012, rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 117 din 1 martie 2013, cu modificările ulterioare.

Legea 351/2015 care modifică Legea 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 979 din 30 decembrie 2015.

Legea 202/2002 privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi, publicată în Monitorul Oficial nr. 150 din 1 martie 2007.

Legea nr. 30/2016 pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, publicată în Monitorul Oficial nr. 224 din 25 martie 2016.

Surse web

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_ro.pdf, Site al Agenţiei pentru Drepturi Fundamentale ale Uniunii Europene, (European Union Agency for Fundamental Rights FRA.). Consultat online la data de 14 oct. 2016.

http://www.inscop.ro – site oficial al INSCOP Research, Barometrul „ADEVĂRUL despre România" – un proiect de cercetare sociologică periodică a opiniilor românilor ; http://www.inscop.ro/august-2013violenta-in-familie-i. Consultat online la data de 14 oct. 2016.

www.VIOLENTAIMPOTRIVAFEMEILOR.RO, Reţeaua pentru prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor, http://violentaimpotrivafemeilor.ro/category/ studii-cercetari/. Consultat online la data de 14 oct 2016.

www.coe.int/conventionviolence- site oficial al Consiliului europei cu pagina dedicata Convenţiei de la Istanbul. Consultat online la data de 17 oct. 2016.

http://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2015_ro.pdf -raport de activitate a Ministerului Public – Parchetul de pe langă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie din România. Consultat online la data de 17oct. 2016.

http://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Diferente-de-gen-pe-piata-muncii-si-in-relatia-de-cuplu.-Ancheta-sociologica.pdf. Consultat online la data de 19 oct. 2016.

Violența asupra femeii, efect al statutului în familie şi societate

Carmen Gabriela Lăzăreanu[1]

Abstract

This paper presents the results of research conducted at the Center for mediation, shelter for women, conducted in psychiatric hospital or family space.Different people perception of violence leads us to conclude that it was favored by the status of women in society and the law has not considered abuses practiced, considering them as something natural. In carrying out the work a national and international documentary literature has been used, and researches were carried out in the mentioned institutions, with a large number of subjects, analyzing the factors behind violence against women, how to manifest the chances to avoid the abuse. It has been reported in the studies, the existence of all forms of abuse, with different intensity, women from all walks of training, registering a higher frequency of physical violence. Women are more exposed to abuse in dysfunctional families, forms of this event being transmitted at intergenerational level.
Keywords: domestic violence, abuse of women, the types of violence, violent behavior, causes of violence

Résumé

Ce papier présente les résultats des recherches réalisées dans le Centre de médiation, dans l'Abri pour les femmes, dans l'Hôpital de psychiatrie ou dans l'espace familial. La perception de la violence chez de différents peoples nous mène à la conclusion qu'elle a été favorisée par le statut de la femme dans la société et par la législation, qui n'a pas pris en considération les abus pratiqués, tout en les considérants naturels. Pour ce papier, nous avons utilisé des données de la littérature de spécialité, nationale et internationale, ainsi que les recherches propres, effectuées dans les institutions mentionnées ci-dessus, sur un grand nombre de sujets, tout en analysant les facteurs qui ont déterminé la violence contre la femme, son mode de manifestation et leur chances d'éviter les abus. On a signalé, dans les études déroulées, l'existence de toutes les formes d'abus, à intensité différente, chez les femmes de toutes les catégories de formation professionnelle; la fréquence la plus significative est celle de la violence physique. Les femmes sont plus exposées à des abus dans les familles dysfonctionnelles; des formes de cette manifestions sont aussi transmises de manière intergénérationnelle.
Mots-clés: violence domestique, abus contre la femme, cause de la violence, types de violence, comportement violent

[1] Conferenţiar, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae", Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: gabrielalazareanu@yahoo.com

Rezumat

În lucrare se prezintă rezultatele unor cercetări realizate la Centrul de mediere, Adăpostul pentru femei, în Spitalul de psihiatrie sau în spaţiul familial. Percepţia violenţei la diferite popoare ne conduce la concluzia că aceasta a fost favorizată de statutul femeii în societate şi de legislaţia care nu a luat în considerare abuzurile practicate, considerându-le ca ceva natural. În realizarea lucrării, a fost utilizată o analiză documentară din literatura de specialitate, din ţară şi străinătate, şi cercetările proprii, efectuate în instituţiile menţionate, pe un număr mare de subiecţi, analizându-se factorii care au determinat violenţa împotriva femeii, modul în care se manifestă aceasta şi şansele pe care le au femeile de a evita abuzurile. S-a semnalat, în cadrul studiilor efectuate, existenţa tuturor formelor de abuz, cu intensitate diferită, la femeile din toate categoriile de pregătire profesională, frecvenţa mai ridicată înregistrând-o violenţa fizică. Femeile sunt mai expuse la abuzuri în familiile disfuncţionale, forme ale acestei manifestări fiind transmise şi intergeneraţional.
Cuvinte cheie: violenţa domestică, abuzul femeii, tipurile de violenţă, comportament violent, cauzele violenţei

Violenţa împotriva femeilor este considerată o „manifestare a inegalităţii relaţiilor de putere dintre bărbaţi şi femei, mecanism social prin care femeile sunt forţate să ia o poziţie de subordonare"[2]. Manifestarea acestui tip de violenţă împotriva femeilor poate îmbrăca forma hărţuirii sexuale, infanticidului feminin, violenţei obstetricale, tradiţiilor şi obiceiurilor dăunătoare (crima de onoare, crima de zestre, mutilarea genitală, răpirea miresei, căsătoria forţată), violurilor din războaie, avortului forţat, violenţa autorităţilor, lapidarea, biciuirea, traficul de fiinţe umane şi prostituţiei forţată[3].

Prezentarea violenţei asupra femeii în diferite culturi

Ningyo, în Japonia, era o zeiţă a apelor, similară sirenei, care avea înfăţişarea unei femei frumoase, cu corp de peşte, ale cărei lacrimi se transformau în perle. Femeile încercau să o prindă pentru a o mânca, păstrându-şi astfel tinereţea şi frumuseţea. Mobilul sacrificării acestei creaturi este permanenta frumuseţe şi tinereţe care îi subjugă pe bărbaţi, putând astfel evada din lumea plină de îngrădiri şi interdicţii în care suveran este sexul masculin. Darul se obţine de la o sirenă, o femeie superioară ca şi în cazul amazoanelor, prin care se realizează răzbunarea împotriva bărbaţilor, ajutând astfel femeia muritoare să reziste în lumea ei.

Homer prezintă, în afara acestei forme de răzbunare a femeii sirenă cu sfârşit tragic, şi formele umilitoare în care bărbatul poate pierde familia, cum este cazul vrăjitoarei Calipso, care-l ţine prizonier pe Ulise, în mrejele ei, şapte ani în insula Ogigia, împiedicându-l să se întoarcă în Itaca, unde îl aşteaptă soţia, credincioasa

[2] https://ro.wikipedia.org/wiki/ Violenţa_împotriva_femeilor.
[3] https://ro.wikipedia.org/wiki/Violenţa_împotriva_femeilor.

Penelopa, şi copilul. În mod similar se poartă şi vrăjitoarea Circe. Reîntoarcerea presupune un drum iniţiatic, cu multe peripeţii şi eforturi mari pentru recucerirea locului avut în familie.

În regiunea Bretane, Franţa, este menţionată zeiţa izvoarelor, Korrigan, care lua ca prizonier pe tărâmul apelor pe bărbatul pe care îl întâlnea. Cea mai periculoasă perioadă era primăvara (corespunzătoare în ciclul vieţii individuale, perioadei adolescenţei, când fecioarele devin femei în ce priveşte cunoaşterea, trecând spre altă etapă a ciclului de viaţă, fapt ce marchează tranziţia), iar în plan iniţiatic, zeiţele se întâlnesc pentru a-şi oferi cupa de cristal a inspiraţiei şi înţelepciunii (întâlnire în timpul căreia sunt consacrate ca superioare, putând pătrunde în lumea bărbaţilor). Bărbaţii care le surprindeau în timpul acestui ceremonial erau omorâţi pentru a se răzbuna. În Irlanda, Silfidele, Ondine, Niven, Noken sau cunoscute sub numele de „fecioarele lebede" sunt spirite ale adâncurilor, ale apelor, care în Anglia apar sub denumirea de Aelf, cu rol ocrotitor sau pedepsitor asupra persoanelor de sex masculin sau feminin, dacă nu sunt respectate. Aelf mai apar şi sub denumirea de Mag, Meeb sau Regina Mag, cum este menţionată în Romeo şi Julieta de Shakespeare. În spaţiul german sunt cunoscute sub denumirea de efele, sau celben, zânele luminii[4], iar în legendele populare româneşti apar sub denumirea de iele sau şoimane, rusălci, care îşi exercitau vraja asupra muritorilor bărbaţi, prin cântec, joc şi dans (Kernbach 1978).

Prizonieratul exercitat de bărbaţi asupra femeilor poate avea cauze variate: materiale, sexuale, ignoranţa şi sacrificiul pentru o cauză (Lăzăreanu 2014). Dependenţa materială a femeii de bărbat o face prizoniera unor căsătorii nepotrivite, cum este cazul Otiliei (*Felix şi Otilia* de G. Călinescu, 1998, care este nevoită să se căsătorească cu Pascalopol, un bătrân bogat, nu cu Felix, un tânăr medic sărac).

Haremul reprezintă pentru femei o formă de prizonierat, în arabă cuvântul desemnând un loc interzis, iar construcţia era specifică destinaţiei pe care o avea acel habitat pentru un număr mare de femei, fiind dotat cu dormitoare, spital şi moschee. Femeile haremului proveneau dintre sclavele popoarelor cucerite sau erau fete vândute de părinţii săraci. Subordonarea faţă de bărbat reiese şi din această formă de poligamie (prezentată şi în *Biblie*), care evidenţia, prin aceasta, virilitatea masculină, oferindu-i un statut social privilegiat, puterea financiară fiind proporţională cu numărul de femei pe care le avea în harem. Ierarhia în harem era reprezentată de concubinele şi odaliscele, care aveau o poziţie inferioară. Cadâna cu rol de soţie oficială era numită „haseki", iar „gozde" era preferata sultanului. În funcţie de inteligenţă şi abilitate, unele femei puteau avea influenţă politică. Sultana Valide era cea care avea rol de a menţine ordinea, şi de profesor. Kadâna Sulim era preferată dintre femei cu rol de soţie, numită, aşa cum s-a precizat, „haseki". Hürem a fost prima concubină care s-a căsătorit legal cu sultanul Süleiman. Cu aceasta, sultanul se sfătuia, fiind recunoscută pentru inteligenţa ei.

---

[4] www.agero-stuttgart.ch.

În societatea israelită, patriarhală, poziţia femeii era subordonată bărbatului prin practicarea poligamiei, precum şi prin activitatea limitată a acesteia numai în sfera familiei, cea socială aparţinând bărbaţilor. Femeile nu puteau fi slujitoare la templu şi nici depune votul de nazireu, decât cu consimţământul tatălui, în cazul în care erau necăsătorite, sau al soţului, după încheierea căsătoriei. Votul femeii era validat sau invalidat de tată sau soţ (*Numeri* 30, 4-7). „Moharul" reprezenta achitarea preţului pe care viitorul soţ îl plătea tatălui fetei, acesta fiind şi actul juridic al încheierii căsătoriei, subliniind astfel inferioritatea femeii. Din acel moment, tânăra aparţinea soţului, căruia i se adresa cu apelativul „ba'al", care însemna stăpân (*Facere* 3; *Deuteronom* 22, 20), şi se număra printre bunurile acestuia (Semen 1995; Lăzăreanu 2014).

Au existat şi femei care s-au impus pe plan social, cum ar fi proorociţa Debora, care i-a salvat pe contemporanii ei, Yacla (*Judecători* 4, 17-22), Iudith şi Esthera, care şi-au salvat poporul în momentele grele. Rolul de împărătese ca regina din Saba, Izabela, Atalia, o preluare după modelul egiptean al conducătorilor femei, Cleopatra (model preluat şi de ţări ca Anglia şi Franţa mai târziu) sau Batşeba, care îl pune pe tron pe fiul ei. Problema violului a fost reglementată de *Biblie*, în *Deuteronom* (22, 25-29), victima fiind considerată nevinovată „este totuna ca şi cum cineva s-ar ridica asupra aproapelui său şi l-ar omorî. Pentru că el a întâlnit-o în câmp şi, deşi fata logodită, va fi strigat, n-a avut cine s-o scape", în situaţia în care nu era logodită, violatorul avea obligaţia să dea tatălui fetei cinzeci de sicli de argint, „pentru încălcarea dreptului la proprietate a acestuia, iar fata să-i fie nevastă pentru că a necinstit-o, toată viaţa lui să nu se poată despărţi de ea", realizându-se astfel o reparaţie morală şi faţă de victimă. La romani, femeile ocupau rolul de vestale la templu, matroane, (doamne) în casă, folosindu-se regula „degetului" care permitea bărbatului să-şi lovească soţia cu un beţişor cu condiţia ca el să nu fie mai mare decât degetul soţului. Această lege limita într-un fel dreptul să-şi pedepsească aspru soţia, dar putea să divorţeze sau chiar să o omoare (Lăzăreanu 2014).

Femeile japoneze, gheişele, aveau o poziţie privilegiată, fiind femei cu o instrucţie superioară în domeniul artelor (muzica, dansul, arta conversaţiei, arta ceaiului), ele apărând în istorie ca artiste de profesie. La început, bărbaţii au fost gheişe, numiţi „hókan", iar de la sfârşitul secolului al XVIII-lea au apărut femeile gheişe – „onna gheisha". Fetele erau vândute caselor de gheişe („okiya"), unde primeau instruirea în artele tradiţionale. Formarea presupunea mai multe etape în funcţie de abilitate şi frumuseţe: servitoare („shikomi"), maico sau ucenica unei gheişe. Gheişa mentor, numită soră mai mare („onĕsan"), are rolul de a-şi învăţa şi prezenta ucenica tuturor clienţilor săi. Dacă obţine titlul de gheişă poate fi dată prin ritualul „san san Kuda" unui bărbat sau „legată" de un bărbat care o va finanţa, numit „danna". Acesta devine patronul gheişei, susţinând-o financiar în schimbul unei relaţii durabile. Acumulările financiare îi pot permite gheişei să se retragă din viaţa publică, printr-o ceremonie „hikiiwai", devenind stăpână,

„okiyei" (okami-san). Viaţa acestor femei (care puteau astfel răzbi în societate, dobândind un ban) era aproape imposibil de schimbat (doar ca bunăstare materială putea fi schimbată), ele devenind sclavele unei lumi în care traseul a fost prestabilit din cauza lipsurilor materiale, neputându-se căsători niciodată. Ca semn al preţuirii, femeile din aristocraţia japoneză puteau avea dreptul la „jigai" (gigaki-harakirii"), tăierea venei jugulare, pentru a-şi apăra onoarea. Iniţierea în artele marţiale, mânuirea armelor, asemenea samurailor care respectau codul busido, le dădea dreptul de acces în lumea bărbaţilor şi de a se apăra folosind această practică[5].

În Europa, curtezanele erau femei provenite din familiile sărace, al căror acces în societate era plătit de acest statut care nu le dădea dreptul, asemeni gheişelor, la căsătorie.

Alexander Dumas, fiul în *Dama cu camelii,* roman autobiografic, prezintă situaţia curtezanelor. Marguerite Gautier (pe numele adevărat Rose Alphonsine Plessis, iar pe numele de curtezană, Marie Duplessis), de care era îndrăgostit, moare prematur din cauza tuberculozei, în 1846, la vârsta de 22 de ani. Sicriul ei a fost acoperit de o mulţime de camelii, floarea ei preferată. Lucrarea inspirată din viaţa autorului l-a impresionat pe Giuseppe Verdi care a transpus-o în *La Traviata* („traviata" în italiană însemnând curtezană). Margherite Gautier devine, în opera lui Verdi, Violetta Valéry.

Violenţa este folosită şi pentru a intimida femeile spre a deveni ascultătoare, docile atunci când nu se supun, devenind prea insistente în luarea unor decizii aşa cum este prezentată în opera *Îmblânzirea scorpiei* de Shakespeare sau *Carmen* de Bizet.

La indieni, femeile plăteau pentru statutul privilegiat de soţie, cu arderea pe rug de vie la moartea soţului, ritual cunoscut sub denumirea de „sati".

În povestea *Frumoasa şi Bestia* a lui Charles Perrault, se prezintă prizonieratul unei femei frumoase, pe nume Belle, în castelul prinţului trufaş, transformat într-un animal dizgraţios numit Bestie, de către o vrăjitoare. Belle primeşte să fie prizonieră în locul tatălui ei, Maurice, care încalcă domeniul Bestiei, din nebăgare de seamă. Vraja se risipea în condiţiile în care, de Bestie, s-ar îndrăgosti cineva, datorită calităţilor lui interioare, nu exterioare, într-o perioadă de timp echivalentă cu ofilirea unui trandafir oferit de vrăjitoare, lucru realizat de Belle.

Sacrificiul trebuie adus de o femeie pentru risipirea vrăjii (a unui rău, cum este şi în *Povestea porcului* de Ion Creangă), a îndeplinirii unei dorinţe (sacrificarea fecioarelor zeilor, vinderea fetelor sărace soţilor pentru bani) sau a unui ideal profesional (Ana din balada populară a Meşterului Manole).

Domnişoara Cristina a lui Mircea Eliade (1936) era un strigoi care, pentru a se răzbuna, sugea sângele vitelor şi bântuia viaţa celui care îi încalcă teritoriul. Strigoiul împlinea blestemul unei femei frumoase, nevoită să-şi conducă singură viaţa şi averea.

[5] https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheişă.

Forme ale violenței exercitate asupra femeilor

În funcție de diferite caracteristici, modurile de agresiune și abuzurile exercitate asupra femeii au fost diferite. Conferința femeilor U.S.A.I.D. (1999) a clasificat aceste manifestări în șase categorii de violență fizică, violența asupra femeii gravide (caz particular), violență sexuală, violență psiho-emoțională sau afectivă, violența relațională și violența morală.

Violența fizică constituie cel mai evident indicator care apare în studiile efectuate, incluzând reacții violente cauzatoare de traume psihice și leziuni fizice, îndreptate asupra femeii. Această violență poate fi activă (provoacă vătămare fizică) sau pasivă, când victima este izolată și nu i se permite să-și viziteze copiii (Văduva & Roman 2003).

În general, abuzul fizic poate îmbrăca mai multe forme: a împinge, a trânti, a trage de păr, a bate, a da lovituri cu pumnii sau cu picioarele, a arde, a strangula, a mușca, a înțepa, a mutila genital, a tortura, a omorî etc.

În funcție de consecințele în plan medical și social, unii cercetători, printre care și Iolanda Mitrofan (1996), menționează două forme de manifestare a agresivității: violența familială cronică și violența familială explozivă. Violența familială cronică este rezultatul atitudinilor tradiționale și educaționale (concepții proprii în majoritatea mediilor sărace, muncitorești rurale), iar cea explozivă reprezintă un comportament care nu poate fi ținut sub control, fiind depistată prin control medico-legal, cu urmări neuropsihice și cu invalidarea, uneori, a capacității de muncă.

Pentru a evidenția unele forme ale manifestării violenței asupra femeii, folosim în continuare rezultatele obținute dintr-o analiză calitativă și cantitativă anterioară (Lăzăreanu 2014) desfășurată, pe un număr de 483 de persoane chestionate, de vârste diferite, provenite din Iași de la Centrul de Mediere și Securitate Comunitară, adăpostul pentru victimele violenței domestice, Spitalul de Psihiatrie Socola Iași, Spitalul de Urgențe Sf., Spiridon, precum și din mediul privat.

> „M-am căsătorit în 1973, cu o persoană pe care nu am cunoscut-o suficient înainte de căsătorie. După primele luni de căsnicie a apărut violența, pe fundalul consumului de alcool. Familia soțului îmi spunea că sunt lucruri trecătoare. El făcea naveta, eu lucram în învățământ la țară, în satul lui. Făcând naveta, pe tren, avea tot soiul de prieteni care-l îndemnau, după ce ieșea de la serviciu, la un șpriț și dintr-un șpriț se făceau ore foarte multe pe care le petrecea în compania lor. Când venea acasă era agresiv. Dacă îl întrebam de ce întârzie, el făcea scandal. A apărut primul copil, la zece luni de la căsnicie l-am născut pe primul băiat. Mi-a fost foarte greu, am vrut să întrerup relația, să divorțez atunci, dar eu fiind în învățământ, în satul acela fiind titulară, nu aveam cum să-mi schimb postul foarte ușor, în sat nu puteam să mă mut în altă parte pentru că el ar fi fost mai agresiv și primejduiam și situația persoanelor care m-ar fi adăpostit. Aveam de partea mea familia pe vremea aceea, și soacra mea. După un timp, după un an și ceva am cumpărat un apartament în oraș și am sperat foarte mult că schimbând anturajul, atmosfera, având locuința noastră,

lucrurile se vor schimba. Temporar s-au mai schimbat, nu era o persoană care să bea tot timpul, dar atunci când se apuca să bea nu se oprea până când îi era rău într-un fel, rău fizic sau... era agresiv şi pe stradă uneori, venea acasă cu semne ale bătăii, pe fondul consumului de alcool. A venit pe lume fetiţa pe care ne-am dorit-o amândoi foarte mult, la patru ani după primul copil. Un timp a fost mai bine în familia noastră, apoi, ... dar şi atunci când era foarte mică fetiţa, aveam un vecin, amândouă familiile aveam un copil mic şi ei puneau copilul pe picioare, îl legănau, iar alături era sticla cu băutură. Îi plăcea foarte mult să bea, a văzut şi în familie lucrul acesta, se consuma în tinereţea lor mult alcool şi mai era o modă în satul lui, la petreceri băieţii tot timpul se băteau. Cei care erau mai aprigi şi învingeau erau consideraţi cei mai buni în sat. După aceea fetiţa a crescut, la 6 ani după ea, am născut ultimul copil, aveam probleme de sănătate şi el m-a jignit foarte tare. Într-un fel, ultimul copil a fost numai al meu pentru că eu mi l-am dorit. Socrul meu a fost şi el foarte agresiv cu soacră-mea, ei au trăit, mă rog, aşa cum se trăieşte la ţară. Socrul meu era preşedinte de C.A.P, lipsea foarte mult de acasă, bea foarte mult şi în tinereţe era agresiv, iar fraţii lui erau şi ei agresivi. Am spus că era un soi de concurs, cine este cel mai tare la o nuntă sau la un bal sau la ce era pe vremea aceea. Şi alcoolul tot din familie l-a moştenit, soţul meu consuma, povestea că atunci când erau mici părinţii îi aşezau la masă când aveau musafiri şi le punea şi lor în pahar ... aşa cum îi tratau pe musafiri îi tratau şi pe ei. S-au obişnuit probabil de mici."

[sex feminin, educatoare, n. 1946]

În percepţia populară, există mentalitatea că victimizarea femeii trebuie trecută cu vederea. „Dacă te bate bărbatul, trebuie să suporţi, pentru că unde te poţi duce? Cum să laşi copiii fără tată?, Ce va spune lumea? De unde bani pentru copii şi locuinţă? sau „Mai bea şi el, dar nu am ce să-i fac, trebuie să suport."

În unele zone, chiar funcţionează anumite dogme, cutume, norme care dau dreptul bărbatului de „a-şi ostoi femeia".

Literatura populară şi clasică face referire la viaţa femeilor din ţara noastră şi subliniază că violenţa în familie este înrădăcinată în cultura românească. O veche expresie poetică, folosită în timpul ceremoniilor de nuntă din Transilvania, are menirea de a preveni mireasa că pot să apară unele violenţe cu care nu a fost obişnuită, în casa părintească (Kligman 1980):

„Când erai la mama acasă
Mâncai miere şi-ţi pomădai obrajii;
Acum mănânci măcieşe
Şi pe obraji ai urme de palme şi pumni."

În acest sens, un proverb vechi englezesc (semn că violenţa era frecventă şi în alte culturi) menţiona:

„Un câine, o femeie şi un nuc
Cu cât sunt mai des bătuţi,
Cu atât sunt mai buni."

La aceste cutume sociale se adaugă şi masochismul feminin de a suporta violenţa fizică, o contribuţie importantă în acest sens având şi nivelul educaţional al bărbatului. Registrul de manifestări afective ale bărbatului fiind limitat, singura formă a autorităţii sale este violenţa. Modelul conflictual preluat din familia de origine este perpetuat în familia nou creată, ducând uneori la fragilizarea relaţiei maritale şi în final, la divorţ.

Violenţa familială explozivă, a doua formă menţionată, în registrul acut este depistată prin controlul medico-legal, cu urmări neuropsihice sau psihosomatice care determină apariţia unor comportamente de frustrare, revindecare cu impact psihologic şi invalidarea capacităţii de muncă.

„nu ştiu de unde vine şi unde pleacă ... stă cu toporul la cap şi mă sperie ... vedeţi în ce hal sunt ... mă leagă de pat, mă bate, toată-s vânătăi..."

[sex. feminin, muncitoare, n. 1968]

Abuzul asupra femeii gravide poate constitui o formă particulară a abuzului. Factorii determinanţi ai violenţei manifestate în perioada graviditcase (Gelles 1987):

- *frustrarea sexuală;*
- *tranziţia familiei, stresul şi oboseala;*
- *schimbările biochimice din organismul soţiei;*
- *abuzul prenatal asupra copilului;*
- *incapacitatea de apărare a soţiei.*

Frustrarea sexuală este determinată de informarea incorectă asupra vieţii sexuale din perioada sarcinii, fiind percepută ca o perioadă de abstinenţă. Unii bărbaţi pot resimţi chiar o frică faţă de viitorii copii, ca şi când aceştia ar putea să-i bată, sau să le ia locul în familie (Congdon 1970).

Mitul lui Cronos din mitologia greacă poate fi invocat ca o modalitate de percepţie. Acest zeu a fost blestemat de tatăl său Uranus să ajungă la fel ca el – detronat de copiii lui – şi, pentru a preveni aceasta, şi-a mâncat proprii fii.

Altă cauză a frustrării sexuale poate fi determinată de lipsa de atenţie a bărbatului faţă de partener, ca urmare a modificărilor fizice care survin:

„... mă bătea când eram însărcinată, nici nu s-a apropiat de mine. Îmi spunea: nu vezi cum arăţi! Eşti borţoasă, nu simt nimic pentru tine."

[sex. feminin, manichiuristă, n. 1976]

O altă cauză ar putea fi tranziţia în familie, stresul şi oboseala determinate de existenţa unei sarcini prealabile, statutul de părinte fiind perceput în acest caz ca o constrângere – „încă o gură de hrănit".

„... eu nu aveam de lucru şi nici el... uneori lucra cu ziua ca zidar şi câştiga vreo doi bani...aşa că sarcina mea nu era un motiv de bucurie... încă o gură de hrănit... ne-am certat şi m-a lovit în spate...şi am crezut pe moment că pierd sarcina...nu mai puteam răsufla.. nu ştiam ce să fac...dar am scăpat"

[sex feminin, casnică, n. 1961]

Schimbarea rutinei zilnice a soţului şi, uneori a soţiei, poate crea o stare de stres, determinând şi violenţă. Schimbarea rapidă a rolului familial, mijloacele financiare precare, lipsa unei locuinţe corespunzătoare sunt factori care pot determina conflicte în perioada sarcinii.

Transformările biochimice din organismul femeii, „ca şi cum ar avea capul ataşat altui trup", pot determina stări de nervozitate, iritabilitate şi pot favoriza apariţia conflictelor. Violenţa asupra femeii însărcinate a fost numită „filicid" de Gelles (1987) şi *considerată un abuz prenatal asupra copilului.*

„... cât am fost însărcinată, m-a lovit într-una în burtă...deşi mă bătea şi înainte, dar mă lovea peste cap sau coaste... acum mă lovea în burtă..."

[sex feminin, casnică, n. 1972]

Acest comportament abuziv asupra femeii însărcinate ar putea avea drept scop inconştient, oprirea sarcinii. Documentarea din literatura clasică sau de „ficţiune", cum o numesc cercetătorii americani, ne oferă informaţii în acest sens (Scarlett O'Hara din *Pe aripile vântului* de Margaret Mitchell (1970, ediţie românească), sau Persida din *Mara* de Ion Slavici (1986) „stâlcită în bătaie de Nanţl, pierde copilul").

Incapacitatea de apărare a soţiei, ca urmare a condiţiei fizice modificate poate fi considerată o cauză favorizantă a apariţiei violenţei. Un exemplu în acest sens este cazul Anei, din romanul *Ion* de Liviu Rebreanu.

Spaţiul tipic al desfăşurării acestor violenţe domestice este, după cum precizează unele studii, în bucătărie, cele mai frecvente, urmate de dormitor. Momentele în care apar conflictele sunt seara după cină, între orele 20 şi 23, al doilea moment, în timpul cinei între orele 17 şi 20 şi al treilea moment, seara târziu până dimineaţa în zori (Ciucă 1996).

„În toată seara era un scandal la noi, nu bine ne întâlneam, că peste zi suntem plecaţi, care cum...că şi izbucneşte scandal..."

[sex feminin, casnică, n, 1965]

Violenţele pot apărea mai frecvent la sfârşitul de săptămână, sfârşitul de lună, sărbători, existând chiar o ciclicitate a fenomenului violenţei asociat cu primirea salariului, ca urmare a consumului de alcool, a prezenţei întregii familii la un loc.

„... De multe ori stăteam afară în stradă de Crăciun şi de Anul Nou şi aşteptam să se stingă lumina ca să pot intra cu copiii în casă...”

[sex feminin, confecţioneră, n. 1961]

Walker (1984) prezintă o teorie a ciclului de violenţă în evoluţia conflictului, care are trei etape:

- construirea tensiunii;
- bătaia acută;
- demonstrarea dragostei.

Ciclul violenţei apare într-un sistem familial rigid cu graniţe mai puţin flexibile, spre a nu permite intruziunile externe.

Ca urmare a violenţelor, în literatura de specialitate se subliniază apariţia sindromului femeii bătute (SFB), prezentat ca un caz particular al sindromului de stress posttraumatic (SSPT) descrie în DSMIII (1981). În această situaţie, apar mecanisme speciale de adaptare pentru a face faţă acestor situaţii de nesuportat, flash-back-uri (retrăirea traumei) şi „o spaimă imensă, lipsă de control, neputinţă, ameninţarea cu anihilarea”. (Herman 1992; Munteanu 2001).

Abuzul sexual este o formă de violenţă obişnuită împotriva femeilor, săvârşită de soţ sau de o persoană străină. În această situaţie, cea mai mare parte a miturilor acuză victima, considerând că aproape toate femeile îşi doresc în secret să fie violate, sau că victimele violului au acţionat într-un mod prin care au invitat la viol (de exemplu, erau ademenitoare, zâmbeau provocator, se plimbau în oraş seara târziu, erau prietenoase sau îmbrăcate seducător). Warshaw (1988) menţionează câteva mituri:

- femeia care este violată o merită, mai ales dacă a acceptat să meargă în casa unui bărbat sau să urce în maşina lui;
- uneori, femeilor le plac violul;
- nu a fost viol, ci doar „sex dur”;
- femeile spun „nu” când de fapt, vor să spună „da”;
- femeile îi provoacă pe bărbaţi după felul în care se îmbracă;
- când bărbaţii sunt excitaţi, trebuie să facă sex;
- violul se întâmplă numai unor categorii de femei, promiscue;
- dacă o femeie nu este virgină, nu poate fi violată;
- femeile care nu s-au apărat au fost violate;
- dacă un bărbat nu a avut armă sau cuţit, atunci femeia nu a fost violată;
- dacă nu au fost vătămări, atunci femeia a acceptat actul sexual;
- sexul este răsplata potrivită pentru un bărbat care scoate o femeie în oraş, la restaurant, plăteşte biletele la film sau consumaţia.

Femeile care sunt violate de proprii parteneri suferă o traumă mai mare şi de durată mai lungă decât alte femei la care violul este o întâmplare singulară.

Finkelhor şi Yllo (1985) au clasificat violul conjugal în următoarele categorii:

- viol doar prin forţă;

- viol prin bătaie şi umilire;
- viol obsesiv care implică fetişul, sadismul sau actul sexual anal.

John Galsworthy (1965), în cunoscutul roman *Forsyte Saga*, prezintă manifestarea unor relaţii sexuale forţate în cadrul unui mariaj. Soames Forsyte are reprezentarea unei nopţi în care „îşi afirmase drepturile de soţ şi se purtase ca un bărbat, zdrobind rezistenţa pe care o răbdase de prea multă vreme din parte acestei femei. Soţia lui legitimă şi consoarta lui consacrată prin ceremonie religioasă solemnă".

„Avea pretenţii sexual şi ziua şi noaptea, iar când nu voiam, mă obliga forţat, situaţie foarte stânjenitoare în condiţiile în care noi locuiam în aceeaşi cameră cu copiii."

[sex feminin, medic, n. 1959]

Violenţa afectivă este mai greu de definit, deoarece nu poate fi cuantificată. Cercetările au identificat două forme ale abuzului afectiv, manifestat prin influenţa violenţei fizice şi sexuale asupra stării afective a femeii şi prin efectele pur psihologice, cum ar fi insultele verbale şi privarea afectivă. Efectele acestui tip de violenţă sunt similare asupra femeii. În acest sens, au fost identificate şase componente ale abuzului afectiv rezultate din mai multe situaţii.

Degradarea, considerată primul stadiu al decăderii, produce sentimente puternice de îndurerare şi de ruşine şi constă în repetarea, sublinierea unor aspecte nesemnificative ale comportamentului victimei, impunându-i valorile atacatorului. Reprezintă imposibilitatea femeii de a-şi defini propria valoare, datorită comportamentului abuzatorului.

„... în timp, când am auzit cât de proastă eram, nevolnică şi că nimeni nu avea nevoie de mine, mi-am pierdut identitatea ."

[sex feminin, funcţionară, n. 1968]

Frica este o altă componentă a abuzului afectiv şi determină anularea încrederii în sine ca urmare a atacurilor repetate.

„... la şase luni după ce s-a născut fiul nostru, am fost lovită prima dată. El a venit acasă şi a comentat ceva în legătură cu mâncarea. O ceartă s-a aprins şi la furie el m-a lovit. Am fost şocată ... bătăile au început să se repete ... nu erau regulate, dar nu puteam prevedea când avea să se întâmple ... stăteam cu frică pentru că ştiam că se pot repeta episoadele violente."

[sex feminin, casieră, n. 1972]

Depersonalizarea reprezintă transformarea de către atacator a femeii în obiect, fără energie interioară, voinţă, resurse, fără nevoi sau dorinţe. Catherin Kirkwood (1992) a descris trei tipuri de depersonalizare la femei: „cerinţa partenerului de a-şi schimba aspectul fizic, folosirea tranchilizantelor în vederea manipulării şi posesiunea partenerii prin invadarea spaţiului intim:

„Olga acţiona de mult ca o oaie la toate întâmplările vieţii. Numai să nu ridice glasul Dan, să nu ţipe şi să nu urle. Era singurul lucru care o mai înspăimânta."

(*Lumea începe cu mine* de Lucia Demetrius, n. 1968)

Privarea este a treia componentă şi poate fi economică sau socială. De obicei, privarea de resurse economice duce şi la cea socială. Rezultatul privării sociale este izolarea.

„...el nu lucrează nicăieri, singura noastră sursă de întreţinere fiind salariul meu de impiegat de mişcare. Dar şi pe banii aceştia uneori punea mâna şi nu îmi dădea pentru mâncare.

Sunt zile în care nu am ce să mănânc nici eu, nici copiii, dar chiar şi în aceste condiţii el toarnă în laptele copiilor ţuică."

[sex feminin, impiegat de mişcare, n. 1970]

Supraîncărcarea cu responsabilităţi este o componentă a abuzului afectiv, subtilă şi mai dificil de identificat pentru femeia care o trăieşte. Împovărarea cu sarcini reprezintă o cheltuială mare de energie în efortul de a păstra relaţia maritală şi unitatea familiei. (Catherin Kirkwood 1992).

Deformarea sau distorsionarea realităţii presupune inoculare îndoielii în percepţiile proprii despre sine sau asupra realităţii.

Violenţa economică constă în controlul resurselor destinate menajului, lipsa de participare la întreţinerea familiei, împiedicarea partenerului de a obţine un serviciu şi vinderea lucrurilor comune sau personale de către partener.

Violenţa relaţională asupra femeii constă în izolarea de prieteni, sechestrarea sau invadarea spaţiului intim.

„... în octombrie, anul trecut, am fost bătută bestial şi sechestrată într-o odaie. După trei zile am reuşit să fug cu chiu cu vai... sunt decisă... vreau să divorţez."

[sex. feminin, muncitoare, n. 1976]

Violenţa morală poate îmbrăca forma de aderare la un sistem de valori morale diferit şi impunerea unui alt sistem religios

Pentru a evidenţia dependenţa dintre nivelul de instruire şi manifestare a violenţei, prezentăm datele din *Tabelul 1*, provenite în urma unei analize cantitative, efectuate pe 485 de victime ale violenţei domestice. Rezultatele arată că victimele cu nivel superior de pregătire apelează la cadrele medicale din spital pentru a obţine certificate medico-legale, cerute de instanţele judecătoreşti şi nu recurg – sau merg foarte rar – la centrele din instituţiile de protecţie. Victimele cu nivel elementar de pregătire sunt nevoite, în mod frecvent, să meargă la serviciile de protecţie.

Diferenţe similare ale rezultatelor evidenţiate în *Tabelul 1* au fost semnalate şi în cazul cercetărilor efectuate de Gelles (1987) şi Pagelow şi colab. (1981).

Nivelul diplomelor în studiul efectuat nu exprimă dependenţa violenţei de gradul de instruire, deoarece cercetarea se limitează la cazurile care sunt înregistrate oficial, un număr mare de cazuri rămânând necunoscute. Se poate preciza însă că nivelul diplomelor influenţează decizia femeilor de a menţine relaţia abuzivă, nivelul de instruire fiind asociat cu un statut profesional care îi conferă independenţă materială.

Tabelul 1. *Nivelul de educaţie al victimelor violenţei domestice*

Nivel de instruire a victimelor din spital							
nivel superior		**nivel mediu**		**nivel elementar**		**Total**	
nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
20	13,4	124	83,2	5	3,4	149	100,00
Nivel de instruire a victimelor din instituţiile de protecţie							
nivel superior		**nivel mediu**		**nivel elementar**		**Total**	
nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
1	0,7	41	39	109	72,2	151	100.00

Concluzii

Literatura de specialitate consultată, împreună cu rezultatele analizei calitative şi cantitative, efectuate pe un număr ridicat de femei supuse violenţei domestice, au confirmat existenţa acestui abuz, cu frecvenţă mai ridicată a violenţei fizice.

În cele mai multe cazuri, abuzurile au fost determinate de consumul de alcool şi de existenţa unui comportament violent în familia de origine a partenerului masculin, modelul transmiţându-se intergeneraţional.

Ca nivel de pregătire profesională, femeile cu nivel mediu şi elementar de instruire au prezentat cea mai mare frecvenţă a manifestării violenţei domestice. Femeile cu pregătire superioară, având independenţă economică şi financiară, rezolvă mai uşor aceste probleme şi recurg mai rar la ajutorul instituţiilor de protecţie.

Violenţa fizică asupra femeilor, manifestată din cele mai vechi timpuri până în prezent, este înlesnită şi de legislaţia existentă şi de posibilităţile limitate încă, de intervenţie eficientă a instituţiilor de protecţie a femeilor.

Violenţa, o problemă perpetuată de-a lungul timpului, a fost menţinută latent de mecanismele legislative – de drepturile unui partener asupra celuilalt – şi prin transmiterea unor valori prin procesul de socializare diferenţiată, a copiilor în funcţie de sex.

Se poate preciza ca o concluzie, conturată din analiza cantitativă şi calitativă, pe eşantioane omogene, efectuată asupra violenţei domestice, că s-au evidenţiat mai multe forme de agresiune, violenţa fizică constituind indicatorul cel mai evident care apare în toate cazurilor. Un caz „particular" este abuzului fizic asupra

femeii gravide, cu menţiunea făcută de Gelles (1987) că există şase factori determinaţi ai violenţei fizice.

Altă concluzie este că violenţa poate fi influenţată şi menţinută de anumiţi factori, care nu sunt determinanţi, ci doar atribuiri cauzale, ca nivelul diplomelor.

Diferitele forme de violenţă conjugală sunt adânc înrădăcinate în mentalitatea populară, fapt demonstrat de prezenţa, în literatura clasică autohtonă, a unor descrieri elocvente ale acestor acte (*Mara, Moara cu noroc* de Ion Slavici; *Ciuleandra, Ion,* de Liviu Rebreanu; *Nerantula, Chira Chiralina* de Panait Istrate; *Tanase Scatiu* de Duiliu Zamfirescu; *Lumea începe cu mine* de Lucia Demetrius etc).

Bibliografie

Călinescu, G. (1998). *Felix şi Otilia,* Editura 1001, Gramar, Bucureşti.

Ciucă, A. (1996). *Analysis of Domestic Violence in the States and its Applicability to the international Arena,* Center for Civil and Human Rights, Notre Dame Law School, Indiana.

Congdon, T. (1970). *What goes on in his head when you're pregnant?* Glamour (December); 102 ff.

Demetrius, L. (1968). *Lumea începe cu mine.* Editura pentru Literatură, Bucureşti.

Finkelhor, D., Yllo, K. (1985). *License to Rape: Sexual Abuse of Wives,* Free Press, New York.

Galsworthy, J. (1969). *Forsyte Saga.* Editura pentru Literatură, Bucureşti.

Gelles, R. (1987). *Family Violance,* Sage Publications, Inc., Newbury Park, California.

Kernbach, V. (1978). *Mituri esenţiale,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Kirkwood, C. (1992). *Leaving Abusive Partners.* CA: Sage Publication, Newbury Parks.

Kligman, G. (1988). *Nunta mortului: ritual, poetică şi cultură populară în Transilvania,* Editura Polirom, Iaşi.

Lăzăreanu, C.G. (2014). *Asistenţa socială şi religiozitatea la diferite grupuri vulnerabile,* Editura Doxologia, Iaşi.

Mitrofan, I. (1996). *Agresivitatea în familie şi boala psihică invalidantă de la cauză la efect,* Consfătuire Interdisciplinară „Aspecte medico legale şi de evaluare a capacităţii de muncă a tranziţiilor prin agresiune şi accidente", Sibiu, septembrie, Asociaţia Medicală Română.

Munteanu, A. (2001). *Familii şi copii în dificultate, Note de curs,* Editura Mirton, Timişoara.

Pagelow, M.D. (1981). Marital Rape. In Van Hasselt, V.B., Morrison, R.L., Bellack, A.S. and M. Hersen (eds.). *Handbook of Familiy Violence,* Plenum, New York, pp. 207-232.

Rebreanu, L. (1983). *Ion,* Editura Cartea Românească, Bucureşti.

Slavici, I. (1986). *Mara. Moara cu noroc. Pădureanca,* Editura Eminescu, Bucureşti.

Văduva, G., Roman, M. (2003). *Ghid practic de prevenire şi intervenţie în violenţa intrafamilială,* Ministerul de Interne, Inspectoratul General al poliţiei, Institutul pentru Cercetare şi Prevenirea Criminalităţii şi Centrul de mediere şi Securitate Comunitară Iaşi, Bucureşti.

Walker, L.E. (1984). *The Battered woman Syndrome.* New York: Springer Verlag.

Warshaw, R., (1988). I Never Called It Rape (New York: Harper and Row); and L. Kelly, 1988.

*** 1991, *Biblia sau Sfânta Scriptură,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.
*** 1999, *Violența domestică,* raport prezentat la Conferința organizată de USAID, București, 28-30 aprilie.

Provocări ale spațiului virtual. *Cyberbullying*-ul

Gabriela Irimescu[1], **Mihaela Rădoi**[2]

Abstract

One of the spaces, where change takes place at remarkable speed, is the online space. Accessible to young people, used for information, documentation, relaxation, communication, study, access to the labor market, etc., the online space offers besides the many advantages and a series of risks (Irimescu & Rădoi 2017). Of the risks, in this article we have stopped on cyberbulling, understood and analyzed as an aggressive, repetitive act intentionally carried out by a person or group of people using electronic means of contact against another person who does not can easily defend itself. In the online environment cyberbullying is encountered in various forms: disputes, insults, harassment, teasing, denigration, masquerade, exclusion from online space, creating a fake profile, distributing false material on behalf of another person. In terms of gender gap, recent studies show that cyberbullying, unlike bullying, affects more girls than boys and is closely linked to the intense use of the Internet and social networks. The online attack, especially on women, undergoes a response from them by creating a particular resilience – online resilience.
Keywords: virtual space, aggression, online attack, cyberbullying, online resilience

Résumé

L'un des espaces, où le changement se déroule à une vitesse remarquable, est l'espace en ligne. Accessible aux jeunes, utilisé pour l'information, la documentation, la relaxation, la communication, l'étude, l'accès au marché du travail, etc., l'espace en ligne offre en plus des nombreux avantages et une série de risques (Irimescu & Rădoi 2017). Parmi les risques, dans cet article, nous avons arrêté chez cyberintimidation, comprise et analysée comme un acte agressif, répétitif intentionnellement effectué par une personne ou un groupe de personnes utilisant un moyen de contact électronique contre une autre personne qui ne peut pas facilement se défendre. Dans l'environnement en ligne, la cyberintimidation se manifeste sous diverses formes: disputes, insultes, harcèlement, taquineries, dénigrement, mascarade, exclusion de l'espace en ligne, création d'un faux profil, distribution de faux documents pour le compte d'autrui. En termes d'écart entre les

[1] Conferențiar, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: gabriela.irimescu@gmail.com

[2] Conferențiar, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: radoi.mihaela73@gmail.com

sexes, des études récentes montrent que la cyberintimidation, contrairement au harcèlement, touche plus de filles que de garçons et est étroitement liée à l'utilisation intensive d'Internet et des réseaux sociaux. L'attaque en ligne, en particulier sur les femmes, subit une réponse de leur part en créant une résilience particulière – la résilience en ligne.
Mots-clés: espace virtuel, agression, attaque en ligne, cyber intimidation, résilience en ligne

Rezumat

Unul din spaţiile în care schimbarea se produce cu viteză remarcabilă, este spaţiul online. Accesibil tinerilor, folosit pentru informare, documentare, relaxare, comunicare, studiu, acces pe piaţa forţei de muncă ş.a., spaţiul online oferă, pe lângă multiplele avantaje, şi o serie de riscuri (Irimescu & Rădoi 2017). Dintre riscuri, în articolul de faţă ne-am oprit asupra *cyberbulling*-ului, înţeles şi analizat ca un act agresiv, repetitiv, realizat cu intenţie de către o persoană sau un grup de persoane ce folosesc mijloace electronice de contact împotriva unei alte persoane care nu se poate apăra cu uşurinţă. În mediul online *cyberbullying*-ul este întâlnit sub diferite forme: dispute, insulte, hărţuire, tachinare, denigrare, mascaradă, excludere din spaţiul online, creare a unui profil fals, distribuire de materiale false în numele altei persoane. În ceea ce priveşte diferenţa de gen, studiile recente (Livingstone *et al.* 2011) arată ca *cyberbullying*-ul, spre deosebire de *bullying* afectează în proporţie mai mare fetele decât băieţii şi este strâns corelat cu utilizarea intensă a Internetului şi a reţelelor de socializare. Atacul online realizat cu precădere asupra persoanelor de gen feminin, suportă o reacţie de răspuns din partea acestora, prin crearea unei rezilienţe particulare – rezilienţa online.
Cuvinte cheie: spaţiu virtual, agresiune, atac online, *cyberbullying*, rezilienţă online

Online ⟷ Offline

Dezvoltarea tehnologiei, apariţia telefoanelor mobile performante, accesul facil şi rapid din diferite spaţii sociale, către un alt tip de spaţiu, spaţiul virtual, a transformat viaţa adulţilor, dar şi a adolescenţilor şi copiilor, din vizitatori în consumatori sau dependenţi de spaţiul virtual. Folosirea telefoanelor mobile şi accesarea spaţiului virtual se realizează, cu o frecvenţă din ce în ce mai mare, de către copii şi tineri, la vârste tot mai mici. Ei se adaptează cu o mai mare uşurinţă schimbărilor din sfera virtuală, fiind numiţi în lucrări de specialitate „nativi digitali" (Prensky 2001; Livingston & Smith, 2014).

Autori precum Jodi Gold (2016) prezintă etapele dezvoltării copilului în epoca digitală şi realizează următoarea clasificare: copiii cu vârste între 3-5 ani sunt numiţi „digi-prichindeii" sau „tehno-puştii"; cei cu vârsta cuprinsă între 6-8 ani ca traversând „anii digitali magici" dinaintea furtunii digitale din gimnaziu; „navigatorii inveteraţi" au vârste între 8 şi 10 ani; cei între 11 şi 14 ani traversează „revoluţia mesajelor de tip text"; iar cei între 15 şi 18 ani sunt cei „imersaţi în digital". Mai mult, autoarea menţionată, aduce în prim plan şi alte concepte precum „cetăţenie digitală", „parentaj digital", „relaţii virtuale", „rezilienţă online", „habitat digital al familiei", concepte cu bază în lumea reală, dar, care

transferate în spaţiul virtual, pot oferi explicaţii sau soluţii pentru dilemele din lumea virtuală.

Relaţia real-virtual, dominată uneori de elemente antagonice, alteori de elemente de susţinere, de sprijin sau complementare îşi are filonul de înţelegere şi analiză în real. Apropierea de virtual, de beneficiile şi riscurile de pe tărâmul lumii virtuale, recunoaşterea, analiza şi intervenţia în spaţiul virtual respectă noi reguli, noi cadre.

Relaţia de complementaritate ar putea fi mai bine susţinută dacă raportul ar fi nu de la real la virtual, ci de la spaţiul social real, la spaţiul social virtual. Elementul comun, spaţiul social, ar fixa cadrele de cunoaştere, analiză, interacţiune şi răspuns la provocările date de accesul în lumea virtuală.

Folosirea mijloacelor de comunicare online oferă utilizatorilor oportunităţi comunicaţionale multiple, dezvoltarea de cunoştinţe şi deprinderi comunicaţionale, asociate cu plăcerea de a pătrunde în spaţiul virtual, într-o altă lume situată dincolo de un ecran, lume pe care o poţi accesa facil, indiferent de locul unde te afli: acasă, la şcoală, pe stradă, în mijloace de transport, la o întâlnire cu prietenii ş.a.

Datele statistice naţionale cu privire la accesul populaţiei la tehnologia informaţiilor şi comunicaţiilor, prezintă un trend ascendent. Conform Institutului Naţional de Statistică (2016), procentul persoanelor care au accesat Internetul (cu vârsta cuprinsă între 16 şi 74 ani) în anul 2016, a fost de 69,7% (10,6 milioane de persoane) cu 1,2% mai mult faţă de anul precedent. În anul 2016, majoritatea persoanelor sunt utilizatori curenţi, 85,3% dintre persoanele de 16-74 ani apelând Internetul în ultimele 3 luni anterioare anchetei, dintre care 71,3% folosesc acest instrument cu frecvenţă zilnică sau aproape zilnică, iar 23,4% cu o frecvenţă săptămânală. După statutul ocupaţional al persoanelor de 16-74 ani, ponderea cea mai mare a utilizatorilor de internet zilnic sau aproape zilnic, este înregistrată la salariaţi (62,6%) urmată de elevi/studenţi (17,6%). Dorinţa de a avea acces la informaţii se regăseşte atât la bărbaţi, cât şi la femei, acestea situându-se în urma „internauţilor" bărbaţi, în ceea ce priveşte utilizarea Internetului (72,2% dintre bărbaţi, 67,2% dintre femei), aceeaşi situaţie înregistrându-se şi în anul 2015 (Iagăr 2016, 18-20).

Din categoria elev-student, utilizatori zilnici sunt 95%. Scopul accesării Internetului, pentru elevi şi studenţi, este participarea la reţelele de socializare (89,1%) şi de a trimite sau de a primi e-mailuri (80,9%). Motivele personale principale de accesare a Internetului, pentru aceeaşi categorie mai sus menţionată, în ultimele trei luni ale 2015, au fost: comunicarea (98,7%) şi divertismentul (91,9 %). Cel mai folosit dispozitiv mobil pentru accesarea Internetului, din alte locuri decât acasă sau serviciu, este telefonul mobil, 94%, urmat de calculatorul portabil 35,4 % (Iagăr 2016, 21-23).

Internetul reprezintă o sursă vastă de informaţii pentru învăţare, acumularea de cunoştinţe, este un spaţiu ce încurajează creativitatea, expunerea identităţii personale, crearea de contacte, participarea la viaţa comunităţii virtuale. Utiliza-

torii pot să reacţioneze faţă de aceste oportunităţi în mai multe forme: pasiv – să accepte, fiind consumatori pasivi ai spaţiului virtual, activ – să se implice, participând activ la viaţa online şi să iniţieze activităţi în spaţiul virtual. Indiferent de rolul preluat: consumator, participant sau iniţiator, utilizarea Internetului produce efecte în planul învăţării, al creativităţii, identităţii personale şi implicării civice (a se vedea *Tabelul 1*).

Tabelul 1. Motivaţie-rol-efect

Motivaţia utilizării / Rolul copilului	**Învăţare şi educare**	**Participare şi implicare civică**	**Creativitate şi expresia de sine**	**Identitate personală şi contacte sociale**
Copilul consumator (Componente de conţinut)	Resurse educaţionale	Informaţii globale	Diverse resurse	Consultaţie
Copilul participant (Componente de contact)	Contact cu persoane având interese similare	Contact şi comunicare cu grupuri având interese similare	Inspiraţie provenită de la alţii, invitaţie de participare	Reţele sociale, distribuirea experienţelor
Copilul iniţiator (Componente de comportament)	Învăţare pe cont propriu sau prin cooperare	Forme concrete ale implicării civice	Generare de conţinut propriu	Expresia de sine
Consecinţe	Cunoştinţe, capacităţi, dezvoltarea carierei	Implicare civică	Abilităţi creative	Expresia de sine

Sursa: Gyöngyvér, 2014, *apud* Hasebrink *et al.* 2009, 11

Tinerii români petrec mult timp online şi, în medie, efectuează tot atâtea activităţi online ca şi tinerii europeni. Majoritatea tinerilor români utilizează Internetul în mod pasiv, consumând conţinuturi online, iar jumătate dintre ei efectuează şi activităţi de contact şi comunicare. O treime din tinerii români sunt utilizatori experimentaţi, beneficiind de majoritatea oportunităţilor oferite de Internet, fiind prezenţi în spaţiul online ca participanţi şi ca iniţiatori. Adolescenţii români utilizează Internetul în mod preponderent pentru joacă şi distracţie, rămânând în urmă la activităţi creative şi de implicare civică (Gyöngyvér 2014, 76).

Un alt aspect întâlnit, atât în date statistice naţionale, cât şi în cercetări punctuale este protecţia şi confidenţialitatea identităţii personale. Mediul virtual este un mediu propice dezvăluirii sinelui şi dezinhibării în relaţiile sociale. Reţelele de socializare, de asemenea, încurajează distribuirea datelor cu caracter

personal (adrese, fotografii, informaţii personale) care, ajunse în posesia unor persoane rău-intenţionate, pot deveni premisa unor acţiuni ce dăunează integritatea individului şi îl afectează pe termen mediu şi/sau lung. În mediul virtual, putem vorbi despre efectul de „dezinhibare online", efect dat de lipsa barierelor spaţial-temporale şi socio-culturale (Moruţan 2014). Astfel, putem menţiona faptul că utilizatorii spaţiului online oferă următoarele categorii de informaţii: mai mult de trei sferturi dintre acestea au oferit detalii de contact (ex. adresa de domiciliu, numărul de telefon, adresa de e-mail); mai mult de o treime dintre acestea au oferit detalii personale (ex: numele, data naşterii, seria şi numărul cărţii de identitate), mai puțin de o treime au oferit alte informaţii cu caracter personal (ex. fotografii personale, locaţia actuală, informaţii legate de sănătate, ocupaţia, veniturile), iar 1 din 8 au furnizat detalii de plată (ex. nr. cardului de credit sau de debit, nr. contului bancar) (Iagăr 2016, 32).

Folosirea spaţiului virtual pe lângă beneficii, parţial puse în valoare de tinerii români, aduce şi o paletă largă şi diversificată de riscuri, iar România se numără printre ţările participante la studii europene de măsurare şi analiză a agresiunilor din spaţiul online şi a fost clasată în categoria „utilizări ridicate", „riscuri ridicate" cu precizarea că, datorită experienţei precare, categoria ar trebui denumită „utilizări noi", „riscuri noi" (Livingstone *et al.* 2011, *apud* László & Gyöngyvér 2013, 412).

Conform clasificării operate în *EU Kids Online*, riscurile întâlnite pe Internet pot fi clasificate în două mari categorii: (1) în funcţie de domeniul de manifestare: în domeniul agresivităţii, al sexualităţii, al valorilor şi comercial, şi (2) în funcţie de poziţia faţă de risc (loc şi rol): riscul este „de receptor" (primeşte şi consumă un conţinut neadecvat, potenţial dăunător), „de participant/actor" (iniţiază sau suferă atacuri online potenţial dăunătoare) şi „de contact" (participant într-o activitate iniţiată de adult). Tinerii, care utilizează spaţiul online, pentru diferitele lor activităţi, sunt expuşi riscurilor, iar modul de raportare la situaţiile de risc, modul în care depăşesc sau nu stresul online, poate fi diferit (Livigstone *et al* 2010; Velicu 2014, 20).

Dintre riscurile asociate spaţiului virtual, cele care ridică semne de alarmă şi devin periodic subiect de discuţie pentru cercetători, profesori, specialişti sunt întâlnirile cu necunoscuţi, mesajele cu caracter sexual „sexting" şi pornografia.

În studiul dedicat vizualizării neintenţionate online a imaginilor explicit sexuale de către copii şi adolescenţi, Finkelhor, Mitchell şi Wolak (2012) atrăgeau atenţia că un copil sau adolescent din cinci a văzut în mod neintenţionat pe internet material sexual explicit în anul premergător realizării anchetei. În cazul României, procentul copiilor şi adolescenţilor care declară că au văzut imagini cu un conţinut sexual explicit a fost relativ ridicat – 25%. Alături de vârstă, un predictor socio-demografic semnificativ este, în cazul nostru specific, genul, existând o destul de mare probabilitate ca fetele din România de 13-16 ani să fie implicate în primirea şi transmiterea de mesaje sexuale online. Dintre factorii

psihologici şi comportamentali care predispun copiii şi adolescenţii români la comportamente de risc asociate atât pornografiei cât şi sexting-ului, cei mai importanţi sunt utilizarea Internetului în cadru privat, timpul mai mare petrecut în mediul online, dificultăţile emoţionale, dificultăţile psihologice, realizarea unui număr mai mare de activităţi offline riscante (Marinescu 2014, 18).

Printre adolescenţi, fetele au raportat că sunt agresate online de două ori mai mult decât băieţii (20% comparativ cu 8%). Diferenţele de gen sunt marcate în fiecare dintre formele dominante de *cyberbullying*. Fetele raportează de trei ori mai multe agresiuni prin SMS decât băieţii (6% faţă de 2%), şi mai mult decât dublu este numărul agresiunilor de pe site-urile de socializare pe care fetele le semnalează (14% faţă de 5%) (Livingstone *et al* 2011, 32).

Dintre părinţii europeni, părinţii români sunt cei care subestimează în cea mai mare măsură expunerea copiilor lor la mesaje sexuale online „sexting", doar 6% declarând că acest lucru s-a întâmplat copilului lor în ultimele 12 luni. Luând în calcul doar părinţii copiilor care au primit astfel de mesaje, 52% dintre aceştia nu au cunoştinţă de acest lucru. Atât la tinerii europeni, cât şi la cei români, situaţia socială a familiei are o influenţă indirectă asupra repertoriului media online. Nivelul educaţional al părinţilor influenţează locul utilizării Internetului, numărul activităţilor online, iar atitudinea şi comportamentul părinţilor faţă de internet are valoare exemplară pentru tineri (Livingstone *et al* 2011).

Autori consacraţi, precum Caplan (2010) şi Livingstone & Smith (2014) menţionează faptul că folosirea Internetului în mod excesiv transformă comportamentul utilizatorului din unul ocazional adaptat nevoilor, în unul compulsiv de tip adictiv. Studiile lor arată situarea comportamentului adictiv în trend ascendent, iar acest comportament se traduce în preocupare agresivă pentru folosirea Internetului, inabilitatea de a controla această pornire, ca şi probleme emoţionale asociate cu această inabilitate.

Cercetători ai domeniului, Livigstone *et al* (2010) situează *cyberbullying*-ul la intersecţia dintre domeniul agresivităţii şi participare, Kowalski & Limber (2012) îl situează în aria de continuare a *bullying*-ului tradiţional, iar Smith *et al* (2008) într-unul din primele studii, pune în legătură *bullying*-ul tradiţional cu *cyberbullying*-ul şi arată că victimele *cyberbullying*-ului sunt şi victime ale *bullying*-ului tradiţional.

Bullying⟷Cyberbullying

Conceptul de *bullying* este familiar popoarelor germanice şi celor vorbitoare de limbă engleză şi folosit fără traducere de către vorbitorii de limbă latină (Beldean-Galea & Jurcău 2010, 15).

Conceptul a fost introdus în literatura de specialitate în anii '70, de către norvegianul Dan Olweus, care a realizat primele cercetări pe această temă. Din perspectiva autorului menţionat, acest tip de comportament, este definit ca

„expunerea repetată și de lungă durată a unei persoane la acțiuni negative din partea uneia sau mai multor persoane; acțiunea negativă se produce atunci când un individ încearcă în mod intenționat să prejudicieze, să aducă injurii sau să inducă o stare de disconfort unei alte persoane; acțiunile negative pot fi realizate prin contact fizic, cuvinte, gesturi obscene, prin refuzul de a îndeplini o rugăminte etc.; termenul *bullying* nu trebuie folosit atunci când conflictul are loc între doi subiecți cu forțe (fizică și psihologică) aproximativ egale" (Tomița 2013, *apud* Olweus 1996, 411).

Bullying-ul ia forma unui tipar comportamental agresiv, cu caracter voit, realizat în triadă, agresor-victimă-observator (văzută astfel și ca problemă de relaționare), pe baza diferenței de putere simbolică sau fizică dintre agresor și victimă. Comportamentul de tip *bullying* se poate manifesta asupra unei singure persoane sau asupra unui grup, prin acțiuni directe sau indirecte, victima trăind intens sentimentul neajutorării, fiind incapabilă de a răspunde, de a se apăra; agresorul exersând bucuria, plăcerea actului de *bullying* comis ca rezultat al deciziei personale, iar observatorul confruntându-se cu frica de a nu se transforma în victimă și alegând, uneori, atacul ca instrument de apărare. Comportamentele de tip *bullying* nu sunt sancționate legal, decât în măsura în care contravin legilor privind violența, hărțuirea sau abuzul (Irimescu & Rădoi 2017).

Cyberbullying-ul este o formă de *bullying* ce se manifestă prin intermediul mijloacelor tehnologice, dar care în comparație cu *bullying*-ul, are câteva elemente de diferențiere. Dacă în cazul *bullying*-ului, vorbim de o diferență de forță între victimă și agresor, în cazul *cyberbullying*-ului diferența este dată de competențe digitale și sociale.

Diferența de putere, în cazul *cyberbullying*-ului este dată de nivelul ridicat de cunoștințe din domeniul IT, abilități crescute de lucru cu mijloacele tehnologice și anonimatul. În cazul anonimatului, diferența de putere este dată de necunoașterea adversarului. Unii atacă tocmai pentru că nu cunosc pe cel care devine victimă, iar alții nu reacționează, nu răspund, pentru că nu știu cui să se adreseze. Necunoscutul din spațiul online, și mai ales modul de raportare la necunoscut, poate genera diferența de putere (Vandebosch & van Cleemput 2008; Livingstone & Smith 2014).

Contactul vizual cu victima lipsește în cazul *cyberbullying*-ului, ca și *feedback*-ul suferinței și lipsa de empatie, în timp ce în *bullying*-ul direct, agresorul este față în față cu victima, având contact direct cu suferința produsă. Spațiul și timpul de desfășurare al acțiunii este real, în cazul *bullying*-ului și virtual, în cazul *cyberbullying*-ului, situație în care se pierd limitele spațiale și temporare. Observatorul, al treilea actor alături de victimă și agresor, în cazul *cyberbullying*-ului joacă predominant un rol activ (intermediază, comentează sau inițiază acțiuni agresive), în timp ce în *bullying*-ul clasic el poate avea și rol pasiv. Agresorul din *cyberbullying* se ascunde în spatele ecranului, al anonimatului, acestea conferind siguranța atacului, în timp ce în *bullying*-ul direct agresorul este cunoscut. Frecvența cu care agresiunea se repetă este mult mai mare în cazul *cyberbullying*-ul,

multiplicarea actului în spaţiul online realizându-se cu o viteză mult mai mare, iar timpul de observare a agresiunii este şi el mult mai mare şi repetitiv. Termenul în sine, *cyberbullying*, nu este singurul termen utilizat în literatura de specialitate, alături de el fiind folosiţi şi termeni ca *electronic bullying, online bullying, internet harassment, online social cruelty* ş.a. (Velicu 2014).

În categoria *Cyberbullying*, se regăsesc şapte diviziuni: *bullying* cu ajutorul sms-urilor, *bullying* bazat pe imagini foto sau video transmise cu ajutorul camerei de pe telefonul mobil, apelurile telefonice de tip *bullying*, emailurile de tip *bullying*, *bullying*-ul pe chat, *bullying*-ul prin mesaje instant, *bullying*-ul de pe website-uri (Smith *et al.* 2008, 6).

Cyberbullying-ul este deci un act agresiv, repetitiv, realizat cu intenţie de către o persoană sau un grup de persoane ce folosesc mijloace electronice de contact împotriva unei victime care nu se poate apăra cu uşurinţă (Smith & Livingtone 2014; Smith *et al.* 2013; Smith *et al* 2008, 376).

Actele agresive din spaţiul online îmbrăcă forme variate: dispute, insulte în spaţiul online, hărţuirea online, tachinarea online, denigrarea, mascarada, excluderea din spaţiul online, crearea unui profil fals, distribuirea de materiale false în numele cuiva (Pyzalsky 2010; Calvete *et al* 2010; Livingstone & Smith 2014).

România ocupă a doua poziţie, după Estonia, în ceea ce priveşte incidenţa situaţiilor de *bullying* şi *cyberbullying*, comparativ cu alte ţări din Europa. Studiul EU Kids Online II arată că 41% dintre copiii români intervievaţi au declarat că au fost victime ale *bullying*-ului şi 13% au declarat că au fost victime ale *cyberbullying*-ului, iar cei mai mulţi dintre cei hărţuiţi au declarat că acest lucru li s-a întâmplat pe o reţea de socializare sau prin intermediul mesageriei instant (Livinstone *et al* 2011).

O întrebare firească ce apare privind situaţia agresiunilor din spaţiul online este: *cum anume putem proceda pentru a forma copiii şi tineri, în special fete, care sunt mai predispuse la atacul online decât băieţii, pentru a face faţă cu succes întâlnirilor, uneori încărcate de agresiune din spaţiul on line?*

Respondenţii, utilizatori ai spaţiului virtual, recunosc riscurile şi identifică atacurile online, de la comentarii jignitoare până la ameninţări şi furt de identitate, punând în practică strategii diferite de acţiune, de la cele de tip pasiv (neimplicare, nesemnalare, ignorare) la cele active (semnalare, intervenţie, comunicare în grupul de egali) sau la cele preventive de securizare a acţiunilor în spaţiul virtual (Irimescu & Rădoi 2017). Migrarea de la o strategie de răspuns la alta poate fi influenţată de câteva elemente, pe care respondenţii le-au identificat din sfera educaţiei, şi anume: conştientizarea caracterului particular al efectelor acţiunilor din spaţiul on line, implicarea părinţilor în educarea copiilor cu privire la posibile atacuri online şi modalităţi de contracarare (şi nu controlul activităţii online), implicarea şcolii, a instituţiilor de protecţie a copilului, prin ore educative cu privire la recunoaşterea atacurilor online şi dezvoltarea competenţelor şi abilităţilor de răspuns la aceste atacurile, crearea spaţiilor virtuale cu filtre de

vârstă şi accesibile cu acordul părinţilor. Utilizarea cu o mare frecvenţă a spaţiului virtual poate expune utilizatorul unor atacuri. Lipsa de informare, lipsa de securizare a propriei arii virtuale de acţiune, poate transforma utilizatorul în victimă (Irimescu & Rădoi 2017).

Conceptul pe care îl propunem spre analiză, ca răspuns la întrebarea anterior formulată, este mai nou în literatura de specialitate şi se referă la rezilienţa online. Rezilienţa în lumea virtuală, menţionează Gold (2016, 27-28) reprezintă temelia pentru construcţia relaţiei permanente cu tehnologia pe care o stabilesc copiii în orice domeniu de la cum să utilizeze corect diversele platforme media, până la aderarea principiilor cetăţeniei digitale, cetăţenie ce reflectă normele şi etica folosirii responsabile şi adecvate a tehnologiei.

Rezilienţă ⟷ Rezilienţă online

În literatura de specialitate, conceptul de *rezilienţă* nu suportă încă, o definiţie universal-acceptată, dar pot fi evidenţiate două arii diferite sub care a fost analizat: (1) rezilienţa caracterizează o persoană care a trăit, sau trăieşte un eveniment cu caracter traumatizant în formă acută sau cronică, sau o adversitate cronică şi care prezintă o adaptabilitate bună, în funcţie de vârstă, gen, experienţă socio-culturală şi (2) rezilienţa este rezultatul unui proces interactiv între persoana ce trece prin evenimentul traumatic şi mediul familial şi socio-cultural de apartenenţă şi rezidenţă. Rezilienţa este considerată, pe de o parte, o *trăsătură de personalitate,* o caracteristică personală, iar pe de altă parte, un *proces* ce implică interacţiuni între individ şi mediul său (Ionescu 2013).

Deşi studiul rezilienţei se află încă la început, cercetările din ultima perioadă au identificat mecanismele care stau la baza dezvoltării rezilienţei şi factorii predictivi ai vulnerabilităţii persoanei la stres şi la anumite tulburări psihiatrice generate de confruntarea cu stresul şi trauma. În dezvoltarea şi modularea rezilienţei, factorii care joacă roluri importante sunt numeroşi: genetici (polimorfismul genetic), epigenetici (modificări funcţionale ale genomului), mediul de dezvoltare, factori psihosociali, neurochimici şi anumite circuite neurologice specifice. De exemplu, factorii genetici şi epigenetici interacţionează între ei şi determină caracteristicile biologice şi procesele de reglare la nivelul neurotransmiţătorilor şi a receptorilor. Factorii de mediu influenţează aceste caracteristici şi procesele de reglare prin intermediul interacţiunilor dintre gene şi mediu, de-a lungul procesului de dezvoltare a fiinţei umane. Astfel, aceştia contribuie la schimbări adaptative la nivelul genelor, al circuitelor neuronale şi la modelarea factorilor psihologici şi a rezultatelor la nivel comportamental care stau la baza manifestării rezilienţei (Demian 2017, 42).

Rezilienţă este înţeleasă ca un proces, o caracteristică personală, dar şi ca un rezultat.

Rezultatul în rezilienţă este unul pozitiv şi este obţinut după expunerea unei persoane la adversităţi, factori de risc, stresori negativi şi obţinut după trecerea prin „travaliul de rezilienţă" şi finalizat cu succes, la acelaşi nivel sau la un nivel superior dinaintea apariţiei adversităţilor.

Pentru a nuanţa mai bine termenul de *rezilienţă*, Pourtois *et al* (2013) aduc în opoziţie un alt concept, cel de *irezilienţă*, prin care persoana irezilientă concepe şi trăieşte relaţiile sub forma supunerii, într-un proces de izolare socială, încercând sentimente de disperare şi anomie. Punerea în opoziţie are ca rezultat depăşirea sensului simplu, de capacitate de rezistenţă şi dezvoltarea sensului de „proces neliniar, compus din strategii de rezistenţă, perioade de irezistenţă şi riscuri de irezilienţă", totul având un caracterul dinamic (Irimescu 2016; Ionescu 2013, 62-63).

Rezilienţa poate fi înţeleasă ca factor de protecţie (Johnson & Wiechelt 2004), ca expresie a echilibrului dintre factorii de protecţie şi factorii de risc (Jourdan-Ionescu 2008), ca proces generat de anumite mecanisme (Rutter 2007) şi al cărei rezultat este asigurarea capacităţii persoanei de a se adapta, de a face faţă adversităţilor, continuându-şi dezvoltarea (Muntean & Munteanu 2011, 316).

Definiţia unanim acceptată, în toate domeniile în care este utilizată, asociază rezilienţa cu „abilitatea unui sistem de a absorbi schimbarea şi de a se reorganiza (aflându-se în plină schimbare), astfel încât să păstreze aceeaşi abilitate de funcţionare, aceeaşi structură, identitate şi raportare la mediul extern sistemului" (Walker *et al.* 2004, 5). Rezilienţa se asociază cu „capacitatea sistemului de a se adapta pozitiv" (Smit & Wandel 2006, 289) o adaptare care să-i permită şi să-i favorizeze în continuare dezvoltarea (Onofrei 2015, 273-274).

Înţelegerea mecanismelor de acţiune ale rezilienţei a parcurs mai multe faze, de la descrierea, definirea şi măsurarea rezilienţei la nivel individual, la definirea şi înţelegerea rezilienţei ca proces şi, nu în ultimul rând, prin cunoaşterea, analiza şi înţelegerea importanţei pe care rezilienţa o are în procesul de asistare. Rezilienţa poate varia pe parcursul ciclului vieţii, depinde de perceperea situaţiilor noi de viaţă şi de eficienţa sau ineficienţa folosirii ei în etapele anterioare de dezvoltare.

Procesul de rezilienţă a putut fi studiat în situaţii foarte diverse: situaţii cu caracter traumatizant (în sensul tradiţional, clasic, al conceptului de traumă) şi situaţii de adversitate cronică. Aceste cercetări au permis cunoaşterea a ceea ce este comun şi a ceea ce este specific în modul de derulare a procesului de rezilienţă în diverse situaţii cu şi fără intervenţia profesioniştilor (Ionescu 2013, 30).

Provocările zilnice care intervin în număr mare în contextul utilizării tehnologiei moderne oferă o ipostază naturală de investigare a mecanismelor care fundamentează o adaptare reuşită în faţa adversităţii. Adaptarea reuşită poate fi reflectată în capacitatea recuperării mai rapide în urma efectelor factorilor de stres (Caver & Scheier 1999; Davidson 2000; Onofrei 2015, 272).

Stresul online cauzează o excitare emoţională negativă accentuată, care persistă pentru perioade de timp variabile, iar anumite mecanisme funcţionează în vederea accelerării revenirii la nivelurile iniţiale ale excitării. Această

perspectivă integrată sugerează că un alt aspect important pentru evidențierea diverselor procese care au condus la reușita adaptării este identificarea factorilor de protecție care facilitează sau contribuie la sprijinirea procesului de adaptare (Ong & Bergeman 2004; Reich *et al.* 2003; Onofrei 2015, 273).

Navigarea în spațiul online, parcurgerea nivelurilor diferite de cunoaștere, întâlnirea cu riscuri ce îmbracă forme diferite și care sunt percepute de utilizatori ca agresându-i cu intensități diferite, poate fi influențată pozitiv de cunoașterea unei pedagogii a rezilienței.

Scopul acestei pedagogii a rezilienței ar fi dezvoltarea abilităților copilului de a reflecta, de a se bucura, de a fi fericit și de a relaționa armonios cu ceilalți. Siegel (2003), Muntean & Munteanu (2011) formulează câteva principii directoare pentru o pedagogie orientată pe dezvoltarea rezilienței copilului: (1) comunicarea emoțională cu copilul (formă de comunicare ce acompaniază și nuanțează comunicarea verbală și non-verbală); (2) dialogul reflectiv cu copilul (a sprijini copilul în exprimarea opiniilor personale și nu a oferi soluții și a da ordine); (3) repararea rupturilor (cu accent pe sprijinul emoțional primit din partea rețelelor sociale, copilul să fie sprijinit să se valorizeze și să păstreze rețelele sociale, să-și formeze un capital social); (4) colaborarea și dezvoltarea la copil a deprinderii de a lua o decizie și a duce la bun sfârșit ceea ce a decis; (5) narațiunea coerentă (a avea o poveste de viață coerentă, cunoscută, fără goluri, orientată în timp și spațiu) (Muntean & Munteanu 2011, 298-302).

Analizând informațiile prezentate în literatura de specialitate (Onofrei 2015, 287-289) se evidențiază cinci posibile priorități, esențiale în construirea rezilienței digitale: (1) conștientizarea parentală – conștientizarea riscurilor cu privire la mediul online, cunoașterea riscurilor și dezvoltarea nevoii de siguranță; (2) concentrarea pe utilizatorii tineri și oferirea de programe educaționale și de consiliere adaptate vârstei; (3) cunoașterea modalităților de securitate a Internetului precum: blocarea, raportarea, filtrarea informațiilor personale; (4) formarea cetățeniei digitale prin responsabilizarea copiilor și activarea în spațiul online a unui comportament responsabil; (5) conținutul pozitiv online – recunoașterea și diferențierea conținuturilor online pozitive de cele de risc.

Reziliența online poate fi cultivată printr-un plan de parentaj stabilit și parcurs de membrii familiei împreună. Acesta ar trebui să cuprindă: ajutor oferit în evaluarea credibilității și autenticității site-urilor web; ghidaj pe rețelele sociale; comentarii față în față, nu online la deciziile proaste pe care ei sau alți tineri le-au luat în rețelele sociale; transformarea micilor greșeli online în momente din care se poate învăța ceva, nu criticate sau pedepsite; încurajarea comportamentului de a-și cere scuze online și de a îndrepta comportamentele online greșite ș.a. (Gold 2016, 30-31).

Reziliența apare, se formează și crește, atât în mediul real, cât și în cel virtual, la întâlnirea cu factori de risc, cu adversități și constă în folosirea resurselor active și latente în vederea depășirii cu succes a evenimentului.

În loc de concluzii

Cyberbullying-ul a devenit în ultimii ani un fenomen complex, favorizat de dezvoltarea tehnologiei şi apariţiei noilor site-uri de socializare, pe care copiii şi tinerii le frecventează aproape zilnic. Reţelele sociale, în accepţiunea lui Boyd şi Ellison (2007) sunt servicii bazate pe Internet care permit indivizilor să îşi construiască un profil public sau semi-public într-un sistem de sine stătător, să îşi adauge o listă de alţi utilizatori cu care au o anumită relaţie şi să transfere în spaţiul virtual datele lor, dar şi ale celorlalţi.

Datele noi oferite de Net Children Go Mobile arată că, în timp ce incidenţa globală a agresiunii nu a crescut de la ancheta EU Kids Online, agresiunea cibernetică este acum mai răspândită decât agresiunea faţă în faţă şi apare cel mai frecvent la SNS (reţele sociale online). Această schimbare a experienţelor de la agresiunea offline la cea online este cea mai vizibilă pentru fetele adolescente şi este o caracteristică evidentă a utilizării cu o frecvenţă mare a tehnologiilor media mobile, cum ar fi smartphone-urile şi tabletele (O'Neill & Dinh 2015, 396).

În cazul situaţiilor de *cyberbullying*, a expunerii la conţinuturi online violente (imagini, site-uri care promovează diverse comportamente violente), fetele recurgând mai frecvent la suportul social. În contrast cu băieţii, fetele optează pentru sprijinul social, căutând sfaturi, consiliere, ajutor privind reconfortarea sau înţelegerea lor de către alţii, indiferent de natura situaţiilor problemă întâlnite online. Oricare ar fi tipul problemei, fetele o abordează imediat; în comparaţie cu băieţii, vorbesc mult mai frecvent cu persoanele pe care le consideră semnificative, pe care le apreciază ca fiind importante şi sunt tentate să rezolve problema cât mai repede (Onofrei 2015, 289).

De multe ori, riscul este studiat, fie online, fie offline, ceea ce face dificil să se evalueze dacă apariţia tehnologiilor a extins riscul asupra utilizatorilor sau dacă proporţia de utilizatori cu risc este în mare parte neschimbată. Unele progrese au fost realizate în special în ceea ce priveşte intimidarea, pentru a se asigura că riscurile online sunt examinate în raport cu riscurile offline, aferente. În timp ce cercetările recente au progresat în ceea ce priveşte definirea şi măsurarea riscului, încastrarea în continuare a spaţiului online în context offline va fi o provocare metodologica pentru cercetările viitoare (Smith & Livingstone 2014, 12-13).

Întrebarea dacă agresiunea în spaţiul online este un rezultat direct al noilor dispozitive media sau, mai degrabă, un rezultat al schimbării modurilor în care copiii, tinerii şi adulţii accesează şi utilizează Internetul, necesită o analiză suplimentară. Sunt necesare mai multe cercetări cu privire la contextele care dau naştere la comportamentul agresiv şi mai ales cercetări longitudinale pentru a se evidenţia efectele agresiunii online şi modul de răspuns eficient al persoanelor implicate.

Dezvoltarea unor programe de dezvoltare personală, de formare a rezilienţei online, alături de implementarea şi dezvoltarea unor programe educaţionale prin care riscurile din spaţiul virtual să fie cunoscute, folosirea spaţiului online ca spaţiu social online guvernat de legi, principii etice şi valori morale, ca şi dezvoltarea de politici sociale care să acorde atenţie acestui nou tip de agresiune – agresiunea online – sunt dimensiuni ce trebuie să li se ofere în viitor plus valoare.

Politicile de securitate vor trebui să aibă în vedere evoluţia rapidă a tehnologiei moderne, cât şi nevoia de protecţie a copiilor care încep să utilizeze Internetul de la o vârstă tot mai fragedă, uneori independent de supravegherea unui adult, accesând spaţiul online tot mai frecvent de pe dispozitive mobile.

Bibliografie

Barbovschi, M. (2009). *A fi social şi nesocial online. Explorarea comportamentului online al copiilor şi adolescenţilor (cyber-bullying)* http://www.monibarbovski.net/wp-content/uploads/2009/01/a-fi-social-si-nesocial-online.pdf

Beldean-Galea, Ioana-Elena, Jurcău N. (2010). Studiul calităţilor psihometrice ale unui chestionar de evaluare a fenomenului „bullying" la elevi. *Romanian Journal of Applied Psychology*, 12(1): 15-20.

Berndt, C. (2014). *Rezilienţa. Secretul puterii psihice*, traducere Brigitte-Helia Aiteanu, Editura All, Bucureşti.

Boyd, D.M., Ellison, N.B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13: 210-230.

Delage, M. (2002). Aide a la resilience familialeet tuteurs de resilience. Qu'en fait le systemicien? *Therapie Familiale*, 23(3): 269-297.

Demian, C. (2017). Rezilienţa şi factorii care o influenţează. Implicaţii practice pentru copii, adolescenţi şi adulţi. *Revista de Medicină Şcolară şi Universitară*, IV(1), http://www.medicinascolara.ro/download/revista/vol4_nr1_2017/rmsu_vol4_nr1_2017.pdf

Ditch the Label The Cyberbullying Report (2013) http://www.ditchthelabel.org/wpcontent/uploads/2016/07/cyberbullying2013.pdf

Dooley, J.J., Pyzalski, J., Cross, D. (2009). Cyberbullying versus face-to-face bullying. A theoretical and conceptual review, *Journal of Psychology*, 217(4): 182-188, http://www.academia.edu/4355269/Cyberbullying_Versus_Face-to-Face_Bullying_A_ Theoretical_and_Conceptual_Review

Elamé, E. (2013). *Discriminatory Bullying. A new Intercultural Challenge*, Springer-Verlang, Italia.

Gold, J. (2016). *Părinte în era digitală. Învaţă-ţi copilul cum să folosească adecvat reţelele sociale şi aparatele digitale*, traducere Anca Sevcenco, Editura Trei, Bucureşti.

Goldstein, S., Brooks, R.B. (eds.) (2013). *Handbook of resilience in children*, Springer, Boston.

Gyöngyvér T. (2014). Oportunităţi online şi tipuri de utilizatori online în rândul tinerilor din România. *Revista română de sociologie*, serie nouă, XXV(1-2): 57-77, http://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.1-2-214/05-TGyongyver.pdf

Grădinaru, C. (ed.) (2015). *Studiu privind utilizarea Internetului în familie. Cercetare socială de tip cantitativ*, Salvaţi Copiii, România http://sigur.info/docs/raport_cercetare_safer_internet_2014_web.pdf

Hasebrink, U., Livingstone, S., Haddon, L., Ólafsson K. (2009). *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online.* LSE, London, http://eprints.lse.ac.uk/24368/1/D3.2_Report-Cross_national_comparisons-2nd-edition.pdf

Hasebrink, U., Görzig, A., Haddon, L., Kalmus, V., Livingstone, S. (2011). *Patterns of risk and safety online. In-depth analyses from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries.* LSE, London, http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/D5%20Patterns%20of%20risk.pdf

Hriţuleac, A., Ceobanu, C.M., (eds.) (2015). *Dimensiuni ale rezilienţei psihologice. Abordări teoretice şi aplicative*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti.

Iagăr, E.M. (ed.) (2016). *Accesul populaţiei la tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor – România*, publicat de Institutul Naţional de Statistică http://www.insse.ro/cms/ro/content/accesul-popula%C5%A3iei-la-tehnologia informa%C5%A3iei-%C5%9Fi-comunica%C5%A3iilor-rom%C3%A2nia-2016

Ionescu, Ş. (ed.) (2013). *Tratat de rezilienţă asistată*, Editura Trei, Bucureşti.

Ionescu, Ş., Jacquet, M.M., Lhote, C. (2003). *Mecanismele de apărare. Teorie şi aspecte clinice*, Editura Polirom, Iaşi.

Irimescu G. (2016). A new image of violence against children- bullying type behavior. *Scientific Annals of „Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi.* (New Series) Sociology and Social Work Section, IX(1). http://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/issue/view/34.

Irimescu, G., Rădoi, M. (2017). Cyber-bullying as a Social Experience. *Revista de Asistenţă Socială*, XVI(3): 51-61, http://www.swreview.ro/index.pl/cyberbullying_as_a_social_experience

Irimescu, G. (2016). Rezilenţa şi etapele ciclului de viaţă familial. În Şoitu, D., Rebeleanu, A. (eds.), *Noi perspective asupra cursului vieţii*, Editura Univeristăţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, pp. 246-255.

Kowalski, R., Schroeder, A.N., Lattanner, M.R., Ginmetti, G.W. (2014). Bullying in the Digital Age: A Critical Review and Meta-Analysis of Cyberbullying Research Among Youth. *Psychological Bulletin*, 140(4): 1073-1137, https://www.researchgate.net/publication/260151324_Bullying_in_the_Digital_Age_A_Critical_Review_and_Meta-Analysis_of_Cyberbullying_Research_Among_Youth

László E., Gyöngyvér T. (2013). Ameninţări în spaţiul online şi strategii de coping ale tinerilor din România, *Revista română de sociologie*, serie nouă, XXIV(5-6): 410-425, http://revista.acadsudest.ro/pdf-uri/nr.5-6-2013/06-Laylo.pdf

Lazarus, R.S., Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*, Springer Publ. Co., New York.

Lazăr, T. (2012). What comes after bullying?, *Today's children, tomorrow's parents*:33-39 http://tctp.cicop.ro/documente/Revista%2033-34%20EN.pdf#page=36,

Livingstone, S., Smith, P.K. (2014). Annual research review: Harms experienced by child users of online and mobile technologies: the nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(6): 635-654, http://eprints.lse.ac.uk/55691/1/Research_review.pdf

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., Ólafsson, K., (2011). *EU Kids Online: final report 2011.* EU Kids Online, Deliverable D8.3. EU Kids Online Network, London, http://eprints.lse.ac.uk/45490/1/EU%20Kids%20Online%20final%20report%202011(lsero).pdf

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., Ólafsson, K. (2010). *Risks and safety for children on the internet: the UK report Full findings from the EU Kids Online survey of UK 9-16 year olds and their parents* http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/National%20reports/UKReport.pdf

Marinescu, V. (2014). Pornografie şi sexualitate online. Aspecte ale anchetei EU KIDS online II în cazul României. *Revista română de sociologie*, serie nouă, XXV(1-2): 37-56 http://revista.acadsudest.ro/pdf-uri/nr.1-2-214/04-VMarinescu.pdf

Mitchell, K.J., Finkelhor, D., Jones, L.M., Wolak, J. (2012). Prevalence and Characteristics of Youth Sexting: A National Study. *Pediatrics*, 129(1): 13-20, http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.432.4809 & rep=rep1 & type=pdf

Moruţan, C. (2014). Dezvăluirea sinelui în mediul virtual. O analiză de conţinut a profilului de Facebook al tinerilor din România. *Sociologie Românească*, XII(3): 38-51, https://www.researchgate.net/profile/Corina_Morutan2/publication/268517351_Dezvaluirea_sinelui_in_mediul_virtual_O_analiza_de_continut_a_profilului_de_Facebook_al_tinerilor_din_Romania/links/5665848e08ae192bbf92373c.pdf?origin=publication_detail

Muntean, A., Munteanu, A. (2011). *Violenţă. Traumă. Rezilienţă*, Editura Polirom, Iaşi.

O'Neill, B., Dinh, T. (2015). Mobile Technologies and the Incidence of Cyberbullying in Seven European Countries: Findings from Net Children Go Mobile. *Societies*, 5, 1-x manuscripts, https://www.researchgate.net/profile/Amber_Schroeder/publication/260151324_Bullying_in_the_Digital_Age_A_Critical_Review_and_Meta-Analysis_of_Cyberbullying_ Research_Among_Youth/links/546f5b6a0cf2d67fc0310ef5/Bullying-in-the-Digital-Age-A-Critical-Review-and-Meta-Analysis-of-Cyberbullying-Research-Among-Youth.pdf

Olweus, D. (1993). Bullies on the playground: the role of victimization. In: Hart CH (ed.), *Children on playgrounds, Research perspectives and applications*, State University New York Press, New York, pp. 85-128

Olweus, D. (1996). *The Revised Olweus Bully/ Victim Questionary.* Mimeo, Bergen, Norway: Research Center for Health Promotion, University of Bergen.

Onofrei, S.G. (2015). Efectele utilizării noilor tehnologii şi a Internetului asupra dezvoltării reziliente a elevilor. In Hriţuleac, A., Ceobanu, C.M. (eds.), *Dimensiuni ale rezilienţei psihologice. Abordări teoretice şi aplicative,* Editura ProUniversitaria, pp. 271-295.

Patchin, J.W., Hinduja, S. (2010). Trends in online social networking: Adolescent use of MySpace over time. *New Media and Society*, 12(2): 197-216, http://nms.sagepub.com/content/early/2010/01/19/1461444809341857

Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants From On the Horizon*, MCB University Press, 9(5), October, https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf

Slonje, R., Smith, P.K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49: 147-154.

Smith, P.K., Cowie H., Olfsson R.F., Liefooghe, P.D. (2002). Definition of bullying: A comparison of terms used, and age and gender differences, in a fourteen-country international comparison, *Child Development*, 73(4): 1119-1133.

Smith, P.K., Sharp, S. (2002). *School bullying. Insights and perspectives*, Routlege, London, N.Y.

Smith, P.K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., Tippett. N. (2008)._Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4): 376-385, http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.14697610.2007.01846.x/abstract

Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M., Tippett, N., (2008). *An investigation into cyber-bullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying*, A Report to the Anti-Bullying Alliance by Unit for School and Family Studies, Goldsmiths College, University of London https://www.staffsscb.org.uk/Professionals/Key-Safeguarding/e-Safety/Task-to-Finish-Group/Task-to-Finish-Group-Documentation/Cyber-Bullying---Final-Report.pdf

Tomiţa, M. (ed.) (2013). *Diagnoza fenomenului de bullying la nivelul şcolilor din judeţul Timiş*, Editura ProUniversitaria, Bucureşti.

Velicu, A. (2014). Bullying-ul online şi offline: victime versus agresori. *Revista română de sociologie*, serie nouă, XXV(1-2): 19-36, http://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.1-2-214/03-Velicu%20Bun.pdf

Willard, N.E. (2007). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress. Champaign, IL:* Research Press http://cyberbullying.org/

Aspecte practice în lucrul cu mamele şi copiii victime ale violenţei domestice

Oana Lăcrămioara Bădărău[1]

Abstract

The present study focuses on the conceptual and practical aspects of children's exposure to domestic violence. I/We have succinctly presented the types of exposure as well as the adverse consequences, both on mothers and on children. I/We have emphasised the importance of maintaining and fostering a positive relationship between mother and child, although the fulfilment of the parent role has been disturbed and despite the child's psychosocial problems that may appear at different age stages. Furthermore, I/we have presented a few work principles, recommendation for interventions, as well as examples of records that can be used by the social services practitioners who work with such cases.
Keywords: domestic violence, exposure, mothers, principles and recommendations for intervention, children

Résumé

Cet article aborde les aspects théoriques et pratiques de l'exposition des enfants à la violence domestique. Les types d'exposition et les conséquences négatives, qui se traduisent autant sur les mères que sur les enfants, y sont brièvement présentés. L'accent est mis sur l'importance du maintien et du développement d'une relation positive entre la mère et l'enfant, dans un contexte de perturbations lié à l'exercice parental et aux problèmes psychosociaux de l'enfant, qui peuvent survenir à différents âges de la vie. En outre, y sont présentés quelques principes de travail, des recommandations pour des interventions ainsi que des exemples de fiches qui peuvent être utilisées par les praticiens du secteur des services sociaux qui travaillent avec de tels cas.
Mots-clés: violence domestique, exposition, mères, principes et recommandations pour l'intervention, enfants

Rezumat

Prezenta lucrare aduce în discuţie aspecte conceptuale şi practice ale expunerii copiilor la violenţa domestică. Sunt prezentate, pe scurt, tipurile de expunere, precum şi consecinţele negative care se răsfrâng atât asupra mamelor, cât şi asupra copiilor. Accentul este pus pe importanţa menţinerii şi dezvoltării unei relaţii pozitive între mamă şi copil, în condiţiile perturbării exercitării rolului de părinte şi a problemelor psihosociale ale copilului, care pot apărea în diferite etape de vârstă. În plus, sunt prezentate câteva principii de lucru,

[1] Lector, Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea „Petre Andrei" din Iaşi; e-mail: oanabadarau2000@yahoo.co.uk.

recomandări pentru intervenţii, precum şi exemple de fişe care pot fi utilizate de practicienii din domeniul serviciilor sociale care lucrează cu astfel de cazuri.
Cuvinte cheie: violenţă domestică, expunere, mame, copii, principii şi recomandări pentru intervenţie

Introducere

În ultimele decenii, expunerea mamelor şi a copiilor la violenţa domestică a generat o preocupare din ce în ce mai intensă din partea specialiştilor din numeroase domenii. Abordările interdisciplinare s-au centrat în special pe efectele pe termen scurt sau pe termen lung pe care le suportă atât victimele directe (mamele), cât şi cele indirecte (copiii).

În această lucrare, sintagma *violenţă domestică* este utilizată pentru a se referi la o gamă largă de comportamente, inclusiv abuzul fizic, psihologic, sexual sau economic manifestat între părinţii/tutorii unui copil sau între un părinte/tutore şi partenerul de viaţă al acestuia. În mod specific, abuzul fizic între parteneri se poate manifesta prin comportamente care provoacă vătămare corporală prin lovire (cu pumnul, picioarele sau cu diverse obiecte), îmbrâncire, tăiere, ardere, strangulare, muşcare, înţepare, tragere de haine sau de păr etc. Abuzul psihologic între adulţi implică impunerea voinţei sau a controlului personal, utilizarea unui limbaj jignitor, adresarea de cuvinte şi expresii degradante sau umilitoare, intimidarea, utilizarea ameninţărilor şi a insultelor verbale, la care se adaugă angajarea într-o gamă largă de acţiuni cu efecte similare. Abuzul economic înseamnă interzicerea desfăşurării activităţii profesionale, privarea de mijloace economice, sustragerea bunurilor personale, impunerea de munci grele şi nocive în detrimentul sănătăţii, interzicerea dreptului de a poseda, folosi şi dispune de bunurile comune ale cuplului/familiei etc. (Rujoiu 2010). Printre formele de abuz sexual care se pot manifesta între partenerii unui cuplu, se includ: hărţuirea, obligarea întreţinerii de raporturi sexuale, impunerea unor acte degradante care au conotaţii sexuale, agresivitatea sexuală etc.

Ce înseamnă expunerea copilului la violenţa domestică?

Potrivit lui Evans, Davies şi DiLillo (2008), primul studiu de caz privind examinarea impactului negativ pe care violenţa domestică îl are asupra copiilor a fost publicat de către M.D. Lavine, în anul 1975. În general, în anii 1990, copiii care erau martori ai violenţei manifestate în relaţiile dintre adulţi erau consideraţi victime „tăcute", „uitate" sau „involuntare" (Edelson 1999). Însă, în ultimii ani, astfel de copii au devenit victime vizibile atât în literatura de specialitate, cât şi în politicile instituţionale şi practicile de intervenţie. Termenul de *copil-martor* sau *copil-observator* al actelor de violenţă este din ce în ce mai frecvent înlocuit cu cel de *copil expus* la violenţă domestică. Acesta din urmă este considerat a avea un

caracter mai integrator, deoarece cuprinde diferite tipuri de experienţe pe care copiii le pot trăi, inclusiv pe cele care nu implică, neapărat, observarea efectivă a manifestărilor violente (Holden 2003).

Totuşi, s-a constatat că, deseori, diferitele forme de expunere la violenţă sunt doar menţionate în literatura de specialitate. De exemplu, într-o revizuire a unui număr de 22 de studii pe această temă, Mohr *et al.* (2000) au consemnat faptul că doar 43 % dintre studiile pe care le-au identificat incluseseră descrieri ale tipurilor de expunere la violenţă în rândul copiilor. De asemenea, Holden (2003) nota că aceste tipuri de expunere nu au fost examinate în mod sistematic, fiind de părere că expunerea copiilor la violenţă cunoaşte mai multe forme care variază de la a fi implicat activ în incidentele violente, la observarea efectelor iniţiale şi până la a fi surprins de apariţia actelor violente şi a afla de la fraţi, rude sau vecini despre ceea ce s-a întâmplat. Într-o cercetare mai amplă, acelaşi autor a separat şi a descris zece forme distincte de expunere a copiilor la violenţa domestică. Primele şase categorii ale clasificării realizate de Holden (expunerea în perioada prenatală, intervenţia fizică sau verbală în contextul incidentelor violente, victimizarea copiilor, constrângerea pentru implicarea în incidentele violente sau participarea „voluntară", respectiv vederea şi auzirea actelor violente) reflectă anumite forme de implicare directă a copiilor în incidentele violente, în timp ce ultimele patru categorii se referă la forme de expunere indirectă, prin observarea efectelor imediate sau de lungă durată (Holden 2003).

Într-o meta-analiză care a sistematizat rezultatele a 118 studii, Kitzmann, Gaylord, Holt şi Kenny (2003) au constatat că, cel mai frecvent, expunerea copiilor la scene de violenţă domestică fusese definită astfel: copil care vede sau aude un schimb violent între părinţi sau între persoanele care trebuie să aibă grijă de el. Pentru scopurile prezentei lucrări, mai operantă şi mai completă ni se pare următoarea definiţie referitoare la expunerea copiilor la violenţa domestică (Edleson 1999): copiii pot vedea scenele de violenţă sau pot fi folosiţi, constrânşi să participe la acestea, dar, cel mai frecvent, ei aud ceea ce se întâmplă şi suportă consecinţele incidentelor violente (cum ar fi, de exemplu, arestarea sau spitalizarea unuia dintre părinţi). Aşadar, sintagma referitoare la *expunerea copilului la violenţa domestică* este extrem de complexă şi implică mai mult decât o delimitare între copiii care văd şi/sau aud când au loc acte de violenţă în familie şi cei care nu asistă la astfel de scene.

O analiză a cercetărilor cu privire la problematica expunerii la violenţa domestică realizată la începutul anilor 2000 (Cunningham & Baker 2004) sublinia faptul că cercetările se aflau, încă, într-un stadiu incipient, mai ales din cauza problemelor conceptuale (de exemplu, definirea termenului de expunere a copilului la violenţa domestică) şi a celor metodologice (măsurarea nivelului expunerii). Printre concluziile pe care Cunningham şi Baker (2004) le avansau la acea vreme, se numără şi faptul că dovezile empirice disponibile făceau dificilă izolarea efectelor violenţei domestice asupra copiilor de efectele care apar ca

urmare a acţiunii altor adversităţi ce se pot întâlni pe traseul dezvoltării unui copil, cum ar fi violenţa comunitară, sărăcia sau abuzul de substanţe al părinţilor.

Principii care trebuie urmate în lucrul cu mamele victime ale violenţei domestice

Pornind de la o serie de principii destinate profesioniştilor care lucrează cu femeile victime ale violenţei domestice, enunţate în mai multe lucrări de specialitate (Baker & Cunningham 2008, 2004), precum şi de la Codul Deontologic al Profesiei de Asistent Social elaborat de Colegiul Naţional al Asistenţilor Sociali din România, prezentăm, în cele ce urmează, şase principii ce ar trebui să guverneze practica şi intervenţiile specialiştilor care asistă mame şi copii expuşi violenţei domestice.

Principiul confidenţialităţii şi al dreptului oricărei femei la viaţă privată. Acest principiu se regăseşte în majoritatea profesiilor care oferă servicii psihosociale sau medicale. Protecţia informaţiilor despre beneficiari este o obligaţie fundamentală, încălcarea acestui principiu putând distruge definitiv relaţia dintre profesionişti şi femeile care sunt victime ale violenţei domestice. Se recomandă ca discuţiile să fie purtate în absenţa altor membri ai familiei, în condiţii absolute de protecţie şi intimitate. Informaţiile obţinute nu trebuie să fie diseminate altor persoane decât doar cu consimţământul informat al femeilor asistate. Aceleaşi măsuri de precauţie trebuie adoptate şi în cazul informaţiilor colaterale, obţinute despre terţe persoane implicate în situaţiile de fond. Specialiştii pot dezvălui informaţii confidenţiale fără acordul beneficiarilor doar în condiţiile legii sau atunci când nedezvăluirea acestora ar pune în pericol viaţa, integritatea fizică a beneficiarilor direcţi sau indirecţi sau a altor persoane (Codul Deontologic al Profesiei de Asistent Social, art. 26, alin. 4).

Principiul asigurării unui mediu de viaţă securizat. Un prim pas crucial pentru asistarea cazurile de violenţă domestică îl reprezintă asigurarea unui mediu securizat, atât pentru femeile care sunt victime ale abuzurilor domestice, cât şi pentru copii. Unele lucrări de specialitate sugerează faptul că, în rândul femeilor abuzate, simţul aprecierii riscurilor la care se expun este distorsionat de victimizarea cronică sau de modul cum au fost crescute şi educate în familia de origine sau în comunitatea din care provin cu privire la tolerarea actelor de violenţă (Baker & Cunningham 2008). Prin urmare, mamele victimizate au nevoie de o perspectivă exterioară avizată, pentru a înţelege mai bine gravitatea situaţiilor în care se află. În alte situaţii, mamele abuzate sunt conştiente şi recunosc cu uşurinţă pericolele, dar nu deţin suficiente informaţii despre măsurile de protecţie de care pot beneficia. În astfel de cazuri, asistenţii sociali trebuie să ofere informaţii despre prevederile legale şi tipurile de servicii la care victimele pot apela (de exemplu: centre de primire în regim de urgenţă/adăposturi, centre

de zi pentru prevenirea şi combaterea violenţei domestice, posibilitatea emiterii unui ordin de protecţie etc.).

Principiul furnizării serviciilor centrate pe nevoile şi promovarea accesului femeilor victime ale violenţei domestice la serviciile de specialitate. Spectrul nevoilor unei femei care ajunge victimă a violenţei domestice poate cuprinde o varietate de probleme, printre care se includ: probleme de sănătate fizică sau mintală, probleme juridice, dificultăţi relaţionale şi de comunicare, lipsa unei locuinţe sau a unui loc de muncă etc. Aşadar, abuzul din partea partenerilor de viaţă nu constituie singura problemă a victimelor. Prin urmare, evaluarea gradului de satisfacere a diferitelor nevoi este o condiţie extrem de importantă în organizarea şi derularea procesului de ajutor. Specialiştii trebuie să ajute femeile care cad victime violenţei domestice să identifice acele nevoi (de natură materială, afectivă sau fiziologică) care sunt imperios necesare pentru funcţionarea în limita unor aşteptări rezonabile. Atunci când se impune, victimele trebuie orientate spre servicii specializate care să le poată sprijini. Pentru asigurarea acestui principiu, consultarea şi cooperarea interinstituţională sunt două condiţii esenţiale.

Principiul acceptării şi al autodeterminării. Schimbările pe care specialiştii le consideră benefice pentru femeile care sunt victime ale violenţei domestice trebuie să provină din convingerile, dorinţele şi nevoile victimelor care sunt asistate. Specialiştii trebuie să stimuleze şi să dezvolte capacitatea de alegere şi deliberare, în baza căreia victimele îşi pot duce existenţa valorificând propriile lor resurse, standarde de viaţă, scopuri şi aşteptări. Respectarea principiului autodeterminării obligă specialiştii să nu decidă în numele beneficiarilor, să fie conştienţi de propriile convingeri şi prejudecăţi şi să nu le impună altora. Acceptarea îşi are sursa în respectul faţă de victime, în recunoaşterea valorii inerente a personalităţii acestora şi în asumarea unei înţelegeri tolerante faţă de situaţiile în care se află. Chiar dacă prezintă anumite elemente comune cu cele trăite de alte victime, experienţa fiecărei femei care a fost supusă actelor de violenţă în familie este unică. Fiecare persoană are propriul parcurs în viaţă, iar direcţia trebuie stabilită de fiecare în parte. Uneori, o femeie care ajunge victimă a violenţei domestice poate adopta decizii îngrijorătoare pentru un specialist (de exemplu, să se întoarcă la partenerul care a agresat-o). În accepţiunea comună, a oferi sfaturi constă, în esenţă, în a-i spune unei persoane ce anume să facă cu privire la o situaţie problematică în care se află sau la un eveniment pe care l-a trăit. Totuşi, în asistarea victimelor violenţei domestice, acest lucru nu este indicat, deoarece accentuează dezechilibrul de putere dintre specialişti şi femeile abuzate. În asistarea victimelor violenţei domestice, trebuie să se pornească de la premisa că fiecare victimă este expertul propriei vieţi, iar alegerile pe care le face trebuie respectate. Specialiştii trebuie să se rezume doar la sarcina furnizării unui cumul de informaţii care să fie suficient pentru a ajuta victimele să evalueze argumentelor pro şi contra pentru opţiunile disponibile şi să-şi asume deciziile.

Principiul respectului. Afectivitatea reprezintă axa fundamentală a personalităţii, contribuind la asigurarea caracterului centripet şi unicităţii fiinţei umane. Ca urmare, fiecare individ uman posedă sentimente, trăiri şi emoţii care trebuie tratate cu atenţia cuvenită. În lucrul cu femeile care sunt victimizate prin violenţă domestică, atitudinile bazate pe respect sunt fundamentale, iar a le acorda respectul înseamnă a le recunoaşte victimelor valoarea umană şi demnitatea, indiferent de statutul social, etnia, vârsta sau de convingerile religioase pe care le au. De asemenea, este importantă încurajarea şi facilitarea demersurilor victimelor de orientare către reabilitare, prin surmontarea diferitelor obstacole şi evitarea „patologizării" strategiilor de coping. A „patologiza" înseamnă a defini o problemă ca pe o boală fizică sau mintală mai degrabă decât ca pe un proces logic, care este natural şi expectabil (Baker & Cunningham 2008). Atunci când se lucrează cu femei abuzate, anumite comportamente şi atitudini indezirabile pot fi rezultatul unei imagini de sine scăzute, al lipsei de încredere în forţele proprii sau al unei viziuni pesimiste asupra viitorului. Specialiştii trebuie să se concentreze pe întărirea comportamentelor pozitive şi pe identificarea strategiilor de adaptare sănătoase şi eficiente, pe care femeile care cad victime ale violenţei domestice să le adopte.

Principiul pregătirii şi formării profesionale continue. Formarea profesională continuă permite profesioniştilor înţelegerea diversităţii sociale şi culturale privind etnia, religia, sexul şi/sau orientarea sexuală, vârsta, statutul marital, convingerile politice şi religioase sau dizabilităţile mintale sau fizice ale beneficiarilor serviciilor pe care le oferă. Specialiştii trebuie să îşi asume responsabilitatea monitorizării propriului echilibru emoţional, să nu încurajeze dependenţa victimelor violenţei domestice de furnizarea serviciilor sociale, să evite conflictele de interese în exercitarea rolurilor şi a atribuţiilor profesionale şi să promoveze o abordare imparţială a situaţiilor profesionale pe care le întâmpină.

Cum este afectat rolul de părinte al femeii-victimă a violenţei domestice?

Prin rol familial, literatura de specialitate înţelege un set de comportamente referitor la o anumită poziţie a membrilor unei familii, într-un ansamblu de interacţiuni ce au loc în cadrul unui sistem familial. Într-un sistem familial, se împletesc trei roluri: rolul conjugal (partener, soţ/soţie) care vizează relaţiile dintre adulţi, rolul parental care vizează relaţionarea cu copiii şi rolul fratern care vizează relaţionarea cu fraţii. Mediul familial bazat pe un sistem de interacţiuni afective pozitive poate contribui la satisfacerea trebuinţelor copiilor şi la dezvoltarea fizică şi psihosocială armonioasă a acestora. În contrast, în mediile familiale dominate de conflicte puternice, în care stabilitatea vieţii de zi cu zi este întreruptă de evenimente violente, apare neglijarea copiilor sau privarea acestora

de atenţie şi de satisfacerea nevoilor pe care singuri nu le pot îndeplini. O astfel de situaţie are consecinţe negative în dezvoltarea personalităţii copiilor şi în adaptarea acestora la sarcinile dezvoltării care sunt specifice fiecărei perioade de vârstă. În sistemele familiale problematice, caracterizate printr-un amestec de dificultăţi emoţionale şi sociale, procesele şi mecanismele psihosociale deficitare fac ca rolul de mamă, care trebuie să se preocupe într-un mod optim de creşterea şi educarea copiilor, să fie compromis. Mamele care sunt sistematic abuzate fizic sau psihologic de către partenerii de viaţă pot crede că sunt părinţi inadecvaţi, autoculpabilizându-se cronic. Uneori, îşi schimbă stilul parental ca răspuns la stilul parental al partenerilor care sunt agresori, alteori pot adopta strategii de supravieţuire disfuncţionale, precum consumul abuziv de alcool sau droguri. De asemenea, mamele victimizate prin violenţă domestică pot fi prinse în capcana competiţiei pentru câştigarea loialităţii, afectivităţii şi a respectului din partea copilului sau a copiilor.

Tipologia rolurilor copilului într-o familie violentă

Într-un cămin familial lipsit de armonie socio-afectivă şi marcat de conflicte puternice între părinţi şi de violenţă domestică, dezorganizarea afectează profund viaţa copiilor, prin accentuarea sentimentului de insecuritate şi prin creşterea riscului pentru formarea unei concepţii false despre lume şi viaţă. Într-o familie cu un climat afectiv şi relaţional disfuncţional, responsabilităţile cu care sunt încărcaţi copiii depăşesc, de regulă, capacităţile lor, devenind abuzuri. De asemenea, pe măsură ce un sistem familial este mai haotic, cu atât creşte şi gradul de rigiditate al rolurilor intrafamiliale (Cunningham & Baker, 2004). Rolurile intrafamiliale se dezvoltă şi reflectă moduri unice prin care fiecare membru al familiei încearcă să se adapteze în situaţii confuze sau periculoase. Cercetările întreprinse de Baker şi Cunningham (2004) descriu diferite roluri adoptate de copiii care trăiesc în familii marcate de violenţă domestică, în efortul de a gestiona incidentele conflictuale dintre părinţi şi de a se adapta consecinţelor acestora. Autorii pe care i-am citat disting şapte *pattern*-uri reacţionale pe care copiii expuşi la violenţă domestică le pot adopta, după cum urmează:

- Copilul „responsabil" sau „purtătorul de grijă" (engl. *caretaker*) este cel care acţionează ca un părinte pentru fraţii mai mici şi, uneori, chiar şi pentru mamă. Preia anumite responsabilităţi casnice (de exemplu, se ocupă de prepararea hranei) sau are grijă de fraţii mai mici (de exemplu, în timpul unui incident violent, are grijă ca aceştia să fie în siguranţă, să-i liniştească, să-i consoleze sau să-i trimită la timp la culcare etc).
- Copilul „confident al mamei" (engl. *mother's confidant*) este solidar cu sentimentele, preocupările şi planurile mamei. După ce asistă la incidentele abuzive, amintirile sale pot fi utile mamei, în efortul acesteia de a „verifica

realitatea", atunci când, mai târziu, tatăl agresor minimalizează sau minte în legătură cu ceea ce s-a întâmplat.

- Copilul „confident al tatălui" (engl. *father's confidant*) beneficiază de un tratament preferenţial din partea agresorului. Uneori, este chiar recompensat pentru informaţiile furnizate despre comportamentul şi diferitele activităţi ale mamei. Este copilul căruia, cel mai probabil, i se aduc tot felul de justificări pentru abuzul comis împotriva mamei.
- Copilul „asistent al agresorului" (engl. *abuser's assistant*) este cooptat sau forţat să participe la abuzul mamei (de exemplu, este determinat să spună lucruri defăimătoare sau chiar să o lovească fizic pe mamă).
- Copilul „perfect" (engl. *perfect child*) este cel care încearcă să prevină violenţa şi factorii declanşatori ai acesteia, pe care, de regulă, îi percepe în mod eronat. Ca răspuns la evenimentele conflictuale din sânul familiei, copilul „perfect" se străduieşte să obţină rezultate foarte bune la şcoală. Este copilul care niciodată nu se ceartă, nu se răzvrăteşte, nu este obraznic şi nu caută ajutor în rezolvarea problemelor pe care le întâmpină.
- Copilul „arbitru" (engl. *referee*) mediază şi încearcă să păstreze liniştea în familie.
- Copilul „ţap ispăşitor" (engl. *scapegoat*) este considerat cauza problemelor familiale, a conflictelor dintre părinţi, iar comportamentul lui este folosit pentru a justifica violenţa. Poate fi un copil cu nevoi speciale sau un copil dintr-o altă căsătorie/relaţie a mamei.

Examinarea rolurilor asumate în familie ne ajută să înţelegem modul în care un copil percepe şi încearcă să se adapteze şi să facă faţă situaţiei conflictuale din familie. Evaluarea rolului fiecărui copil poate fi de ajutor practicienilor care asistă victimele violenţei domestice, chiar şi după ce partenerii abuzivi părăsesc domiciliul familial. De exemplu, copilul care a jucat rolul de „confident al tatălui" poate prelua rolul agresorului şi se poate manifesta violent faţă de cei din jur. De asemenea, copilul care a adoptat rolul unui adult, cum ar fi „purtătorul de grijă", poate întâmpina dificultăţi de adaptare, atunci când trebuie să revină la rolul de copil. În acelaşi timp, izolarea copilului care este „ţap ispăşitor" într-o familie marcată de violenţă poate fi intensificată de sentimente de responsabilitate privind separarea părinţilor (Baker & Cunningham 2004). Analiza rolurilor pe care copiii din familiile care se confruntă cu violenţa domestică le au, ţinându-se cont de relevanţa şi alternanţa acestora în funcţie de situaţiile intrafamiliale, reprezintă un cadru util pentru înţelegerea modului în care pot să apară tensiuni în relaţiile dintre fraţi sau în relaţiile dintre mame şi copii. De asemenea, informaţiile obţinute pot ajuta la definirea strategiilor de intervenţie.

Modul de înţelegere şi percepere a violenţei domestice în funcţie de etapa de vârstă în care se află copilul

Gândirea copiilor este diferită de cea a adulţilor. Mai mult, natura sa se schimbă de la un stadiu al dezvoltării ontogenetice la următorul. De aceea, apare nevoia centrării pe nevoile copilului şi a adaptării metodelor de intervenţie cât mai mult posibil la nivelul de înţelegere a acestuia. În vreme ce convingerea comună este că, la vârste mici, copilul este mai puţin afectat de violenţa în familie, deoarece este incapabil să-şi dea seama sau să ştie ce se întâmplă, rezultatele cercetărilor sugerează că lucrurile stau invers: pe măsură ce copiii sunt mai mici şi mai incapabili să prelucreze cognitiv şi să pună în cuvinte ceea ce se petrece, cu atât sunt mai vulnerabili, iar efectele posttraumatice vor acţiona un timp mai îndelungat (Muntean & Munteanu 2011).

Baker şi Cunningham (2004) au descris modul în care copiii de diferite vârste percep şi înţeleg violenţa domestică. Astfel:

- Copiii cu vârste cuprinse între 0 şi 3 ani (antepreşcolarii), chiar şi cei care încep să vorbească şi să opereze cu noţiuni şi cuvinte simple, nu pot înţelege conceptele implicate în actele de violenţă din familie sau pe cele legate de separarea părinţilor. Ei se pot simţi tulburaţi, speriaţi de zgomotele puternice (de exemplu, de ţipete). Pot fi supăraţi şi neliniştiţi, pentru că nevoile lor nu sunt satisfăcute la timp. Pot renunţa la joacă sau la explorarea mediului înconjurător, dar, în acelaşi timp, pot sesiza tensiunea şi stresul pe care mama le trăieşte. Din planul dezvoltării cognitive, în cel de al doilea an de viaţă a unui copil, se structurează capacitatea de a opera cu relaţii de tip cauză-efect şi se dezvoltă gândirea simbolică. Expresiile emoţionale negative ale persoanelor dragi (părinţi şi fraţi) induc copilului stări de indispoziţie cu atât mai profunde, cu cât persoanele sunt mai semnificative pentru el. În relaţiile sociale, sentimentul securităţii copilului poate fi serios compromis (Muntean & Munteanu 2011). Pe de altă parte, în relaţia cu proprii copii, mamele care au fost abuzate pot simţi resentimente (dacă sunt prea obosite sau distrase, pentru a satisface nevoia de atenţie constantă a copilului), vinovăţie (atunci când regretă că soţii nu sunt taţi responsabili şi iubitori) sau îngrijorare (mai ales atunci când partenerii de care s-au separat le cer să viziteze copiii). Pentru copiii cu vârste cuprinse între 0 şi 3 ani, nu este indicată explicarea semnificaţiei violenţei domestice şi a cauzelor acesteia. Cel mai bun lucru pe care îl poate face o mamă pentru copilul ei este să-i ofere un mediu securizant. Baker şi Cunningham (2004) au propus câteva sugestii pentru mamele care au fost abuzate şi care au în creştere copii cu vârste de până la 3 ani (a se vedea *ANEXA 3A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta bebeluşul?*). De asemenea, autorii pe care i-am citat recomandă practicienilor utilizarea unei fişe (pe care am completat-o cu câteva instrucţiuni), ce poate fi utilizată în lucrul cu mamele abuzate (a se vedea *ANEXA 3B – Fişa de lucru: Tu şi bebeluşul tău*).

• Pentru copiii cu vârste cuprinse între 3 şi 6 ani (preşcolari), prezentul este mult mai important decât ceea ce s-a întâmplat în trecut. De fapt, preşcolarii pot să nu pară afectaţi de actele de violenţă, dacă nu îşi văd mamele speriate sau supărate. Dacă agresorul este o persoană de care copilul s-a ataşat emoţional, în momentul în care îl va vedea, va experimenta aceleaşi emoţii pe care copiii le resimt în cazurile de divorţ parental. Mama trebuie să fie atentă cu privire la blamarea tatălui pentru actele de violenţă, precum şi cu privire la separarea de acesta. Copilul are nevoie doar să i se spună, în termeni simpli, că mama şi tata trebuie să trăiască separat. Atunci când va mai creşte, el va înţelege lucrurile mai bine ca un adult. La vârsta preşcolară, un copil care asistă la scene de violenţă în familie îşi poate face griji cu privire la propria lui siguranţă (teama de a nu fi el însuşi rănit) sau se poate simţi responsabil de cele întâmplate crezând că totul în lume are legătură cu el. De asemenea, copilul îşi poate imagina un super-erou, un personaj dintr-o poveste sau film care să vină şi să-l salveze. Din cauza tonului ridicat al discuţiilor dintre părinţi şi zgomotelor care apar în timpul certurilor, mulţi preşcolari expuşi la scene de violenţă domestică întâmpină dificultăţi în concentrarea în diferite activităţi. Unii îşi pot face griji pentru părinţi (crezând că aceştia vor fi luaţi de poliţie şi că ei vor rămâne singuri sau că părinţii vor fi spitalizaţi), alţii experimentează coşmaruri nocturne, în care tematica se referă la lovirea sau rănirea propriei persoane. Sunt şi copii care încearcă să intervină în conflictele dintre mame şi taţi (de exemplu, ţipând la taţi). La această vârstă, copiii nu pot lua în calcul întreaga situaţie familială, deoarece capacitatea de generalizare a gândirii este limitată. De aceea, mulţi dintre copiii expuşi violenţei domestice se percep ca fiind cauza răului la care asistă. Abilităţile cognitive şi sociale le sunt afectate şi, adesea, devin copii retraşi şi izolaţi în relaţiile cu alţi copii de aceeaşi vârstă (Muntean & Munteanu 2011). Pe de altă parte, mamele pot fi copleşite de sentimente de trădare (atunci când copilul îşi manifestă dorinţa de a-şi revedea tatăl), de vinovăţie (atunci când constată că partenerii lor de viaţă nu sunt taţi responsabili şi iubitori) sau de îngrijorare (atunci când consideră că violenţa taţilor a afectat negativ comportamentul copilului). Pentru a ajuta mamele care au în creştere şi îngrijire copii cu vârste cuprinse între 3 şi 6 ani şi care au fost abuzate de către partenerii de viaţă, Baker şi Cunningham (2004) au oferit câteva sugestii utile (a se vedea *ANEXA 4A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta copilul preşcolar?*) şi au recomandat practicienilor utilizarea unei fişe (pe care noi am completat-o cu câteva instrucţiuni), ce poate fi utilizată în lucrul cu mamele abuzate (a se vedea *ANEXA 4B – Fişa de lucru: Tu şi copilul tău preşcolar*).

• Un copil cu vârsta cuprinsă între 6 şi 12 ani (adică un şcolar mic sau mijlociu) ţine să vadă permanent o luptă între părinţi, dar îşi dă seama când lupta nu este corectă. Mama poate să vorbească cu propriul copil despre violenţă în termeni de reguli. De exemplu, îi poate spune că „există o lege, o regulă foarte serioasă, şi anume că oamenii nu pot fi loviţi de alţi oameni. Aceasta este o regulă bună, deoarece toată lumea poate trăi în condiţii de siguranţă. Tata ştie această

regulă. El trebuie să înveţe să trăiască cu oamenii şi să respecte această regulă." (Baker & Cunningham 2004, 55). Pentru a explica cauzele violenţei taţilor, copiii de vârstă şcolară ar putea avea nevoie să se folosească de factori externi, cum ar fi abuzul de alcool, o copilărie nefericită sau factorii de stres curenţi (de exemplu, grijile financiare). Alternativa este de a crede că părintele este violent în mod intenţionat. Explicând violenţa în acest fel, copiii ar putea să gestioneze confuzia şi ambivalenţa pe care o simt după ce au văzut un părinte rănindu-l pe celălalt. Pe măsură ce cresc, pot adopta o înţelegere mai complexă a cauzelor, motivelor şi a consecinţelor. Atunci când un copil de vârstă şcolară vede şi/sau aude violenţă acasă, se poate simţi îngrijorat pentru siguranţa mamei şi pentru consecinţele pe care le va suporta tatăl său (de exemplu, arestarea). Copilul înţelege de ce mama este supărată chiar şi după terminarea incidentelor violente. Îşi dă seama cine este agresorul şi cine este victima într-o „luptă". Poate înţelege motivele care au declanşat actele de violenţă (de exemplu: consumul de alcool sau stresul de la locul de muncă). Pentru copil, intenţia unei „lupte" este la fel de importantă ca şi modul în care aceasta s-a desfăşurat, iar corectitudinea unei „lupte" este foarte importantă. Copilul poate observa orice diferenţă între ceea ce a văzut că s-a întâmplat şi ceea ce vor descrie alţii mai târziu. Poate trăi sentimente de culpabilitate, atunci când aude discuţii despre el în timpul certurilor şi atunci când crede că ar fi putut preveni cele întâmplate. Uneori, poate considera că arestarea tatălui nu este o consecinţă echitabilă. În acelaşi timp, în relaţia cu propriul copil, mama poate experimenta sentimentul de indignare (dacă copilul pretinde lucruri pe care nu i le poate oferi), durerea psihică (atunci când copilul nu o respectă sau se îndepărtează de ea), îngrijorarea (dacă mama crede că violenţa a cauzat un comportament rău copilului), sentimentul de culpabilitate (dacă regretă faptul că propriul copil nu are un tată responsabil şi iubitor) sau pe cel de frustrare (dacă copilul pare să fi „uitat" ceea ce i s-a întâmplat). Baker şi Cunningham (2004) au oferit sugestii şi ghiduri de acţiune mamelor care au fost abuzate şi care au în creştere copii de vârstă şcolară mică sau mijlocie (a se vedea *ANEXA 5A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta copilul şcolar?*), precum şi recomandări practicienilor care lucrează cu mame victimizate. Printre recomandări, se numără şi utilizarea unei fişe pe care am completat-o cu câteva instrucţiuni ce pot fi utilizate de practicieni, în lucrul cu mamele abuzate (a se vedea *ANEXA 5B – Fişa de lucru: Tu şi copilul tău şcolar*).

Concluzii

Copiii experimentează violenţa în familie în diferite moduri. Considerăm că înţelegerea sentimentelor, gândurilor şi a emoţiilor pe care le trăiesc persoanele care ajung, direct sau indirect, victime ale actelor de violenţă domestică constituie o premiză de la care se poate porni în demersul de investigare a cazurilor şi de ajutor. De asemenea, cunoaşterea problemelor pe care le întâmpină mamele

abuzate şi copiii pe care îi au în creştere şi îngrijire reprezintă o bază importantă pentru proiectarea şi elaborarea unor politici şi programe de prevenire şi intervenţie eficiente.

Bibliografie

Baker, L.L., Cunningham, A.J. (2008). *Helping an abused woman: 101 things to know, say and do.* London ON: Centre for Children & Families in the Justice System. Document disponibil pe www.lfcc.on.ca.

Baker, L.L., Cunningham, A. J. (2004). *Helping children thrive/supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting.* London ON: Centre for Children & Families in the Justice System. Document disponibil pe www.lfcc.on.ca.

Cunningham, A.J., Baker, L.L. (2004). *What about me: seeking to understand the child's view of violence in the family.* London ON: Centre for Children and Families in the Justice System. Document disponibil pe www.lfcc.on.ca.

Edleson, J.L. (1999). Children's witnessing of adult domestic violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 14(8): 839-870.

Evans, S.E., Davies, C., DiLillo, D.K. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2): 131-140.

Holden, G.W. (2003). Children exposed to domestic violence and child abuse: Terminology and taxonomy. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(3): 151-160.

Kitzmann, K.M., Gaylord, N.K., Holt, A.R., Kenny, E.D. (2003). Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2): 339-352.

Mohr, W.K., Noone Lutz, M.J., Fantuzzo, J.W., Perry, M.A. (2000). Children exposed to family violence: A review of empirical research from a developmental-ecological perspective. *Trauma, Violence & Abuse*, 1(3): 264-283.

Muntean, A., Munteanu, A. (2011). *Violenţă, traumă, rezilienţă.* Editura Polirom, Iaşi.

Rujoiu, V. (2010). Violenţa în relaţia de cuplu: aspecte psihosociale. In Buzducea, D. (ed.), *Asistenţa socială a grupurilor de risc*, Editura Polirom, Iaşi, pp. 223-280.

Legislaţie

Colegiul Naţional al Asistenţilor Sociali din România (2008). *Codul Deontologic al Profesiei de Asistent Social.* Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 173/6 martie 2008.

De la suspiciune de abuz la împărtăşire: consilierea prin mijloace narative a femeilor în clinica de geriatrie

Aliona Dronic[1], Ovidiu Gavrilovici[2],
Ioana Dana Alexa[3], Anca Pîslaru[4]

Abstract

This case study was performed during the „I Refuse Silent Abuse" project implemented by Psiterra Association in partnership with the Geriatric Clinic at the „Dr. C.I. Parhon" University Hospital of Iasi, and three professional associations (nurses', family practitioners' and social workers') of Iasi County. The authors describe the results of complex multidisciplinary care abuse cases describing the general context of the project and an example of a case. The conclusion of the study indicate the importance of focusing on the norms and cultural, social and family practices in the complex multidisciplinary interventions in situations of abuse.
Keywords: complementary multidisciplinary team, narrative counseling, abuse, geriatrics

Résumé

L'étude a été réalisée lors du projet «Je refuse l'abus silencieux» mis en œuvre par l'Association Psiterra en partenariat avec la Clinique Gériatrique de l'Hôpital Universitaire «Dr. C.I. Parhon» d'Iasi, et trois associations professionnelles (infirmières, praticiennes de la famille et travailleurs sociaux) de la Region d'Iasi. Les auteurs décrivent les résultats de cas complexes de soins multidisciplinaires traitant le contexte général du projet et un exemple de cas. La conclusion de l'étude indique l'importance de se concentrer sur les normes et les pratiques culturelles, sociales et familiales dans les interventions multidisciplinaires complexes dans les situations d'abus.
Mots-clés: équipe multidisciplinaire complémentaire, conseil narratif, abus, gériatrie

[1] Psiholog, Director de programe la Asociaţia Psiterra din Iaşi; email: aliona.dronic@yahoo.com

[2] Conferenţiar, Departamentul de Psihologie, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: gavrilov@uaic.ro

[3] Profesor, Facultatea de Medicină, Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr.T. Popa" Iaşi, Şeful Clinicii de Geriatrie, Spitalul Universitar Clinic „Dr. C.I. Parhon" Iaşi; email: ioana.b.alexa@gmail.com

[4] Asistent univ. dr., Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr.T. Popa" Iaşi, Medic primar la Clinica de Geriatrie, Spitalul Universitar Clinic „Dr. C.I. Parhon" Iaşi; email: morosanu_anca@yahoo.com

Rezumat

Prezentul studiu de caz a fost realizat în cadrul proiectului „Nu mai suport abuzul în tăcere" implementat de Asociaţia Psiterra în parteneriat cu Spitalul clinic universitar „Dr. C.I. Parhon" din Iaşi, Clinica de Geriatrie şi alte trei asociaţii profesionale (a asistenţilor medicali, a medicilor de familie şi a asistenţilor sociali) din judeţul Iaşi. Autorii descriu rezultatele asistenţei complexe multidisciplinare a cazurilor de abuz, descriind contextul general al proiectului şi un exemplu elocvent de caz. Concluzia studiului indică importanţa reliefării normelor şi practicilor culturale, sociale şi familiale în asistenţa complexă multidisciplinară a situaţiilor de abuz.
Cuvinte cheie: echipa complementară multidisciplinară, consiliere narativă, abuz, geriatrie

Introducere

Proiectul *„Refuz să mai suport abuzul în tăcere!"*[5] a pornit de la experienţa Clinicii de Geriatrie şi Gerontologie a Spitalului Clinic „Dr. C. I. Parhon" Iaşi. Astfel, sunt raportate peste 100 de cazuri de vârstnici care prezintă simptome sau acuze ale abuzului, în fiecare an. Asistenţa medicală geriatrică curentă nu include asistenţa complexă multidisciplinară a cazurilor de abuz, spitalul Parhon nu are angajat nici psiholog, nici asistent social, de exemplu. Cel mai adesea, singurele modalităţi de referire a cazurilor se reduc la scrisoarea medicală adresată medicului de familie şi eventualele indicaţii verbale adresate pacientului şi/sau membrilor de familie care vizitează pacientul, sau la externare.

Serviciul complementar de abordare multidisciplinară a abuzului asupra vârstnicilor a fost dezvoltat ca un model inovativ, unic în Iaşi, într-un spital public. A fost denumit „complementar" pentru a sublinia aspectul central al specificului intervenţiilor medicale în cadrul internării în clinica de geriatrie a pacienţilor suspicionaţi, iar apoi identificaţi cu experienţe de abuz. Modelul de intervenţie complex multidisciplinar permite orchestrarea participării unor profesionişti de specializări variate – de la psiholog, la asistent social, psihiatru, consilier juridic, până la specializările medicale din clinică, asistent medical şi medic specialist.

Partenerii care au susţinut derularea proiectului la Iaşi de către Asociaţia Psiterra au fost Spitalul Clinic „Dr. C. I. Parhon", Iaşi; Facultatea de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; Universitatea de Medicină şi Farmacie „Gr. T. Popa" Iaşi; Societatea Medicilor Generalişti/Medici de Familie, Iaşi; Asociaţia „Aproape de Oameni" şi Asociaţia Everest (a asistenţilor medicali din Judeţul Iaşi). Perioada de implementare a proiectului a fost 2 aprilie 2015-30 aprilie 2016, timp în care s-a derulat şi cercetarea-evaluare care este descrisă în acest studiu.

[5] Proiectul „Refuz să mai suport abuzul în tăcere" a fost finanţat prin granturile SEE 2009-2014, în cadrul Fondului ONG din România.

Serviciul complementar de abordare multidisciplinară a abuzului asupra vârstnicilor

Implementarea serviciului complementar de abordare multidisciplinară a abuzului permitea identificarea abuzului în urma unui cumul de evaluări obiective şi subiective, implicând experienţa profesioniştilor din diverse arii ale îngrijirilor de sănătate.

Între aspectele inovatorii ale demersului, a fost şi adaptarea şi adoptarea unei scale de evaluare rapidă pentru identificarea abuzului care să fie utilizată în concert cu kitul de instrumente de evaluare geriatrică realizat uzual în cadrul clinicii. Scala EASI – *Elder Abuse Suspicion Index.* Scala Suspiciunii Abuzului faţă de Vârstnici a fost dezvoltată de către Mark J. Yaffe, Maxine Lithwick şi Christina Wolfson[6] (2008) şi pilotată în Montreal, Canada, având calităţile dovedite de instrument de evaluare rapidă a identificării abuzului la vârstnicul aflat în îngrijiri de sănătate de către medicul de familie. În România, inovativ, instrumentul a fost aplicat pentru prima dată în lume în mediu spitalicesc şi a fost testat în cadrul evaluării geriatrice.

Scala EASI are drept obiective „ridicarea nivelului suspiciunii personalului medical cu privire la abuzul asupra vârstnicilor până la momentul în care devine rezonabil să propună o referire pentru evaluare suplimentară de către serviciile sociale, serviciile pentru protecţia adulţilor, sau alte servicii echivalente; familiarizarea personalului medical cu abuzul asupra vârstnicilor prin intermediul utilizării repetate a unui set simplu de întrebări suport" (Gavrilovici & Dronic 2016, 28).

Prin uşurinţa completării, cu doar 6 întrebări formulate în limbaj simplu, comun, uşor de înţeles de către pacienţi, scala EASI acoperă principalele tipuri de abuz. Fiind tradusă în 7 limbi – spaniolă, franceză, japoneză, germană, ebraică, arabă, română –, s-a dovedit a fi înalt transferabilă cultural. La primele cinci întrebări răspunde vârstnicul intervievat de către un membru al personalului medical (medicul geriatru care realizează evaluare geriatrică), iar la ultima întrebare răspunde medicul. Întrebările vizează nevoia de ajutor, situaţiile de neglijare sau abandon, abuzul emoţional, verbal, abuzul financiar, fizic şi sexual. În general, durata de aplicare este de la 2 la 10 minute, în funcţie de gradul de funcţionare al pacientului (afectarea funcţională cognitivă, dispoziţie, prezenţa durerilor, etc).

Pentru a se crea condiţii de siguranţă şi de răspuns în condiţii optime, condiţiile de aplicare a instrumentului EASI au presupus următoarele: „vârstnicul nu prezintă semne de deteriorare cognitivă; vârstnicul este singur (nu este însoţit); există o relaţie de încredere între vârstnic şi medic/asistent medical" (Gavrilovici & Dronic 2016, 29).

[6] Mark J. Yaffe (MD McGill University, Montreal, Canada), Maxine Lithwick (MSW CSSS Cavendish, Montreal, Canada), Christina Wolfson (PhD McGill University, Montreal, Canada).

Ca mod de decizie al referirii cazului către echipa complementară multidisciplinară era răspunsul pozitiv la cel puţin două din întrebările la scala EASI. După identificarea suspiciunii de abuz, se trecea la obţinerea consimţământului informat folosind formularul realizat special pentru acest scop şi abia apoi cazul suspicionat ca având experienţe de abuz era referit psihologului din echipa complementară multidisciplinară care avea rolul de manager de caz.

Ghidul care a fost elaborat în urma proiectului include şi o serie de condiţii specifice care au fost recomandate aplicării scalei EASI, după experienţa din proiect:

- menţinerea unui dialog simplu;
- crearea unui mediu prietenos şi de încredere;
- o atitudine caracterizată de (prin) răbdare, o atitudine relaxată (din partea personalului medical);
- susţinerea unui climat de intimitate suportivă;
- obţinerea unei atitudini de încredere din partea vârstnicului;
- asigurarea confidenţialităţii;
- lipsa halatului medical;
- gesturi simple precum ţinutul de mână şi alte gesturi de empatie;
- aplicarea instrumentului după cel puţin o zi sau două de la internare.

Pe lângă scorul EASI şi ale celorlalte instrumente specifice evaluării geriatrice, medicul oferea psihologului manager de caz şi alte informaţii despre starea emoţională şi fizică, tipurile de abuz identificate, precum şi oricare alte detalii obţinute prin observare şi interacţiuni directe sau indirecte cu pacientul sau cu aparţinătorii. Înainte de a referi cazul, personalul medical care realizează evaluarea geriatrică şi aplica scala EASI, informa vârstnicul despre posibilitatea interacţiunii cu o serie de profesionişti, începând cu o primă întâlnire cu un psiholog (Gavrilovici, Necula, Damian 2016).

Psihologul căruia i se referă cazul (telefonic) se deplasa la clinica din spital la ora programată pentru a prelua informaţiile factuale şi a avea prima întâlnire cu pacientul referit.

Tabelul 1. *Scala suspiciunii abuzului faţă de vârstnici (EASI)*

Întrebările EASI 1-5 către pacient; 6 către medic *În ultimele 12 luni:*			
1) *Aţi depins de alte persoane pentru oricare din următoarele activităţi: baie, îmbrăcare, cumpărături, utilizare a băncii sau bancomatelor, masă?*	DA	NU	Fără răspuns
2) *V-a împiedicat cineva să obţineţi mâncare, îmbrăcăminte, medicamente, ochelari, aparate pentru auz sau îngrijire medicală, sau să fiţi cu persoanele cu care doreaţi?*	DA	NU	Fără răspuns
3) *Aţi fost supărat deoarece cineva a vorbit cu dvs. într-o manieră care v-a făcut să vă simţiti ruşinat/ă sau ameninţat/ă?*	DA	NU	Fără răspuns

Întrebările EASI 1-5 către pacient; 6 către medic *În ultimele 12 luni:*			
4) *A încercat cineva să va forțeze să semnați documente sau să folosească banii dvs. împotriva voinței dvs.?*	DA	NU	Fără răspuns
5) *A încercat cineva să va înfricoşeze, v-a atins cineva în feluri pe care nu le-ați dorit, sau v-a făcut rău fizic?*	DA	NU	Fără răspuns
6) *Doctor: Abuzul asupra vârstnicilor <u>poate fi</u> asociat cu situații de genul: contact vizual deficitar, atitudine retrasă, malnutriție, igienă precară, tăieturi, răni, îmbrăcăminte neadecvată, sau probleme de complianță cu medicamentele. Ați observat oricare din aceste aspecte astăzi sau în ultimele 12 luni?*	DA	NU	Nu este sigur/ă

Psihologul, la prima întâlnire de preluare a cazului, realiza o evaluare psihologică inițială. Tot în cursul primei ședințe, cu acordul vârstnicului asistat, psihologul planifica o primă întâlnire a echipei multidisciplinare, explicând pacientului modelul „dialogului deschis" care informa organizarea acestei întâlniri. În cadrul întâlnirii echipei tip dialog deschis, asistentul social începea demersul specific de evaluare socială, în cadrul echipei multidisciplinare fiind persoane invitate cu acordul vârstnicului asistat.

Modelul Dialogului deschis (DD) a fost introdus de către psihologul finlandez Jaakko Seikkula și dezvoltat inițial ca o practică inovativă de lucru cu noile cazuri de schizofrenie din regiunea Lapland, cu începere din anii 1980 (Seikkula & Arnkil 2006). „Modelul s-a dovedit extrem de robust, fiind unic în lume prin rezultatele sale" (Gavrilovici & Dronic 2016, 28).

Principiile DD care au fost adaptate și în cazul întâlnirii echipei complementare multidisciplinare din proiect au fost: celeritatea – întâlnirea să aibă loc cât mai devreme posibil de la internare, în cazul clinicii de geriatrie, în primele 2-3 zile; invitarea suportului social disponibil – membri de familie, vecini, sau prieteni, dacă era cazul și dacă era posibil; invitarea tuturor membrilor echipei multidisciplinare care ar urma să lucreze la noul caz; deschidere pentru participarea oricărei alte persoane care ar putea aduce contribuții constructive la îmbunătățirea situației celui din centru (vârstnicul asistat); dialog deschis cu persoana din centru și cu membrii rețelei de suport eventual prezenți la întâlnire. Asemenea discuții deshise au avut loc, în cea mai mare parte, în cadrul Clinicii de Geriatrie, acolo unde erau internați pacienții sau în locații disponibile din Clinică sau Spital.

Managerul de caz, psihologul căruia i s-a referit cazul (în proiect au lucrat în total 4 psihologi) a jucat rolul de coordonator al echipei multidisciplinare complementare și a comunicat cu echipa medicală din clinica de geriatrie. Activitatea de evaluare și consiliere psihologică, precum și cea de comunicare și coordonare a echipelor de intervenție, a fost bazată pe metoda narativă, facilitarea narativă presupunând crearea unui spațiu în care vocile celor din centru (pacientul

îngrijit) să poată fi invitate, auzite, documentate şi respectate; astfel, vârstnicul era consultat şi era invitat să decidă cu privire la paşii demersului de intervenţie. Întâlnirea tip dialog deschis conducea, de regulă, la realizarea unui plan de acţiune care putea include contactarea în scris sau prin telefon a medicului de familie sau a preotului paroh din comunitatea de rezidenţă, a asistenţilor sociali comunitari sau a altor profesionişti din organizaţii publice sau private la nivel local, municipal, orăşenesc sau comunal. Acţiunile profesionale realizate s-au derulat – cu acordul specific al vârstnicului – de la „identificarea drepturilor (de asistenţă socială, de îngrijiri de sănătate etc.), identificarea resurselor locale relevante, consultanţa juridică, consultaţia psihiatrică, consilierea psihologică (în special de factură narativă). La construirea planului de intervenţie individualizată se iau în considerare serviciile care sunt disponibile şi instituţiile la care se poate apela" (Gavrilovici & Dronic 2016, 35). În concluzie, serviciile care puteau fi oferite independent sau mixt, erau consiliere psihologică, asistenţă socială, consultanţă juridică, consultanţă psihiatrică şi consiliere pastorală.

Rezultate

Grupul ţintă a fost compus din 102 persoane vârstnice, care au beneficiat de serviciul complementar de abordare multidisciplinară a abuzului, dintre care 72 au fost femei.

În urma demersurilor echipei proiectului, au fost înregistrate 102 cazuri în decurs de un an. Mai departe sunt detaliate caracteristicile socio-demografice ale acestora: vârsta, starea civilă, tipologia abuzurilor suferite, abuzatorul identificat (Fig. 1-4).

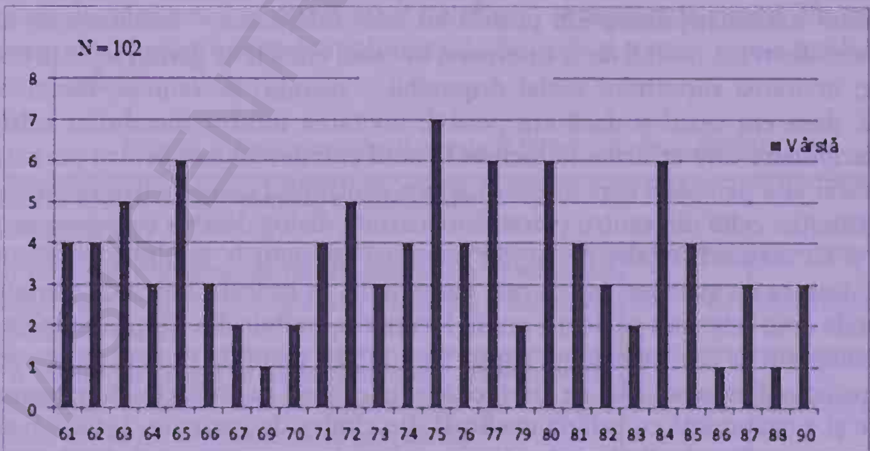

Fig. 1. *Vârsta persoanelor asistate*

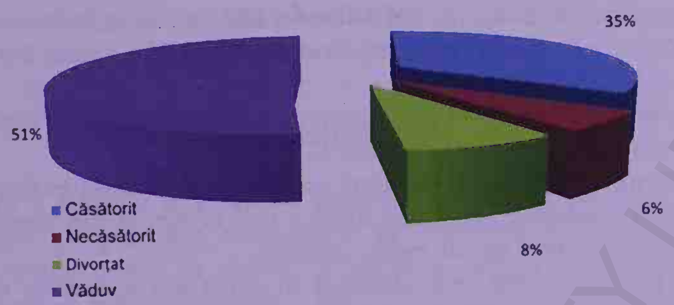

Fig. 2. *Starea civilă a persoanelor asistate*

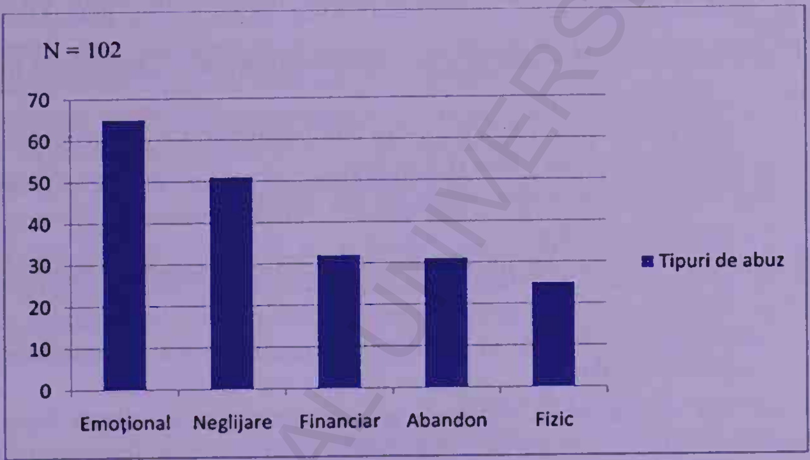

Fig. 3. *Tipologia abuzurilor din experiența vârstnicilor asistați*

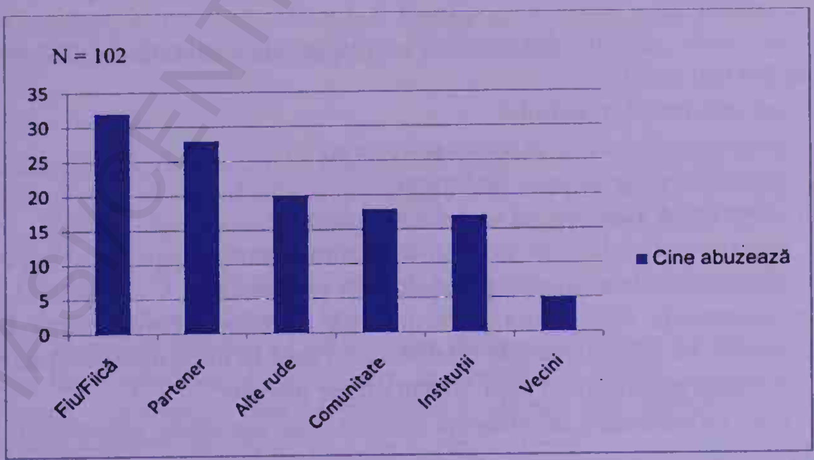

Fig. 4. *Tipologia abuzatorilor vârstnicilor asistați*

Studiu de caz
(Pacient, dna P., 74 ani)

Studiu de caz: Dna. P, 74 ani, provenind din mediul rural, căsătorită, un fiu. Indicatorul suspiciunii de abuz de nivel 4.

Echipa multidisciplinară, facilitată narativ şi organizată în dispozitiv „dialog deschis" (*Open Dialogue*, Seikkulla 2006) a fost compusă din următorii membri: dna P., psiholog, asistent social, medic geriatru.

Planul de intervenţie individualizat în acest caz a constat din servicii de asistenţă psihologică, servicii de asistenţă socială prin referirea către preotul din comunitate, precum şi monitorizare telefonică lunară.

Asistenţa psihologică, utilizând principii narative de lucru cu trauma, a identificat:

a) acte de rezistenţă – din practica interviului narativ (acţiuni de minimizare a expunerii) precum:

- retragerea la vecini pentru a evita comportamentele agresive ale soţului;
- apelarea la ajutorul fiului şi a nurorii;
- îngrijirea unei persoane vârstnice din vecinătate;
- scrierea unor memorii.

b) elemente „absent, dar implicit" – din practica interviului narativ (ce valori i-au fost încălcate):

- demnitatea ei umană;
- imaginea socială;
- ideea de familie „adevărată";
- speranţa de a avea „o bătrâneţe liniştită";
- sănătatea fizică şi emoţională;
- valorile morale şi creştineşti („am momente când îmi doresc să moară");
- însăşi viaţa.

c) elemente „absent, dar implicit" – din practica interviului narativ (decizia „nu mai pot trăi aşa"):

- schimbarea domiciliului;
- invitarea unei rude să locuiască cu ea;
- continuarea şedinţelor de terapie.

În intervenţia asistentului social s-a realizat:

- referirea oficială către preotul din comunitate;
- contactarea telefonică a preotului din comunitate.

De asemenea, intervenţia personalizată a inclus monitorizarea telefonică lunară (6 luni). La ultima discuţie telefonică au ieşit în evidenţă următoarele:

- discuţia preotului cu soţul a avut efecte pozitive;
- comportamentele de violenţă verbală s-au diminuat, agresiunile fizice au încetat;
- soluţia găsită a fost invitarea uneia dintre nepoate să locuiască cu ei.

Vârstnica asistată a indicat:„Mă bucur că am reuşit să fac ceva... să mă apăr cumva... altfel mă omora... Mulţumesc din suflet că aţi vorbit cu preotul..."

Concluzii

Ca urmare a sintezei rezultatelor obţinute în urma proiectului derulat cu această categorie de persoane vulnerabile în contextul îngrijirii eminamente medicale în sistemul public, la clinica de geriatrie, echipa complexă multidisciplinară în concert cu echipa medicală a permis sublinierea importanţei normelor şi practicilor culturale, sociale şi familiale în asistenţa complexă multidisciplinară a situaţiilor de abuz. La acestea se includ şi normele şi practicile profesionale care, în lipsa informării şi cercetării multidisciplinare, ajung să reproducă practici discriminatorii prin eludarea unor aspecte esenţiale în înţelegerea multidimensională a complexităţii cazului care solicită îngrijirea.

Posibilitatea explorării comprehensive – multiaxial şi în perspectivă narativ-istorică a experienţelor pacienţilor – se dovedeşte a fi un demers cu efect „reumanizator", care răspunde în modalităţi inovatorii, fără a perturba practicile medicale curente, proceselor-altfel „dezumanizatorii"- care reduc persoana în îngrijire la „un pacient", ba chiar la „o boală". Deprivarea de aspectul integral al identităţilor care îl compun are un efect de perpetuare a unui abuz latent sau explicit din viaţa de familie sau din comunitate, prin neglijarea acestor aspecte în acţiunile profesionale uni-dimensionale realizate în urma spitalizării (Dronic *et al* 2016).

Prezentul studiu descrie contextul şi elemente de studiu de caz individual extrase din universul amplu al proiectului care conţine şi dimensiunea instituţională (la nivelul serviciilor complementare şi medicale realizate), precum şi dimensiunea de politici asistenţiale. Recuperarea demnităţii tuturor celor afectaţi – direct şi indirect de prezenţa abuzului- devine un obiectiv multinivelar – individual, organizaţional/de servicii, de politici asistenţiale.

Bibliografie

Dronic, A., Gavrilovici, O., Cazacu, E., Neculau, M. C., Cojocaru, L., Necula, M. R. (2016). Life experiences of abused elderly in Geriatric Care in Iasi, Romania. A Qualitative Study. *Revista Românească pentru Educaţie Multidimensională*, 8(1): 69-90. doi:http://dx.doi.org/10.18662/rrem/2016.0801.05.

Dronic, A., Gavrilovici, O. (eds.). (2016). *Broşura de Diseminare a Proiectului „Refuz să mai suport abuzul în tăcere!"*, Psiterra, Iaşi.

Gavrilovici, O., Necula, R., Damian, S-I. (2016). Open dialogue in Romania in multidisciplinary services for hospitalized abused elderly. In *Central and Eastern European LUMEN Conference Proceedings: New Approaches in Social and Humanistic Sciences*, Medimond, Bologna., pp. 225-227.

Gavrilovici, O., Dronic, A. (eds.). (2016). *Ghid Practic „O viaţă demnă pentru fiecare"*, Psiterra, Iaşi.

Glasgow, K, Fanslow, JL. (2006). *Family violence intervention guidelines: elder abuse and neglect*, Ministry of Health, Wellington.
Seikkula, J., Arnkil, T.E. (2006). *Dialogical meetings in social networks*, Karnac, London.
Yaffe, M.J., Jacobs, B.J. (2008). Education about family caregiving: advocating family physician involvement. *Canadian Family Physician*, 54(10): 1359-1360, 1364-1355.

Violența asupra femeii și măsuri de protecție. O experiență spaniolă

Adrian Netedu[1]

Abstract

Violence against women has become an important topic in all democratic countries, whether we refer to the legal pattern or to public policies applied in the field. The contribution of social sciences was also significant by multiplying sociological research on the topic, some of them applied on representative samples in Europe. The obtained results confirm the presence of violence against women in various proportions globally. It also notes that a great proportion of the gender violence remain unknown (not claimed) and that this phenomenon is linked to multiple forms of discrimination against women. In this context active prevention measures or support for women victims of violence become a social requirement. In this article we intend to present a number of public or private initiatives and actions that I've encountered in Spain (Community of Madrid) as a result of visits to the European project Femintegra.
Keywords: gender violence, domestic violence, social policies, forms of protection

Résumé

La violence à l'égard des femmes est devenue une question importante dans tous les pays démocratiques, qu'il s'agisse du cadre juridique ou des politiques publiques dans ce domaine. La contribution des sciences sociales a été importante en multipliant les recherches sociologiques sur le sujet, certains sur des échantillons représentatifs en Europe. Tous les résultats confirment la présence de la violence contre les femmes dans diverses proportions à l'échelle mondiale. Elle note également l'existence d'une violence de genre inconnue (non revendiqué) et que ce phénomène est liée avec de multiples formes de discrimination contre les femmes. Dans ce contexte, les mesures de prévention actives ou de soutien pour les femmes victimes de violence deviennent une nécessité sociale. Dans cet article, nous avons l'intention de présenter certain initiatives et actions, publiques ou privées, que j'ai rencontré en Espagne (Communauté de Madrid) à la suite de visites dans le projet européen Femintegra.
Mots-clés: la violence entre les sexes, la violence domestique, les politiques sociales, les formes de protection

[1] Profesor, Departamentul de Sociologie și Asistență Socială, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: netedu_adrian@yahoo.com

Rezumat

Violenţa împotriva femeii a devenit un subiect important în toate ţările democratice, fie că ne referim la cadrul legislativ în vigoare, fie la politicile publice aplicate în domeniu. Aportul ştiinţelor sociale a fost şi el semnificativ, prin multiplicarea cercetările sociologice pe acest subiect, unele pe eşantioane reprezentative la nivel european. Lectura tuturor rezultatelor consfinţeşte prezenţa violenţei împotriva femeilor în diferite proporţii la nivel global. De asemenea, se constată faptul că o mare parte a violenţei de gen rămâne necunoscută (nefiind reclamată) dar şi faptul că acest fenomen se leagă de multiple forme de discriminare a femeilor. In acest context, măsurile active de prevenţie sau de suport pentru femeile victime ale violenţei devin o necesitate socială. În articolul de faţă ne propunem să explicităm o serie de iniţiative şi acţiuni specifice, publice sau private, pe care le-am întâlnit în Spania (Comunitatea Madrid) ca urmare a unei vizite de documentare din cadrul proiectului european *Femintegra*[2].
Cuvinte cheie: violenţa de gen, violenţa domestică, politici sociale, forme de protecţie

Introducere

Un recent articol din ziarul *The Economist* (28 ian. 2017) se întreba retoric: „De ce Rusia este pe cale să dezincrimineze violenţa împotriva femeilor?". Din respectivul articol aflăm de „reforma" legislativă rusească privind acceptarea violenţei în familie (excepţiile referindu-se doar la cazurile grave de spitalizare). Se inocula astfel ideea că violenţa domestică nu este o infracţiune, deşi majoritatea analiştilor au atras atenţia că vor fi greu de delimitat situaţiile de abuz. Tradiţia din ţara respectivă are însă un aport important în a îngădui violenţa domestică până la a fi recunoscută ca un „stil de viaţă". Din acelaşi articol înţelegem că Rusia este una din cele trei ţări din Europa şi Asia Centrală care nu au o legislaţie în ce priveşte violenţa domestică. Acest fapt trimite la celelalte ţări care dispun de o asemenea legislaţie şi în care violenţa de gen este omniprezentă. De altfel, într-un raport recent intitulat *Violence against women* (2014), redactat de către European Union Agency for Fundamental Rights se prezintă o situaţie complexă în ceea ce priveşte violenţa de gen în 28 de ţări europene după un sondaj pe un eşantion de 42.000 de femei. Aflăm din această cercetare că 13 milioane de femei au avut experienţa unor violenţe fizice în ultimele 12 luni (dinaintea cercetării); în aceeaşi perioadă, 3,7 milioane de femei au avut experienţa unor violenţe sexuale; hărţuirea sexuală este predominant întâlnită la locul de muncă (32% dintre intervievate) etc. Cu alte cuvinte, chiar şi

[2] Este vorba de proiectul strategic FEMINTEGRA, finanţare FSE prin Programul Operaţional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 (Contract POSDRU/144/6.3/S/128158) derulat în perioada mai 2014-decembrie 2015. Regiuni de implementare: Sud-Vest Oltenia, Nord-Est, Sud-Muntenia; articolul de faţă detaliază o serie de rapoarte de sinteză depuse de autor în cadrul acestui proiect (colaborator al Fundaţiei Filocalia, Iaşi).

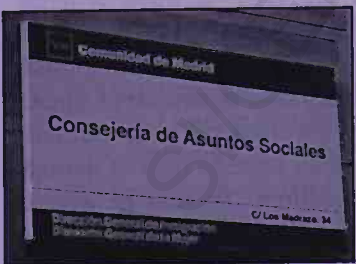
în ţări cu o legislaţie în domeniu sau cu politici sociale bine articulate, violenţa de gen rămâne la cote alarmante.

În articolul de faţă vom exemplifica doar cazul Spaniei, plecând de la două motive. Mai întâi, este vorba despre oportunitatea unei vizite de documentare efectuată la Madrid în perioada 3-9 Mai 2015 în cadrul proiectului european FEMINTEGRA. Un al doilea motiv se referă la faptul că Spania este pe prima poziţie dintre ţările europene în ce priveşte campaniile publice împotriva violenţei de gen. Astfel, în ancheta *Violence against women*, 83% dintre respondenţii spanioli declarau că au cunoştinţă de cel puţin o campanie de acest gen desfăşurată public. La aceeaşi întrebare procentele erau mult mai mici în cazul României (55%) sau (pe ultimul loc) în cazul Austriei (20%).

Puncte de interes ale unei vizite de documentare

Documentarea efectuată în Spania în perioada 3-9 mai 2015 a avut drept scop trecerea în revistă a unor instituţii/organizaţii după cum urmează: Direcţia Generală a Femeii din cadrul Comunităţii Madrid (CAM), Centrul de zi pentru femei „Ayaan Hirsi" (destinat femeilor din Magreb imigrante în Spania), Institutul Femeii (aflat în subordinea Ministerului Sănătăţii, Securităţii Sociale şi Egalităţii), Unitatea de Atenţie şi Protecţie a Familiei din cadrul Poliţiei Municipale Madrid, Punctul Municipal împotriva Violenţei de Gen din cadrul Primăriei din Las Rozas, fundaţia *Femei*, Centrul pentru Egalitate 8 Martie din cadrul primăriei din Fuenlabrada, Poliţia locală din Fuenlabrada, Crucea Roşie Spaniolă, Asociaţia Femeilor Opañel. Observăm diversitatea acestei liste, dubla formă de organizare (publică sau privată), diversele direcţii de acţiune: de la administraţia locală până la Poliţia naţională. În continuare, vom detalia câteva aspecte consemnate în această documentare cu referire la câteva din punctele vizitate.

a) Direcția Generală a Femeii (DGF) din cadrul Comunității Madrid (CAM).

În cadrul acestei vizite, am constatat principalele strategii care sunt implicate la nivel naţional, dar şi regional în ceea ce priveşte fenomenul violenţei de gen, indiferent dacă aceasta are loc în cuplul conjugal sau în afara lui (dar care poate trece în violenţă domestică). Un fapt important este că orice femeie are acces la resursele disponibile indiferent de naţionalitate sau de loc de rezidenţă pe teritoriul spaniol. Am observat, de asemenea, că majoritatea resurselor sunt cele de stat şi mai puţin din mediul privat.

La sediul DGF am fost familiarizaţi cu Legea din 2004 privind violenţa de gen (care are loc în cuplu) completată apoi la nivel regional. Astfel, o lege emisă la

nivelul comunităţii Madrid se doreşte un cadru mai larg de abordare a tematicii violenţei de gen, la violenţa în cuplu prin adăugarea agresiunilor şi abuzurilor sexuale, hărţuirea sexuală la locul de muncă, obligarea femeilor de a se prostitua, traficul de femei cu scop sexual, mutilarea genitală a femeilor. Sunt luaţi în calcul copiii, dar şi toate persoanele care sunt victime colaterale. Grupurile de femei avute în special sub observaţie: femeile imigrante şi femeile cu dizabilităţi.

Resursele disponibile pentru astfel de activităţi sunt cele provenite de la Primăria Madridului şi sunt de două tipuri: rezidenţiale (prin asigurarea găzduirii) şi ne-rezidenţiale (o femeie poate avea acces la resurse chiar dacă rămâne la domiciliu). Dacă ne referim la resursele rezidenţiale (sau Centre pentru Victimele Violenţei de Gen), se pot identifica trei tipuri de sub-resurse:

- 73 de locuri în *Centre de urgenţă* (unde se produce prima găzduire pe termen de maxim două luni, victimele fiind aduse de către organele poliţieneşti; cu această ocazie, se face o evaluare socială, economică şi juridică a femeii). Majoritatea victimelor sunt femei imigrante, însă, odată cu criza economică, au apărut drept victime din ce în ce mai multe femei spaniole (care reprezintă totuşi sub 25% din total). Nu înseamnă însă că violenţa este mai mare în rândul migranţilor, ci că femeile spaniole au la dispoziţie mai multe reţele de ajutor. Cât priveşte proporţiile după tipuri de naţionalitate, acestea respectă ponderile comunităţilor imigrante. Cu toate acestea, este o constatare că femeile imigrante române se prezintă la centre în număr mult mai mic faţă de violenţa de gen estimată. Se pune problema în ce măsură femeile imigrante din România se tem în primul rând de repatrierea copiilor în cazuri de violenţă de gen, însă specialiştii DGF consideră că nu sunt bine informate, din moment ce în centrele lor se poate veni şi cu copiii. Este posibil ca reacţia lor să ţină de o anumită cultură a cuplului specifică zonelor est europene.

- 92 de locuri în *Centrele de primire*, unde pot sta până la 12 luni de zile. În aceste centre, asistenţa este mult mai complexă. Victimele internate aici nu trebuie însă să dezvăluie locaţiile respective, deoarece riscă să fie expulzate. Pot primi însă ajutor financiar pentru o nouă locuinţă.

- 18 locuri în *Apartamente protejate* care sunt ale DGF şi unde femeile răspund de întreţinerea lor. Perioada maximă de primire este de trei ani de zile. În acest caz, nu mai există echipa de specialişti ca în primele două situaţii, însă asistenţa de specialitate este continuă. Se are în vedere chiar şi cunoaşterea limbii spaniole prin cursuri de profil sau asistenţă pentru integrarea pe piaţa muncii. Problema cea mai importantă în acest din urmă caz este că femeile tind să devină dependente de ajutor, iar la ieşire să nu se poată descurca. Tocmai de aceea, specialiştii sunt interesaţi ca aceste femei să părăsească totuşi centrele într-o perioadă rezonabilă. Între timp, vor avea loc şi sesiuni de reconciliere victimă-agresor. Unul din apartamente este pentru femei cu handicap intelectual.

Un caz special îl constituie mamele minorele victime ale violenței. Pentru ele, există centre de recuperare psiho-socială prin servicii de recuperare specializate. De asemenea, mai există:

- două centre pentru femeile victime ale traficului și exploatării sexuale;
- patru centre pentru tinerele care împlinesc 18 ani atunci când sunt în centrele pentru minori;
- centre pentru femei care au fost în închisoare.

Din structura de mai sus, deducem că predomină în Spania serviciile publice, în timp ce rolul organismelor private/ONG este scăzut. Aceste organisme funcționează tot cu fonduri publice, iar femeile care vor să apeleze la acestea sunt libere să o facă. Raportul public/privat este însă diferit în alte regiuni spaniole. DGF mai dispune și de:

- centre non rezidențiale (unde nu locuiesc femei victime ale violenței de gen), specializate în asistență post-traumatică unde lucrează patru psihologi pentru femei și 4 psihologi pentru minori;
- centru pentru victimele agresiunilor sexuale (unde oferă ajutor psiholoage, asistente sociale și avocate); aici pot veni și victimele hărțuirii la locul de muncă;
- centru pentru victimele traficului de ființe umane;
- două centre de suport pentru femeile imigrante victime ale violenței de gen (unul pentru femei din Magreb și unul pentru femei din America Latină); femeile primesc sprijin psihologic, dar și cursuri pentru integrarea în muncă, activități ludice etc.

Toate aceste instituții se referă la violența îndreptată împotriva femeilor și, de aceea, sunt excluse cazurile în care bărbații sunt victime sau sunt în cupluri homosexuale. Există și alte resurse:

- program de asistență psihiatrică dezvoltat cu ajutorul Spitalului Gregorio Marañon;
- unitate de atenție pentru femei cu dizabilități mintale;
- serviciu de orientare juridică (format din două avocate);
- linie telefonică de atenție specializată (nr. 012 în Madrid și 016 la nivel național), însă apelurile sunt redirecționate la nivel local;
- ajutoare pentru femei care își caută un loc de muncă și pentru cele care ies din centre rezidențiale;
- program de sprijin pentru femei în timpul proceselor judiciare;
- ghid online de resurse;
- rețea de locuri de munca pentru femei (Rețeaua de Puncte de ocupare a Forței de Muncă pentru Femei);
- 52 de Puncte municipale (Puncte Municipale ale Observatorului Regional al Violenței de Gen); în 20 dintre ele există și psiholog pentru copii. Aceste puncte sunt repere pentru numărul 012.

Un fapt important este colaborarea cu sistemul juridic: când un judecător emite un ordin de restricție, se comunică acest lucru și la DGF, care apoi infor-

mează punctele municipale. Respectivul punct municipal ia legătura cu femeia în 72 de ore.

De asemenea, o atenţie specială se acordă pentru minorilor sau minorelor care sunt deja victime ale relaţiilor de cuplu. DGF nu are servicii pentru agresori acest lucru fiind exclusiv de competenţa justiţiei. Un alt punct de interes este prevenţia, unde trebuie avute în vedere aportul sistemului educativ şi al mass media. Dacă vorbim de partea vizibilă/văzută a violenţei domestice, s-a stabilit prin sondaje de opinie desfăşurate odată la patru ani că doar 26% din violenţele de gen sunt cunoscute/reclamate. La finalul sondajului respondentele sunt întrebate dacă se consideră victime ale violenţei domestice şi specialiştii consideră că proporţia celor cu adevărat victime este de patru ori mai mare.

b) Centrul de zi pentru femei „Ayaan Hirsi" (destinat femeilor din Magreb imigrante în Spania)

Centrul de Zi pentru Femei „Ayaan Hirsi Ali" face parte din Reţeaua de Servicii Complexe pentru Prevenirea şi Combaterea Violenţei de Gen din cadrul Comunităţii Madrid. Ayaan Hirsi Ali este o cunoscută luptătoare pentru drepturile femeilor (trăieşte în Olanda şi este de origine somaleză). Respectivul centru este unul public, însă cu o gestionare privată. Cum este posibil? Acest fapt este urmarea unui concurs public deschis, transparent, la care poate participa oricine îndeplineşte condiţiile. Angajaţii centrului nu sunt funcţionari publici, ci aparţin de firma sau organizaţia care a câştigat licitaţia (aceasta trebuie să includă şi un buget corespunzător). Tradiţia acestor centre publice a început încă din anul 1984. Finanţarea lor se face de către stat (prin Comunitatea Madrid), în funcţie de numărul de beneficiari, iar bugetul se revizuieşte o dată la doi ani. Centrul dispune de o echipă multidisciplinară compusă din: director, psiholog, trei educatoare sociale, mediatoare interculturală de limbă arabă, un avocat, educatoare pentru copii, un lucrător social şi două persoane la recepţie. Beneficiarele pot veni la centru fiind trimise de alte servicii sociale sau din proprie iniţiativă. Există două feluri de asistenţă: individuală şi de grup. După un interviu de evaluare făcut de către lucrătoarea socială, echipa se întâlneşte pentru a decide ce fel de asistenţă este necesară. Fiecare femeie beneficiar are o persoană de contact în Centru, însă în funcţie de nevoi, poate apela la orice membru al echipei. În anul 2014, au fost asistate 360 de femei din 32 de ţări, deşi activitatea este concentrată pe femei din Magreb. Se furnizează cursuri de limbă spaniolă. O serie de activităţi privesc relaţia acestor femei cu propriul corp, datorită reacţiilor de după violenţele îndurate. Există un grup special compus doar din femei de

origine arabă intitulat „Bine aţi venit!"; de asemenea, există un grup numit „Participare socială" prin care femeile sunt încurajate să iniţieze reţele sociale înafara centrului. În alt grup, beneficiarele au urmat cursuri de autoapărare (predate de femei poliţiste şi de alţi specialişti) pentru creşterea stimei de sine. Referitor la evaluarea fiecărei beneficiare, se constituie o fişă personală în care se precizează abilităţile pe care le are şi pentru ce se poate pregăti, dacă are drept de muncă sau nu şi ca o primă formă de inserţie se recomandă, de exemplu, activităţi de publicitate stradală (distribuire de materiale). La cele care au situaţie legală există un asistent special care poate găsi un loc de muncă (este cunoscut că există beneficii fiscale pentru cei ce angajează femei victime ale violenţei domestice care au şi un ordin de protecţie). Un proiect de succes iniţiat de către centru se numeşte sugestiv *workshop de muncă* şi se bazează, în primul rând, pe iniţierea în utilizarea Internetului pentru redactarea şi trimiterea de *CV*-uri. Femeile învaţă să caute un loc de muncă pe Internet, să se orienteze pe piaţa muncii. În acest scop, se apelează la fundaţia *Integra* care ajută femeile să se integreze pe piaţa muncii. La centru, femeile sunt pregătite pentru pasul următor: interviul pentru postul de muncă. Pentru activităţi informatice, se colaborează cu o firmă de unde vin mai mulţi voluntari. Alte două firme oferă burse pentru aceste femei. În general, centrul urmăreşte ca femeile să se recupereze, dar şi să colaboreze cu membrii echipei. Specialiştii centrului ne-au explicat că violenţa de gen o întâlnim în familii din diverse straturi sociale, însă beneficiarele vin în general din familii cu nivel social scăzut, de unde şi o dublă vulnerabilitate. De aici şi direcţionarea centrului spre asistenţa copiilor victime colaterale ale violenţei domestice. Asistenţa se acordă în funcţie de nevoile beneficiarelor, fără o durată maximă precizată.

c) Institutul pentru Femei și Egalitate de Șanse

Acest institut este unul public şi a fost creat în 1983, având drept valoare centrală principiul egalităţii stipulat şi în Constituţia Spaniei. Scopul acestui institut a fost dublu: recunoaşterea egalităţii, dar şi aplicarea ei în viaţa socială la toate nivelele (local, regional, naţional). „A recunoaşte inegalităţile din societatea spaniolă înseamnă în primul rând a le face vizibile", ne-a declarat unul din conducătorii institutului, iar acest fapt este cu atât mai important cu cât, deşi legile sunt clare, există încă lacune în societate. „Trebuie să difuzăm principiul în toate politicile publice", a adăugat acesta. „Egalitatea se obţine când mai multe sectoare

incorporează acest principiu de unde şi ideea de alianţe şi colaborări cu alte instituţii. Legile au fost schimbate dar trebuie să schimbăm şi mentalitatea".

Cei din conducerea institutului au prezentat câteva programe concrete, din care amintim următoarele:

- *Clara Programme* (cu obiectivul de creştere a angajabilităţii femeilor aflate în situaţii de risc şi excluziune socială; grupurile ţintă: femei victime ale violenţei familiale, femei cap de familie, femei cu vârsta de peste 45 de ani fără calificare, femei din minorităţi etnice, imigrante, femei cu dizabilităţi şi femei care au ieşit din penitenciar);
- *Sara Programme* (cu obiectivul de sprijinire a femeilor care au dificultăţi în inserţia pe piaţa muncii);
- *Aurora Programme* (cu obiectivul de a creşte angajabilitatea femeilor din zone rurale; program implementat în două etape: *etapa personalizată* prin care se pun în evidenţă aptitudinile, aşteptările beneficiarelor şi etapa *itinerarului ocupaţional*, prin care se asigură trainning ocupaţional în funcţie de situaţia din piaţa muncii)[3].

Una din ţintele acestor programe este consilierea pentru găsirea unui loc de munca (în principal pentru femeile din localităţi rurale cu mai puţin de 5.000 de locuitori). Iniţial, aceste programe sunt experimentale, însă apoi vor fi aplicate de primăriile implicate. Finanţarea iniţială provine însă din finanţare prin Fondul Social European.

d) Centrul pentru Egalitate 8 Martie din cadrul primăriei din Fuenlabrada

După cum s-a specificat în materialele de prezentare a proiectului Femintegra, Fuenlabrada este un municipiu situat în sudul capitalei Madrid, cu o populaţie de aproximativ 200.000 de locuitori. Este una dintre localităţile cu populaţia cea mai tânără de pe întreg teritoriul Spaniei. Ceea ce este cu adevărat impresionant în cadrul Primăriei acestui oraş, este activitatea departamentului pentru femei (Consejo Local de la Mujer). Acest consiliu local este compus din diverse entităţi precum Asociación de Madres por la Tolerancia sau Asociación de Mujeres Contra la Violencia de Género „VICTORIA".

[3] A se vedea referiri la aceste programe pe adresa http://www.inmujer.gob.es/ plecând de la linkurile următoare: http://goo.gl/1MTgqP (CLARA Programme); http://goo.gl/Jnl72K (SARA Programme) şi http://goo.gl/tLaIVx (AURORA Programme); alte informaţii în G. Rodríguez-Cabrero *et al* (2015).

O prezentare generală a *Centrului pentru Egalitate 8 Martie* din cadrul Primăriei Fuenlabrada o regăsim în materialele din proiectul FEMINTEGRA[4]. Acest centru organizează activități diverse cum ar fi: cursuri, ateliere de lucru, monografii, expoziții, conferințe; furnizează femeilor informații prin consiliere individualizată, lucrându-se în strânsă colaborare cu asociațiile de femei. În cadrul vizitei de documentare, expunerea din partea gazdelor a avut loc în sala de întâlniri numită simbolic *Sufragistele.* Acest termen amintește de mișcarea feministă care lupta pentru dreptul de vot al femeilor din perioada 1870-1939, dar și de mișcările anti-vot care erau sprijinite de alte grupuri de femei care pledau pentru rolul „domestic" al femeilor. De altfel, toți invitații au primit o agendă de birou cu prima copertă incluzând portretul Clarei Campoamor, cunoscută militantă pentru dreptul de vot al femeilor din Spania (a reușit să impună votul în 1931 cu 15 ani înainte de Franța, însă dreptul de a vota a fost pierdut apoi în timpul războiului civil). La fel, sălile de la parterul primăriei poartă numele unor femei care au fost și sunt modele pentru lumea întreagă..

Încă din anul 1988, s-a avut în vedere să se demareze la Primăria Fuenlabrada un program integrat de protecție a victimelor violenței de gen. S-a pus problema de a reuni mai multe servicii ale diverselor instituții: Poliția, Bunăstarea socială, spitale, tribunal etc. Scopul era de a construi o serie de strategii, astfel încât, atunci când o femeie apelează la Primărie, să se știe exact care sunt pașii de urmat în fiecare caz. La ora actuală, o serie de experți și de politicieni se întâlnesc o dată pe lună pentru a dezbate dosarele respective. Coordonatoarea acestui program a declarat că violența de gen este o problemă mondială recunoscută de fapt în acte încă de acum 50 de ani. Doar 30 de țări recunosc însă această problemă. Spania a avut statistici concrete abia acum 10 ani, însă sunt semne că violența de gen există dincolo de statistici. În America Latină, de exemplu, se crede că violența de gen este mai redusă însă, de fapt, nu este contabilizată.

---

[4] A se vedea la adresa www.femintegra.ro.

Activităţile din cadrul Primăriei sunt concentrate pe campanii de informare şi de sensibilizare, în timp ce asistenţa socială efectivă este asigurată de servicii specializate.

Dar de ce o asemenea desfăşurare de forţe într-un oraş mic precum Fuenlabrada? Pentru că în această localitate o femeie a fost asasinată, iar viceprimarul (o femeie) precum şi şefii poliţiei locale au realizat că trebuie făcut ceva. Plecând de la exemplul acestei suburbii, s-a cristalizat o reţea de 20 de oraşe care luptau împotriva violenţei de gen. Poliţia locală a iniţiat o serie de protocoale care mai apoi au constituit modelul pentru un acord la nivel naţional. Mai departe, specialiştii din Fuenlabrada au devenit deja exemplu de bune practici în America Latină, în ţări precum Columbia sau Chile. Proiectul general a plecat de la trei premise importante:

- să se depisteze rapid femeile aflate în situaţii de risc;
- să fie capacitate toate echipele locale pentru a se putea interveni;
- să fie semnate o serie de protocoale pentru a nu trimite victimele de la o comisie la alta.

În echipa de la primărie există la ora actuală direct sau prin reprezentanţi: un coordonator, un serviciu privind egalitatea de gen, poliţia locală, serviciul de bunăstare socială, două case municipale care pot prelua femeile care trebuie să părăsească domiciliul (una pentru femeile străine, imigrante, care nu cunosc limba spaniolă şi pentru care trebuie intervenit chiar în ţările de origine şi una pentru femeile care cunosc limba spaniolă). Începând cu anul 2008, s-au adăugat tribunalele, spitalele, centrele de sănătate. Nu există în aceste reţele centre educaţionale, pentru că este vorba de echipe de intervenţie. Însă Universităţile sau şcolile fac parte din echipă şi au sarcina de a sensibiliza sau a atrage atenţia asupra politicilor de impus.

Revenind, comisia se întruneşte o dată pe lună pentru a stabili ce este de făcut, cu fiecare caz în parte! Femeile pot primi în primul rând asistenţă juridică, socială etc., apoi pot fi incluse în grupuri terapeutice. O astfel de asistenţă poate fi personalizată, atunci când femeile în cauză sunt grevate cu anxietate sau cu o vulnerabilitate crescută. Participarea în grupuri rămâne prioritară, deoarece se pot crea adevărate reţele sociale care pot diminua singurătatea şi izolarea.

La nivelul Comunităţii Madrid există o preocupare ca bugetele destinate ajutorării femeilor să fie continue şi funcţionale. La acestea, se adaugă şi fonduri pentru copiii acestor femei. Astfel, s-au constituit mai multe ateliere pentru copii cu vârsta de 4-8 ani şi de 9-14 ani. Un rol important îl are Poliţia locală, acolo unde femeile pot depune plângeri. În astfel de momente, femeile victime ale violenţei domestice sunt într-o mare tensiune atunci când depun plângere şi, de aceea, nu pot povesti tot ce au suferit, ci doar ultimul eveniment relevant (dar poate nu cel mai important). Poliţia are rolul de a afla tot istoricul violent al femeii respective şi va cere sprijinul serviciului de ajutor care cuprinde un psiholog şi un avocat. Este important ca această echipă să fie la poliţie, pentru că

femeile trebuie calmate şi să li se explice consecinţele depunerii plângerii. Dacă pericolul nu este mare, poliţia trebuie să explice care este parcursul după depunerea plângerii.

e) Măsuri de intervenţie rapidă

În vizitele efectuate în Comunitatea Madrid, am observat o preocupare a autorităţilor pentru intervenţii eficiente şi în timp util în cazuri de violenţă domestică. Vizitele la Unitatea de Atenţie şi Protecţie a Familiei din cadrul Poliţiei Municipale Madrid, Poliţia locală din Fuenlabrada şi Crucea Roşie Spaniolă au fost deosebit de instructive.

Astfel, în cadrul Poliţiei Municipale din Madrid există din anul 1999 o Unitatea de Atenţie şi Protecţie a Familiei, în cadrul căreia se asigură asistenţă femeilor victime ale violenţei de gen 24 de ore din 24. Unitatea face parte dintr-o strategie mai largă, numită generic „protecţia integrală a victimei" (prin implicarea tuturor instituţiilor) bazată pe trei piloni: prevenţie, pedepsirea agresorului şi protecţia victimei. Un pas decisiv în munca poliţiştilor a fost adus în 2010 prin înfiinţarea unei platforme (VioGen) care cuprinde toate informaţiile legate de violenţa de gen de pe tot teritoriul Spaniei. Această platformă este actualizată continuu, de exemplu, prin intermediul unui chestionar. O victimă va completa acest chestionar, iar specialiştii vor decide gradul de risc şi urgenţa intervenţiei. Dacă riscul este maxim, se intervine cât mai repede, victima poate fi preluată de la domiciliu şi protejată (în colaborare cu Procuratura şi alte unităţi de securitate). Un exemplu revelator asupra utilităţii acestei platforme a fost dat de către un poliţist spaniol. Astfel, el a relatat un caz de violenţă de gen petrecut într-un cuplu aflat în călătorie în Germania. Poliţiştii germani au cerut date de la specialiştii spanioli, care au apelat la platformă. Datele transmise au putut fi de ajutor pentru a se evita o tragedie. Amintim în acest context că VioGen a fost subiect şi de cercetări sociologice pentru a se măsura gradul de satisfacţie al victimelor violenţei de gen care se găsesc în această platformă (González & Garrido 2015).

Poliţiştii spanioli ne-au relatat că este important să existe un singur loc de comandă care centralizează toate informaţiile, toate ordinele de restricţie, toate notificările, pentru a se putea acţiona cât mai repede. Unele dificultăţi provin însă din faptul că există, totuşi, două nivele de intervenţie: poliţia naţională şi cea municipală, de unde necesitatea unei coordonări susţinute. Rezultatele sunt însă foarte bune, deoarece Poliţia deţine şi alte resurse: poliţişti secreţi, cadre auxiliare, sala 900 (unde se primesc telefoanele de urgenţă de la o linie gratuită cu nr. 900 gestionată de şase operatori instruiţi să consilieze victimele din punct de vedere psihologic, medical, legal şi social; alte apeluri pot proveni de la diverse instituţii sau pot fi derivate de la 112). Dacă victimele apelează numărul 900, acesta nu va apărea pe nici o factură telefonică.

Un serviciu special în cadrul acestei unităţi este rezervat minorilor. Atunci când un minor este într-o situaţie de abuz, abandon sau de lipsă a sprijinului familial în urma diverselor situaţii de violenţă domestică, informaţiile sunt trimise la Poliţia Madrid, de unde acestea sunt remise unui *agent tutore* care acţionează în sectorul respectiv şi care are două luni la dispoziţie pentru a face o anchetă complexă în vederea confirmării informaţiilor. În funcţie de raportul acelui agent tutore, poate fi sesizată procuratura pentru minori sau Protecţia minorilor Madrid.

Detalii despre funcţionarea Platformei VioGen am obţinut şi de la Poliţia locală din Fuenlabrada. Specialiştii de aici ne-au precizat că situaţiile de risc înscrise în această platformă trebuie periodic verificate: se telefonează victimelor şi se stabilesc chiar întâlniri cu acestea. Necesitatea unor reveniri este dată de faptul că în fiecare lună se înregistrează între 9 şi 20 de cazuri noi de violenţă de gen. În medie, se înregistrează un număr de 400 de cazuri pe an.

La Crucea Roşie Spaniolă se derulează un alt proiect numit ATENPRO, care combină tehnologiile telefoniei cu cele ale Internetului. Prin acest serviciu, se poate asigura asistenţa victimelor violenţei de gen cu ajutorul unei echipe complexe compusă din lucrători sociali, supervizori cu studii de psihologie, operatori. Practic, femeile victime ale violenţei de gen primesc câte un telefon special care poate fi folosit pentru apel în orice situaţie de risc. Respectivul apel este preluat de un operator care lucrează în faţa unui computer. Dacă operatorul nu poate să o consilieze pe victimă, apelul este preluat de psihologul coordonator. Odată primit apelul, se deschide un fişier cu informaţii despre apelantă, numele, adresa, numărul privat de telefon, datele de contact ale familiei, datele agresorului, situaţia juridică, istoricul acesteia în ce priveşte violenţa de gen, lista apelurilor victimei, istoricul intervenţiilor. Ceea ce este important este că aplicaţia ne arată pe hartă unde se află utilizatoarea în momentul apelului. Pentru localizare, se foloseşte GPS-ul, dar şi un alt program (mai puţin exact) pentru situaţia când respectivul GPS nu este actualizat. Telefonul se declanşează foarte simplu, victima poate să nu vorbească, iar operatorul poate să asculte ceea ce se întâmplă. Eventualul agresor nu poate închide respectivul telefon. Modul de funcţionare al sistemului poate fi vizualizat şi pe Internet, la adresa https://www.youtube.com/watch?v=mm2WsEhm11s). În anul 2014, au fost asistate un număr de 17.645 de femei.

Concluzii

Vizita de documentare efectuată în Comunitatea Madrid a confirmat analizele sociologice efectuate de echipa proiectului *Femintegra*. Astfel, am concluzionat că dificultăţile de integrare a femeilor pe piaţa muncii se datorează unui complex de factori rezumaţi după cum urmează:

- discriminarea;
- violenţa domestică;

- stereotipuri şi reprezentări sociale de gen;
- caracteristici structurale socio-economice.

Toţi aceşti factori i-am regăsit în proporţii diferite ca domenii de acţiune în toate instituţiile spaniole vizitate sau în politicile sociale implementate. Specialiştii Comunităţii Madrid au vorbit deschis despre toţi aceşti factori. Pentru cazul României, toate aceste dimensiuni sunt prezente în studiile şi cercetările sociologice deja efectuate. Rămâne să regăsim concluziile specialiştilor din ştiinţe sociale în mai mare măsură în politici sociale specifice. În acest sens, experienţele spaniole pot fi un exemplu. Se cer de asemenea investiţii într-o infrastructură specifică după model spaniol.

Bibliografie

González, J.L., Garrido, M.J. (2015). Satisfacción de las víctimas de violencia de género con la actuación policial en Espana. Validación del Sistema VioGen. *Anuario de Psicología Jurídica*, 25: 29-38.

Rodríguez-Cabrero, G., Arriba, A., Marbán, V., Moreno-Fuentes, F.J. (2015). ESPN Thematic Report on integrated support for the long-term unemployed Spain. European Union.

*** (2017). The Duma's war on women. Why Russia is about to decriminalise wife-beating. *The Economist*. Retrieved from http://www.economist.com

*** (2014). *Violence against women: an EU-wide Survey*. European Union Agency for Fundamental Rights.

Surse web:

www.femintegra.ro;
http://www.inmujer.gob.es; https://www.youtube.com/watch?v=mm2WsEhm11s

„Frică" de Ionela Abunei,
masterandă la Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice,
Specializarea Familia și managementul resurselor familiale
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași (cu permisiunea Ionelei Abunei)

Violenţa la ea acasă – 20 de ani de suferinţă

Atena Gaspar De Almeida Santos[1]

Abstract

The aim of this study was to understand the capacity of a woman, victim of the domestic abuse, to endure twenty years of violence in a home that she finally had to leave after she raised three children. The case study analyzed in this material had revealed a situation of constant deepening of a situation considered „normal", although the signs of the psychological and physical abuse were clear since the beginning of the marriage. The lack of a proper education, a job with an insufficient wage and the need to supplement the income from complementary work sources, respecting a sclerotic tradition such as „this was your fate, you have to bear your cross", led to a critical situation.

Although she was the testimony of a constant negative attitude of her husband, the wife had always find justifications for minimizing the impact of his abuses – a reduced degree violence is not considered violence.

There still are a lot of women enduring the same type of ordeal as the woman identified in the present material, but they are not capable to recognize their own suffering, „embracing" the situation as a normal state. This material presents a genuine aspect of the wheel of domestic violence which will continue to spin if it is not stopped in due time.

Keywords: domestic violence, abuse, deepening, qualitative research.

Résumé

Le but du cet étude a été de comprendre la capacité d'une femme, victime d'un abus domestique, d'endurer vente ans de violence dans une demeure qu'elle a du finalement la quitter après qu'elle a élevé trois enfants. L'étude de cas analysée dans le matériel présente a révélé une situation de constante aggravation d'une situation considérée „normale", même si les signes d'abus psychologique et physique ont été clairs depuis le début du mariage. L'absence d'une éducation adéquate, un travail avec un salaire insuffisant et la nécessité de compléter le revenu des sources supplémentaires d'activité, le respect des traditions sclérosées du type „de telle sorte, il faut porter la croix", on menée à une situation critique.

Même témoigne d'une attitude couramment négative de son mari, l'épouse a trouvé toujours des justifications pour minimaliser l'impact de ses abuses – une violence avec un degré réduit n'est pas considéré violence.

[1] Masterandă, Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, specializarea Familia si Managementul Resurselor Familiale, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi; e-mail: atena_gaspar@yahoo.com

Il y a encore beaucoup des femmes qui subisse le même type de calvaire semblablement à la femme identifiée dans le présente matériel qui ne sont pas capables de reconnaître leur propres souffrances, mais qui „embrasse" la situation comme un don normal. Ce matériel présente un aspect véritable de la roue de la violence domestique qui continuera à tourner si n'est pas arrêtée à point.
Mots-clés: violence domestique, abuse, aggravation, recherche qualitative.

Rezumat

Scopul acestui studiu a fost de a înţelege capacitatea unei femei, victime a abuzului domestic, de a îndura douăzeci de ani de violenţă într-un cămin pe care a trebuit într-un final să-l părăsească după ce a crescut trei copii. Studiul de caz analizat în prezentul material a relevat o situaţie de constantă acutizare a unei stări considerate „normale", deşi semnele abuzului psihologic şi fizic au fost clare încă de la începutul mariajului. Lipsa unei educaţii adecvate, un serviciu cu un salariu insuficient şi necesitatea suplimentării venitului din surse complementare de muncă, respectarea unor tradiţii anchilozante de genul „aşa ţi-a fost dat, trebuie să-ţi porţi crucea", au dus la o situaţie critică.

Deşi martoră a unei atitudini constant negative a soţului său, soţia a găsit mereu justificări pentru minimalizarea impactului abuzurilor acestuia – o violenţă cu grad redus nu este considerată violenţă.

Există încă multe femei care îndură acelaşi tip de calvar ca şi femeia identificată în prezentul material care nu sunt capabile să-şi recunoască propria suferinţă, ci „îmbrăţişează" situaţia ca pe un dat normal. Acest material prezintă un aspect veritabil al roţii violenţei domestice care va continua să se învârtă dacă nu este oprită la timp.
Cuvinte cheie: violenţă domestică, abuz, acutizare, cercetare calitativă.

Introducere

Trebuie să fim conştienţi că oricine, şi în orice moment, poate deveni o victimă. Victimele pot avea vârste diferite, pot fi femei, bărbaţi şi copiii, pot fi persoane de diferite religii, pot proveni din diferite medii educaţionale, pot avea diferite servicii sau pot fi fără serviciu/şomere, pot fi persoane căsătorite, necăsătorite sau implicate într-o simplă relaţie de prietenie. Deşi există victime femei, bărbaţi şi copiii, majoritatea victimelor domestice sunt femeile. La rândul lor, copiii din familiile unde există violenţă domestică, riscă să fie abuzaţi şi/sau neglijaţi. Majoritatea copiilor din astfel de familii cunosc foarte bine acest termen şi chiar dacă un copil nu este abuzat fizic, acesta poate prezenta grave probleme emoţionale şi comportamentale.

Violenţa este definită de Organizaţia Mondială a Sănătăţii (OMS 2002) ca fiind rezultatul „utilizării intenţionate sau ameninţării deliberate cu forţa fizică sau cu puterea contra propriei persoane, contra unei alte persoane sau contra unui grup sau comunitate, care produce sau riscă să producă un traumatism, un deces, un prejudiciu moral, o traumă sau o carenţă".

Violenţa afectează întreaga societate fără a face deosebire de sex, nivel de educaţie, religie sau statut socioeconomic şi, deşi prevalenţa cazurilor de violenţă

este mai pregnantă în clasele sociale sărace, există numeroase cazuri şi în celelalte pături sociale, însă teama de expunere şi ruşinea determină o frecvenţă redusă a acestor plângeri.

Studiul prezentat în lucrare este oarecum tipic pentru societatea românească de astăzi. Este cazul unei familii unde violenţa s-a instalat cu depline puteri şi a prins rădăcini timp de 20 ani. O viaţă de om petrecută într-un continuu stres, în consens cu accepţiunea populară „aşa ţi-a fost dat, trebuie să-ţi porţi crucea".

Acestă relaţie abuzivă a avut un început subtil, cu remarci nepotrivite şi manifestări de gelozie absurdă, lipsită de temei. Gradual, formele abuzive şi-au mărit intensitatea, iar procesul care le-a urmat a dus la o dezintegrare a victimei/persoanei agresate.

Evaluarea iniţială

a. Planul evaluării iniţiale a cuprins:

- identificarea persoanelor ce vor fi intervievate: victima, agresorul, copilul cuplului;
- identificarea profesioniştilor care vor fi implicaţi în acest proces;
- structurarea ghidului de interviu cu victima;
- structurarea ghidului de interviu cu agresorul.

b. Colectarea datelor de la victimă/soţie precum şi de la agresor/soţ, precum şi întocmirea rapoartelor iniţiale.

c. Analiza datelor obţinute a dus la:

- determinarea validităţii sesizării: în urma culegerii iniţiale a datelor, se constată cu certitudine existenţa unui caz de violenţă domestică asupra soţiei şi a fiicei minore;
- determinarea riscului de recidivă – în cazul de faţă acest risc este foarte ridicat, generat de următoarele aspecte: soţul/agresor este un consumator vechi şi constant de băuturi alcoolice, există o serie de probleme financiare cu care familia se confruntă în mod constant, relaţiile dintre soţi sunt profund afectate de o perioadă foarte mare de timp (20 ani), schimbarea locului de muncă al soţului/agresor a produs o puternică fractură familială;
- elaborarea planului de siguranţă – menţionat la sub-capitolul respectiv;
- înregistrarea cazului sau închiderea acestuia – menţionat la concluzii.

Fişa de înregistrare a cazului

Cazul a fost semnalat de medicul de familie la care soţia s-a prezentat cu numeroase echimoze la nivelul membrelor superioare şi inferioare, tulburări de somn şi alimentaţie, oboseală cronică.

Modalitatea de semnalare a cazului a fost cea scriptică. Medicul de familie a redactat un raport pe care l-a înaintat Direcţiei de Asistenţă Comunitară, iar specialistul instituţiei s-a deplasat la medicul de familie pentru culegerea datelor şi înţelegerea situaţiei. Pacienta/victima a fost direcţionată către cabinetul de neurologie, precum şi de psihologie, de unde urmează să se primească evaluări suplimentare.

Informaţiile oferite de victimă sunt următoarele: A.L., persoană de sex feminin, cu vârsta de 47 ani, a ajuns la medicul de familie acuzând cefalee puternică, vertij, tulburări de echilibru, de somn (coşmaruri) şi de auz, inapetenţă, scădere ponderală, tulburări de memorie. Femeia îşi acuza soţul (A.G.) de agresiune psihologică în formă continuă şi abuzuri fizice minore. Este incapabilă să mai facă faţă unei situaţii care durează de 20 ani. Are o fiică de 16 ani care locuieşte împreună cu ei şi care suferă un stres continuu din partea unui tată cu probleme de dependenţă de alcool.

Ghid de interviu pentru victimă

Acest ghid are rolul de a culege şi, ulterior, de a analiza informaţiile conexe agresiunii în scopul determinării gradului de risc al femeii şi fiicei sale minore, precum şi în scopul determinării riscului de repetare a agresiunii. În cazul de faţă, riscul de repetare a agresiunii este evident, agresiunea având o natură perenă, de aproximativ 20 ani.

Momentul acestui interviu este important pentru elaborarea unui plan de siguranţă în scopul protejării mamei şi fiicei sale minore.

Un aspect important de urmărit în cadrul evaluării generale a cazului este modul în care soţii, respectiv părinţii, înţeleg noţiunea de violenţă domestică, cauzele şi consecinţele asupra lor ca soţi ca şi asupra copiilor lor.

Ghid de interviu

Dacă răspunsul este „da" la următoarele întrebări vă rugăm să bifaţi căsuţele aferente:

□ Partenerul/soţul te ameninţă/te-a ameninţat că te va lovi sau chiar te-a lovit vreodată?

□ Ai mai avut vreodată o altă relaţie cu o persoană care te-a făcut să suferi/ai fost ameninţată sau chiar lovită?

□ Eşti sau ai mai fost maltratată şi în alte moduri?

□ Partenerul/soţul ţi-a distrus vreodată lucruri la care ţineai (bibelouri, tablouri, obiecte la care ţii dăruite de părinţi sau rude, diverse cadouri)?

□ Partenerul/soţul ţi-a ameninţat copilul sau a abuzat de acesta?

□ Partenerul/soţul te-a obligat să întreţii relaţii sexuale chiar şi atunci când nu ai fi dorit, sau te-a forţat să te angajezi în activităţi sexuale pe care nu le agreezi?

□ Simţi că îţi este frică de partenerul/soţul tău?

□ Partenerul/soţul te-a împiedicat vreodată să-ţi cauţi un alt serviciu sau să-ţi continui educaţia?
□ Partenerul/soţul consumă băuturi alcoolice/sau substanţe interzise?

a. Probleme de putere şi control

A efectuat vreodată partenerul/soţul un abuz fizic asupra ta? Dacă răspunsul este „da", bifează una/sau mai multe dintre violenţele suferite:
□ punere de piedici (în scopul căderii);
□ lovire cu pumnul în diferite zone ale corpului;
□ pălmuire în diferite zone ale corpului;
□ lovire cu picioarele în diferite zone ale corpului;
□ aplicare de lovituri în diferite părţi ale corpului;
□ tragere bruscă de mână, degete, umăr;
□ aplicare de obiecte arzânde (ţigări, chibrituri, lumânări) pe diferite părţi ale corpului;
□ tragere de păr;
□ împingere;
□ izbire de mobile, pereţi, uşi, geamuri;
□ muşcare;
□ îndoire/răsucire nefirească a braţelor/degetelor de la mână;
□ utilizare de obiecte contondente care pot fi considerate arme (bâte, rachete tenis, tocătoare de lemn sau plastic, orice alte obiecte);
□ trântire la pământ;
□ strângere de gât până la sufocare;
□ împingere bruscă (care poate provoca/sau nu căderea din picioare).

b. Ameninţări

Partenerul/soţul te-a ameninţat vreodată că:
□ se va sinucide;
□ va lua cu el copilul/copiii şi nu îi vei mai vedea niciodată;
□ va divorţa şi va avea câştig de cauză pentru că are un salariu mai mare;
□ are „cunoştinţe" şi se va putea răzbuna când nici nu te aştepţi.

c. Abuz emoţional

Partenerul/soţul te-a ameninţat vreodată că:
□ va veni la serviciu şi te va face de râs în faţa tuturor că nu eşti o bună soţie/mamă;
□ va spune părinţilor tăi că nu mai ai grijă de el şi nu îi mai acorzi respectul cuvenit;
□ va spune tuturor că nu eşti capabilă să te întreţii financiar şi nu vei avea nici un sprijin de la nimeni.

d. Abuzul privilegiului de a fi bărbat
Partenerul/soţul ţi-a vorbit vreodată precum urmează?
□ eşti o servitoare în casa lui şi nimic altceva;
□ nu eşti decât o cârpă de praf în ochii lui;
□ el este singurul şef şi numai el are dreptul de a lua decizii în familie;
□ nimeni nu are dreptul să se amestece în casa lui/viaţa lui/familia lui.

e. Abuz prin izolare
Partenerul/soţul ţi-a controlat vreodată activităţile precum urmează?
□ când nu mai eşti la serviciu, ci în afara casei te sună mereu, uneori fără un motiv clar;
□ dacă ai telefonul mobil închis, face scandal când ajungi acasă;
□ vrea să ştie cu cine te întâlneşti în orice moment;
□ vrea să ştie cu cine/ce vorbeşti în orice moment;
□ vrea să ştie unde mergi în orice moment;
□ dacă eşti la o vecină sau la o persoană cunoscută, vine după tine să te controleze.

f. Abuz financiar/economic
Partenerul/soţul te-a ameninţat vreodată că:
□ nu o să mai dea bani în casă pentru că îi cheltuieşti în mod incorect;
□ o să-ţi ia tot salariul şi o să-l administreze personal, pentru nu are încredere în tine;
□ o să-ţi dea doar o parte din salariul tău, pentru că eşti prea cheltuitoare;
□ pentru că salariul său e mai mare decât al tău, el are dreptul să ţină toţi banii familiei;
□ o să-ţi ia telefonul mobil ca să nu mai vorbeşti cu nimeni şi să nu mai cheltuieşti bani.

Informaţiile obţinute de la victimă

Soţia/victima agresiunilor lucrează de 3 ani ca îngrijitoare la o firma particulară, efectuând servicii de curăţenie la un imobil cu birouri unde prestează o muncă în ture. Anterior, a lucrat timp de 15 ani la o firmă de confecţii unde a avut un contract de muncă cu jumătate de normă. A aflat destul de târziu că acest lucru îi va afecta vechimea în muncă, motiv pentru care s-a mutat la actualul loc de muncă. Aici se înţelege bine cu şefii direcţi, cu câteva colege de muncă, precum şi cu ceilalţi angajaţi ai firmei. Munca fizică este însă epuizantă, câteodată ajunge acasă şi nu mai poate decât să se culce, deoarece este extrem de obosită.

Relaţiile în familie

Relaţiile din cadrul familiei nu mai sunt pozitive de foarte mult timp. În ceea ce priveşte relaţiile cu familia extinsă, soţia ţine legătura cu părinţii şi fraţii săi,

care însă nu pot veni în vizită la fiica, respectiv sora lor, deoarece soțul este cunoscut ca mare consumator de băuturi alcoolice şi purtarea unei conversații normale este imposibilă. Orice încercare de a menține un dialog s-a dovedit a fi inutilă, de aceea rudele soției evită orice întâlnire cu ginerele, respectiv cumnatul lor, pentru a nu intra în conflicte nedorite. Soția își întâlnește rudele doar la aceştia acasă, la țară sau în medii neutre: în oraș, la gară, autogară etc. Părinții soției sunt foarte mâhniți de situația existentă în familia acesteia, însă nu sunt deloc de acord cu un nou divorț, deoarece ar fi o adevărată rușine pentru ei. Faptul că actualul soț s-a căsătorit cu ea, deşi avea un copil dintr-un alt mariaj este totuşi o dovadă că nu este un om foarte rău.

Fiica soțului (din căsătoria anterioară) s-a căsătorit acum 5 ani și a părăsit casa. Fiul soției (din căsătoria anterioară) a locuit până acum 3 luni cu mama și tatăl vitreg în condiții dificile, conform afirmațiilor mamei. După ce fiica soțului a plecat la casa ei, soțul A.G. a început să profereze o multitudine de amenințări la adresa fiului soției, la început voalate, dar care încet, s-au transformat în acuze directe. Astfel, fiul vitreg era acuzat că nu muncește nicăieri, este un „leneş", un „parazit", este „pe invers", precum și „handicapat". Pentru A.L., aceste jigniri au fost cu atât mai dureroase, cu cât s-a străduit să fie mamă pentru toți copiii în aceeaşi măsură, însă abia acum a văzut că eforturile depuse în decursul acestor ani nu i-au fost răsplătite. Ofensele aduse fiului au determinat plecarea acestuia în străinătate pentru a scăpa de calvarul din casă.

Deşi acum sunt împreună doar cu fata rezultată din căsătoria lor, relațiile dintre soți s-au acutizat, iar aceştia par să nu mai aibă nimic în comun. Soțul a fost toată viața un consumator de băuturi alcoolice, iar soția afirmă că tot băutura este cauza principală pentru care soțul a fost dat afară împreună cu alți doi colegi de la fostul serviciu, deoarece, fiind în stare de ebrietate, au sustras bunuri ale societății și au fost prinși asupra faptului.

În ultimii 5 ani, soțul și-a făcut un obicei ani ca la întoarcerea de la serviciu să treacă mai întâi pe la barul de lângă bloc și abia ulterior să se îndrepte către casă. Astfel, aproape în fiecare seară apar reproșurile și se declanșează scandalul. Perioadele de acalmie sunt foarte rare, liniștea familială este o doleanță imposibilă. Fata soților încearcă să o apere pe mama sa și suportă acuze verbale și injurii de nerepetat. Soția a chemat organele de poliție într-un moment de disperare, însă agenții veniți la fața locului, după constatarea situației, au propus aplicarea unei amenzi. Soția însă a renunțat la acuzații, pentru a nu-l obliga pe soț să plătească o amendă usturătoare pentru care ar fi fost tot ea vinovată într-un final. De altfel, inclusiv atitudinea agenților de poliție a fost ciudată. Aceştia i-au reproşat că după atâția ani de căsătorie în care a stat alături de el, nu are nici un rost să-i mai deranjeze. Soția este descumpănită și nu ar vrea să plece din casă, dar se gândeşte din ce în ce mai des la divorț.

Conflictul dintre soți se adânceşte pe zi ce trece. Printre acuzele aduse de victimă soțului său se numără pălmuirea fără motiv, închiderea în baie cu lumina

stinsă, aruncarea mâncării gătite la toaletă, consumul exagerat al mâncării (datorat stării de ebrietate), scoaterea maşinii de spălat din priză pe motivul că utilizează prea mult curent, utilizarea unui limbaj jignitor referitor la ea, la fiul său şi fiica lor, refuzul de a contribui la cheltuielile comune ale casei, refuzul de a-i asigura fetei necesităţile şcolare (rechizite, haine).

Relaţiile în comunitate

Relaţiile cu vecinii sunt ca şi inexistente. Există o vecină pe acelaşi palier cu familia A., cu care soţia se mai întâlnea uneori, însă şi soţul acesteia este alcoolic şi de câteva luni a început să bea în acelaşi bar cu A.G., astfel încât nu mai poate să-şi viziteze vecina oricând ar dori să schimbe o vorbă.

Mai este o cunoştinţă de familie, o doamnă în vârstă din cartier, la care A.L. mai merge să-şi descarce sufletul, se simte foarte bine, primeşte sfaturi folositoare şi chiar mai face unele lucruri prin gospodărie pentru care este plătită cu ora, însă nu poate să meargă de câte ori ar dori, pentru că nu are timp destul.

La serviciu are două colege cu care se înţelege mai bine şi mai poate să-şi verse amarul în faţa lor.

Relaţia cu biserica este redusă, deoarece soţiei îi este ruşine să discute despre aceste probleme cu părintele-confesor.

Ghid de interviu pentru agresor

Identificarea eventualelor aspectele predelincvenţiale ale agresorului: familia de origine, consum de alcool/substanţe interzise/medicamente, stres profesional, stres emoţional.

Puteţi să ne spuneţi câteva amănunte cu privire la familia dvs. de origine?

....

□ Sunteţi consumator de alcool/substanţe interzise/medicamente?
□ Aţi suferit recent o retrogradare la serviciu?
□ Aţi fost concediat recent?

Antecedente privind conflictele cu soţia/partenera
Vă certaţi cu soţia?

....

De câte ori vă certaţi:
□ zilnic
□ de câteva ori pe săptămână
□ de câteva ori pe lună
□ destul de rar
□ niciodată

Certurile duc şi la conflicte fizice?

....

Dacă există şi conflicte fizice, cum se manifestă acestea?

□ pălmuiri în diferite zone ale corpului;
□ loviri cu picioarele în diferite zone ale corpului;
□ aplicări de lovituri în diferite părţi ale corpului;
□ trageri bruşte de mână, degete, umăr;
□ tragere de păr;
□ trântire la pământ;
□ împingere bruscă (care poate provoca/sau nu căderea din picioare).

Care sunt motivele pentru care aveţi aceste conflicte cu soţia dvs.?

....

De câte ori aveţi momente liniştite în familie?

□ zilnic
□ de câteva ori pe săptămână
□ de câteva ori pe lună
□ destul de rar
□ niciodată

Care ar fi motivele acestor momente de linişte în casă?

....

Informaţiile obţinute de la agresor:

Domnul A.G. a fost un copil unic, iar părinţii au decedat. În vârstă de 49 de ani, cu studii liceale, s-a căsătorit cu soţia actuală acum 20 de ani. A mai fost căsătorit anterior, din acel mariaj a rezultat o fetiţă; după divorţul de prima soţie, fetiţa i-a fost încredinţată spre creştere şi educare tatălui. Fata este în prezent majoră, s-a căsătorit acum 5 ani şi locuieşte cu soţul său într-o casă pe care şi-au achiziţionat-o pe baza unui împrumut ipotecar, iar acum 8 luni a devenit mamă. Din căsătoria actuală, domnul A.G. mai are o fată în vârstă de 16 ani, elevă la un liceu tehnologic.

Deşi a avut un serviciu destul de bun, controlor tehnic la un centru de diagnoză a calităţii betonului, l-a pierdut acum 7 luni, deoarece doi colegi i-au înscenat o situaţie de pierdere a unor materiale de la serviciu, conform afirmaţiilor sale. (Soţia afirmă însă că au fost daţi afară în total 3 oameni de la serviciul respectiv, pentru că fiind în stare de ebrietate au sustras împreună bunuri ale societăţii şi au fost prinşi asupra faptului). Acum 2 luni a reuşit să se angajeze la o firmă similară şi bugetul familiei începe să-şi revină, datoriile s-au mai redus. Conflictele cu soţia sunt determinate în special de fiul acesteia care nu lucrează nicăieri, a terminat un liceu, însă nu a reuşit să obţină diploma de bacalaureat, stă în faţa blocului fără să facă nimic, nefiind capabil să se descurce fără ajutorul mamei sale. Deoarece fiul soţiei este major, ar trebui să lucreze

undeva, să-şi găsească eventual şi o casă pentru că, aşa cum fiica sa a plecat de acasă, ar fi cazul să-şi găsească şi el un rost ca persoană independentă. Cuvintele utilizate de soţ în expunerea sa sunt destul de dure, precum: „puturos", „incapabil", „handicapat", „homosexual", „trântor", „vagabond". Este bucuros că fiul soţiei a plecat în străinătate acum 2 luni şi speră să-şi poată câştiga o pâine fără să mai fie o „povară" pe capul lor.

Din când în când, mai consumă câte un pahar de vin, dar nu este un obicei zilnic, ci doar ocazional. Este extrem de surprins de atitudinea soţiei sale, precum şi de cele afirmate de aceasta şi de fiica lor, dar nu doreşte să se despartă de soţia sa şi nici de fiica sa. Nu a folosit niciodată violenţa asupra soţiei sale, însă poate uneori, foarte rar, fiind foarte nervos, i-a mai dat câte o palmă, dar nu a fost nimic serios. El nu are nici o vină, ea a avut întotdeauna servicii cu salarii mai reduse faţă de el şi, ca atare, doar el este capabil să conducă casa. Uneori, soţia are cereri nerealiste, mai trebuie să înţeleagă că nu sunt doar ele în casă, are şi el nevoile sale. Faptul că mai merge cu băieţii la un „pahar de vorbă" este o formă de relaxare de care are nevoie fiecare bărbat adevărat.

Formular de evaluare pentru victimă

Printre instrumentele de evaluare utilizate în cazul studiului nostru menţionăm:

- Scala revizuită a tacticilor de conflict elaborată de Straus *et al.* în 1996;
- Evaluarea riscului de recidivă cu ajutorul interviului clinic de evaluare al acestuia, denumit *Spousal Assault Risk Assessment Guide (SARA)* elaborat de P. Randall Kropp, Christopher D. Webster, Stephen Hart, Derek Eaves în 1997;
- Genograma (vezi *ANEXA 6*);
- Harta reţelei sociale (vezi *ANEXA 7*);
- Diagrama familială (vezi *ANEXA 8*).

Scala revizuită a tacticilor de conflict elaborată de Straus *et al.* conţine un număr de 26 de itemi şi prezintă o scală de frecvenţă pe care o prezentăm mai jos:

0 = acest lucru nu s-a întâmplat niciodată
1 = o singură dată, anul trecut
2 = de două ori, anul trecut
3 = de 3-5 ori, anul trecut
4 = de 6-10 ori, anul trecut
5 = de 11-20 ori, anul trecut
6 = mai mult de 20 ori, anul trecut
7 = nu s-a petrecut anul trecut ci mai demult

Interviul SARA este structurat pe 4 secţiuni:

1. Istoricul penal;

2. Adaptarea psihosocială;
3. Antecedente ale violenţei familiale;
4. Infracţiuni în prezent.

Cadre de evaluare pentru agresor

Printre tipurile de evaluare detaliate propuse pentru agresor, menţionăm:
- evaluarea psihologică;
- evaluarea socială;
- evaluarea juridică;
- evaluarea riscurilor.

Evaluarea psihologică se referă la identificarea unor simptome evocatoare care pot evidenţia legătura cauzală potenţială cu forma de abuz practicată asupra soţiei şi/sau copilului său, cu consecinţe asupra asupra dezvoltării normale fizice şi psihice a copilului. În cazul nostru, s-a constatat că *personalitatea soţului/agresor este pasiv-agresivă*, caracterizată de reprimări şi refulari acentuate, dezinhibate pe fondul unui consum constant de alcool care determină un comportament agresiv, „hipermasculin".

S-au identificat astfel: tipul comportamentelor violente, factorii declanşatori, factorii favorizanţi şi factorii de menţinere ai violenţei din familie.

Evaluarea socială are rolul de a realiza o plasare a soţului-agresor în cadrul nucleului familial, în cadrul familiei extinse, precum şi în comunitate. S-a constatat că soţul-agresor este o persoană care a glisat gradual spre situaţia actuală, după o serie de nereuşite la locul de muncă – lipsa recunoaşterii profesionale, a unei avansări dorite a dus la plafonare şi, ulterior, la consum constant de alcool.

Evaluarea juridică are rolul de a sublinia şi insista asupra drepturilor persoanelor agresate, precum şi a copiilor agresaţi, iar acest aspect s-a dovedit a avea cel mai mare impact asupra soţului/agresor din cazul analizat. Deşi nu s-a ajuns la recunoaşterea clară a propriului comportament violent, s-a încercat o identificare a cauzelor acestui comportament şi i s-a adus la cunoştinţă faptul că partenerul său de cuplu sau oricare membru al familiei are o serie de drepturi fundamental-umane apărate prin lege.

Evaluarea riscurilor are drept scop realizarea unei o liste cu avantajele şi dezavantajele comportamentului agresiv. Deoarece agresorul vede multe avantaje ale folosirii violenţei, în sensul că îi rezolvă rapid problemele de frustrare, disputele cu partenerii sau membrii familiei, prin coerciţie, manipulare, teroare, se impune necesitatea conştientizării de către agresor a consecinţelor negative, pe termen scurt şi lung, ale folosirii violenţei. Astfel, violenţa poate fi atenuată prin educaţie – prin reeducare şi prin învăţarea unui alt comportament care să-l ajute la detensionarea psihică, la gestionarea furiei, precum şi prin coerciţia comportamentului violent, prin aplicarea legii existente.

Elemente ale evaluării familiale

Evaluarea familială presupune colectarea datelor necesare, precum şi analiza acestora pentru evaluarea strategiilor de intervenţie ulterioare.

*A. **Colectarea datelor***

Identificarea cauzelor agresiunii:

- situaţia economică precară a familiei, cauzată de pierderea temporară a serviciului soţului;

- statutul de soţ fără resurse financiare (desfacerea contractului de muncă, în baza unei abateri grave de la regulile de disciplina muncii, art. 61.a, face imposibilă acordarea indemnizaţiei de şomaj);

- consum excesiv de băuturi alcoolice de către soţul agresor;

- neînţelegerile soţului agresor cu fiul natural al soţiei sale dintr-o căsătorie anterioară;

- gelozia nejustificată a soţului agresor.

*B. **Analiza datelor obţinute***

Din analiza datelor obţinute, rezultă urmăoarele:

Schimbările necesare pentru reducerea factorilor de risc:

- depărtarea, eventual temporară, a cuplului mamă-copil de mediul agresiv;

- asigurarea unui confort emoţional, atât pentru soţia/victimă a violenţei familiale, cât şi pentru fiica lor minoră;

- încercarea de a-l scoate pe soţ din anturajul vicios şi abordarea unei terapii în scopul renunţării la alcool.

Identificarea nevoilor soţiei/victimă a violenţei familiale:

- oferirea de suport emoţional;

- reducerea tensiunilor din mediul familial prin apelarea la un consilier de cuplu;

- necesitatea internării soţului/agresor într-un centru de dezalcoolizare;

- oferirea de informaţii în eventualitatea iniţierii unei proceduri de divorţ.

Strategia de intervenţie pentru situaţia în cauză

Planul de intervenţie va cuprinde:

1. Scopurile, sarcinile şi serviciile propuse de planul de intervenţie;
2. Modalităţile de intervenţie;
3. Limitele temporale, precum şi limitele responsabilităţilor.

Strategia de intervenţie este asigurată de o echipă de intervenţie care cuprinde medicul, asistentul social, psihologul, juristul şi poliţistul de proximitate. Persoana cheie a acestei echipe, sau persoana releu este asistentul social care are o multitudine de sarcini, precum:

- colectarea şi înregistrarea documentelor care cuprind informaţiile rezultate din intervenţiile membrilor echipei;
- trimiterea cazului la serviciile din comunitate care se ocupă cu violenţa familială;
- este persoana de contact direct a cazului respectiv;
- va convoca şi organiza întâlnirile pentru discuţiile cazului respectiv;
- va avea un inventar actualizat al nevoilor şi resurselor existente pentru cazul respectiv;
- va monitoriza continuu cazul respectiv.

Planul de servicii propuse

Prezentarea problemei	Obiectivele propuse	Planul de intervenţie	Persoane implicate
Familia prezintă un climat nefavorabil pentru creşterea şi educarea fiicei minore	PE TERMEN SCURT	Informarea soţiei agresate privind drepturile sale. Depistarea unor posibile rude din familia lărgită pentru ajutorarea soţiei/victimă şi a fiicei sale minore.	Soţia agresată/mama Asistentul social, bunicii materni şi mama
	Depăşirea situaţiei/stării de criză		
	Conştientizarea soţiei agresate privind nevoile viitoare ale familiei lor	Formarea deprinderilor de adresare în caz de urgenţă şi a capacităţii decizionale în situaţii dificile (probleme medicale, noi conflicte familiale) prin instruire.	Psihologul, asistentul social, medicul şi asistentul medical
	PE TERMEN MEDIU	Stabilirea unor relaţii cu membrii familiei lărgite.	Asistentul social şi soţia agresată/familia lărgită
	Adaptarea familiei la un nou mediu de viaţă, eventual în afara căminului familial		
	PE TERMEN LUNG Stabilizarea victimei şi terapie pentru soţul agresor	Consiliere juridică în scopul obţinerii de sprijin pentru iniţierea procedurii de divorţ.	Soţia agresată la îndrumarea asistentului social/avocat/ consilier juridic

Prezentarea problemei	Obiectivele propuse	Planul de intervenţie	Persoane implicate
		În cazul mamei singure, sprijinirea acesteia prin de servicii acordate de primăria locală. Completarea dosarului pentru alocaţia de susţinere pentru familia monoparentală, ajutor social.	Soţia agresată, asistentul social şi asistentul social al primăriei locale Asistentul social şi soţia agresată

Următorul tabel listează o serie de servicii propuse soţiei agresate/mamei de către asistentul social în colaborare cu celelalte departmente de suport pentru femeile victime ale violenţei familiale.

Scop	Servicii oferite soţiei agresate/mamei	Responsabilităţi
Întâmpinarea nevoilor de baza ale soţiei agresate/mamei şi a fiicei sale minore	**Asistenţă financiară** (alimente, haine, produse igienico-sanitare)	➢ identificarea inventarului de nevoi al cuplului mamă-copil; ➢ acoperirea nevoilor de bază.
Informarea şi îndrumarea către serviciile de specialitate de care are nevoie	**Asistenţa socială** Tehnicile utilizate: - ghid de explorare a situaţiei; - ghid de interviu; - întrevederi.	➢ suport în procesul decizional; ➢ obţinerea certificatului medico-legal (dacă este cazul); ➢ însoţirea soţiei agresate/mamei la discuţia cu agresorul, pentru identificarea unei căi de reconciliere; ➢ obţinerea acordului soţului pentru internarea într-un centru de dezalcoolizare.
Reglementarea situaţiei legale a victimei, în caz de nesoluţionare pe cale amiabilă a situaţiei familiale	**Suport juridic**	➢ informarea soţiei agresate/ mamei cu privire la drepturile sale şi la posibilitatea iniţierii unei acţiuni în instanţă; ➢însoţirea soţiei agresate/mamei pe tot parcursul demersului juridic (dacă este cazul).
Prelucrarea consecinţelor distrugătoare ale violenţei şi depăşirea situaţiei de criză	**Consiliere psihologică** oferită soţiei agresate/ mamei şi fiicei sale minore	➢ Insuflarea sentimentului de putere şi control; ➢ Conştientizarea propriilor valori şi resurse; ➢ Revitalizarea stimei de sine.

Implementarea planului de intervenţie

Scopul intervenţiei: oferirea unui confort emoţional pentru mama-victimă a violenţei şi fiica sa minoră, precum şi reglementarea situaţiei legale.

Eficienţa serviciilor oferite:
- suportul emoţional oferit de serviciile cabinetului de pihoterapie a redat mamei-victime a violenţei încrederea în propriile forţe;
- nu s-a reuşit convingerea soţului/agresor să primească suport pentru reabilitare;
- mama-victimă a violenţei a fost consiliată juridic pentru o eventuală acţiune în instanţă pentru obţinerea divorţului, a custodiei fiicei minore şi pentru partajul bunurilor;
- mama-victimă a violenţei a fost încurajată să discute deschis cu proprii părinţi pentru a obţine sprijinul acestora în cazul unei eventuale proceduri de divorţ.

Respectarea termenelor stabilite iniţial: termenele stabilite iniţial nu s-au respectat. Cauzele au fost: programul soţilor care lucrează în ture, precum şi absenţele soţului agresor de la întâlnirile propuse.

Evaluarea calităţii intervenţiei şi limitele acesteia

Implementarea intervenţiei propuse în acest caz a presupus atingerea celor două obiective fundamentale:
1. Depăşirea situaţiei/stării de criză – activitate pe termen scurt;
2. Reabilitarea victimei şi terapie pentru soţul agresor – activitate pe termen lung.

Conform principiilor de bază identificate de Whitman (1988), s-au urmărit obiectivele de mai jos:
1. Încercarea de a se evita provocarea de durere suplimentară femeii victime care a solicitat ajutorul.
2. Identificarea unor strategii pentru întărirea victimei şi determinarea unor schimbări sociale care să-i permită vizualizarea unor opţiuni pozitive pe termen lung.
3. Necesitatea ca soţia victimă să-şi (re)capete puterea pentru a-şi administra propria viaţă, pentru a fi capabilă să ia decizii personale.

Intervenţia a fost însoţită de o **analiză SWOT**.

Puncte tari din punct de vedere social	**Puncte slabe din punct de vedere social**
Acceptarea situaţiei de către soţia abuzată şi fiica sa minoră	Relaţia conflictuală cu soţul
Sprijin din partea prietenelor, a colegelor de la serviciu şi a celor trei fraţi ai săi	Lipsa sprijinului din partea părinţilor soţului (care sunt decedaţi), precum şi a părinţilor soţiei, care sunt tradiţionalişti
Acceptarea de către soţia abuzată a situaţiei existente şi eforturile depuse pentru depăşirea acesteia	Criza prin care trece soţia abuzată
Susţinere din partea copiilor naturali, precum şi din partea fiicei vitrege	Efectele abuzului psihologic exercitat de soţ atât asupra soţiei, cât şi asupra copiilor lor
Efectuarea unor diferite activităţi lucrative pentru suplimentarea venitului familial: mici reparaţii efectuate la maşina de cusut personală, curăţenie efectuată în casele unor persoane private	Situaţie financiară precară

Oportunităţi din punct de vedere social	**Ameninţări din punct de vedere social**
Vizitele la psiholog pot duce la abordarea de către soţia- victimă a violenţei a unor tehnici de discuţie în familie care pot atenua sau elimina conflictele	Relaţia abuzivă perenă cu soţul poate duce la un conflict serios
Demararea unei proceduri de divorţ este vizualizată pozitiv de soţia victimă a violenţei	Demararea unei proceduri de divorţ este negată vehement de soţ, care refuză acceptarea acestei idei
Reconcilierea cu părinţii şi rudele colaterale	Câmpul de forţe este dominat de soţ, care refuză orice intervenţie familială
Identificarea unui ONG care oferă consiliere psihologică gratuită soţiei victime a violenţei şi fiicei sale minore	Programul de lucru în schimburi/ture reduce din repetitivitatea şedinţelor individuale şi de grup

O altă tehnică de intervenţie asupra victimei este ***matricea procesului decizional***, care constă în parcurgerea de către profesionist împreună cu victima violenţei domestice a unei serii de domenii şi aspecte, precum cel fizic, psihologic, financiar, violenţă asupra copiilor, relaţiile cu familia, cu prietenii şi vecinătatea, statutul social, precum şi cel juridic – toate aceste riscuri fiind analizate pentru luarea unei decizii în cunoştinţă de cauză.

Strategia de intervenţie propusă pentru situaţia prezentată a fost în general bună, oferindu-i soţiei abuzate, precum şi fiicei sale minore o serie de metode pentru atenuarea conflictelor familiale. Astfel, s-a reuşit depăşirea situaţiei/stării de criză, deci criteriul primului obiectiv fundamental a fost atins. Se constată, de asemenea, o vizibilă reabilitare a victimei, care şi-a recăpătat încrederea în propriile forţe. Din punct de vedere fizic– un tratament adecvat medicamentos, precum şi noile opţiuni de viaţă au ajutat-o să depăşească tulburările de somn şi alimentaţie, precum şi de oboseală cronică. Vizitele la psiholog, precum şi legătura strânsă cu asistentul social, au reuşit să fortifice victima, să o optimizeze, să ofere alternative situaţiei actuale. Identificarea unui ONG care oferă consiliere psihologică gratuită pentru victimele violenţei domestice a fost un ajutor preţios, atât pentru soţia abuzată, cât şi pentru fiica sa minoră.

Printre limitele intervenţiei, putem menţiona:

- Refuzul soţului agresor de a participa la şedinţe de terapie psihologică;
- Incapacitatea soţului de a se decide asupra urmării unui tratament de dezalcoolizare;
- Neacceptarea soţului de a fi internat într-un centru de dezalcoolizare;
- Opunerea soţului cu privire la un eventual divorţ amiabil şi a unei proceduri de partaj.

Concluzii

Cazul de faţă ne dovedeşte încă o dată că violenţa poate să apară oriunde şi în cele mai diferite moduri, însă rămâne doar acolo unde este acceptată de către victimă, în cazul nostru, pentru o perioadă extrem de lungă de timp de aproximativ 20 ani – o viaţă de om. Deşi am identificat cauzele fenomenului de violenţă, dacă nu reuşim să identificăm şi soluţiile viabile *cercul violenţei* va continua să se învârtă. Astfel, informarea şi consilierea victimei, în cazul nostru a soţiei –victimă şi a fiicei sale minore, sunt esenţiale pentru încetarea actelor de violenţă, deoarece femeile pot învăţa să se opună violenţei prin ruperea tăcerii şi prin renunţarea la atitudinea pasivă de supunere. Este esenţială schimbarea opticii sociale cu privire la violenţă: ea există, coexistă şi rezistă, iar noi trebuie să rupem bariera acestui „secret ruşinos". Deşi se luptă continuu împotriva violenţei domestice, nu trebui să privim acest conflict ca fiind unul doar dintre bărbaţi şi femei, ci ca o acţiune concertată pentru o convieţuire sănătoasă a cuplurilor cu sau fără copii, nu doar pentru generaţiile actuale, ci şi pentru cele ce ne vor urma.

Bibliografie

Ancuţa, M., Cănilă, A., Constantin, M., Moisii, G., Tătărăşanu, M., Toma, C. (2005). *Stop violenţa în familie. Cunoaştere, Prevenţie, Intervenţie*, Editura Lumen, Iaşi.

Dima, G., Beldianu, I.F. (eds.) (2015). *Violenţa domestică: Intervenţia coordonată a echipei multidisciplinare. Manual pentru specialişti*, Editura de Vest, Timişoara.

Sachelarie, O.M. (2000). Mass-media şi violenţa. *Revista Română de Sociologie*, 1(2): 99-108.

Gheorghe,V. (2015). *Efectele televiziunii asupra minţii umane şi despre creşterea copiilor în lumea de azi*, Editura Institutul de cercetări psihosociale şi bioetică, Bucureşti.

Gheorghe, V. (2011). *Pornografia maladia secolului XXI*, Editura Prodromos.

Hogaş, D.L. (2010). *Patriarhatul, subordonarea femeii şi violenţa domestică*, Editura Lumen, Iaşi.

Irimescu, G. (2005). Violenţa în familie şi metodologia intervenţiei. În Neamţu, G., Stan, D. (eds.), *Asistenţa socială. Studii şi aplicaţii*, Editura Polirom, Iaşi, pp. 129-180.

Mândrilă, C.G. (2009). *Violenţa în familie. O realitate dramatică*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi.

Muntean, A., Munteanu, A. (2011). *Violenţă, Traumă, Rezilienţă*, Editura Polirom, Iaşi.

Organizaţia Mondială a Sănătăţii (2002). Rapport mondial sur la violence et la santé, WHO/NHL HV 6625/ sous la direction Etienn G. Krug et al., Genève, Suisse.

Rădulescu, S.M. (2001). *Sociologia violenţei (intra)familiale: victime şi agresori în familie*, Editura Lumina Lex, Bucureşti.

***. (2015). *Ghid practic pentru victimele violenţei în familie*, Proiectul „Dezvoltarea şi consolidarea reţelei pentru prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor", Bucureşti.

„Durere" de Ionela Abunei
masterandă la Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice,
specializarea Familia şi Managementul Resurselor Familiale
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (cu permisiunea Ionelei Abunei)

De la violența în media la violența asupra femeii. Studiu explorator privind efectele mass-media asupra comportamentului

Ancuța Buneanu[1], Andra Buzamăt[2], Diana Ciornei[3], Mădălina Galan[4], Lidia Răuțu[5], Raluca Stoian[6]

Abstract

Since time immemorial, it is known that violence has been present in our lives through various forms and that it influences and affects our conduct through various ways. The media represents a main category through which violence acts upon us. Violence in the media is manifested in various areas, such as on the Internet, on the radio, on TV, in the written press and in video games. In the theoretical part of this paper, we have synthesized aspects related to this issue, outlined by authors such as Ioan Drăgan, Gheorghe Virgiliu, George Gerbner and other psychologists and sociologists who tried to provide explanations for the way in which violence in the media influences the behaviour of individuals. We studied the issue of the presence of violence, by applying a series of questionnaires to the first-year students, specialty of social work, within the Faculty of Philosophy and Social-Political Sciences. We have studied the extent to which various forms of violence influence the individuals, the reasons for which persons use the media, and the benefit due to media consumption. Taking into account the outcomes of the

[1] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: buneanu.ancuta@yahoo.com

[2] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: andra.buzamat92@gmail.com

[3] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: diana.ciornei14@gmail.com

[4] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: g.madalina24@yahoo.com

[5] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: lidia.rautu93@yahoo.com

[6] Masterandă, specializarea Familia și Managementul Resurselor Familiale, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; e-mail: grosu.raluca29@yahoo.com

research, we have concluded that all participants are media consumers. A rather high proportion (97%) of the respondents believe that the media promotes violent acts, the most frequent form being verbal violence. These findings are especially important because our aim was to raise awareness concerning the presence of violence and of its effects in the life of individuals.
Keywords: violence, media, aggressiveness, television, Internet

Résumé

Il est bien connu que, depuis la nuit des temps, la violence est présente dans notre vie par l'intermédiaire de plusieurs formes et qu'elle influence et affecte notre conduite par de multiples modalités. Une principale catégorie par laquelle la violence agit sur nous est représentée par le mass-média. La violence dans le mass-média se manifeste dans plusieurs domaines, comme par exemple sur l'Internet, à la radio, à la télé, dans la presse écrite et dans les jeux vidéo. Dans la partie théorique du présent article, nous avons synthétisé des aspects concernant ce problème, contournés par des auteurs comme Ioan Drăgan, Gheorghe Virgiliu, George Gerbner et d'autres psychologues et sociologues qui ont essayé de donner des explications pour la manière dont la violence du mass-média influence le comportement des individus. Nous avons recherché le problème de l'existence de la violence, tout en appliquant une série de questionnaires aux étudiants de la première année, spécialisation assistance sociale, de la Faculté de Philosophie et de Sciences Social-Politiques. Nous avons analysé les mesures dans lesquelles des formes de violence influencent les individus, ainsi que les raisons pour lesquelles les personnes utilisent le mass-média et les bénéfices dus à la consomption de mass-média. En considérant les résultats de la recherche, nous avons constaté que tous les participants sont des consommateurs de mass-média. Une très large proportion (97%) des répondants considère que le mass-média promeut des actes violents, la plus fréquente forme en étant la violence verbale. Ces résultats ont une importance spéciale, puisque notre but a été de faire réaliser la présence de la violence et de ses effets dans la vie des individus.
Mots-clés: violence, mass-média, agressivité, télévision, Internet

Rezumat

Se ştie din vechi timpuri că violenţa este prezentă în viaţa noastră prin intermediul multor forme şi ne influenţează şi afectează conduita în multe modalităţi. O principală categorie prin care violenţa acţionează asupra noastră este reprezentată de mass-media. Violenţa în mass-media se manifestă în cadrul mai multor arii, cum ar fi: pe internet, la radio, la televizor, în presa scrisă şi în jocurile video. În partea teoretică a prezentului articol, am sintetizat aspecte legate de această problemă conturate de autori precum Ioan Drăgan, Gheorghe Virgiliu, George Gerbner şi alţi psihologi şi sociologi care au încercat să aducă explicaţii asupra modului în care violenţa din mass-media influenţează comportamentul indivizilor. Am cercetat problema prezenţei violenţei, aplicând o serie de chestionare studenţilor din anul 1, specializarea asistenţă socială, din cadrul Facultăţii de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice. S-au urmărit gradele în care diverse forme de violenţă influenţează indivizii, cunoaşterea motivelor pentru care persoanele apelează la mass-media, cât şi beneficiul datorat consumului de mass-media. Având în vedere rezultatele cercetării, am constatat că toţi participanţii sunt consumatori mass-media. O proporţie destul de mare (97%) dintre respondenţi sunt de părere că mass-media promovează actele violente, cea

mai întânită formă fiind violența verbală. Aceste rezultate au o importanță deosebită, deoarece am urmărit conştientizarea prezenței violenței şi a efectelor pe care aceasta le are în viața indivizilor.

Cuvinte cheie: violență, mass-media, agresivitate, televiziune, Internet

Aspecte teoretice

Violența, sub toate formele, sale reprezintă un subiect tot mai amplu şi mai controversat, fapt ce a condus la abordarea ei, de către specialiştii din mai multe domenii ca sociologia, psihologia sau medicina. Această mediatizare are în centru cunoaşterea cauzelor care conduc la violență, precum şi modalități de prevenire şi de intervenție în astfel de cazuri. De regulă, ea se poate manifesta atât în mediul privat, cât şi în mediul social.

În cadrul prezentei cercetări, am pornit de la definițiile date violenței. Cele mai multe dintre ele se bazează pe câteva aspecte cum ar fi: diferența de putere dintre agresor şi agresat, apare ca un comportament repetitiv („natural"), afectează stima de sine a persoanei asupra căreia se manifestă violența.

O primă definiție pe care am selectat-o este cea a lui Eric Debarbieux, care consideră că „violența este dezorganizarea brutală sau continuă a unui sistem personal, colectiv sau social şi care se traduce printr-o pierdere a integrității, ce poate fi fizică, psihică sau materială. Această dezorganizare poate să opereze prin agresiune, prin utilizarea forței, conştient sau inconştient, însă poate exista şi violență doar din punctul de vedere al victimei, fără ca agresorul să aibă intenția de a face rău" (Debarbieux 1996, 45-46).

Aşadar, prin violență putem înțelege „orice fel de manifestare care conduce la o pierdere a integrității fizice, psihice sau materiale şi care modifică, într-o manieră brutală sau continuă, activitatea proprie (violența poate fi şi autoreferențială) sau a unui altei persoane, a unui colectiv sau a societății în ansamblu. Violența este întotdeauna distructivă" (Căprioară & Căprioară 2013, 480).

Deşi adesea ajung să se confunde, violența şi agresivitatea nu sunt similare. Cea din urmă este înnăscută şi „se poate manifesta atât ca violență, cât şi în comportamente dezirabile social. Aria agresivității este mai largă, ea cuprinzând, alături de violență, şi excitabilitatea, impulsivitatea, propulsivitatea şi comportamentul aberant. Agresivitatea este o potențialitate ce permite dirijarea acțiunii. Aceasta ține mai mult de gândire, de analiză" (Căprioară & Căprioară 2013, 480).

Faptul că violența s-a răspândit într-o manieră atât de rapidă, se datorează apariției unor factori (Drăgan & Ştefănescu 2009):

1. proliferarea unor forme aspre, dure de violență în țările occidentale (violența străzii, înmulțirea omuciderilor, ucideri de polițişti, revolte ale elevilor şi studenților împotriva sistemului şcolar şi uneori a celui social, începuturi ale terorismului);

2. creşterea agresivităţii, actelor de violenţă sau a omuciderilor în rândul minorilor – se produce o explozie a criminalităţii minorilor;

3. se declanşează o campanie puternică împotriva televiziunii, care este considerată a fi responsabilă de agresivitatea tinerilor;

4. este o perioadă de controverse, adesea fără repere precise.

Acestea din urmă au făcut ca violenţa televizată să fie văzută ca o „otravă, ea acţionând cu atât mai intens cu cât doza este mai puternică" (Burgelin 1970, 16), producând o confuzie majoră între real şi imaginar. În general, promovarea violenţei în media are un impact mai semnificativ asupra minţii umane, creierului, neavând capacitatea de a analiza informaţiile din media, de a le compara şi de a le selecta. De cele mai multe ori, aceştia consideră imaginile de pe micul ecran ca fiind o realitate.

Cercetările cu privire la legătura dintre mass-media şi violenţă au început încă din anul 1960, bazându-se pe factori, precum:

– recrudescenţa şi proliferarea unor forme virulente de violenţă în ţările occidentale;

– televiziunea era considerată a fi responsabilă de agresivitatea tinerilor, deveniţi contestatari, dar şi de extinderea valului de violenţă din societate; mass-media devine o şcoală a crimei şi delincvenţei, tinerii având tendinţa de a reproduce în viaţa reală actele de violenţă de pe micul sau marele ecran;

– este o perioadă de controverse, de exprimare a unor puncte de vedere exclusiviste asupra efectelor şi funcţiilor sociale ale televiziunii (Drăgan 1996, 219-220).

Totodată, unii specialişti sunt de părere că cei mai mulţi dintre consumatorii de mass-media sunt persoane care se caracterizează prin anxietate, angoasă (sentiment de insecuritate, în special seara), insensibilitate la anumite acte de violenţă, dar regăsim şi sentimentul de izolare şi apar tendinţe de retragere din realitate.

Violenţa din şi prin mass-media la care am făcut referire în prezenta cercetare cuprinde: presa scrisă, televiziunea, internetul, radioul şi jocurile video.

Violenţa din presa scrisă se manifestă prin diverse articole, imagini şi relatări cu un puternic impact asupra publicului cititor. Prin aşezarea în pagină, fiecare ziar sau revistă îşi creează o identitate, iar subiectele de violenţă sunt cele care ocupă partea centrală a acestuia. Cu cât evenimentul este mai amplu şi de impact, cu atât presa scrisă foloseşte toate instrumentele pe care le are pentru a arăta cititorului esenţa subiectului, chipul agresorului, starea victimei sau instrumentul folosit.

Pe de altă parte, presa scrisă, prin relatarea unor ştiri, caută doar acele evenimente „de senzaţie" chiar dacă efectele pe care le au astfel de ştiri se răsfrâng şi asupra unor oameni nevinovaţi.

Prin urmare, cu cât numărul de cititori al acestor informaţii este mare, cu atât factorii de stres pot conduce la şi mai multe acte de violenţă, ajungându-se la normalizarea violenţei, care duce la instalarea unei stări generale de depresie.

Violența din și prin televiziune

Televiziunea este una dintre cele mai influente forme de mass-media, acest fapt datorându-se şi accesibilităţii pe care o are orice segment de populaţie la această sursă.

Autorii Dominick şi Greenberg (1972) sunt de părere că, datorită multitudinii de informaţii care sunt transmise prin intermediul televizorului, persoanele care urmăresc programe violente pe o perioadă mare de timp aprobă agresivitatea, ce poate conduce apoi spre violenţă.

Deşi are o influenţă mare asupra dezvoltării personale şi poate contribui la dezvoltarea vocabularului, pe termen lung, televiziunea poate conduce spre izolare sau conformism.

Un număr mare de cercetări s-a bazat pe 3 teorii principale (Lazăr 1991, 162, *apud* Drăgan & Ştefănescu 2009, 16):

- Teza efectului cathartic (catharsis(ul) reprezintă o formă de eliberare a unor frustrări cauzate de vizionarea actelor de violenţă la TV);
- Teza suscitării violenţei care, prin intermediul mesajelor violente promovate, stimulează agresivitatea, dar şi comportamentele agresive;
- Teza efectului de întărire, care duce la o actualizare frecventă a violenţei prin difuzarea de imagini cu astfel de conţinut.

Modalităţile prin care violenţa televizată îl influenţează pe telespectator (Virgiliu 2008, 291) sunt redate în figura 1.

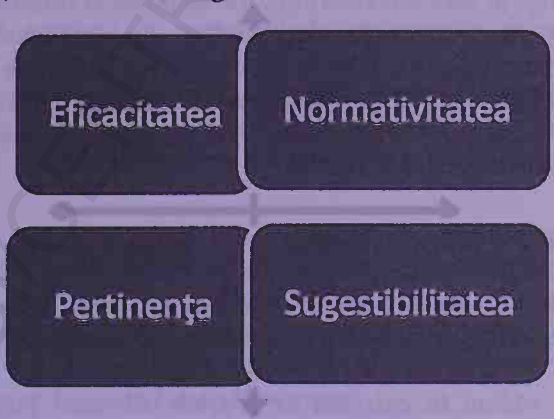

Fig. 1. Modalităţi de influenţare a telespectatorului (Virgiliu 2008)

Eficacitatea – vizează efectele care devin mai puternice atunci când violenţa nu este pedepsită, ci mai degrabă răsplătită;

Normativitatea – atunci când violența nu are nici o consecință;

Pertinența – atunci când în viața privată a telespectatorului se regăsesc similarități și acesta își însușește anumite comportamente violente;

Sugestibilitatea – are în vedere factorii care conduc spre violență.

Printre efectele care pot apărea în urma vizionării programelor cu caracter violent, regăsim:

- Consumatorul poate deveni oricând victimă;
- Dezvoltarea sentimentului de insensibilitate;
- Facilitarea comportamentului antisocial.

Violența din și prin internet este o formă de violență care se poate produce 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână, zi și noapte. Formele prin care aceasta se manifestă sunt diverse, câteva dintre acestea sunt mesaje jignitoare, fotografii trucate, afirmații sau postări nepotrivite etc.

De asemenea, internetul are și cel mai mare conținut de materiale erotice, iar accesul la acestea se face cu ușurință. Expunerea la materiale cu conținut pornografic este mai întâlnită la bărbați, ceea ce duce la crearea unui comportament sexual mai agresiv față de partenerele lor. Această duritate include o agresivitate crescută asupra femeilor, precum și o insensibilitate la rănile pe care violența și atacurile sexuale le provoacă (Virgiliu 2008, 58).

Nu de puține ori, oamenii se regăsesc în personajele pe care le prezintă diferite emisiuni sau filme, de exemplu, „adolescenții se identifică îndeaproape cu personajele de la televizor, mărturisesc că se simt nesatisfăcuți de faptul că sunt virgini sau de experiența sexuală pe care au avut-o (în cazul în care întrețin deja relații sexuale)" (Virgiliu 2008, 61). Frustrarea care intervine la tinerii care își petrec prea mult timp în fața televizorului, nu va putea fi înlăturată decât prin o mai bună conectare a acestora la viața reală – în detrimentul lumii ideale prezentate la televizor –, pentru a reuși să stabilească relații de cuplu fericite și mulțumitoare. Dacă nu se intervine în acest fel, relațiile cu alte persoane vor deveni surse de tensiuni și nemulțumiri, iar adulterul, violul, perversiunile, divorțul vor fi tot mai prezente.

Violența din și prin jocuri video

Formele de violență din mass-media au evoluat mult pe parcursul timpului, cu aceeași rapiditate cu care a evoluat și tehnologia. S-au răspândit, o dată cu apariția internetului, într-un ritm alert, și formele de violență prin intermediul jocurilor video.

Nu trebuie să cădem în extrema de a crede că toate jocurile video sunt periculoase pentru copii și conțin mesaje sau imagini violente. În general, aceste jocuri video devin nocive pentru copil sau adolescent atunci când „din cauza lor nu ne putem realiza activitățile zilnice sau când ne influențează viața socială. În cazul jocurilor pe calculator, efectele lor sunt cele care ne fac dependenți. În

timpul jocurilor, cresc ritmul cardiac, pulsul şi rata respiraţiei, apare transpiraţia. Iar jocurile în grup creează apartenţa la o comunitate, jucătorilor atribuindu-li-se un rol care, treptat, este asimilat" (Câmpean 2010, 4).

În anul 2008, Comisia Comunităţilor Europene a întocmit la Bruxelles o listă cu privire la ţările ce au reglementat acte normative referitoare la violenţa din cadrul jocurilor video, în ceea ce priveşte protecţia consumatorului, în special protecţia minorilor. Au fost menţionate principalele jocuri interzise în diferite ţări, ca urmare a unui grad mare de violenţă prezent în cadrul acestora, precum şi măsuri de protecţie a minorilor împotriva acestor jocuri cu caracter violent (CCE 2008, 2-10).

România face parte din puţinele ţări ce nu are reglementată în niciun fel utilizarea jocurilor video. Nu există proceduri de monitorizare şi nici tehnologia necesare pentru a detecta dacă printre utilizatorii jocurilor cu caracter violent se numără şi minori.

Design-ul cercetării

Scopul cercetării: Prezenta lucrare de cercetare îşi propune identificarea implicaţiilor pe care le au formele de violenţă din mass-media asupra comportamentelor indivizilor.

Ipoteze:

1. *Nivelul de identificare a fenomenului de violență este influențat de frecvența accesării informațiilor din mass-media.*
2. *Gradul de agresivitate prezent în mass-media este cunoscut de către majoritatea consumatorilor de mass-media.*
3. *Expunerea repetată la consumul de mass-media determină modificarea comportamentelor indivizilor*
4. *Cu cât persoanele consumă mai multe informații din mass-media, cu atât dezvoltă mai multe strategii de apărare față de informațiile cu caracter violent.*
5. *Consumul informațiilor din mass-media aduce o serie de beneficii asupra consumatorilor.*

Eşantion: Este constituit din studenţii din anul I al ciclului de licenţă din cadrul Facultăţii de Filosofie şi Ştiinţe Social Politice, specializarea Asistenţă Socială, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi.

Motivele alegerii acestui eşantion sunt:

1. Accesibilitatea la persoanele care constituie eşantionul;
2. Faptului că provin din medii diferite, cu specializări diferite, iar învăţământul superior din cadrul facultăţii nu şi-a pus amprenta asupra ideilor şi percepţiilor despre fenomenul de violenţă.

3. Până în acest moment, nu şi-au creat o imagine reprezentativă a ceea ce implică sistemul de asistență socială.

Metoda de culegere a datelor

Am optat pentru un studiu de tip explorator, urmărind impactul pe care îl are violența mass-media asupra studenților chestionați. Pentru aceasta, am realizat o cercetare de tip cantitativ, folosind tehnica chestionarului. Chestionarul a fost structurat pe 7 domenii (întrebări de deschidere, despre radio, televiziune, internet, jocuri video, presă scrisă şi întrebări de încheiere), cu 53 de itemi, iar tipurile de întrebări pe care le-am utilizat sunt: închise, cu variante de răspuns, întrebări deschise şi cu variații pe o scală de la 0 la 5 (a se vedea *ANEXA 9*). Datele de tip cantitativ ne ajută să identificăm gradul de cunoaştere a fenomenului violenței din şi prin mass-media de către cei chestionați, a nivelului de agresivitate pe care ei îl identifică în canalele mass-media şi a efectelor pe care le are fenomenul studiat asupra lor.

Rezultate

Microcercetarea intitulată „Violența din şi prin mass-media" s-a realizat pe baza unui eşantion format din 62 de studenți, din anul I, de la Facultatea de Filosofie şi Ştiințe Social Politice, Specializarea Asistență Socială, din care 9,68% bărbați şi 90,32% femei, mediul de proveniență al acestora fiind 63% din mediul rural şi 37% din mediu urban, având vârstele cuprinse între 18-22 ani, respectiv un respondent în vârstă de 42 ani. Cercetarea a fost derulată pe o perioadă de 3 luni, din octombrie 2016 până în ianuarie 2017. Rezultatele pe care le-am obținut din analiza datelor permit identificarea implicațiilor pe care le au formele de violență din mass-media asupra comportamentelor indivizilor.

Potrivit cercetării, s-a demostrat faptul că toți participanții (100%) sunt consumatori de mass-media. Cea mai accesată sursă de mass-media este internetul, (37%) iar timpul alocat acestuia depăşeşte 5 ore pe zi, urmat de programele TV cu un procent de 29%, timpul alocat fiind între una şi 3 ore pe zi, iar pe ultimul loc se află jocurile video, cu un procent al accesării de 6%.

Întrebați în cadrul a 5 paliere (adevăr, reuşită, respect, bune maniere şi toleranță) dacă mass-media contribuie la educația oamenilor, respondenții, în număr de peste 40 consideră că NU, adică mass-media nu are influențe asupra aspectelor chestionate. Totuşi, 32 de respondenți consideră că mass-media influențează educația pentru reuşită a persoanelor. În figura 2, putem observa faptul că 43 de persoane consideră că în niciun caz respectul nu se învață din sursele de mass-media şi, de asemenea, doar 18 persoane au considerat că se poate învăța despre respect din mass-media.

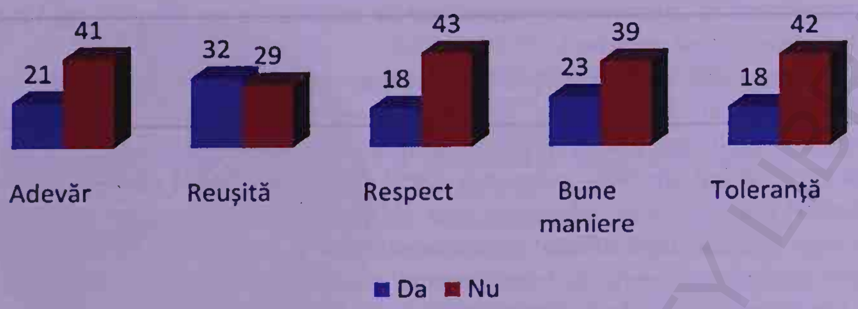

Fig. 2. *Răspunsurile cu privire la educația prin mass-media*

O mare majoritate a persoanelor chestionate (97%) este de părere că mass-media difuzează acte violente. Cu privire la formele de violență, acestea sunt de mai multe categorii: violență fizică, verbală, sexuală, emoţională şi agresivitate. Dintre cei chestionaţi, 14 susţin că violenţa fizică este una din formele de violență întâlnite în mass-media destul de des, un număr de 18 respondenţi au demonstrat că o altă formă de violență întâlnită în mass-media este cea emoţională. Violenţa verbală este una dintre formele de violență pe care o întâlnim atât în cadrul mass-mediei, cât şi pe stradă, iar 27 de respondenţi au plasat-o pe ultima treaptă a scalei noastre. O altă formă de agresivitate identificată în mass-media este agresivitatea şi violența sexuală, 17 respondenţi afirmând acest lucru. Cel mai interesant aspect este dat de faptul că fiecare formă de violență a primit scor 5 (pe o scală de la 0 la 5) de la un număr mare de respondenţi. Rezultatele (Fig. 3) confirmă aspectele pe care le-am prezentat în partea teoretică şi care susţin nivelul ridicat de violență din mass-media.

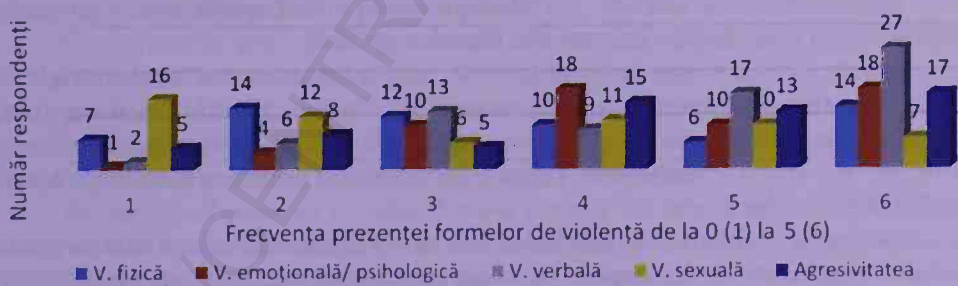

Fig. 3. *Frecvența formelor de violență întâlnite de respondenţi în mass-media*

Scenele de violență sunt întâlnite atât în televiziune, cât şi pe reţeaua de internet, având acelaşi procentaj (41%).

Având în vedere că posturile de radio sunt destul de ascultate de către oameni (82% preferă radioul comercial), o mare parte dintre aceştia, mai exact 74%, consideră că nu au fost influenţaţi niciodată, spre deosebire de cei 16% care

au considerat că informaţiile primite de la radio au avut o influenţă asupra lor (influenţele au fost pozitive).

Atunci când vorbim despre televiziune, tipul de emisiune cel mai vizionat este cel muzical (21%), urmat de cel de divertisment (16%). Motivele cele mai invocate pentru care tinerii îşi petrec timpul în faţa televizorului sunt: informarea – cu un procent de 34%, relaxarea (26%) şi amuzamentul (18%). Deşi rata de vizionare a emisiunilor televizate este ridicată, credibilitatea acordată acestora este una scăzută, fapt datorat şi discrepanţelor informative dintre posturi. Cât despre violenţa prezentă la televizor, cei mai mulţi respondenţi au regăsit-o la ştiri (un număr de 21 de persoane) şi la emisiunile de tip *reality show* (un număr de 15 persoane). La polul opus se află desenele animate, care sunt considerate cele mai puţin violente surse din televiziune, după cum se poate observa şi în figura 4.

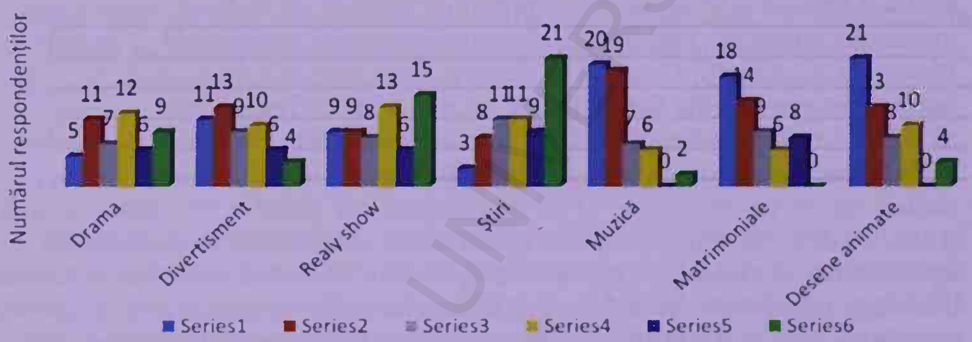

Fig. 4. *Tipurile de emisiuni cu un conţinut ridicat de violenţă*

Respondenţii au afirmat că televiziunea le influenţează într-o proporţie ridicată viaţa socială, prin intermediul filmelor urmărite.

În ceea ce priveşte internetul, cele mai accesate surse sunt reţelele de socializare (într-o proporţie de 50%), urmate de căutarea de informaţii noi (18%), de filme, muzică sau jocuri. Ca şi în cazul televiziunii, nici informaţia de pe internet nu are o credibilitate ridicată şi doar 2% dintre respondenţi acordă credibilitate maximă.

Internetul influenţează, la rândul lui, comportamentul şi activitatea individului. Participanţii la chestionar au observat că sunt mai violenţi verbal (11%), apare oboseala (19%), scade nivelul de răbdare (18%) şi li se schimbă starea de spirit (14%), aceste date fiind clar relatate în figura 5. Practic, peste 50% dintre respondenţi recunosc că internetul este un promotor al agresivităţii şi chiar contribuie la creşterea gradului de agresivitate a indivizilor.

Fig. 5. *Schimbări ale comportamentului cauzate de utilizarea internetului*

Referitor la modul în care violența este promovată online, persoanele chestionate au precizat că prin următoarele tipuri de influențe se realizează violența în mediul online: videoclipurile/filmulețele/filmele (35%), reclamele (17%), știrile (15%), nihilismul (12%), imaginile explicite (10%), descrierea unor știri în mod neadecvat (5%) sau jocurile (3%).

Dintre jocurile video preferate de respondenți, primul loc îl ocupă cel de cultură generală, cu un procentaj de 16%, urmat de cele de strategie și educaționale, cu 13% și, respectiv, 12%, ceea reprezintă un lucru favorabil. Am observat că atunci când tinerii apelează la jocurile video, o fac pentru a se distra, relaxa (în total de 45%) sau pentru a-și petrece timpul liber (29%). Menționăm că doar 6% dintre respondenți au făcut o pasiune pentru ele.

Cu privire la gradul de agresivitate din jocurile video, 40% dintre respondenți au identificat un nivel ridicat al acesteia, fapt care a condus și la apariția unor modificări în viața individului, respectiv asupra comportamentului (35%) și a determinat o izolare a indivizilor în proporție de 21%. S-au observat și schimbări asupra relațiilor sociale și familiale în procent egal de 19%.

Pe parcursul analizei rezultatelor s-a constat că, într-o măsură foarte mică, oamenii mai apelează astăzi la presa scrisă, iar când o fac, aleg în primul rând ziarele și mai apoi citesc reviste. În general, oamenii apelează la presa scrisă deoarece o văd ca pe o sursă de informare pentru ei. Dintre cei ce au răspuns la chestionarul pe care l-am aplicat, 23% văd presa scrisă ca pe o sursă de divertisment.

Pentru 8% dintre respondenți, presa scrisă reprezintă o sursă de a afla ce se poartă, ce se folosește, ce mai este nou în materie de accesorii, vestimentație și altele. Am numit acest rezultat în mod generic *trend*. Într-o proporție foarte mică (4%), respondenții apelează la presa scrisă pentru horoscop. Cele mai mici valori (2%) le înregistrează motivele precum aflarea prognozei meteo, curiozitățile culinare și relaxarea prin citirea presei scrise. Analizând ce anume îi atrage pe

respondenţi din rubricile care apar în presa scrisă, am putut sesiza că cei mai mulţi au ales să plaseze pe un nivel ridicat informaţiile despre cultură, despre vreme, horoscopul, anunţurile despre piaţa forţei de muncă, precum şi articolele de divertisment. Secţiunile cu privire la decese şi dispariţii atrag într-o foarte mică măsură (0 pe scală) atenţia celor mai mulţi dintre respondenţi (33 şi respectiv 20 de respondenţi sunt aproape neinteresaţi de aceste două rubrici). În privinţa încrederii acordate presei scrise, se pare că respondenţii pun multă încredere în ceea ce spun ziarele. În urma prelucrării datelor pe care le-am obţinut, 58% dintre respondenţi susţin că au întâlnit în presa scrisă informaţii şi limbaj cu caracter violent, în timp ce 22% nu au regăsit în sursele de presă scrisă pe care le accesează aspecte cu caracter violent. Din studiul pe care l-am realizat, peste 76% dintre respondenţi nu se lasă influenţaţi de ceea ce spune presa scrisă. Totuşi, simpla citire a surselor de presă scrisă aduce o serie de efecte asupra cititorilor. Citind presa scrisă, cei mai mulţi dintre respondenţi (32%) au considerat că s-au relaxat parcurgând acele informaţii. 16% dintre respondenţi au devenit mai curioşi, mai analitici şi au simţit că le sunt influenţate deciziile. Alţi 5% recunosc că presa scrisă a avut un efect pozitiv asupra lor. Tot 5% din respondenţi s-au simţit afectaţi emoţional, mai nervoşi şi au trăit un sentiment de dizgraţie (a se vedea Fig. 6).

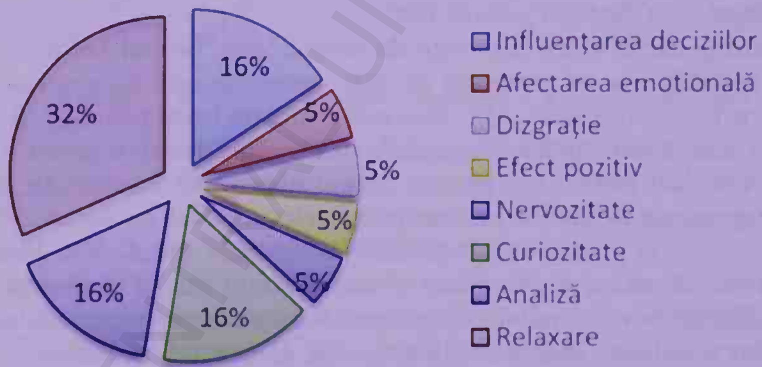

Fig. 6. *Efectele presei scrise*

În cadrul cercetării, am remarcat faptul că informarea reprezintă un aspect important în viaţa respondenţilor. Necesitatea acestora de a se informa este prezentă în cadrul cercetării prin frecvenţa cu care subiecţii accesează Internetul, presa scrisă, televiziunea sau radioul. Potrivit rezultatelor chestionarului, internetul, televiziunea, presa scrisă şi jocurile video sunt cele mai influente forme ale mass-media în ceea ce priveşte relatarea de informaţii violente.

Pe de altă parte, respondenţii consideră că radioul nu promovează aproape deloc violenţa, acesta având chiar o influenţă pozitivă. De asemenea, atât jocurile video, cât şi Internetul s-a dovedit că produc schimbări majore în comporta-

mentul persoanelor chestionate, pe când televiziunea produce schimbări medii, iar radioul şi presa scrisă foarte mici schimbări. O asemănare evidentă se poate observa în gradul de credibilitate acordat surselor mass-media de către participanţii la chestionar. Aceştia acordă o credibilitate moderată tuturor surselor (cuprinsă între 1 şi 3, potrivit scalei 0-5).

Analizând datele obţinute, observăm că există o neconcordanţă între ce declară iniţial cu privire la intenţiile consumului de media, la faptul dacă sunt sau nu afectaţi de actele violente din media şi la efectele consumului de mass-media asupra lor pe care le declară ulterior. Am observat că respondenţii declară iniţial, într-o proporţie de 76%, că nu au fost influenţaţi de informaţiile din presa scrisă, apoi toţi respondenţii identifică efecte negative pe care consumul de mass-media le are asupra lor.

În general, respondenţii utilizează internetul, între 3 şi 5 ore pe zi, stările asociate fiind într-o proporţie de peste 50% o bază de plecare spre dezvoltarea unor comportamente violente. Aşa cum am precizat şi în partea teoretică, oboseala, scăderea gradului de răbdare şi schimbările bruşte ale stării de spirit sunt cauze importante în creşterea agresivităţii, ceea ce conduce de cele mai multe ori spre limbaj sau comportament violent.

Pe de altă parte, filmele au peste tot valori ridicate în privinţa influenţării vieţii persoanelor, divertismentul şi *reality show*-urile conduc la neacceptarea propriei vieţi, la evadarea într-o lume „perfectă", la crearea unor expectanţe false cu privire la propria persoană şi la cei din jur.

Făcând referire la diversele teorii ale dezvoltării, putem observa legătura dintre ceea ce au concluzionat aceştia şi ceea ce am obţinut noi prin intermediul acestei microcercetări. Potrivit teoriei psihanaliste iniţiată de către Sigmund Freud (1856-1939), individul este ghidat de impulsuri, în special de cele de plăcere, încă din stadiile incipiente ale dezvoltării (Găişteanu 2004, 8-9). Rezultatele studiului au arătat faptul că respondenţii aleg să utilizeze mass-media în special pentru relaxare (peste 60%), divertisment şi petrecerea timpului liber.

Privind în ansamblu toate rezultatele, observăm un cerc vicios care apare la fiecare dintre tipurile de mass-media accesate (Fig. 7). Respondenţii optează să utilizeze mass-media cu scopul de a se relaxa şi distra, vigilenţa şi sistemul de apărare scad sub influenţa undelor Alfa[7] (în cazul televizorului şi calculatorului, mai ales), iar informaţiile cu un caracter violent intră foarte uşor în subconştientul persoanelor, în acest mod instalându-se frica (de a merge singuri pe stradă, frica de a privi anumite emisiuni, de a ocoli articolele legate de dispariţii şi decese,

[7] Undele Alfa – aceste unde emise de televizor ajung la nivelul cortexului şi contribuie la inducerea unei stări de relaxare, la scăderea gradului de vigilenţă şi a activităţii cerebrale în sine. Astfel, toate imaginile primite în tipul scăderii activităţii cerebrale nu le mai trecem prin filtrul gândirii, analizându-le şi selectându-le. Ele sunt periculoase deoarece îl fac pe „telespectator" vulnerabil, copiii, cel mai adesea, devin agitaţi în lipsa acestor imagini dinamice, scăzându-le puterea de concentrare.

etc.), acestea formând credinţa persoanelor că ar putea deveni victime, ele rămânând astfel blocate în acest mod de gândire, devenindu-le foarte greu să facă ceva pentru a opri efectul violenţei din mass-media asupra lor şi ajung în final victime ale violenţei din mass-media. Mai mult decât atât, destul de des aceştia nici măcar nu conştientizează acest circuit cu privire la „divertismentul" din mass-media.

Fig. 7. *Cercul vicios generat de consumul de mass-media* (original)

Deşi văd că reclamele şi filmele promovează violenţa într-o proporţie de peste 50%, respondenţii continuă să acceseze şi să le urmărească, fără a conştientiza cu adevărat pericolul la care se expun, ei fiind ferm convinşi că „mie nu mi se întâmplă, pe mine nu mă influenţează".

Rezultatele pe care le-am desprins în urma realizării acestei microcercetări, sunt verificate şi de aspectele teoretice ale asistenţei sociale, respectiv, teoriile specifice domeniului. Teoria reţelelor (Miftode *et al.* 2010, 24-26) reflectă cel mai bine situaţiile în care se află studenţii chestionaţi, în special, acele circumstanţe când aceştia, făcând parte dintr-un grup, un sistem, manifestă un comportament condiţionat de normele, regulile acestei reţele. Reţelele se împart în diverse tipuri, cum ar fi: reţele de origine, reţele de influenţă, reţele beneficiare ale serviciilor sociale şi reţele de ajutor şi intervenţie. Recunoaştem, în analiza datelor extrase din răspunsurile chestionaţilor, prezenţa reţelei de influenţă, care acţionează asupra modului lor de a se comporta, de a reacţiona în faţa unor situaţii limită.

În general, respondenţii nu se simt în siguranţă să se plimbe singuri noaptea pe stradă, însă întrebaţi dacă au făcut ceva care să-i ajute să-şi crească gradul de siguranţă, 49% au declarat că nu, practic este o neconcordanţă între cum se simt şi ce fac. Aleg să nu acţioneze şi să rămână în acea stare de nesiguranţă, deşi, dacă

ar vedea pe cineva victimă a violenţei, doar 12% declară că nu ar face nimic, restul încercând să sprijine victima.

De asemenea, un aspect important pe care l-am sesizat este că oamenii apelează la dezindividualizare atunci când li se cer propuneri de a reduce efectele violenţei din mass-media. Nici unul dintre respondenţi nu vede că şi el, prin diminuarea consumului de mass-media, poate scădea impactul acestor efecte cel puţin asupra lui şi a familiei sale.

Peste 78% dintre respondenţi plasează responsabilitatea reducerii efectelor violenţei din mass-media pe umerii altor persoane sau instituţii, a Guvernului şi ale altor autorităţi care ar trebui să impună restricţii, sancţiuni, să contribuie la educarea populaţiei, să nu mai mediatizeze violenţa etc.

Concluzii

Prezenta cercetare, deşi realizată pe un lot mic de respondenţi, vine şi susţine anumite idei care sunt dezbătute în mod empiric în şcoli, la cursurile de consiliere şi în universităţi la seminarii sau cursuri. Lucrarea a încercat identificarea unor cauze şi sublinierea ulterioară a efectelor, a pus în lumină violenţa din mass-media sub semnul cifrelor şi a scalelor, a nivelurilor la care se manifestă aceasta.

Considerăm că această microcercetare de tip cantitativ poate fi baza pentru o cercetare de tip calitativ care să pună „sub lupă" legătura dintre tipurile de relaţii pe care le au şi consumul de mass-media.

Pe lângă faptul că aduce în atenţie o conştientizare a efectelori consumului de mass-media asupra comportamentului uman, cât şi prezenţa violenţei ca şi rezultat, cercetarea noastră are şi anumite limite. Una dintre acestea ar fi un număr mic de respondenţi, care nu permite ca rezultatele să poată fi generalizate.

Faptul că eşantionul a fost selectat din cadrul aceleaşi specializări a facilitat însă analiza şi interpretarea datelor.

Bibliografie

Burgelin, O. (1970). *La communication de masse*, S.G.P, Paris.

Câmpean, E. (2010). *Studiu de caz: Jocurile pe calculator – plan de intervenţie*, Colegiul Naţional „Petru Rareş", Beclean, Bistriţa Năsăud, disponibil la: https://ro.scribd.com/doc/40478249/Jocuri-Pe-Calculator

Comisia Comunităţilor Europene (CCE) (2008). *Comunicare a Comisiei către Consiliu, către Parlamentul European, către Comitetul Economic şi Social European şi către Comitetul Regiunilor privind protecţia consumatorilor, în special a minorilor, în ceea ce priveşte utilizarea jocurilor video*, disponibilă la: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2008)0207_/COM_COM(2008)0207_ro.pdf

Debarbieux, E. (1996). *La violence en milieu scolaire T.1: état des lieux*, ESF, Paris.

Dominick, J.R., Greenberg, B.S. (1971). Attitudes toward violence: The interaction of television exposure, family attitudes and social class. In Comstock, G.A. Rubinstein, E.A. (eds.), *Television and social behavior. Television and adolescent aggressiveness*, vol. 3, US Government Printing Office, Washington D.C., pp. 314-335.

Drăgan, I. (1996). *Paradigme ale comunicării de masă*, Editura Casa de Editură şi Presă „Şansa" SRL, Bucureşti.

Drăgan, I., Ştefănescu, P. (2008). *Măsurarea gradului de violenţă prezent în programele audiovizualului românesc*. Raport. Centrul de Studii Media şi Noi Tehnologii de Comunicare (CSMNTC)disponibil pe: http://www.cna.ro/article1638,1638.html;

Drăgan, I., Ştefănescu, P. (2009). *Reprezentarea violenţei televizuale şi protecţia copilului*, Editura Vanemonde, Iaşi.

Găişteanu, M. (2004). *Psihologia Copilului*, Centrul European pentru copiii Institutionalizaţi – Programul „Leonardo Da Vinci", disponibil la: https://copilariefericita.files.wordpress.com/2013/01/dezvoltarea-copilului-de-mihaela-gaisteanu.pdf;

Miftode, V., Cojocaru, M., Sandu, M. (2010). *Suport de curs. Teorie şi metodă în asistenţă socială*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, Iaşi.

Neculau, A., Ferreol, G. (2003). *Violenţa. Aspecte psihosociale*, Editura Polirom, Iaşi.

Potter, J.W. (1999). *On Media Violence*, Sage Publications, Thousand Oaks, California.

Stratilescu, D., Popa, C. (2005). Cercetări psihologice asupra adolescenţilor privind violenţa în mesajul mediatic. *Revista de psihologie*, Bucureşti pp. 105-114.

Shramm, W., Lyle, J., Parker, B. (2005). *Television in the lives of children*, Stanford Univerity Press, Stanford C.A.

Sînzianu, S. (2006). *Violenţa în familie prezentată în presa din România*, Editura Lumen, Bucureşti.

Stark, E., Flitcraft, A. (1996). *Women at risk: Domestic Violence & Women's Health*, Sage Publications, Thousand Oaks, California.

Virgiliu, G., (2008). *Efectele micului ecran asupra minţii copilului*, Editura Prodromos, Bucureşti.

Virgiliu, G. (2008). *Efectele televiziunii asupra minţii uname şi despre creşterea copiilor în lumea de azi. Faţa nevăzută a televiziunii*, vol. I, Editura Prodromos, Bucureşti.

Legislaţie:

Legea 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie;

Legea 504/2002 cu completările şi modificările ulterioare-Legea audiovizualului.

Surse Web:

http://arhiva.cna.ro/activitate/proiphare/Raportul%20dezbaterii%20publice-mai.pdf;

http://lumea.catholica.ro/2007/11/efectele-jocurilor-video-violente/;

http://www.descopera.ro/lumea-digitala/5016240-top-10-cele-mai-violente-jocuri-video-din-toate-timpurile;

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2008)0207_/COM_COM(2008)0207_ro.pdf;

https://ro.scribd.com/doc/40478249/Jocuri-Pe-Calculator.

Anexe

LEGEA nr. 217 din 22 mai 2003 (republicată) pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie*

EMITENT – PARLAMENTUL
Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 205 din 24 martie 2014

Notă

Republicată în temeiul dispoziţiilor art. 248 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012 şi rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 117 din 1 martie 2013, cu modificările ulterioare, dându-se textelor o nouă numerotare.

Legea nr. 217/2003 a fost republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 365 din 30 mai 2012.

Capitolul I – Dispoziţii generale

Articolul 1

(1) Ocrotirea şi sprijinirea familiei, dezvoltarea şi consolidarea solidarităţii familiale, bazată pe prietenie, afecţiune şi întrajutorare morală şi materială a membrilor familiei, constituie un obiectiv de interes naţional.

(2) Prevenirea şi combaterea violenţei în familie fac parte din politica integrată de ocrotire şi sprijinire a familiei şi reprezintă o importantă problemă de sănătate publică.

(3) Statul român, prin autorităţile competente, elaborează şi implementează politici şi programe destinate prevenirii şi combaterii violenţei în familie, precum şi protecţiei victimelor violenţei în familie.

Articolul 2

Protecţia şi promovarea drepturilor victimelor violenţei în familie se realizează în conformitate cu următoarele principii:

a) principiul legalităţii;
b) principiul respectării demnităţii umane;
c) principiul prevenirii săvârşirii actelor de violenţă în familie;
d) principiul celerităţii;
e) principiul parteneriatului;
f) principiul egalităţii de şanse şi de tratament.

Articolul 3

(1) În sensul prezentei legi, violenţa în familie reprezintă orice acţiune sau inacţiune intenţionată, cu excepţia acţiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârşită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiaşi familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferinţe fizice, psihice, sexuale,

* http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44014

emoţionale ori psihologice, inclusiv ameninţarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate.

(2) Constituie, de asemenea, violenţă în familie împiedicarea femeii de a-şi exercita drepturile şi libertăţile fundamentale.

Articolul 4

Violenţa în familie se manifestă sub următoarele forme:

a) violenţa verbală – adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, ameninţări, cuvinte şi expresii degradante sau umilitoare;

b) violenţa psihologică – impunerea voinţei sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune şi de suferinţă psihică în orice mod şi prin orice mijloace, violenţă demonstrativă asupra obiectelor şi animalelor, prin ameninţări verbale, afişare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieţii personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

c) violenţa fizică – vătămarea corporală ori a sănătăţii prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înţepare, tăiere, ardere, strangulare, muşcare, în orice formă şi de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

d) violenţa sexuală – agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărţuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreţinerii unor relaţii sexuale forţate, viol conjugal;

e) violenţa economică – interzicerea activităţii profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existenţă primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, acţiunea de sustragere intenţionată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de a poseda, folosi şi dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor şi resurselor comune, refuzul de a susţine familia, impunerea de munci grele şi nocive în detrimentul sănătăţii, inclusiv unui membru de familie minor, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

f) violenţa socială – impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate şi de prieteni, interzicerea frecventării instituţiei de învăţământ, impunerea izolării prin detenţie, inclusiv în locuinţa familială, privare intenţionată de acces la informaţie, precum şi alte acţiuni cu efect similar;

g) violenţa spirituală – subestimarea sau diminuarea importanţei satisfacerii necesităţilor moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspiraţiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, impunerea aderării la credinţe şi practici spirituale şi religioase inacceptabile, precum şi alte acţiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare.

Articolul 5

În sensul prezentei legi, prin membru de familie se înţelege:

a) ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude;

b) soţul/soţia şi/sau fostul soţ/fosta soţie;

c) persoanele care au stabilit relaţii asemănătoare acelora dintre soţi sau dintre părinţi şi copii, în cazul în care convieţuiesc;

Notă

Prin DECIZIA CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 264 din 27 aprilie 2017, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 468 din 22 iunie 2017, s-a admis excepția de neconstituționalitate, constatându-se că sintagma „în cazul în care conviețuiesc" din cuprinsul art. 5 lit. c) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie este neconstituțională.

Conform art. 147 alin. (1) din CONSTITUȚIA ROMÂNIEI republicată în MONITORUL OFICIAL nr. 767 din 31 octombrie 2003 dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.

În concluzie, în intervalul 22 iunie 2017 - 5 august 2017, sintagma „în cazul în care conviețuiesc" din cuprinsul art. 5 lit. c) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie a fost suspendată de drept, încetându-și efectele juridice în data de 6 august 2017, întrucât legiuitorul nu a intervenit pentru modificarea prevederilor atacate.

d) tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului;

e) reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

Articolul 6

Victima violenței în familie are dreptul:

a) la respectarea personalității, demnității și a vieții sale private;

b) la informarea cu privire la exercitarea drepturilor sale;

c) la protecție specială, adecvată situației și nevoilor sale;

d) la servicii de consiliere, reabilitare, reintegrare socială, precum și la asistență medicală gratuită, în condițiile prezentei legi;

e) la consiliere și asistență juridică gratuită, în condițiile legii.

Articolul 7

(1) Autoritățile administrației publice centrale și locale au obligația să ia măsurile necesare pentru prevenirea violenței în familie și pentru preîntâmpinarea unor situații de încălcare repetată a drepturilor fundamentale ale victimelor violenței în familie.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale au obligația să asigure exercitarea dreptului la informare al victimelor violenței în familie, potrivit competențelor ce le revin, după caz, cu privire la:

a) instituțiile și organizațiile neguvernamentale care asigură consiliere psihologică sau orice alte forme de asistență și protecție a victimei, în funcție de necesitățile acesteia;

b) organul de urmărire penală la care pot face plângere;

c) dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept;

d) condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite;

e) drepturile procesuale ale persoanei vătămate, ale părții vătămate și ale părții civile;

f) condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat, potrivit legii.

Capitolul II – Instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței în familie

Articolul 8

(1) Ministerele şi celelalte organe centrale de specialitate ale administraţiei publice, prin structurile lor teritoriale, desemnează personalul cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie.

(2) Ministerele şi celelalte organe centrale de specialitate ale administraţiei publice, autorităţile administraţiei publice locale, organizaţiile neguvernamentale şi alţi reprezentanţi ai societăţii civile vor desfăşura, separat sau, după caz, în cooperare, activităţi de prevenire şi combatere a violenţei în familie.

(3) Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice este autoritatea publică centrală care elaborează politica de asistenţă socială şi promovează drepturile victimelor violenţei în familie.

(3^1) Departamentul pentru Egalitate de Şanse între Femei şi Bărbaţi, organ de specialitate al administraţiei publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, exercită funcţiile de strategie, reglementare, reprezentare şi autoritate de stat în domeniul violenţei în familie, cu atribuţii în elaborarea, coordonarea şi aplicarea strategiilor şi politicilor Guvernului în domeniul violenţei în familie.

-- Alin. (3^1) al art. 8 a fost introdus de pct. 1 al art. I din ORDONANŢA nr. 6 din 28 ianuarie 2015, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 78 din 29 ianuarie 2015.

(4) Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, prin structurile sale specializate de la nivel central şi teritorial, elaborează şi aplică măsuri speciale de integrare pe piaţa muncii a victimelor violenţei în familie.

(5) Ministerele şi celelalte organe centrale de specialitate ale administraţiei publice au responsabilitatea elaborării unei strategii la nivel naţional pentru prevenirea şi combaterea fenomenului violenţei în familie, inclusiv a unui mecanism intern de coordonare şi monitorizare a activităţilor întreprinse, care se aprobă prin hotărâre a Guvernului*), la propunerea Ministerului Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice, a Ministerului Afacerilor Interne şi a Ministerului Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice.

Notă

*) A se vedea Hotărârea Guvernului nr. 1.156/2012 privind aprobarea Strategiei naţionale pentru prevenirea şi combaterea fenomenului violenţei în familie pentru perioada 2013-2017 şi a Planului operaţional pentru implementarea Strategiei naţionale pentru prevenirea şi combaterea fenomenului violenţei în familie pentru perioada 2013-2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 819 din 6 decembrie 2012.

Articolul 9

Ministerul Sănătăţii, împreună cu Ministerul Afacerilor Interne şi cu Ministerul Dezvoltării Regionale şi Administraţiei Publice, elaborează şi difuzează materiale documentare privind cauzele şi consecinţele violenţei în familie.

Articolul 10

Ministerul Educaţiei Naţionale realizează, cu sprijinul celorlalte ministere implicate şi în colaborare cu organizaţiile neguvernamentale cu activitate în domeniu, programe educative pentru părinţi şi copii, în vederea prevenirii violenţei în familie.

Articolul 11

Serviciul de probaţiune din cadrul tribunalului, în colaborare cu organizaţiile neguvernamentale care desfăşoară activităţi specifice în domeniu sau cu specialiştii, va desfăşura activităţi de reinserţie socială a infractorilor condamnaţi pentru infracţiuni de violenţă în familie.

Articolul 12

Autorităţile prevăzute la art. 8 asigură pregătirea şi perfecţionarea continuă a persoanelor desemnate cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie.

Articolul 13

(1) Autorităţile administraţiei publice locale au obligaţia să ia următoarele măsuri specifice:

a) să includă problematica prevenirii şi combaterii violenţei în familie în strategiile şi programele de dezvoltare regională, judeţeană şi locală;

b) să acorde sprijinul logistic, informaţional şi material compartimentelor cu atribuţii în prevenirea şi combaterea violenţei în familie;

c) să înfiinţeze, direct sau în parteneriat, unităţi de prevenire şi combatere a violenţei în familie şi să susţină funcţionarea acestora;

d) să dezvolte programe de prevenire şi combatere a violenţei în familie;

e) să sprijine accesul agresorilor familiali la consiliere psihologică, psihoterapie, tratamente psihiatrice, de dezintoxicare şi dezalcoolizare;

f) să elaboreze şi să implementeze proiecte în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie;

g) să îşi prevadă în bugetul anual sume pentru susţinerea serviciilor sociale şi a altor măsuri de asistenţă socială pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie;

h) să suporte, din bugetul local, în cazurile sociale grave, cheltuielile cu întocmirea actelor juridice, precum şi pentru obţinerea certificatelor medico-legale pentru victimele violenţei în familie;

i) să colaboreze la implementarea unui sistem de înregistrare, raportare şi management al cazurilor de violenţă în familie.

(2) Autorităţile administraţiei publice locale desemnează personalul specializat să implementeze sistemul de înregistrare, raportare şi management al cazurilor de violenţă în familie.

(3) Primarii şi consiliile locale vor conlucra cu organizaţiile de cult, organizaţiile neguvernamentale, precum şi cu oricare alte persoane juridice şi fizice implicate în acţiuni caritabile, acordându-le sprijinul necesar în vederea îndeplinirii obligaţiilor prevăzute la alin. (1) şi (2).

(4) La nivelul judeţelor şi sectoarelor municipiului Bucureşti se înfiinţează, pe lângă direcţiile generale de asistenţă socială şi protecţia copilului judeţene/ale sectoarelor

municipiului Bucureşti, echipa intersectorială în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie, cu rol consultativ.

(5) Echipa intersectorială are în componenţa sa câte un reprezentant al poliţiei, jandarmeriei, direcţiei de sănătate publică, al compartimentului violenţei în familie din cadrul direcţiei generale de asistenţă socială şi protecţia copilului, al unităţilor pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, precum şi al organizaţiilor neguvernamentale active în domeniu.

(6) Din echipa intersectorială pot face parte, dar fără a se limita, şi reprezentanţii serviciilor de probaţiune, ai unităţilor de medicină legală, precum şi ai altor instituţii cu atribuţii în domeniu.

(7) Echipa intersectorială propune măsuri de îmbunătăţire a activităţii în domeniu, asigură cooperarea dintre instituţiile prevăzute la alin. (5) şi (6) şi evaluează anual activitatea în domeniu.

(8) Înfiinţarea şi modul de organizare şi funcţionare a acestora se aprobă prin hotărâre a consiliului judeţean, respectiv a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului Bucureşti.

Articolul 14

Persoanele desemnate de autorităţile publice pentru instrumentarea cazurilor de violenţă în familie vor avea următoarele atribuţii principale:

a) monitorizarea cazurilor de violenţă în familie din sectorul sau unitatea teritorială deservită; culegerea informaţiilor asupra acestora; întocmirea unei evidenţe separate; asigurarea accesului la informaţii la cererea organelor judiciare şi a părţilor sau reprezentanţilor acestora;

b) informarea şi sprijinirea lucrătorilor poliţiei care în cadrul activităţii lor specifice întâlnesc situaţii de violenţă în familie;

c) identificarea situaţiilor de risc pentru părţile implicate în conflict şi îndrumarea acestora spre servicii de specialitate;

d) colaborarea cu instituţii locale de protecţie a copilului şi raportarea cazurilor, în conformitate cu legislaţia în vigoare;

e) îndrumarea părţilor aflate în conflict în vederea medierii;

f) solicitarea de informaţii cu privire la rezultatul medierii;

g) instrumentarea cazului împreună cu asistentul social.

Capitolul III – Unităţi pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie

Articolul 15

(1) Unităţile pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie sunt:

a) centre de primire în regim de urgenţă;

b) centre de recuperare pentru victimele violenţei în familie;

c) centre de asistenţă destinate agresorilor;

d) centre pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie;

e) centre pentru servicii de informare şi sensibilizare a populaţiei.

(2) Unităţile pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie oferă gratuit servicii sociale destinate victimelor violenţei în familie.

Articolul 16

(1) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie pot fi publice, private sau în parteneriat public-privat.

(2) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie pot fi înființate numai de către furnizorii de servicii sociale, acreditați în condițiile legii.

(3) Înființarea, organizarea și funcționarea unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie se aprobă prin hotărâri ale consiliilor județene sau, după caz, ale consiliilor locale, respectiv ale sectoarelor municipiului București și al Consiliului General al Municipiului București.

(4) Finanțarea unităților publice pentru prevenirea și combaterea violenței în familie se asigură din bugetele locale.

(5) În cazul unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, utilizarea sumelor alocate de la bugetul de stat sau, după caz, de la bugetele locale se supune controlului organelor abilitate de lege.

(6) Instituția care a acordat finanțarea sau subvenția unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publice, private și în parteneriat public-privat, monitorizează folosirea fondurilor alocate.

(7) Asistarea sau, după caz, găzduirea victimelor, respectiv asistarea agresorilor în unitățile prevăzute la art. 15 alin. (1) lit. a)-c) se face în baza încheierii unui contract de acordare a serviciilor sociale. Pentru minori contractul de acordare a serviciilor sociale este semnat de părintele însoțitor sau, după caz, de reprezentantul legal.

Articolul 17

(1) Centrele de primire în regim de urgență, denumite în continuare adăposturi, sunt unități de asistență socială, cu sau fără personalitate juridică, de tip rezidențial, care asigură protecție, găzduire, îngrijire și consiliere victimelor violenței în familie.

(2) Adăposturile asigură gratuit, pe o perioadă determinată, asistență familială atât victimei, cât și minorilor aflați în îngrijirea acesteia, protecție împotriva agresorului, asistență medicală și îngrijire, hrană, cazare, consiliere psihologică și consiliere juridică, potrivit instrucțiunilor de organizare și funcționare elaborate de autoritate.

(3) Primirea victimelor în adăpost se face numai în caz de urgență sau cu aprobarea scrisă a directorului direcției generale de asistență socială și protecția copilului, atunci când izolarea victimei de agresor se impune ca măsură de protecție. Persoanelor care au comis actul de agresiune le este interzis accesul în incinta adăpostului unde se găsesc victimele.

(4) Locația adăposturilor este secretă publicului larg.

(5) Izolarea de agresori a victimelor se face cu consimțământul acestora sau, după caz, al reprezentantului legal.

(6) Toate adăposturile trebuie să încheie o convenție de colaborare cu un spital sau cu altă unitate sanitară, care să asigure îngrijirea medicală și psihiatrică. Convenția se încheie de către consiliile locale, respectiv de către consiliile sectoarelor municipiului București sau, după caz, de către consiliile județene, precum și de organele de conducere ale furnizorilor de servicii sociale privați acreditați.

Articolul 18

(1) Centrele de recuperare pentru victimele violenței în familie sunt unități de asistență socială de tip rezidențial, cu sau fără personalitate juridică, care asigură

găzduirea, îngrijirea, consilierea juridică şi psihologică, sprijin în vederea adaptării la o viaţă activă, inserţia profesională a victimelor violenţei în familie, precum şi reabilitarea şi reinserţia socială a acestora.

(2) Centrele de recuperare pentru victimele violenţei în familie vor încheia convenţii cu autorităţile pentru ocuparea forţei de muncă judeţene şi ale sectoarelor municipiului Bucureşti în vederea acordării suportului pentru integrarea în muncă, readaptarea şi recalificarea profesională a persoanelor asistate.

(3) Prevederile art. 17 alin. (5) şi (6) se aplică în mod corespunzător.

Articolul 19

(1) Centrele de asistenţă destinate agresorilor sunt unităţi de asistenţă socială care funcţionează ca centre de zi, cu sau fără personalitate juridică, care asigură reabilitarea şi reinserţia socială a acestora, măsuri educative, precum şi servicii de consiliere şi mediere familială.

(2) Tratamentele psihiatrice, de dezalcoolizare şi dezintoxicare acordate prin centrele de asistenţă destinate agresorilor se asigură în spitalele sau unităţile sanitare cu care s-au încheiat convenţii, în condiţiile prevăzute la art. 17 alin. (6).

Articolul 20

Centrele pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie sunt unităţi de asistenţă socială în regim de zi, cu sau fără personalitate juridică, care asigură asistenţă socială, consiliere psihologică, juridică, precum şi informarea şi orientarea victimelor violenţei în familie.

Articolul 21

Centrele pentru servicii de informare şi sensibilizare a populaţiei sunt unităţi de asistenţă socială, cu sau fără personalitate juridică, care oferă servicii de informare şi educare, asistenţă socială şi un serviciu telefonic de urgenţă pentru informare şi consiliere.

Articolul 22

(1) Persoanele condamnate pentru infracţiuni de violenţă în familie sunt obligate să participe la programe speciale de consiliere şi reinserţie socială organizate de către instituţiile însărcinate cu executarea pedepsei în evidenţa cărora se află.

(2) Cazurile de violenţă în familie pot fi supuse medierii la cererea părţilor, conform legii.

Capitolul IV – Ordinul de protecţie

Articolul 23

(1) Persoana a cărei viaţă, integritate fizică sau psihică ori libertate este pusă în pericol printr-un act de violenţă din partea unui membru al familiei poate solicita instanţei ca, în scopul înlăturării stării de pericol, să emită un ordin de protecţie, prin care să se dispună, cu caracter provizoriu, una ori mai multe dintre următoarele măsuri – obligaţii sau interdicţii:

a) evacuarea temporară a agresorului din locuinţa familiei, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate;

b) reintegrarea victimei şi, după caz, a copiilor, în locuinţa familiei;

c) limitarea dreptului de folosinţă al agresorului numai asupra unei părţi a locuinţei comune atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima;

d) obligarea agresorului la păstrarea unei distanţe minime determinate faţă de victimă, faţă de copiii acesteia sau faţă de alte rude ale acesteia ori faţă de reşedinţa, locul de muncă sau unitatea de învăţământ a persoanei protejate;

e) interdicţia pentru agresor de a se deplasa în anumite localităţi sau zone determinate pe care persoana protejată le frecventează ori le vizitează periodic;

f) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondenţă sau în orice alt mod, cu victima;

g) obligarea agresorului de a preda poliţiei armele deţinute;

h) încredinţarea copiilor minori sau stabilirea reşedinţei acestora.

(2) Prin aceeaşi hotărâre, instanţa poate dispune şi suportarea de către agresor a chiriei şi/sau a întreţinerii pentru locuinţa temporară unde victima, copiii minori sau alţi membri de familie locuiesc ori urmează să locuiască din cauza imposibilităţii de a rămâne în locuinţa familială.

(3) Pe lângă oricare dintre măsurile dispuse potrivit alin. (1), instanţa poate dispune şi obligarea agresorului de a urma consiliere psihologică, psihoterapie sau poate recomanda luarea unor măsuri de control, efectuarea unui tratament ori a unor forme de îngrijire, în special în scopul dezintoxicării.

(4) Prin aceeaşi hotărâre, instanţa poate dispune luarea unei măsuri de control al respectării ordinului de protecţie şi pentru prevenirea încălcării acestuia, precum:

a) obligarea agresorului de a se prezenta periodic, la un interval de timp stabilit de instanţă potrivit împrejurărilor, la secţia de poliţie competentă cu supravegherea respectării ordinului de protecţie;

b) obligarea agresorului de a da informaţii organului de poliţie cu privire la noua locuinţă, în cazul în care prin ordin s-a dispus evacuarea lui din locuinţa familiei.

Notă

(la 01-04-2017, Articolul 23 din Capitolul IV a fost completat de ARTICOL UNIC din LEGEA nr. 35 din 27 martie 2017, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 214 din 29 martie 2017)

Articolul 24

(1) Durata măsurilor dispuse prin ordinul de protecţie se stabileşte de judecător, fără a putea depăşi 6 luni de la data emiterii ordinului.

(2) Dacă hotărârea nu cuprinde nicio menţiune privind durata măsurilor dispuse, acestea vor produce efecte pentru o perioadă de 6 luni de la data emiterii ordinului.

Articolul 25

(1) Cererea pentru emiterea ordinului de protecţie este de competenţa judecătoriei de pe raza teritorială în care îşi are domiciliul sau reşedinţa victima.

(2) Cererea pentru emiterea ordinului poate fi introdusă de victimă personal sau prin reprezentant legal.

(3) Cererea poate fi introdusă în numele victimei şi de:

a) procuror;

b) reprezentantul autorităţii sau structurii competente, la nivelul unităţii administrativ-teritoriale, cu atribuţii în materia protecţiei victimelor violenţei în familie;

c) reprezentantul oricăruia dintre furnizorii de servicii sociale în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie, acreditaţi conform legii, cu acordul victimei.

Articolul 26

(1) Cererea privind emiterea ordinului de protecţie se întocmeşte potrivit formularului de cerere prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezenta lege.

(2) Cererea este scutită de taxa judiciară de timbru.

Articolul 27

(1) Cererile pentru emiterea ordinului de protecţie se judecă de urgenţă şi, în orice situaţie, soluţionarea acestora nu poate depăşi un termen de 72 de ore de la depunerea cererii. Cererile se judecă în camera de consiliu, participarea procurorului fiind obligatorie

--Alin. (1) al art. 27 a fost modificat de art. unic din LEGEA nr. 351 din 23 decembrie 2015 publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 979 din 30 decembrie 2015.

(2) Citarea părţilor se face potrivit regulilor privind citarea în cauze urgente.

(3) La cerere, persoanei care solicită ordinul de protecţie i se poate acorda asistenţă sau reprezentare prin avocat.

(4) Asistenţa juridică a persoanei împotriva căreia se solicită ordinul de protecţie este obligatorie.

(5) În caz de urgenţă deosebită, instanţa poate emite ordinul de protecţie chiar în aceeaşi zi, pronunţându-se pe baza cererii şi a actelor depuse, fără concluziile părţilor.

(6) Procurorul are obligaţia de a informa persoana care solicită ordinul de protecţie asupra prevederilor legale privind protecţia victimelor infracţiunii.

(7) Judecata se face de urgenţă şi cu precădere, nefiind admisibile probe a căror administrare necesită timp îndelungat.

(8) Pronunţarea se poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea ordinului se face în cel mult 48 de ore de la pronunţare.

Articolul 28

În cazurile prevăzute la art. 25 alin. (3), victima poate renunţa, potrivit art. 406 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, la judecarea cererii privind ordinul de protecţie

Articolul 29

(1) Ordinul de protecţie este executoriu.

(2) La cererea victimei sau din oficiu atunci când împrejurările cauzei impun astfel, instanţa va putea hotărî ca executarea să se facă fără somaţie sau fără trecerea vreunui termen.

Articolul 30

(1) Hotărârea prin care se dispune ordinul de protecţie este supusă numai recursului, în termen de 3 zile de la pronunţare, dacă s-a dat cu citarea părţilor, şi de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor.

(2) Instanţa de recurs poate suspenda executarea până la judecarea recursului, dar numai cu plata unei cauţiuni al cărei cuantum se va stabili de către aceasta.

(3) Recursul se judecă cu citarea părţilor.
(4) Participarea procurorului este obligatorie.

Articolul 31

(1) O copie după dispozitivul hotărârii prin care s-a dispus cererea de emitere a ordinului de protecţie se comunică, în maximum 5 ore de la momentul pronunţării hotărârii, structurilor Poliţiei Române în a căror rază teritorială se află locuinţa victimei şi/sau a agresorului.

-- Alin. (1) al art. 31 a fost modificat de art. unic din LEGEA nr. 272 din 10 noiembrie 2015, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 842 din 12 noiembrie 2015.

(2) Ordinul de protecţie prin care se dispune oricare dintre măsurile prevăzute la art. 23 alin. (1) se pune în executare de îndată, de către sau, după caz, sub supravegherea poliţiei.

(3) Pentru punerea în executare a ordinului de protecţie, poliţistul poate intra în locuinţa familiei şi în orice anexă a acesteia, cu consimţământul persoanei protejate sau, în lipsă, al altui membru al familiei.

(4) Organele de poliţie au îndatorirea să supravegheze modul în care se respectă hotărârea şi să sesizeze organul de urmărire penală în caz de sustragere de la executare.

Articolul 32

Încălcarea oricăreia dintre măsurile prevăzute la art. 23 alin. (1) şi dispuse prin ordinul de protecţie constituie infracţiunea de nerespectare a hotărârii judecătoreşti şi se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an. Împăcarea înlătură răspunderea penală.

Articolul 33

La expirarea duratei măsurilor de protecţie, persoana protejată poate solicita un nou ordin de protecţie, dacă există indicii că, în lipsa măsurilor de protecţie, viaţa, integritatea fizică sau psihică ori libertatea i-ar fi puse în pericol.

Articolul 34

(1) Persoana împotriva căreia s-a dispus o măsură prin ordinul de protecţie pe durata maximă poate solicita revocarea ordinului sau înlocuirea măsurii dispuse.

(2) Revocarea se poate dispune dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele condiţii:

a) agresorul a respectat interdicţiile sau obligaţiile impuse;

b) agresorul a urmat consiliere psihologică, psihoterapie, tratament de dezintoxicare ori orice altă formă de consiliere sau terapie care a fost stabilită în sarcina sa ori care i-a fost recomandată sau a respectat măsurile de siguranţă, dacă asemenea măsuri s-au luat, potrivit legii;

c) dacă există indicii temeinice că agresorul nu mai prezintă un real pericol pentru victima violenţei sau pentru familia acesteia.

(3) Cererea de revocare se soluţionează cu citarea părţilor şi a unităţii de poliţie care a pus în executare ordinul de protecţie a cărui revocare se solicită. Participarea procurorului este obligatorie.

Articolul 35

Dacă, odată cu soluţionarea cererii, instanţa constată existenţa uneia dintre situaţiile care necesită instituirea unei măsuri de protecţie specială a copilului, va sesiza de îndată autoritatea publică locală cu atribuţii privind protecţia copilului.

Capitolul V – Finanţarea în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie

Articolul 36

Activităţile în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie se finanţează din următoarele surse:

a) bugetul de stat;

b) bugetele fondurilor provenite din credite externe contractate sau garantate de stat şi ale căror rambursare, dobânzi şi alte costuri se asigură din fonduri publice;

c) bugetele fondurilor externe nerambursabile;

d) bugetele locale ale judeţelor, respectiv ale sectoarelor municipiului Bucureşti, precum şi ale municipiilor, oraşelor şi comunelor;

e) donaţii, sponsorizări şi alte surse, în condiţiile legii.

Articolul 37

(1) Ministerul Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice prin Departamentul pentru Egalitate de Şanse între Femei şi Bărbaţi poate finanţa sau, după caz, cofinanţa programe de interes naţional care au ca scop prevenirea şi combaterea violenţei în familie, precum şi ocrotirea şi sprijinirea familiei în vederea creşterii calităţii vieţii acesteia, din fonduri alocate de la bugetul de stat cu această destinaţie, din fonduri externe rambursabile şi nerambursabile, precum şi din alte resurse, în condiţiile legii.

--Alin. (1) al art. 37 a fost modificat de pct. 2 al art. I din ORDONANŢA nr. 6 din 28 ianuarie 2015, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 78 din 29 ianuarie 2015.

(2) Serviciile sociale în domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie pot fi dezvoltate şi prin:

a) finanţarea în parteneriat a serviciilor sociale pentru asigurarea continuităţii serviciului, în conformitate cu nevoia socială şi cu principiul subsidiarităţii;

b) finanţarea proiectelor-pilot pentru implementarea programelor din domeniul asistenţei sociale.

Articolul 38

Programele de interes naţional prevăzute la art. 37 alin. (1), complementare acţiunilor finanţate la nivel local, au următoarele obiective:

a) realizarea investiţiilor necesare pentru dezvoltarea, diversificarea, restructurarea şi buna funcţionare a unităţilor de prevenire şi combatere a violenţei în familie;

b) susţinerea funcţionării unităţilor pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie;

c) realizarea de studii, cercetări şi publicaţii în domeniu;

d) instruirea personalului de specialitate din domeniul prevenirii şi combaterii violenţei în familie, în special instruirea personalului care îşi desfăşoară activitatea în cadrul serviciilor sociale şi unităţilor pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie,

precum şi instruirea personalului din cadrul instituţiilor cu competenţe în domeniu desemnat să instrumenteze cazurile de violenţă în familie;

e) informarea, conştientizarea şi sensibilizarea opiniei publice privind drepturile victimelor violenţei în familie, precum şi fenomenul violenţei în familie;

f) menţinerea şi dezvoltarea sistemului de înregistrare, raportare şi management al cazurilor de violenţă în familie;

g) sprijinirea victimelor prin programe de recuperare a sănătăţii şi de reinserţie socială;

h) asistarea agresorilor prin tratamente de dezalcoolizare, dezintoxicare, psihologice şi psihiatrice;

i) iniţierea şi coordonarea parteneriatelor sociale în scopul prevenirii şi combaterii violenţei în familie;

j) orice alte obiective corespunzătoare domeniului de activitate al Ministerului Muncii, Familiei, Protecţiei Sociale şi Persoanelor Vârstnice.

Articolul 39

Finanţarea unităţilor pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie se asigură din:

a) bugetele locale ale autorităţilor administraţiei publice locale care au aprobat înfiinţarea acestora, precum şi din subvenţii acordate în condiţiile legii;

b) sume din donaţii şi sponsorizări;

c) fonduri externe, rambursabile şi nerambursabile;

d) din alte surse, cu respectarea legislaţiei în domeniu.

Capitolul VI – Sancţiuni

Articolul 40

(1) Constituie contravenţii, dacă potrivit legii penale nu constituie infracţiuni, şi se sancţionează cu amendă între 1.000 lei şi 5.000 lei următoarele fapte:

a) refuzul primirii în adăpost ori refuzul de a acorda, la solicitarea motivată a asistentului social, îngrijire medicală gratuită celui aflat în suferinţă vizibilă, pentru înlăturarea consecinţelor violenţelor;

b) schimbarea destinaţiei adăpostului.

(2) Constituie contravenţie şi se sancţionează cu amendă între 500 lei şi 1.000 lei refuzul părăsirii adăpostului, indiferent de motiv, în momentul în care condiţiile care au determinat internarea au dispărut.

(3) Constituie contravenţie şi se sancţionează cu amendă între 500 lei şi 1.000 lei încercarea persoanei care a comis acte de agresiune de a pătrunde în incinta adăpostului în care se află sau crede că se află victima.

(4) Contravenţiile se constată şi sancţiunile se aplică, conform legii, de către asistenţii sociali, primar sau împuterniciţii acestuia.

(5) Contravenţiilor le sunt aplicabile dispoziţiile Ordonanţei Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravenţiilor, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările şi completările ulterioare.

Capitolul VII – Dispoziţii finale

Articolul 41

Prezenta lege*) intră în vigoare la 90 de zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Notă

*) Legea nr. 217/2003 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003.

Anexă

CERERE PRIVIND EMITEREA ORDINULUI DE PROTECŢIE

I. Date privind autoritatea sau organismul care formulează cererea (dacă este cazul)
Denumirea:
Adresa:
Telefon:
Fax:
E-mail:
Persoana desemnată cu formularea cererii:

II. Asistenţa juridică
Victima are un avocat? DA/NU
În caz negativ, doreşte să i se acorde asistenţă juridică prin avocat? DA/NU

III. Date privind victima violenţei în familie
Numele Prenumele:
Locul şi data naşterii Cetăţenia
Sexul: F/M
Prenumele tatălui Prenumele mamei
Act de identitate: CI/BI/Paşaport: Serie nr.
CNP
Adresa*1): Doreşte să rămână secretă? DA/NU
Telefon*2): Doreşte ca numărul să rămână secret? DA/NU

*1) Dacă victima declară că doreşte să abandoneze domiciliul familial, nu este necesar să se indice noua adresă la care se mută, ci doar adresa unde locuieşte în prezent. Adresa indicată trebuie să fie una la care partea poate primi citaţiile şi celelalte acte de procedură.

*2) Poate fi indicat orice număr la care reclamantul are garanţia că va putea primi citaţiile şi celelalte acte de procedură.

IV. Reprezentantul legal al victimei (dacă este cazul)

Numele: Prenumele:
Locul şi data naşterii Cetăţenia
Sexul F/M
Prenumele tatălui Prenumele mamei
Adresa
Telefon

V. Relația dintre victima violenței în familie și persoana împotriva căreia se solicită emiterea ordinului de protecție (pârât)

1. Victima a mai formulat anterior vreo cerere, plângere, reclamație etc. împotriva aceleiași persoane? DA/NU

În caz afirmativ, se va indica numărul acestora.

2. Știți dacă pârâtul este parte în vreun proces cu privire la vreo infracțiune sau contravenție? DA/NU

În caz afirmativ, indicați, dacă știți, instanța la care se află dosarul și numărul acestuia.

3. Există o legătură de rudenie sau de altă natură cu pârâtul?

4. Situația familială – persoane care conviețuiesc în locuință

Numele și prenumele   Data nașterii   Gradul de rudenie

VI. Descrierea faptelor pentru care se solicită emiterea ordinului de protecție

1. Relatarea faptelor și locul desfășurării lor

____

____

2. Ce alte acte de violență s-au produs anterior împotriva persoanelor (victimă, membri ai familiei, minori sau alte persoane) sau asupra bunurilor?

____

____

3. A avut loc vreun act de violență în prezența minorilor?

4. Există vreo situație de risc pentru minori, inclusiv posibilitate de a fi luați fără drept de pârât?

5. Pârâtul deține arme sau are acces la arme prin natura muncii sale ori din alte motive?

6. Există martori la faptele descrise?

7. Ce alte probe pot susține declarațiile? (de exemplu, linii telefonice tăiate/rupte, telefoane mobile sparte, alte obiecte distruse, mesaje telefonice înregistrate, inclusiv sms, scrisori, fotografii, documente etc.)

VII. Asistența medicală a victimei

1. Victima a suferit leziuni fizice sau a fost maltratată psihologic? DA/NU

2. A primit îngrijiri în vreun centru medical? DA/NU

3. Deține certificat medico-legal, medical sau alte documente medicale? DA/NU

În caz afirmativ, acestea se vor anexa în copie.În caz negativ, se vor indica centrul medical și data consultului medical.

VIII. Măsurile care se solicită a fi dispuse prin ordinul de protecție

a) evacuarea temporară a pârâtului din locuință, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate; DA/NU

b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor în locuința familiei; DA/NU

c) limitarea dreptului de folosință al pârâtului, dacă este posibil, doar asupra unei părți a locuinței comune, astfel încât pârâtul să nu vină în contact cu victima; DA/NU

d.1) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă; DA/NU

d.2) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanţe minime determinate faţă de copiii victimei sau faţă de alte rude ale acesteia; DA/NU

d.3) obligarea pârâtului la păstrarea unei distanţe minime determinate faţă de reşedinţa, locul de muncă sau unitatea de învăţământ a persoanei protejate; DA/NU

În caz afirmativ, se vor menţiona datele de identificare a acestor locuri.

e) interdicţia pentru pârât de a se deplasa în anumite localităţi sau zone determinate pe care victima le frecventează ori le vizitează periodic; DA/NU

În caz afirmativ, se vor identifica aceste localităţi şi zone.

f) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondenţă sau în orice alt mod, cu victima; DA/NU

g) obligarea agresorului de a preda poliţiei armele deţinute; DA/NU

h) încredinţarea copiilor minori sau stabilirea reşedinţei acestora; DA/NU

În caz afirmativ, se vor indica numele, prenumele şi data naşterii copiilor, persoana către care se propune încredinţarea.

i) suportarea de către pârât a chiriei şi/sau a întreţinerii pentru locuinţa temporară unde victima, copiii minori sau alţi membri ai familiei locuiesc ori urmează să locuiască din cauza imposibilităţii de a rămâne în locuinţa familială. DA/NU

În caz afirmativ, care este suma considerată necesară şi ce reprezintă?

IX. Alte măsuri

1. Victima are o activitate remunerată? DA/NU

În caz afirmativ, se va indica, cu aproximaţie, suma pe care o primeşte

2. Pârâtul are loc de muncă sau desfăşoară o activitate remunerată? DA/NU

În caz afirmativ, se indică suma lunară aproximativă pe care pârâtul oprimeşte, dacă se cunoaşte.

3. Există alte surse de venituri ale familiei? DA/NU

În caz afirmativ, să se indice suma aproximativă, dacă se cunoaşte.

X. Alte precizări considerate ca relevante

Data............................

Semnătura...........................

Domnului preşedinte al Judecătoriei ....

NOTĂ:

Reproducem mai jos prevederile art. II şi III din Legea nr. 25/2012 privind modificarea şi completarea Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea şi combaterea violenţei în familie, care nu sunt încorporate în forma republicată a Legii nr. 217/2003 şi care se aplică, în continuare, ca dispoziţii proprii ale acesteia:

"ART. II

Prezenta lege se completează cu prevederile corespunzătoare din Codul penal, Codul civil, Codul de procedură penală şi Codul de procedură civilă.

ART. III

Prezenta lege intră în vigoare la 60 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I*)."

----

*) Legea nr. 25/2012 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 165 din 13 martie 2012.

Anexa 2

LEGEA 30/2016
pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea si combaterea violentei împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011*

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 224 din 25 martie 2016

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articolul 1

Se ratifică Convenţia Consiliului Europei privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011.

Articolul 2

Cu ocazia depunerii instrumentului de ratificare, România formulează următoarele rezerve:

a) În conformitate cu prevederile art. 78 alin. (1) şi (2) din Convenţie,

România îşi rezervă dreptul de a nu aplica sau de a aplica doar în cazuri sau condiţii specifice dispoziţiile formulate în:

- articolul 30 alineatul (2);
- articolul 44 alineatele (1) lit. e), (3) şi (4);
- articolul 55 alineatul (1) cu privire la articolul 35 referitor la infracţiunile minore;
- articolul 59.

b) În conformitate cu prevederile art. 78 alin. (1) şi (3) din Convenţie,

„România îşi rezervă dreptul de a prevedea sancţiuni nepenale, în locul sancţiunilor penale, pentru comportamentele menţionate în articolele 33 şi 34."

Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 şi ale art. 76 alin. (2) din Constituţia României, republicată.

PREŞEDINTELE CAMEREI DEPUTAŢILOR
VALERIU-ŞTEFAN ZGONEA

PREŞEDINTELE SENATULUI,
IOAN CHELARU

* http://www.legex.ro/Legea-30-2016-145873.aspx

CONVENŢIA CONSILIULUI EUROPEI
privind prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011*)
*) Traducere.

Preambul
Statele membre ale Consiliului Europei şi ceilalţi semnatari ai prezentei, reamintind Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (STE nr. 5, 1950) şi protocoalele sale, Carta Socială Europeană (STE nr. 35, 1961, revizuită în 1996, STE nr. 163), Convenţia Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de fiinţe umane (CETS nr. 197, 2005) şi Convenţia Consiliului Europei pentru protecţia copiilor împotriva exploatării sexuale şi a abuzului sexual (CETS nr. 201, 2007), reamintind următoarele recomandări ale Comitetului de Miniştri adresate statelor membre ale Consiliului Europei: Recomandarea Rec(2002)5 privind protecţia femeilor împotriva violenţei, Recomandarea CM/Rec(2007)17 privind standardele şi mecanismele de asigurare a egalităţii de gen, Recomandarea CM/Rec(2010)10 privind rolul femeilor şi al bărbaţilor în prevenirea şi soluţionarea conflictelor şi în construirea păcii şi alte recomandări relevante, luând în considerare volumul în creştere al jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului, care stabileşte standarde importante în domeniul violenţei împotriva femeilor, având în vedere Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice (1966), Pactul internaţional cu privire la drepturile economice, sociale şi culturale (1966), Convenţia Naţiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor („CEDAW",1979) şi Protocolul său opţional (1999), precum şi Recomandarea generală nr. 19 a Comitetului CEDAW privind violenţa împotriva femeilor, Convenţia Naţiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (1989) şi protocoalele sale opţionale (2000) şi Convenţia Naţiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilităţi (2006), având în vedere Statutul de la Roma al Curţii Penale Internaţionale (2002), reamintind principiile de bază ale legislaţiei umanitare internaţionale şi, în special, Convenţia de la Geneva (IV) referitoare la protecţia persoanelor civile în timp de război (1949) şi protocoalele adiţionale I şi II (1977) la aceasta, condamnând toate formele de violenţă împotriva femeilor şi violenţa domestică, recunoscând faptul că realizarea egalităţii de drept şi de fapt între femei şi bărbaţi este un element-cheie în prevenirea violenţei împotriva femeilor, recunoscând faptul că violenţa împotriva femeilor este o manifestare a relaţiilor istoric inegale de putere dintre femei şi bărbaţi, care au condus la dominarea asupra şi la discriminarea împotriva femeilor de către bărbaţi şi la împiedicarea avansării depline a femeilor, recunoscând natura structurală a violenţei împotriva femeilor drept violenţă de gen şi faptul că violenţa împotriva femeilor este unul dintre mecanismele sociale cruciale, prin care femeile sunt forţate într-o poziţie subordonată comparativ cu bărbaţii, recunoscând, cu gravă îngrijorare, faptul că femeile şi fetele sunt deseori expuse unor forme grave de violenţă, cum ar fi violenţa domestică, hărţuirea sexuală, violul, căsătoria forţată, crimele comise în numele aşa-numitei „onoare" şi mutilarea genitală, care constituie o încălcare gravă a drepturilor omului, ale femeilor şi ale fetelor şi un obstacol major în realizarea egalităţii dintre femei şi bărbaţi, recunoscând încălcarea curentă a drepturilor omului în timpul conflictelor armate, care afectează populaţia civilă, în special femeile, în forma violului şi a violenţei sexuale pe scară largă sau sistematică, şi potenţialul unei violenţe de gen crescute atât în timpul, cât şi după conflicte, recunoscând faptul că femeile şi fetele sunt expuse unui risc mai mare de violenţă de gen decât

bărbații, recunoscând faptul că violența domestică afectează femeile în mod disproporționat și faptul că și bărbații pot fi victime ale violenței domestice, recunoscând faptul că copiii sunt victime ale violenței domestice, inclusiv în calitate de martori ai violenței în familie, aspirând la crearea unei Europe fără violență împotriva femeilor și fără violență domestică, au convenit după cum urmează:

Capitolul I – Scopuri, definiții, egalitate și nediscriminare, obligații generale

Articolul 1 – Scopurile Convenției

1. Scopurile prezentei convenții sunt acelea:

a) de a proteja femeile împotriva tuturor formelor de violență și de a preveni, de a urmări în justiție și de a elimina violența împotriva femeilor și violența domestică;

b) de contribui la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și de a promova egalitatea substanțială între femei și bărbați, inclusiv prin împuternicirea femeilor;

c) de a proiecta un cadru cuprinzător, politici și măsuri pentru protecția și asistența tuturor victimelor violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;

d) de a promova cooperarea internațională în vederea eliminării violenței împotriva femeilor și violenței domestice;

e) de furniza sprijin și asistență organizațiilor și agențiilor guvernamentale de aplicare a legii pentru a coopera în mod eficient în vederea adoptării unei abordări integrate pentru eliminarea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

2. În vederea asigurării implementării efective a dispozițiilor sale de către părți, prezenta convenție stabilește un mecanism de monitorizare specific.

Articolul 2 – Domeniul de aplicare a Convenției

1. Prezenta convenție se va aplica tuturor formelor de violență împotriva femeilor, inclusiv violenței domestice, care afectează femeile în mod disproporționat.

2. Părțile sunt încurajate să aplice prezenta convenție tuturor victimelor violenței domestice. Părțile vor acorda o atenție specială femeilor victime ale violenței de gen în implementarea dispozițiilor prezentei convenții.

3. Prezenta convenție se va aplica pe timp de pace și în situații de conflict armat.

Articolul 3 – Definiții

În scopul prezentei convenții:

a) „violența împotriva femeilor" este înțeleasă drept o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și va însemna toate acțiunile de violență de gen care rezultă în sau care sunt probabile a rezulta în vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, constrângerea sau deprivarea arbitrară de libertate, indiferent dacă se produce în public sau în viața privată;

b) „violența domestică" va însemna toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care se produc în mediul familial sau domestic ori între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima;

c) „gen" va însemna rolurile construite social, comportamentele, activitățile și însușirile pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați;

d) „violența de gen împotriva femeilor” va însemna violența care este direcționată împotriva unei femei pentru că ea este o femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat;

e) „victimă” va însemna orice persoană fizică care este supusă comportamentului specificat la punctele a) și b);

f) „femeile” includ fetele cu vârsta de până la 18 ani.

Articolul 4 – Drepturi fundamentale, egalitate și nediscriminare

1. Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a promova și proteja dreptul tuturor, în special al femeilor, de a trăi fără violență atât în sfera publică, cât și în cea privată.

2. Părțile condamnă toate formele de discriminare împotriva femeilor și iau, fără întârziere, măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a o preveni, în special, prin:

– încorporarea în constituțiile lor naționale sau în altă legislație corespunzătoare a principiului egalității între femei și bărbați și asigurarea realizării practice a acestui principiu;

– interzicerea discriminării împotriva femeilor, inclusiv prin utilizarea sancțiunilor, acolo unde este cazul;

– abrogarea legilor și a practicilor care discriminează femeile.

3. Implementarea dispozițiilor prezentei convenții de către părți, în special măsurile de protecție a drepturilor victimelor, va fi asigurată fără discriminare din orice motiv, cum ar fi sexul, genul, rasa, culoarea, limba, religia, politica sau altă opinie, origine națională sau socială, asocierea cu o minoritate națională, proprietatea, nașterea, orientarea sexuală, identitatea de gen, vârsta, starea sănătății, dizabilitatea, starea civilă, statutul de emigrant sau de refugiat ori alt statut.

4. Măsuri speciale, care sunt necesare pentru a preveni sau proteja femeile de violența de gen, nu vor fi considerate discriminare în termenii prezentei convenții.

Articolul 5 – Obligațiile statului și depunerea tuturor eforturilor necesare

1. Părțile se vor abține de la a se angaja în orice act de violență împotriva femeilor și se vor asigura că autoritățile, funcționarii, reprezentanții, instituțiile statului și alți actori care acționează în numele statului acționează în conformitate cu această obligație.

2. Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare de a exercita toate eforturile pentru a preveni, cerceta, sancționa și a acorda despăgubiri pentru actele de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenții, care sunt săvârșite de actori nonstatali.

Articolul 6 – Politici sensibile la dimensiunea de gen

Părțile se vor angaja să includă o perspectivă de gen în implementarea și evaluarea impactului dispozițiilor prezentei convenții și pentru a promova și implementa în mod efectiv politicile de egalitate între femei și bărbați și emancipare a femeilor.

Capitolul II – Politici integrate și colectarea datelor

Articolul 7 – Politici cuprinzătoare și coordonate

1. Părțile vor lua măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a adopta și implementa politici de largă eficacitate, cuprinzătoare și coordonate la nivel de stat,

cuprinzând toate măsurile relevante pentru a preveni şi combate toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii şi pentru a oferi un răspuns holistic la violenţa împotriva femeilor.

2. Părţile se vor asigura că politicile la care s-a făcut referire în alineatul 1 pun drepturile victimei în centrul tuturor măsurilor şi că sunt implementate pe calea cooperării eficace între toate agenţiile, instituţiile şi organizaţiile relevante.

3. Măsurile luate în conformitate cu prezentul articol vor implica, acolo unde este cazul, toţi actorii relevanţi, precum agenţiile guvernamentale, parlamentele şi autorităţile naţionale, regionale şi locale, instituţiile naţionale pentru drepturile omului şi organizaţiile societăţii civile.

Articolul 8 – Resurse financiare

Părţile vor aloca resursele financiare şi umane corespunzătoare pentru implementarea adecvată a politicilor, măsurilor şi programelor integrate pentru prevenirea şi combaterea tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii, inclusiv acelea desfăşurate de către organizaţiile neguvernamentale şi de societatea civilă.

Articolul 9 – Organizaţiile neguvernamentale şi societatea civilă

Părţile vor recunoaşte, încuraja şi sprijini, la toate nivelurile, activitatea organizaţiilor neguvernamentale relevante şi a societăţii civile active în combaterea violenţei împotriva femeilor şi vor stabili cooperarea eficace cu aceste organizaţii.

Articolul 10 – Organismul coordonator

1. Părţile vor desemna sau vor înfiinţa unul sau mai multe organisme oficiale responsabile de coordonarea, implementarea, monitorizarea şi evaluarea politicilor şi a măsurilor de prevenire şi combatere a tuturor formelor de violenţă acoperite de prezenta convenţie. Aceste organisme vor coordona colectarea de date, la care se face referire în articolul 11, vor analiza şi vor disemina rezultatele sale.

2. Părţile se vor asigura că organismele desemnate sau înfiinţate conform prezentului articol primesc informaţii de natură generală privind măsurile luate potrivit capitolului VIII.

3. Părţile se vor asigura că organismele desemnate sau înfiinţate conform prezentului articol vor avea capacitatea de a comunica direct şi de a promova relaţiile cu omologii lor din alte părţi.

Articolul 11 – Colectarea datelor şi cercetarea

1. În scopul implementării prezentei convenţii, părţile se vor angaja:

a) să colecteze date statistice relevante dezagregate la intervale regulate privind cazurile din toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii;

b) să sprijine cercetarea în domeniul tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii în vederea studierii cauzelor şi a efectelor lor, a ratelor de incidenţă şi de condamnare, precum şi a eficacităţii măsurilor luate pentru a implementa prezenta convenţie.

2. Părţile se vor strădui să efectueze studii pe bază de populaţie la intervale regulate pentru a evalua prevalenţa şi tendinţele tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

3. Părţile vor furniza grupului de experţi, prevăzute la articolul 66 din prezenta convenţie, informaţiile colectate în conformitate cu prezentul articol pentru a stimula cooperarea internaţională şi pentru a permite analiza comparativă internaţională.

4. Părţile se vor asigura că informaţiile colectate potrivit prezentului articol sunt disponibile publicului.

Capitolul III – Prevenire

Articolul 12 – Obligaţii generale

1. Părţile vor lua măsurile necesare pentru a promova schimbările în modelele sociale şi culturale de comportament al femeilor şi bărbaţilor, în vederea eradicării prejudecăţilor, obiceiurilor, tradiţiilor şi a altor practici care sunt bazate pe ideea de inferioritate a femeilor sau pe roluri stereotipe pentru femei şi bărbaţi.

2. Părţile vor lua măsurile legislative şi alte măsuri necesare pentru a preveni toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii prin orice persoană fizică sau juridică.

3. Toate măsurile adoptate potrivit acestui capitol vor lua în calcul şi vor aborda nevoile specifice ale persoanelor devenite vulnerabile prin circumstanţe particularizate şi vor plasa drepturile omului ale tuturor victimelor în centrul acestora.

4. Părţile vor lua măsurile necesare pentru a încuraja toţi membrii societăţii, în special bărbaţii şi băieţii, să contribuie activ la prevenirea tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

5. Părţile se vor asigura că obiceiul, cultura, religia, tradiţia sau aşa-numita „onoare" nu vor fi considerate drept justificare pentru orice acte de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

6. Părţile vor lua măsurile necesare pentru a promova programele şi activităţile pentru emanciparea femeilor.

Articolul 13 – Creşterea gradului de conştientizare

1. Părţile vor promova sau vor efectua, în mod regulat şi la toate nivelurile, campanii sau programe de creştere a gradului de conştientizare, inclusiv în cooperare cu instituţiile naţionale din domeniul drepturilor omului şi cu organismele din domeniul egalităţii, cu societatea civilă şi cu organizaţiile neguvernamentale, în special cu organizaţiile de femei, acolo unde este cazul, pentru a mări gradul de conştientizare şi de înţelegere în rândul publicului general a diferitelor manifestări ale tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii, a consecinţelor lor asupra copiilor şi a nevoii de a preveni această violenţă.

2. Părţile vor asigura larga diseminare în rândul publicului general a informaţiilor cu privire la măsurile disponibile pentru a preveni actele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

Articolul 14 – Educaţie

1. Părţile vor face, acolo unde este cazul, demersurile necesare pentru a include material didactic pe probleme, cum ar fi egalitatea între femei şi bărbaţi, rolurile de gen nestereotipe, respectul reciproc, rezolvarea nonviolentă a conflictelor în relaţiile interpersonale, violenţa de gen împotriva femeilor şi dreptul la integritate personală, adaptate capacităţii în evoluţie a elevilor, în curriculumul formal şi la toate nivelurile de educaţie.

2. Părţile vor face demersurile necesare pentru a promova principiile la care s-a făcut referire în alineatul 1 în instituţiile educaţionale informale, precum şi în instituţiile sportive, culturale şi recreative şi în mass-media.

Articolul 15 – Formarea profesioniştilor

1. Părţile vor furniza sau vor consolida formarea adecvată pentru profesioniştii relevanţi, care se ocupă de victimele sau de autorii tuturor actelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii, în domeniul prevenirii şi al identificării acestei violenţe, al egalităţii între femei şi bărbaţi, al nevoilor şi drepturilor victimelor, precum şi privind modul de prevenire a victimizării secundare.

2. Părţile vor încuraja ca formarea la care se face referire în alineatul 1 să includă pregătirea în domeniul cooperării coordonate multiagenţii pentru a permite o abordare comprehensivă şi adecvată a sesizărilor în cazurile de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

Articolul 16 – Intervenţia preventivă şi programele de tratament

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a iniţia sau sprijini programe destinate învăţării autorilor violenţei domestice să adopte un comportament nonviolent în relaţiile interpersonale, în vederea prevenirii violenţei ulterioare şi a modificării modelelor comportamentale violente.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a iniţia sau sprijini programe destinate împiedicării agresorilor, în special a infractorilor sexuali, de a recidiva.

3. În luarea măsurilor menţionate în alineatele 1 şi 2 părţile se vor asigura de faptul că siguranţa victimelor, sprijinul acordat victimelor şi drepturile omului sunt principala preocupare şi faptul că, acolo unde este cazul, aceste programe sunt iniţiate şi implementate în strânsă cooperare cu serviciile de asistenţă de specialitate pentru victime.

Articolul 17 – Participarea sectorului privat şi a mass-mediei

1. Părţile vor încuraja sectorul privat, sectorul tehnologiei informaţiei şi al comunicaţiilor şi mass-media, cu respectul cuvenit pentru libertatea de exprimare şi independenţa lor, să participe la elaborarea şi implementarea politicilor şi la stabilirea directivelor şi a standardelor de autoreglementare pentru a preveni violenţa împotriva femeilor şi a creşte respectul pentru demnitatea lor.

2. Părţile vor dezvolta şi vor promova, în cooperare cu actorii din sectorul privat, abilităţi în rândul copiilor, al părinţilor şi educatorilor privind modul în care să trateze mediul informaţiilor şi al comunicaţiilor, care oferă acces la conţinut degradant de o natură sexuală sau violentă, care ar putea fi dăunător.

Capitolul IV – Protecţie şi sprijin

Articolul 18 – Obligaţii generale

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja toate victimele de orice acte de violenţă ulterioare.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare, în conformitate cu legislaţia internă, pentru a asigura faptul că există mecanisme adecvate pentru a prevedea o cooperare eficace între toate agenţiile relevante ale statului, inclusiv sistemul judiciar,

procurori, agenţiile guvernamentale de aplicare a legii, autorităţile locale şi regionale, precum şi organizaţiile neguvernamentale şi alte organizaţii şi entităţi relevante în domeniul protejării şi sprijinirii victimelor şi martorilor tuturor formelor de violenţă, acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii, inclusiv prin trimiterea către servicii generale şi specializate de sprijin, enunţate la articolele 20 şi 22 ale prezentei convenţii.

3. Părţile se vor asigura că măsurile luate în conformitate cu prezentul capitol vor:

– fi bazate pe o înţelegere de gen a violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice şi se vor concentra pe drepturile omului şi pe siguranţa victimei;

– fi bazate pe o abordare integrată, care ia în considerare relaţia dintre victime, agresori, copii şi mediul lor social mai larg;

– viza evitarea victimizării secundare;

– viza emanciparea şi independenţa economică a femeilor victime ale violenţei;

– permite, acolo unde este cazul, ca o gamă de servicii de protecţie şi sprijin să fie localizate în aceleaşi spaţii;

– abordă nevoile specifice ale persoanelor vulnerabile, inclusiv victimele-copii, şi că vor fi puse la dispoziţia acestora.

4. Prestarea serviciilor nu va depinde de consimţământul victimei de a depune plângere sau de mărturia împotriva oricărui agresor.

5. Părţile vor lua măsurile corespunzătoare pentru a furniza protecţia consulară şi de altă natură şi sprijin cetăţenilor lor şi altor victime îndreptăţite la o asemenea protecţie, în conformitate cu obligaţiile lor conform legislaţiei internaţionale.

Articolul 19 – Informare

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele primesc informaţii adecvate şi în timp util privind serviciile de sprijin şi măsurile legale disponibile într-o limbă pe care o înţeleg.

Articolul 20 – Servicii de asistenţă generală

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele au acces la servicii care facilitează recuperarea lor în urma violenţei. Aceste măsuri ar trebui să includă, atunci când este necesar, servicii precum consilierea juridică şi psihologică, asistenţa financiară, găzduirea, educaţia, formarea şi asistenţa în găsirea unui loc de muncă.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele au acces la servicii medicale şi sociale şi faptul că serviciile au alocate resurse adecvate şi că profesioniştii sunt formaţi să asiste victimele şi să le îndrume către serviciile corespunzătoare.

Articolul 21 – Asistenţă în plângerile individuale/colective

Părţile se vor asigura că victimele au informaţii cu privire la şi acces la mecanismele regionale şi internaţionale aplicabile de depunere a plângerilor individuale/colective. Părţile vor promova furnizarea unei asistenţe sensibile şi bine informate victimelor în depunerea oricărei asemenea plângeri.

Articolul 22 – Servicii specializate de asistență

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a furniza sau a asigura, într-o distribuţie geografică adecvată, servicii specializate de asistenţă oricărei victime supuse oricărui act de violenţă acoperit de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

2. Părţile vor furniza sau vor asigura servicii specializate de asistenţă a femeilor tuturor femeilor victime ale violenţei şi copiilor lor.

Articolul 23 – Adăposturi

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea înfiinţarea unor adăposturi corespunzătoare, uşor accesibile, în număr suficient pentru a furniza o cazare sigură şi pentru a ajunge într-o manieră proactivă la victime, în special la femei şi la copiii lor.

Articolul 24 – Linii telefonice de urgenţă

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a organiza linii telefonice de urgenţă 24 de ore din 24, la nivel de stat, gratuite, pentru a oferi consiliere apelanţilor, în mod confidenţial şi cu diligenţa cuvenită pentru anonimitatea lor, în legătură cu toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

Articolul 25 – Sprijin pentru victimele violenţei sexuale

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea înfiinţarea de centre de sesizare a cazurilor de criză în urma violului sau a violenţei sexuale corespunzătoare, uşor accesibile, în număr suficient pentru a furniza examinarea medicală şi medico-legală, asistenţă post-traumatică şi consiliere pentru victime.

Articolul 26 – Protecţie şi asistenţă pentru martorii copii

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că în oferirea serviciilor de protecţie şi asistenţă victimelor se ţine cont în mod corespunzător de drepturile şi nevoile copiilor martori ai tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

2. Măsurile luate potrivit prezentului articol vor include consilierea psihosocială adecvată vârstei pentru copiii martori ai tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii şi vor acorda atenţia cuvenită interesului superior al copilului.

Articolul 27 – Raportare

Părţile vor lua măsurile necesare pentru a încuraja orice persoană martoră la comiterea de acte de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii sau care are motive rezonabile să creadă că a fost comis un asemenea act sau că sunt de aşteptat alte acte de violenţă să raporteze acest lucru organizaţiilor sau autorităţilor competente.

Articolul 28 – Raportarea de către profesionişti

Părţile vor lua măsurile necesare pentru a asigura faptul că regulile de confidenţialitate impuse de legislaţia internă anumitor profesionişti nu constituie un obstacol, în calea raportării lor, în condiţii adecvate, către organizaţiile sau autorităţile competente, dacă au motive rezonabile să creadă că a fost săvârşit un act grav de violenţă, acoperit de sfera de aplicare a prezentei convenţii, şi că sunt de aşteptat alte acte grave de violenţă.

Capitolul V – Dreptul material

Articolul 29 – Procese şi despăgubiri civile

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a oferi victimelor despăgubiri civile adecvate împotriva agresorului.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a oferi victimelor, în conformitate cu principiile generale ale dreptului internaţional, despăgubiri civile adecvate împotriva autorităţilor statului care nu şi-au îndeplinit datoria de a lua măsurile preventive sau de protecţie necesare în cadrul sferei de aplicare a puterilor lor.

Articolul 30 – Compensaţie

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că victimele au dreptul de a pretinde compensaţii de la agresori pentru oricare din agresiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie.

2. Acelora care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătăţii li se va acorda o compensaţie adecvată din partea statului, în măsura în care prejudiciul nu este acoperit din alte surse, precum agresorul, asigurarea sau pensii medicale şi sociale finanţate de stat. Acest fapt nu împiedică părţile să introducă o acţiune în regres împotriva agresorului pentru recuperarea compensaţiei acordate, atât timp cât aceasta este acordată pentru siguranţa victimei.

3. Măsurile luate conform alineatului 2 vor asigura acordarea compensaţiei în decursul unei perioade rezonabile.

Articolul 31 – Custodie, drepturi de vizitare şi siguranţă

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, în stabilirea custodiei şi a drepturilor de vizitare a copiilor, vor fi luate în calcul incidentele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că exercitarea oricărui drept de vizitare sau custodie nu periclitează drepturile şi siguranţa victimei sau ale copiilor.

Articolul 32 – Consecinţele civile ale căsătoriilor forţate

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că acele căsătorii încheiate cu forţa pot fi lovite de nulitate, anulate sau desfăcute fără a plasa asupra victimei o sarcină financiară sau administrativă necuvenită.

Articolul 33 – Violenţa psihologică

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul intenţionat de prejudiciere a integrităţii psihologice a unei persoane prin constrângere sau ameninţări.

Articolul 34 – Hărţuirea

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul intenţionat de angajare repetată într-un comportament ameninţător direcţionat către o altă persoană, determinând-o pe aceasta să se teamă pentru siguranţa sa.

Articolul 35 – Violenţa fizică

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că este incriminat comportamentul de comitere de acte de violenţă fizică împotriva unei alte persoane.

Articolul 36 – Violenţa sexuală, inclusiv violul

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că sunt incriminate următoarele comportamente intenţionate:

a) angajarea într-o penetraţie vaginală, anală sau orală de natură sexuală neconsimţită a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect;

b) angajarea în alte acte neconsimţite de natură sexuală cu o persoană;

c) determinarea unei alte persoane să se angajeze în acte neconsimţite de natură sexuală cu un terţ.

2. Consimţământul trebuie dat voluntar, ca rezultat al liberului arbitru al persoanei, evaluat în contextul circumstanţelor înconjurătoare.

3. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că dispoziţiile alineatului 1 se aplică, de asemenea, actelor comise împotriva fostelor (foştilor) sau actualelor (actualilor) soţii (soţi) sau partenere(i), aşa cum sunt recunoscute(ţi) acestea (aceştia) de legislaţia internă.

Articolul 37 – Căsătoria forţată

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită de forţare a unui adult sau a unui copil de a încheia o căsătorie este incriminată.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că acea conduită intenţionată de ademenire a unui adult sau a unui copil pe teritoriul unei părţi sau al unui stat, alta (altul) decât aceea (acela) în care el sau ea domiciliază, cu scopul forţării acestui adult sau copil să încheie o căsătorie, este incriminată.

Articolul 38 – Mutilarea genitală a femeilor

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenţionate sunt incriminate:

a) extirparea, infibularea sau efectuarea oricărei altei mutilări, totale sau parţiale, a labiei majore, labiei minore sau a clitorisului unei femei;

b) constrângerea unei femei să se supună oricăreia din acţiunile enumerate la punctul a);

c) incitarea sau constrângerea unei fete să se supună oricăreia din acţiunile enumerate la punctul a).

Articolul 39 – Avortul forţat şi sterilizarea forţată

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele conduite intenţionate sunt incriminate:

a) efectuarea unui avort asupra unei femei fără consimţământul ei prealabil şi informat;

b) efectuarea unei intervenţii chirurgicale, care are drept scop sau efect încheierea capacităţii unei femei de a se reproduce în mod natural, fără consimţământul ei prealabil şi informat sau fără înţelegerea procedurii.

Articolul 40 – Hărţuirea sexuală

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că orice formă de conduită verbală, nonverbală sau fizică de natură sexuală, cu scopul sau cu efectul violării demnităţii unei persoane, în special atunci când se creează un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau jignitor, este supusă unei sancţiuni penale sau altei sancţiuni legale.

Articolul 41 – Înlesnirea sau complicitatea şi tentativa

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a recunoaşte drept infracţiuni, atunci când sunt comise intenţionat, înlesnirea comiterii sau complicitatea la comiterea infracţiunilor stabilite în conformitate cu articolele 33, 34, 35, 36, 37, 38.a) şi 39 ale prezentei convenţii.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a recunoaşte drept infracţiuni, atunci când sunt comise intenţionat, tentativele de comitere a infracţiunilor stabilite în conformitate cu articolele 35, 36, 37, 38.a) şi 39 ale prezentei convenţii.

Articolul 42 – Justificări inacceptabile pentru infracţiuni, inclusiv infracţiunile comise în numele aşa-numitei „onoare"

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că, în cadrul unei proceduri penale iniţiate în urma comiterii oricăreia dintre actele de violenţă care intră sub incidenţa domeniului de aplicare a prezentei convenţii, cultura, obiceiul, religia, tradiţia sau aşa-numita „onoare" nu vor fi considerate ca o justificare a acestor acte. Acest lucru se referă, în special, la afirmaţiile că victima a încălcat normele sau obiceiurile culturale, religioase, sociale sau tradiţionale ale comportamentului adecvat.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că incitarea de către orice persoană a unui copil de a comite oricare dintre actele prevăzute la alineatul 1 nu va diminua răspunderea penală a persoanei respective pentru actele comise.

Articolul 43 – Aplicarea infracţiunilor

Infracţiunile recunoscute în conformitate cu prezenta convenţie se vor aplica indiferent de natura relaţiei dintre victimă şi agresor.

Articolul 44 – Jurisdicţie

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a stabili jurisdicţia asupra oricărei infracţiuni stabilite în conformitate cu prezenta convenţie, în cazul în care infracţiunea este comisă:

a) pe teritoriul lor; sau

b) la bordul unei nave care arborează pavilionul lor; sau

c) la bordul unei aeronave înmatriculate în conformitate cu legislaţia lor; sau

d) de către unul dintre cetăţenii lor; sau

e) de către o persoană care are reşedinţa obişnuită pe teritoriul lor.

2. Părţile se vor strădui să ia măsurile necesare legislative sau de altă natură pentru a stabili jurisdicţia asupra infracţiunilor stabilite în conformitate cu prezenta convenţie, în cazul în care infracţiunea este săvârşită împotriva unuia dintre cetăţenii lor sau a unei persoane care are reşedinţa obişnuită pe teritoriul lor.

3. Pentru urmărirea penală a infracţiunilor stabilite în conformitate cu articolele 36, 37, 38 şi 39 din prezenta convenţie, părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că jurisdicţia lor nu este subordonată condiţiei ca faptele să fie incriminate pe teritoriul unde au fost comise.

4. Pentru urmărirea penală a infracţiunilor stabilite în conformitate cu articolele 36, 37, 38 şi 39 din prezenta convenţie, părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că jurisdicţia lor în ceea ce priveşte punctele d) şi e) ale alineatului 1 nu este subordonată condiţiei conform căreia urmărirea penală poate fi iniţiată doar în urma raportării de către victima infracţiunii sau a stabilirii informaţiilor de către stat cu privire la locul unde a fost comisă infracţiunea.

5. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a stabili jurisdicţia asupra infracţiunilor stabilite în conformitate cu prezenta convenţie, în cazurile în care un presupus autor este prezent pe teritoriul lor şi ele nu îl (o) extrădează către o altă parte, exclusiv pe baza naţionalităţii lui sau a ei.

6. Atunci când mai mult de o parte revendică jurisdicţia asupra unei presupuse infracţiuni, stabilite în conformitate cu prezenta convenţie, părţile implicate, dacă este cazul, se vor consulta reciproc în vederea determinării celei mai adecvate competenţe pentru urmărirea penală.

7. Fără a prejudicia regulile generale de drept internaţional, prezenta convenţie nu exclude nicio competenţă penală exercitată de o parte în conformitate cu legea sa internă.

Articolul 45 – Sancţiuni şi măsuri

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie sunt pasibile de sancţiuni eficiente, proporţionale şi disuasive, luând în considerare gravitatea acestora. Aceste sancţiuni vor include, după caz, sentinţe implicând privarea de libertate care pot duce la extrădare.

2. Părţile pot adopta alte măsuri în legătură cu agresorii, cum ar fi:

– monitorizarea sau supravegherea persoanelor condamnate;

– retragerea drepturilor părinteşti, dacă interesul superior al copilului, care poate include siguranţa victimei, nu poate fi garantat în niciun alt mod.

Articolul 46 – Circumstanţe agravante

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a se asigura că următoarele circumstanţe, în măsura în care nu fac parte deja din elementele constitutive ale infracţiunii, pot fi luate în considerare, în conformitate cu dispoziţiile relevante ale legislaţiei interne, în determinarea sentinţei în legătură cu infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie:

a) infracţiunea a fost comisă împotriva unui(unei) fost(e) sau actual(e) soţ(soţii) sau partener(e), după cum recunoaşte legislaţia internă, de un membru de familie, de o persoană care convieţuieşte cu victima sau de o persoană care a abuzat de puterea sa;

b) infracţiunea sau infracţiunile asociată(e) a(u) fost comisă(e) în mod repetat;

c) infracţiunea a fost comisă împotriva unei persoane devenite vulnerabile de circumstanţele particulare;

d) infracţiunea a fost comisă împotriva sau în prezenţa unui copil;

e) infracţiunea a fost comisă de una sau mai multe persoane care acţionează împreună;

f) infracţiunea a fost precedată sau acompaniată de nivele extreme de violenţă;

g) infracţiunea a fost comisă cu utilizarea sau cu ameninţarea unei arme;

h) infracţiunea a avut drept rezultat o vătămare fizică sau psihologică a victimei;

i) agresorul a fost condamnat anterior pentru infracţiuni de natură similară.

Articolul 47 – Sentinţe pronunţate de către altă parte

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a prevedea posibilitatea de luare în considerare a sentinţelor definitive pronunţate de către o altă parte în legătură cu infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie atunci când se pronunţă sentinţa.

Articolul 48 – Interzicerea rezolvării extrajudiciare obligatorii a litigiilor

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a interzice rezolvarea extrajudiciară obligatorie a litigiilor, inclusiv medierea şi concilierea, în legătură cu toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, dacă este dispusă plata unei amenzi, se va ţine seama de capacitatea agresorului de aşi asuma obligaţiile financiare faţă de victimă.

Capitolul VI – Cercetare, urmărire judiciară, legislaţie procedurală şi măsuri de protecţie

Articolul 49 – Obligaţii generale

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că cercetarea şi procedurile judiciare în legătură cu toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii sunt desfăşurate fără întârzieri nejustificate, luând în considerare drepturile victimei pe parcursul tuturor etapelor procedurilor penale.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare, în conformitate cu principiile fundamentale ale drepturilor omului şi având în vedere înţelegerea dimensiunii de gen a violenţei, pentru a asigura cercetarea eficace şi urmărirea judiciară a infracţiunilor stabilite în conformitate cu prezenta convenţie.

Articolul 50 – Răspunsul imediat, prevenire şi protecţie

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că agenţiile guvernamentale responsabile de aplicarea legii răspund la toate formele de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii întro manieră promptă şi corespunzătoare, oferind o protecţie adecvată şi imediată victimelor.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că agenţiile guvernamentale responsabile de aplicarea legii se angajează într-o manieră promptă şi corespunzătoare în prevenirea şi protecţia împotriva tuturor formelor

de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenții, incluzând utilizarea de măsuri operaționale preventive și strângerea de probe.

Articolul 51 – Evaluarea riscurilor și managementul riscurilor

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că toate autoritățile relevante realizează o evaluare a riscului de mortalitate, a gravității situației și a riscului de violență repetată în vederea gestionării riscului și, dacă este necesar, pentru a furniza siguranță și sprijin coordonate.

2. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că evaluarea la care se face referire în alineatul 1 ia în considerare, în toate etapele cercetării și aplicării măsurilor de protecție, faptul că autorii actelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenții posedă sau au acces la arme de foc.

Articolul 52 – Ordine de interdicție de urgență

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că autorităților competente le este acordată puterea de a dispune, în situații de pericol imediat, ca un autor al violenței domestice să părăsească domiciliul victimei sau al persoanei în situație de risc pentru o perioadă de timp suficientă și de a-i interzice agresorului să intre în domiciliu sau să contacteze victima sau persoana în situație de risc. Măsurile adoptate conform prezentului articol vor da prioritate siguranței victimelor sau celei a persoanelor în situație de risc.

Articolul 53 – Ordinele de restricție sau de protecție

1. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor tuturor formelor de violență acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenții le sunt disponibile ordine de restricție sau de protecție corespunzătoare.

2. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că ordinele de restricție sau protecție la care se face referire în alineatul 1 sunt:

- disponibile pentru protecția imediată și fără sarcini financiare sau administrative nejustificate plasate asupra victimei;
- emise pentru o perioadă specificată sau până când sunt modificate sau anulate;
- dacă este necesar, emise pe o procedură ex parte, care are efect imediat;
- sunt disponibile indiferent de sau în plus față de alte proceduri legale;
- permise a fi introduse în procedurile legale ulterioare.

3. Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că încălcările ordinelor de restricție sau protecție emise conform alineatului 1 vor fi supuse unor sancțiuni penale sau altor sancțiuni legale eficiente, proporționale și disuasive.

Articolul 54 – Investigații și dovezi

Părțile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că, în orice proceduri civile sau penale, dovezile referitoare la istoricul sexual și la conduita sexuală al/a victimei vor fi permise doar atunci când sunt relevante și necesare.

Articolul 55 – Procedurile *ex parte* și *ex officio*

1. Părțile vor asigura faptul că cercetarea sau urmărirea judiciară a infracțiunilor stabilite în conformitate cu articolele 35, 36, 37, 38 și 39 ale prezentei convenții nu va fi dependentă în totalitate de o declarație sau plângere depusă de victimă, dacăinfracțiunea a

fost comisă în întregime sau parţial pe teritoriul lor, precum şi că procedurile pot continua chiar dacă victima îşi retrage declaraţia sau plângerea.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura, în conformitate cu condiţiile prevăzute de legislaţia internă, posibilitatea organizaţiilor guvernamentale şi neguvernamentale şi a consilierilor în violenţa domestică să asiste şi să sprijine victimele, la cererea lor, pe durata cercetărilor şi a procedurilor judiciare privind infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie.

Articolul 56 – Măsuri de protecţie

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile şi interesele victimelor, inclusiv nevoile lor speciale ca martori, în toate etapele investigaţiilor şi ale procedurilor judiciare, în special prin:

a) luarea de măsuri în vederea protecţiei lor, precum şi protecţiei familiilor lor şi a martorilor faţă de intimidare, represalii şi victimizare repetată;

b) asigurarea faptului că victimele sunt informate, cel puţin în cazurile în care victimele şi familia ar putea fi în pericol, atunci când agresorul evadează sau este eliberat temporar sau definitiv;

c) informarea lor, în condiţiile prevăzute de legislaţia internă, cu privire la drepturile lor, la serviciile pe care le au la dispoziţie şi la traiectoria dată plângerii lor, la acuzaţii, la progresul general al investigaţiei sau al procedurilor, la rolul lor în acestea, precum şi la rezultatul cazului lor;

d) acordarea posibilităţii victimelor, într-o manieră substanţială cu regulile procedurale ale legislaţiei interne, să fie audiate, să furnizeze dovezi, să le fie prezentate, direct sau printr-un intermediar, şi să fie luate în considerare punctele de vedere, nevoile şi preocupările;

e) punerea la dispoziţia victimelor de servicii de sprijin adecvate, astfel încât drepturile şi interesele lor să fie prezentate cum se cuvine şi luate în considerare;

f) asigurarea faptului că se pot adopta măsuri pentru a proteja intimitatea şi imaginea victimei;

g) asigurarea faptului că se evită, dacă este posibil, contactul dintre victime şi agresori în sediile instanţelor de judecată şi ale agenţiilor guvernamentale de aplicare a legii;

h) punerea de interpreţi independenţi şi competenţi la dispoziţia victimelor, atunci când victimele sunt părţi la proceduri sau atunci când furnizează dovezi;

i) acordarea posibilităţii victimelor să depună mărturie în sala de judecată, conform regulilor prevăzute de legislaţia internă, fără a fi prezente sau, cel puţin, fără prezenţa pretinsului agresor, în special prin utilizarea tehnologiilor de comunicaţii adecvate, atunci când sunt disponibile.

2. Unui copil victimă sau unui copil martor a(l) violenţei împotriva femeilor şi a(l) violenţei domestice trebuie să îi fie oferite, dacă este cazul, măsuri de protecţie speciale, luând în considerare interesul superior al copilului.

Articolul 57 – Asistenţa judiciară

Părţile vor stipula dreptul la asistenţă judiciară şi la asistenţă judiciară gratuită pentru victime, în condiţiile prevăzute de legislaţia lor internă.

Articolul 58 – Termenul de prescripţie

Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că termenul de prescripţie pentru iniţierea oricăror proceduri legale cu privire la infracţiunile stabilite în conformitate cu articolele 36, 37, 38 şi 39 ale prezentei convenţii, va fi prelungit pentru o perioadă de timp care este suficientă şi proporţională cu gravitatea infracţiunii în cauză, pentru a permite iniţierea eficientă a procedurilor după ce victima a atins vârsta majoratului.

Capitolul VII – Migraţie şi azil

Articolul 59 – Statutul reşedinţei

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimelor, al căror statut al reşedinţei depinde de acela al soţului (soţiei) sau al partenerului (partenerei), aşa cum este recunoscut acesta de legislaţia internă, în caz de destrămare a căsătoriei sau a relaţiei, le este acordat, la cerere, în cazul unor situaţii deosebit de dificile, un permis de şedere individual, indiferent de durata căsătoriei sau a relaţiei. Condiţiile referitoare la acordarea şi la durata permisului de şedere individual sunt stabilite de legislaţia internă.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele pot obţine suspendarea procedurilor de expulzare iniţiate în legătură cu un statut al reşedinţei dependent de acela al soţului (soţiei) sau al partenerului (partenerei), aşa cum este recunoscut acesta de legislaţia internă, pentru a le da posibilitatea de a solicita un permis de şedere individual.

3. Părţile vor emite un permis de şedere ce poate fi reînnoit victimelor uneia din cele două situaţii următoare sau în ambele:

a) în cazul în care autoritatea competentă consideră că şederea lor este necesară din cauza situaţiei lor personale;

b) în cazul în care autoritatea competentă consideră că şederea lor este necesară în scopul cooperării lor cu autorităţile competente în procedurile de cercetare sau de urmărire penală.

4. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele căsătoriei forţate, aduse în altă ţară în scopul căsătoriei şi care, drept rezultat, şiau pierdut statutul lor de reşedinţă în ţara în care domiciliază în mod obişnuit, pot recâştiga acest statut.

Articolul 60 – Cereri de azil bazate pe gen

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că violenţa împotriva femeilor pe bază de gen poate fi recunoscută drept o formă de persecuţie, în sensul articolului 1, A (2) al Convenţiei din 1951 privind Statutul refugiaţilor, şi drept o formă de vătămare gravă, dând naştere la protecţie complementară/auxiliară.

2. Părţile se vor asigura de faptul că fiecărui temei al convenţiei îi este dată o interpretare sensibilă la dimensiunea de gen şi de faptul că, acolo unde se stabileşte că teama de persecuţie se datorează unuia sau mai multora din aceste motive, solicitanţilor li se va acorda statutul de refugiat conform actelor aplicabile relevante.

3. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a dezvolta proceduri de primire şi servicii de sprijin pentru solicitanţii de azil sensibile la dimensi-

unea de gen, precum şi directive de gen şi proceduri de azil sensibile la dimensiunea de gen, inclusiv determinarea statutului de refugiat şi solicitarea protecţiei internaţionale.

Articolul 61 – Nereturnarea

1. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a respecta principiul nereturnării, în conformitate cu obligaţiile existente conform legislaţiei internaţionale.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele violenţei împotriva femeilor, care au nevoie de protecţie, indiferent de statutul lor de reşedinţă, nu vor fi trimise înapoi în nicio situaţie într-o ţară unde viaţa lor ar fi în pericol sau unde ar putea fi supuse torturii, tratamentului inuman sau degradant ori pedepsirii.

Capitolul VIII – Cooperarea internaţională

Articolul 62 – Principii generale

1. Părţile vor coopera una cu cealaltă, în conformitate cu dispoziţiile prezentei convenţii şi prin aplicarea actelor regionale şi internaţionale relevante privind cooperarea în probleme civile şi penale, a aranjamentelor convenite în baza legislaţiei uniforme sau reciproce şi a legilor interne, în cea mai largă măsură posibilă, în scopul:

a) prevenirii, combaterii şi urmăririi în justiţie a tuturor formelor de violenţă acoperite de sfera de aplicare a prezentei convenţii;

b) protejării şi furnizării de asistenţă victimelor;

c) investigaţiilor sau procedurilor privind infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie;

d) executării sentinţelor penale şi civile relevante, emise de autorităţile judiciare ale părţilor, inclusiv a ordinelor de protecţie.

2. Părţile vor lua măsurile legislative sau alte măsuri necesare pentru a asigura faptul că victimele unei infracţiuni stabilite în conformitate cu prezenta convenţie şi comise pe teritoriul unei părţi, altul decât acela unde îşi au reşedinţa, pot depune o plângere la autorităţile competente ale statului lor de reşedinţă.

3. În cazul în care o parte, care oferă asistenţă judiciară reciprocă în materie penală, de extrădare sau executare a sentinţelor penale ori civile impuse de o altă parte la prezenta convenţie, condiţionată de existenţa unui tratat, primeşte o solicitare pentru o astfel de cooperare juridică de la o parte cu care aceasta nu a încheiat un astfel de tratat, ea poate considera prezenta convenţie ca fiind baza legală pentru asistenţa judiciară reciprocă în materie penală, de extrădare sau executare a sentinţelor penale ori civile impuse de cealaltă parte cu privire la infracţiunile stabilite în conformitate cu prezenta convenţie.

4. Părţile se vor strădui să integreze, acolo unde este cazul, prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice în programele de asistenţă pentru dezvoltare prevăzute în beneficiul statelor terţe, inclusiv prin încheierea de contracte bilaterale şi multilaterale cu state terţe, în vederea facilitării protecţiei victimelor în conformitate cu articolul 18 alineatul 5.

Articolul 63 – Măsuri referitoare la persoanele în pericol

Atunci când o parte, pe baza informaţiilor pe care le are la dispoziţie, are motive întemeiate să creadă că o persoană este în pericol imediat de a fi supusă oricăror acte de violenţă, la care s-a făcut referire în articolele 36, 37, 38 şi 39 ale prezentei convenţii, pe teritoriul unei alte părţi, partea care deţine informaţiile este încurajată să le transmită fără întârziere celeilalte părţi, în scopul de a se asigura că sunt luate măsuri de protecţie corespunzătoare. Dacă este cazul, aceste informaţii vor include detalii privind măsurile de protecţie existente în beneficiul persoanei în pericol.

Articolul 64 – Informare

1. Partea solicitată informează fără întârziere partea solicitantă asupra rezultatului final al acţiunii întreprinse în temeiul prezentului capitol. De asemenea, partea solicitată informează fără întârziere partea solicitantă cu privire la orice circumstanţe care fac imposibilă desfăşurarea acţiunii solicitate sau care riscă să o întârzie în mod semnificativ.

2. În limitele legislaţiei sale interne, fără solicitare prealabilă, o parte poate transmite unei alte părţi informaţiile obţinute în cadrul propriilor sale investigaţii, atunci când consideră că dezvăluirea acestor informaţii ar putea asista partea care primeşte informaţiile în prevenirea infracţiunilor stabilite în conformitate cu prezenta convenţie sau în iniţierea ori efectuarea unor investigaţii sau proceduri privind astfel de infracţiuni sau că acestea ar putea conduce la o cerere de cooperare din partea acelei părţi, conform prezentului capitol.

3. Partea care primeşte orice informaţie în conformitate cu alineatul 2 va prezenta aceste informaţii autorităţilor sale competente, pentru ca procedurile să poată fi iniţiate dacă sunt considerate adecvate sau ca aceste informaţii să poată fi luate în considerare în proceduri civile şi penale relevante.

Articolul 65 – Protecţia datelor

Datele personale vor fi păstrate şi utilizate în conformitate cu obligaţiile asumate de părţi în temeiul Convenţiei pentru protecţia persoanelor fizice cu privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal (ETS nr. 108).

Capitolul IX – Mecanismul de monitorizare

Articolul 66 – Grupul de experţi în intervenţia contra violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice

1. Grupul de experţi în intervenţia contra violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice (denumit în continuare „GREVIO") va monitoriza implementarea prezentei convenţii de către părţi.

2. GREVIO va fi compus din minimum 10 membri şi maximum 15 membri, luând în considerare un echilibru de gen şi geografic, precum şi o expertiză multidisciplinară. Membrii săi vor fi aleşi de Comitetul părţilor din rândul candidaţilor nominalizaţi de către părţi, dintre cetăţenii părţilor, pentru un mandat de patru ani, care poate fi reînnoit o singură dată.

3. Alegerea iniţială de 10 membri va fi organizată în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei convenţii. Alegerea a cinci membri suplimentari va fi organizată după a 25-a ratificare sau aderare.

4. Alegerea membrilor GREVIO se va baza pe următoarele principii:

a) aceştia vor fi aleşi conform unei proceduri transparente din rândul persoanelor cu un caracter moral ridicat, cunoscute pentru competenţa lor în domeniul drepturilor omului, al egalităţii de gen, al violenţei împotriva femeilor şi violenţei domestice sau al asistenţei şi protecţiei victimelor ori care au dat dovadă de experienţă în domeniile acoperite de prezenta convenţie;

b) oricare doi membri ai GREVIO nu pot fi cetăţeni ai aceluiaşi stat;

c) ei ar trebui să reprezinte principalele sisteme juridice;

d) ei ar trebui să reprezinte actorii şi agenţiile relevanţi/relevante din domeniul violenţei împotriva femeilor şi al violenţei domestice;

e) ei se vor întruni în calitatea lor individuală şi vor fi independenţi şi imparţiali în exercitarea funcţiilor lor şi vor fi disponibili pentru a-şi îndeplini atribuţiile într-o manieră eficientă.

5. Procedura de alegere a membrilor GREVIO va fi determinată de Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei, după consultarea şi obţinerea consimţământului părţilor, în termen de şase luni de la intrarea în vigoare a prezentei convenţii.

6. GREVIO va adopta propriile sale reguli de procedură.

7. Membrii GREVIO şi ceilalţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară în conformitate cu articolul 68 alineatele 9 şi 14 se vor bucura de privilegiile şi imunităţile stabilite în anexa la prezenta convenţie.

Articolul 67 – Comitetul părţilor

1. Comitetul părţilor este alcătuit din reprezentanţii părţilor la convenţie.

2. Comitetul părţilor va fi convocat de secretarul general al Consiliului Europei. Prima sa şedinţă va fi organizată în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei convenţii, în vederea alegerii membrilor GREVIO. Ulterior se va întruni ori de câte ori o treime din părţi, preşedintele Comitetului părţilor sau secretarul general solicită acest lucru.

3. Comitetul părţilor va adopta propriile sale reguli de procedură.

Articolul 68 – Procedură

1. Părţile vor depune la secretarul general al Consiliului Europei, în baza unui chestionar elaborat de GREVIO, un raport privind măsurile legislative şi alte măsuri, care implementează dispoziţiile prezentei convenţii, pentru a fi analizat de către GREVIO.

2. GREVIO va analiza raportul prezentat în conformitate cu alineatul 1 împreună cu reprezentanţii părţii în cauză.

3. Procedurile de evaluare ulterioară se vor împărţi în runde, a căror lungime este determinată de GREVIO. La începutul fiecărei runde, GREVIO va selecta dispoziţiile specifice pe care se va baza procedura de evaluare şi va distribui un chestionar.

4. GREVIO va defini mijloacele corespunzătoare pentru a efectua această procedură de monitorizare. Acesta poate să adopte, în special, un chestionar pentru fiecare rundă de evaluare, care va servi drept bază pentru procedura de evaluare a implementării de către părţi. Acest chestionar va fi adresat tuturor părţilor. Părţile vor răspunde la acest chestionar, precum şi la orice alte cereri de informaţii din partea GREVIO.

5. GREVIO poate primi informaţii privind implementarea Convenţiei din partea organizaţiilor neguvernamentale şi a societăţii civile, precum şi din partea instituţiilor naţionale pentru protecţia drepturilor omului.

6. GREVIO va lua în considerare informaţiile existente disponibile din partea altor instrumente şi organisme regionale şi internaţionale din domeniile care se încadrează în sfera de aplicare a prezentei convenţii.

7. La adoptarea unui chestionar pentru fiecare rundă de evaluare, GREVIO va lua în considerare colectarea datelor şi cercetările existente în cadrul părţilor, la care se face referire în articolul 11 al prezentei convenţii.

8. GREVIO poate primi informaţii privind implementarea Convenţiei de la comisarul Consiliului Europei pentru drepturile omului, de la Adunarea Parlamentară şi de la organismele specializate relevante ale Consiliului Europei, precum şi de la cele stabilite în baza altor documente oficiale internaţionale. Plângerile prezentate acestor organisme şi rezultatul lor vor fi puse la dispoziţia GREVIO.

9. GREVIO poate organiza în subsidiar, în colaborare cu autorităţile naţionale şi cu asistenţa experţilor naţionali independenţi, vizite de ţară, dacă informaţiile dobândite sunt insuficiente sau în cazurile prevăzute la alineatul 14. În timpul acestor vizite, GREVIO poate fi asistat de specialişti în domenii specifice.

10. GREVIO va întocmi un proiect de raport conţinând analiza sa privind punerea în aplicare a dispoziţiilor pe care se bazează evaluarea, precum şi sugestiile şi propunerile sale privind modul în care partea interesată poate face faţă problemelor care au fost identificate. Proiectul de raport va fi transmis pentru comentarii părţii care este supusă evaluării. Observaţiile sale vor fi luate în considerare de GREVIO în adoptarea raportului său.

11. Pe baza tuturor informaţiilor primite şi a comentariilor din partea părţilor, GREVIO va adopta raportul său şi concluziile sale privind măsurile luate de către partea în cauză pentru a implementa dispoziţiile prezentei convenţii. Acest raport şi concluziile vor fi transmise părţii în cauză şi Comitetului părţilor. Raportul şi concluziile GREVIO vor fi făcute publice la data adoptării lor, împreună cu eventuale comentarii ale părţii în cauză.

12. Fără a aduce atingere procedurii din alineatele de la 1 până la 8, Comitetul părţilor poate adopta, pe baza raportului şi a concluziilor GREVIO, recomandările adresate acestei părţi:

a) privind măsurile ce trebuie luate pentru implementarea concluziilor GREVIO, stabilind o dată pentru prezentarea informaţiilor privind implementarea lor, dacă este necesar; şi

b) vizând promovarea cooperării cu respectiva parte pentru implementarea adecvată a prezentei convenţii.

13. Dacă GREVIO primeşte informaţii demne de încredere, indicând o situaţie în care problemele necesită atenţie imediată pentru a preveni sau limita amploarea sau numărul încălcărilor grave ale Convenţiei, aceasta poate solicita prezentarea urgentă a unui raport special privind măsurile luate pentru a preveni un model grav, masiv sau persistent de violenţă împotriva femeilor.

14. Luând în considerare informaţiile prezentate de către partea în cauză, precum şi orice alte informaţii demne de încredere care îi sunt disponibile, GREVIO poate desemna unul sau mai mulţi membri ai săi pentru a efectua o investigaţie şi pentru a raporta urgent către GREVIO. În cazul în care acest lucru se justifică şi cu acordul părţii, investigaţia poate să includă o vizită pe teritoriul său.

15. După examinarea constatărilor investigaţiei menţionate în alineatul 14, GREVIO va transmite aceste constatări părţii în cauză şi, după caz, Comitetului părţilor şi Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei, împreună cu orice comentarii şi recomandări.

Articolul 69 – Recomandări generale

GREVIO poate adopta, dacă este cazul, recomandări generale privind implementarea prezentei convenţii.

Articolul 70 – Implicarea parlamentară în monitorizare

1. Parlamentele naţionale vor fi invitate să participe la monitorizarea măsurilor luate pentru punerea în aplicare a prezentei convenţii.
2. Părţile vor prezenta rapoartele GREVIO parlamentelor lor naţionale.
3. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei va fi invitată să ia în mod regulat cunoştinţă despre implementarea prezentei convenţii.

Capitolul X – Relaţia cu alte documente oficiale internaţionale

Articolul 71 – Relaţia cu alte documente oficiale internaţionale

1. Prezenta convenţie nu va aduce atingere obligaţiilor care decurg din alte documente oficiale internaţionale la care părţile la prezenta convenţie sunt sau vor deveni părţi şi care conţin dispoziţii privind chestiunile reglementate de prezenta convenţie.
2. Părţile la prezenta convenţie pot încheia acorduri bilaterale sau multilaterale una cu cealaltă privind chestiunile tratate în prezenta convenţie, în scopul de a completa sau de a consolida prevederile acesteia sau pentru a facilita aplicarea principiilor pe care le instituie.

Capitolul XI – Amendamentele la convenţie

Articolul 72 – Amendamente

1. Orice propunere pentru un amendament la prezenta convenţie, prezentată de o parte, va fi comunicată secretarului general al Consiliului Europei şi înaintată de acesta sau de aceasta către statele membre ale Consiliului Europei, către toţi semnatarii, toate părţile, către Uniunea Europeană, către orice stat invitat să semneze prezenta convenţie în conformitate cu dispoziţiile articolului 75 şi către orice stat invitat să adere la prezenta convenţie în conformitate cu dispoziţiile articolului 76.
2. Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei va examina modificarea propusă şi, după consultarea părţilor la prezenta convenţie, care nu sunt membri ai Consiliului Europei, va putea adopta amendamentul cu majoritatea prevăzută în articolul 20.d al Statutului Consiliului Europei.
3. Textul oricărui amendament adoptat de către Comitetul de Miniştri în conformitate cu alineatul 2 va fi înaintat părţilor spre acceptare.
4. Orice amendament adoptat în conformitate cu alineatul 2 va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de o lună de la data la care toate părţile l-au informat pe secretarul general cu privire la acceptarea lor.

Capitolul XII – Clauze finale

Articolul 73 – Efectele prezentei convenţii

Dispoziţiile prezentei convenţii nu vor aduce atingere dispoziţiilor de drept intern şi nici documentelor oficiale internaţionale obligatorii, care sunt deja în vigoare sau care pot intra în vigoare, în baza cărora sunt sau ar fi acordate drepturi mai favorabile persoanelor în prevenirea şi combaterea violenţei împotriva femeilor şi a violenţei domestice.

Articolul 74 – Soluţionarea litigiilor

1. Părţile aflate în orice litigiu care poate apărea privind aplicarea sau interpretarea dispoziţiilor din prezenta convenţie vor căuta, în primul rând, să îl soluţioneze prin intermediul negocierii, concilierii, arbitrajului sau al oricăror altor metode de soluţionare paşnică, acceptate de comun acord între ele.

2. Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei poate institui proceduri de soluţionare, care să fie disponibile spre utilizare de către părţile în litigiu, dacă ele vor conveni astfel.

Articolul 75 – Semnarea şi intrarea în vigoare

1. Prezenta convenţie va fi deschisă pentru semnarea de către statele membre ale Consiliului Europei, de către statele non-membre, care au participat la elaborarea sa, şi de către Uniunea Europeană.

2. Prezenta convenţie se supune ratificării, acceptării sau aprobării. Documentele oficiale de ratificare, acceptare sau aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.

3. Prezenta convenţie va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data la care 10 semnatari, incluzând cel puţin opt state membre ale Consiliului Europei, şi-au exprimat consimţământul de a fi angajate de convenţie în conformitate cu dispoziţiile alineatului 2.

4. În ceea ce priveşte orice stat menţionat în alineatul 1 sau Uniunea Europeană, care îşi exprimă ulterior consimţământul de a fi angajată de aceasta, Convenţia va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii documentului său oficial de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul 76 – Aderarea la convenţie

1. După intrarea în vigoare a prezentei convenţii, Comitetul de Miniştri al Consiliului Europei poate, după consultarea părţilor la prezenta convenţie şi obţinerea acordului lor unanim, invita orice stat nonmembru al Consiliului Europei, care nu a participat la elaborarea Convenţiei, să adere la prezenta convenţie printro hotărâre adoptată cu majoritatea prevăzută în articolul 20 al Statutului Consiliului Europei şi prin votul unanim al reprezentanţilor părţilor îndreptăţiţi să se întrunească în Comitetul de Miniştri.

2. În ceea ce priveşte fiecare stat care aderă, Convenţia va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii documentului oficial de aderare la secretarul general al Consiliului Europei.

Articolul 77 – Aplicare teritorială

1. Orice stat sau Uniunea Europeană poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii documentului său oficial de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, specifica teritoriul sau teritoriile cărora li se va aplica prezenta convenție.

2. Orice parte poate extinde aplicarea prezentei convenții la orice alt teritoriu specificat în declarație, de ale cărui relații internaționale este responsabilă sau în numele căruia este autorizată să ia angajamente, la orice dată ulterioară, printr-o declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei. Cu privire la respectivul teritoriu, Convenția va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data primirii respectivei declarații de către secretarul general.

3. Orice declarație dată conform celor două alineate precedente poate fi retrasă, în ceea ce privește orice teritoriu specificat în respectiva declarație, printr-o notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei. Retragerea va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data primirii respectivei notificări de către secretarul general.

Articolul 78 – Rezerve

1. Nu se poate face nicio rezervă în ceea ce privește orice dispoziție a prezentei convenții, cu excepțiile prevăzute în alineatele 2 și 3.

2. Orice stat sau Uniunea Europeană poate declara, în momentul semnării sau în momentul depunerii documentului său oficial de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, printro declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, faptul că își rezervă dreptul de a nu aplica sau de a aplica doar în cazuri sau condiții specifice dispozițiile formulate în:

- articolul 30 alineatul 2;
- articolul 44 alineatele 1.e, 3 și 4;
- articolul 55 alineatul 1 cu privire la articolul 35 referitor la infracțiunile minore;
- articolul 58 cu privire la articolele 37, 38 și 39;
- articolul 59.

3. Orice stat sau Uniunea Europeană poate declara în momentul semnării sau în momentul depunerii documentului său oficial de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, printro declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, faptul că își rezervă dreptul de a prevedea sancțiuni nepenale, în locul sancțiunilor penale, pentru comportamentele menționate în articolele 33 și 34.

4. Orice parte retrage, integral sau parțial, o restricție prin intermediul unei declarații adresate secretarului general al Consiliului Europei. Această declarație va intra în vigoare începând cu data recepționării sale de către secretarul general.

Articolul 79 – Valabilitatea și revizuirea rezervelor

1. Rezervele menționate în articolul 78 alineatele 2 și 3 vor fi valabile pentru o perioadă de cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentei convenții în ceea ce privește partea în cauză. Cu toate acestea, aceste rezerve pot fi reînnoite pentru perioade cu aceeași durată.

2. Cu optsprezece luni înainte de data expirării rezervelor, Secretariatul General al Consiliului Europei va notifica respectiva expirare părții în cauză. Nu mai târziu de trei luni înainte de expirare, partea va notifica secretarului general faptul că își susține, modifică sau retrage rezerva. În absența unei notificări a părții în cauză, Secretariatul General va informa respectiva parte că restricția sa se consideră prelungită automat

pentru o perioadă de şase luni. Neefectuarea de către partea în cauză a notificării intenţiei sale de a-şi susţine sau modifica rezerva înainte de respectiva perioadă va determina prescrierea rezervei.

3. În cazul în care o parte face o rezervă în conformitate cu articolul 78 alineatele 2 şi 3, aceasta va pune la dispoziţia GREVIO, înainte de reînnoirea acesteia sau la cerere, o explicaţie privind motivele care justifică prelungirea ei.

Articolul 80 – Denunţare

1. Orice parte poate, în orice moment, să denunţe prezenta convenţie prin intermediul unei notificări adresate secretarului general al Consiliului Europei.

2. Denunţarea va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data primirii notificării de către secretarul general.

Articolul 81 – Notificare

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statele membre ale Consiliului Europei, statele nonmembre care au participat la elaborarea acesteia, toţi semnatarii, toate părţile, Uniunea Europeană şi orice stat invitat să adere la prezenta convenţie cu privire la:

a) orice semnătură;

b) depunerea oricărui document oficial de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare;

c) orice dată de intrare în vigoare a prezentei convenţii, în conformitate cu articolele 75 şi 76;

d) orice amendament adoptat în conformitate cu articolul 72 şi data la care respectivul amendament intră în vigoare;

e) orice rezervă şi retragere a rezervei, efectuate potrivit articolului 78;

f) orice denunţare efectuată în conformitate cu dispoziţiile articolului 80;

g) orice alt(ă) act, notificare sau comunicare referitor/ referitoare la prezenta convenţie.

Drept care, subsemnaţii, fiind autorizaţi în acest sens, au semnat prezenta convenţie.

Adoptată la [Istanbul], astăzi, [11 mai 2011], în limba engleză şi franceză, ambele texte având aceeaşi valoare juridică, întrun singur exemplar, care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copii legalizate fiecărui stat membru al Consiliului Europei, statelor nonmembre care au participat la elaborarea prezentei Convenţii, Uniunii Europene şi Statelor invitate să adere la prezenta convenţie.

ANEXĂ – Privilegii şi imunităţi (articolul 66)

1. Prezenta anexă se va aplica membrilor GREVIO menţionaţi în articolul 66 al Convenţiei, precum şi altor membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară. În sensul prezentei anexe, termenul „alţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară" va include experţii şi specialiştii naţionali independenţi menţionaţi în articolul 68 alineatul 9 din Convenţie, membrii personalului Consiliului Europei şi interpreţii utilizaţi de Consiliul Europei, care însoţesc GREVIO în timpul vizitelor lor de ţară.

2. Membrii GREVIO şi ceilalţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară se vor bucura, în timpul exercitării funcţiilor lor legate de pregătirea şi efectuarea

vizitelor de ţară, precum şi al urmăririi acestora şi al deplasărilor în legătură cu acele funcţii, de următoarele privilegii şi imunităţi:

a) imunitatea faţă de arestări personale sau detenţie şi faţă de confiscarea bagajelor personale ale acestora şi imunitatea faţă de procesele juridice de orice natură cu privire la cuvintele spuse sau scrise şi la toate acţiunile pe care le întreprind în calitatea lor oficială;

b) scutirea de orice restricţii privind libera lor circulaţie la ieşirea din şi la revenirea în ţara lor de reşedinţă, la intrarea în şi la ieşirea din ţara în care îşi exercită funcţiile şi de înregistrarea în ţara străină pe care o vizitează sau prin care trec în exerciţiul funcţiunilor lor.

3. În cursul călătoriilor efectuate în exercitarea funcţiilor lor, membrilor GREVIO şi celorlalţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară li se vor acorda aceleaşi facilităţi, în materie vamală şi de control al vizelor, precum cele acordate reprezentanţilor guvernelor străine în misiune oficială temporară.

4. Documentele referitoare la evaluarea implementării Convenţiei, efectuată de membri ai GREVIO şi de alţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizite de ţară, vor fi inviolabile în măsura în care acestea se referă la activitatea GREVIO. Nu se va aplica nicio limitare sau cenzură corespondenţei oficiale a GREVIO sau comunicaţiilor oficiale ale membrilor GREVIO sau ale celorlalţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară.

5. Pentru a asigura pentru membrii GREVIO şi pentru ceilalţi membri ai delegaţiilor care efectuează vizitele de ţară o libertate completă de exprimare şi o independenţă totală în îndeplinirea atribuţiilor lor, imunitatea faţă de procesele juridice în ceea ce priveşte cuvintele spuse sau scrise şi toate acţiunile întreprinse de aceştia în îndeplinirea atribuţiilor lor va continua să fie acordată, fără a ţine seama de faptul că persoanele în cauză nu mai sunt angajate în îndeplinirea respectivelor atribuţii.

6. Privilegiile şi imunităţile se acordă persoanelor menţionate în alineatul 1 din prezenta anexă în vederea protejării exercitării independente a funcţiilor lor în interesul GREVIO, şi nu în beneficiul lor personal. Renunţarea la imunităţile persoanelor menţionate în alineatul 1 al prezentei anexe se va efectua de către secretarul general al Consiliului Europei, în oricare caz în care, în opinia lui sau a ei, imunitatea ar împiedica cursul justiţiei şi în cazul în care se poate renunţa la aceasta fără a aduce atingere intereselor GREVIO.

Anexa 3A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta bebeluşul?[1]

Copiii nu ar trebui să trăiască într-un climat violent şi oferirea unui mediu securizant este cel mai bun lucru pe care îl poate face o mamă. Iată alte câteva idei:
• să interacţioneze cât mai mult timp cu copilul (să-i vorbească, să se joace cu el);
• să-l îmbrăţişeze şi să-i spună că-l iubeşte;
• să participe la un curs de educaţie parentală;
• să participe la grupuri de suport organizate pentru mamele aflate în situaţii similare;
• să solicite ajutor de la persoane de încredere care o pot sprijini în creşterea copilului;
• să menţină legătura cu medicul de familie şi/sau alţi specialişti care o pot ajuta (psiholog, asistent social).

Anexa 3B – Fişa de lucru: Tu şi bebeluşul tău[2]

Mama este rugată să citească afirmaţiile din formular şi să le bifeze pe cele pe care le-a observat la copilul ei. Vor fi discutate răspunsurile date, precum şi situaţiile în care mama a observat manifestându-se comportamentele respective la copilul ei. Ulterior, se vor purta discuţii despre alte tipuri de comportamente, precum şi despre gândurile, emoţiile pe care mama le simte faţă de copil. În final, mama este rugată să aleagă şase cuvinte pentru a-şi descrie propriul copil unei persoane străine (de exemplu: capricios, vesel, neliniştit, timid).

Numele mamei ______________________________
Numele copilului ________________________
Data ____________

Aceste comportamente sunt tipice pentru copiii cu vârsta de până la 2 ani. Pe care dintre acestea le-ai observat până acum la copilul tău?

❑ urmăreşte cu privirea o persoană
❑ apucă şi ţine obiecte mici
❑ este ataşat de o singură persoană mai mult decât de alte persoane
❑ plânge atunci când doreşte ceva, dar nu se poate exprima în cuvinte
❑ devine anxios în prezenţa străinilor

---

[1] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive/supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting.* London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 51; www.lfcc.on.ca

[2] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive/supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting.* London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 50; www.lfcc.on.ca

❑ doarme din ce în ce mai puţin şi este mai activ în timpul zilei
❑ se poate hrăni cu o lingură, poate ţine un creion colorat în mână
❑ a devenit mai puternic: se rostogoleşte / merge în patru labe / stă în picioare / merge singur pe jos
❑ are accese de furie, face opusul a ceea ce-i cer să facă
❑ pronunţă cuvinte, leagă două sau trei cuvinte în propoziţii

Anexa 4A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta copilul (preşcolar)?[1]

- să restabilească rutina zilnică cât mai repede posibil;
- să manifeste afecţiune faţă de el (să-i spună că îl iubeşte, să-i acorde atenţie, să-l îmbrăţişeze);
- să-l asigure de faptul că ceea ce s-a întâmplat n-a fost din vina lui;
- să îşi asume responsabilitatea deciziei separării de partenerul de viaţă;
- să nu se bazeze pe sprijin emoţional din partea copilului;
- să caute prieteni, membri din familie sau profesionişti care să-i ofere ajutor, sprijin;
- să stabilească reguli clare astfel încât copilul să ştie care sunt aşteptările ei;
- să înscrie copilul la grădiniţă şi/sau la diferite cursuri instructiv educative;
- să petreacă cu copilul cât mai mult timp (să-i citească poveşti, să se joace cu el etc.)
- să înveţe copilul despre faptul că „mâinile nu sunt pentru a lovi pe cineva", mâinile sunt pentru a desena, a mânca etc.

Anexa 4B – Fişa de lucru: Tu şi copilul tău (preşcolar)[2]

Mama este rugată să citească afirmaţiile din formular şi să le bifeze pe cele pe care le-a observat la copilul ei. Vor fi discutate răspunsurile date, precum şi situaţiile în care mama a observat manifestându-se comportamentele respective la copilul ei. Ulterior se vor purta discuţii despre alte tipuri de comportamente, precum şi despre gândurile, emoţiile pe care mama le simte faţă de copil. În final, mama este rugată să aleagă şase cuvinte pentru a-şi descrie propriul copil unei persoane străine (de exemplu: încăpăţânat, timid, inteligent, creativ).

Numele mamei_______________________________
Numele copilului__________________________
Data ____________

Aceste comportamente sunt tipice pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3-6 ani. Pe care dintre acestea le-ai observat la copilul tău?

❑ a învăţat sute de cuvinte noi şi foloseşte fraze mai lungi
❑ a devenit conştient de diferenţele dintre băieţi şi fete şi dintre bărbaţi şi femei
❑ este bucuros să facă unele lucruri singur

[1] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive /supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to Support Parenting*. London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 53; www.lfcc.on.ca

[2] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive /supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting*. London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 52; www.lfcc.on.ca

❑se joacă cu alţi copii, dar uneori îi loveşte
❑are coşmaruri şi se teme de unele lucruri
❑manifestă curiozitate cu privire la modul în care funcţionează lucrurile şi întreabă de ce, de ce, de ce?
❑nu este atent, poate fi uşor distras de la activităţile pe care trebuie să le facă
❑povesteşte altor oameni despre ceea ce se întâmplă în familie

Anexa 5A – Ce poate face mama pentru a-şi ajuta copilul (şcolar)?[1]

- să-i spună şi să-i arate că îl iubeşte şi că va avea grijă de el;
- să-l convingă că violenţa şi separarea de tatăl lui nu au fost din vina lui;
- să-i spună că este alături de el când va dori să-i vorbească;
- să îşi asume responsabilitatea pentru decizia de a se separa de partenerul ei de viaţă;
- să nu se bazeze pe copil pentru a primi sprijin emoţional;
- să caute prieteni, membri din familie sau profesionişti cu care să vorbească;
- să-l asigure că ea este bine;
- să nu-şi exprime furia faţă de tată în prezenţa copilului;
- să nu-i spună copilului că se comportă ca „tatăl său";
- să descopere activităţi pe care copilul le poate desfăşura cu prietenii lui;
- să petreacă mai mult timp liber împreună;
- să-l ajute în pregătirea temelor pentru şcoală;
- să pună limite timpului petrecut în faţa televizorului, calculatorului / tabletei;

Anexa 5B – Fişa de lucru: Tu şi copilul tău (şcolar)[2]

Mama este rugată să citească afirmaţiile din formular şi să le bifeze pe cele pe care le-a observat la copilul ei. Vor fi discutate răspunsurile date, precum şi situaţiile în care mama a observat manifestându-se comportamentele respective la copilul ei. Ulterior se vor purta discuţii despre alte tipuri de comportamente, precum şi despre gândurile, emoţiile pe care mama le simte faţă de copil. În final, mama este rugată să aleagă şase cuvinte pentru a-şi descrie propriul copil unei persoane străine (de exemplu: energic, curios, prietenos, onest, sensibil, sportiv).

Numele mamei______________________________
Numele copilului_________________________
Data ____________

Aceste comportamente sunt tipice pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 6-12 ani. Pe care dintre acestea le-ai observat până acum la copilul tău?

❑ este capabil să vorbească despre emoţiile lui
❑ este capabil să înţeleagă modul în care se simt alte persoane

---

[1] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive /supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting.* London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 55; www.lfcc.on.ca

[2] Adaptare după Baker, L., Cunningham, A. (2004). *Helping children thrive /supporting woman abuse survivors as mothers: A resourse to support parenting.* London ON: Centre for Children & Families in The Justice System; p. 54; www.lfcc.on.ca

❑ia în considerare motivul manifestării unui anumit comportament, nu doar ceea ce s-a întâmplat
❑își dorește să aibă ce este mai bun (haine, jucării, cărți etc)
❑este important pentru el să fie acceptat și apreciat în grupul de prieteni
❑este important pentru el să obțină rezultate bune la școală și dacă nu reușește se autoînvinovățește.

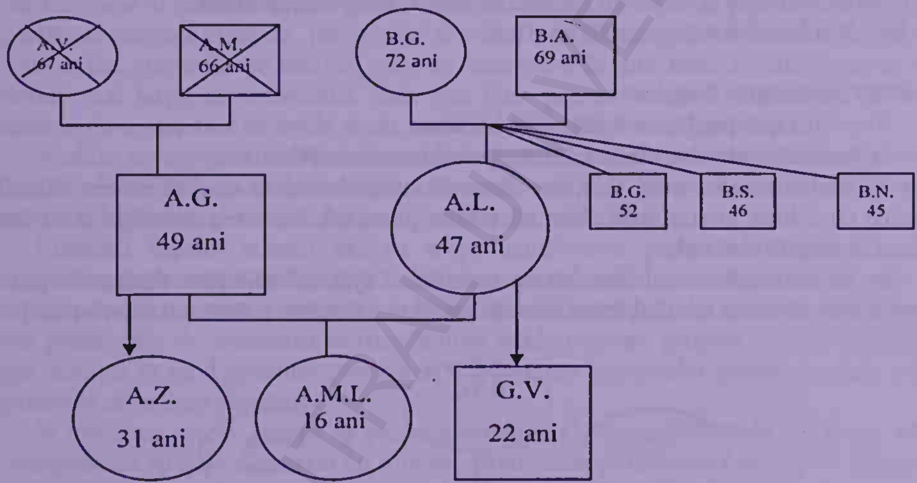
Anexa 6

Genograma familiei A

Genograma sau arborele familial descrie tipurile de relaţii, precum şi evenimentele care s-au desfăşurat de-a lungul generaţiilor familiei respective. Naşterea, decesele, divorţurile, crizele şi alte evenimente semnificative de viaţă pot fi înregistrate pe scurt. O prezentare de caz de câteva pagini poate fi condensată într-o genogramă (Coushead 1993).

Genograma a fost completată de către asistentul social împreună cu familia A, în principal cu ajutorul soţiei abuzate şi a fetei şi a ajutat la dezvăluirea regulilor nescrise ale familiei, a secretelor sau a tabuurilor existente.

Citirea genogramei pe mai multe generaţii poate conduce la sesizarea anumitor evenimente care se repetă în familia respectivă cu o anumită frecvenţă (creşterea copilului de către mame singure, abuzul fizic, divorţul, etc.)

Legendă

Simbol		Simbol	
——	Relaţie de căsătorie	□	Persoană de sex masculin
......	Relaţie de concubinaj	○	Persoană de sex feminin
//	Căsătorie încheiată de divorţ	⊠	Persoană de sex masculin decedată
≠	Căsătorie în care soţii sunt separaţi în fapt	⊗	Persoană de sex feminin decedată

Genograma utilizează o serie de simboluri specifice pentru a reprezenta tipurile de relaţii:

Simbol		Simbol	
————	Relaţie echilibrată	———→	Relaţie unilaterală
━━━━	Relaţie foarte puternică	←——→	Relaţie bilaterală
....	Relaţie stresantă		

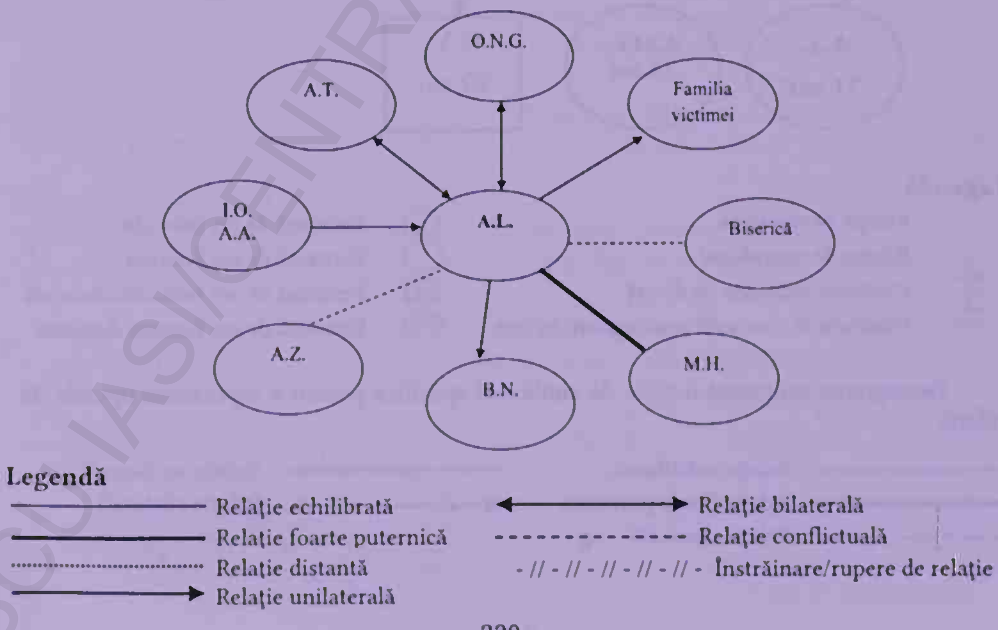
Ecomapa sau diagrama familială

Ecomapa precizează locul unei persoane sau a familiei sale în contextul social. Ca şi în cazul genogramei, la întocmirea ei se va folosi un set de coduri – menţionat în legendă. Harta eco oferă răspunsuri la următoarele întrebări (Hartman 1983):

Care sunt relaţiile dintre membrii familiei?
Cum interacţionează familia cu rudele, prietenii şi vecinii?
Membrii familiei au locuri de muncă?
Copiii au acces la sistemul educaţional?
Care sunt performanţele intelectuale ale membrilor familiei?
Familia are un venit suficient pentru a acoperi cheltuielile de întreţinere, hrană, transport, educaţie?
Familia participă la activităţi sociale, culturale, religioase, politice?
Membrii familiei sunt marcaţi de stres?

Pentru realizarea hărţii eco:

- în centru este poziţionată persoana/victima;
- se trasează sistemele cu care interacţioneaza persoana/victima;
- se simbolizează natura relaţiilor dintre familie/victimă şi mediul extern: relaţiile puternice cu o linie groasă, cele slabe cu o linie punctată, iar cele tensionate cu o linie continuă zigzagată vertical;
- se vizualizează sensul fluxului de resurse cu ajutorul săgeţilor (legăturile pot fi dinspre şi spre sistemul familial, între anumiţi membri ai familiei şi sistemul exterior etc.).

Anexa 8

Harta reţelei sociale

Reţeaua socială este harta relaţiilor dintre indivizi ce indică modurile în care sunt conectaţi prin diverse grade de familiaritate socială, pornind de la cunoştinţe întâmplătoare până la legături familiale puternice. Teoria reţelelor sau analiza reţelelor sociale este o tehnică utilizată în sociologie, antropologie, precum şi în studiile organizaţionale, fiind concentrate asupra modalităţilor de a rezolva problemele şi de a atinge obiectivele propuse. Reţelele sociale se referă şi la categoriile de aplicaţii online ce ajută la conectarea prietenilor, partenerilor de afaceri, precum şi a grupurilor de interese. Relaţiile sociale sunt descrise în teoria reţelelor sociale în termeni de noduri şi legături. Nodurile sunt actorii individuali din reţea, iar legăturile sunt relaţiile dintre aceşti actori. Reţeaua este deci o hartă a legăturilor relevante dintre nodurile respective. Forma reţelelor sociale este un factor-cheie al utilităţii reţelei pentru indivizii incluşi. O reţea de prieteni apropiaţi, ce împărtăşesc aceleaşi credinţe, preocupări şi valori nu îşi îmbogăţeşte membrii în măsura în care o fac grupurile de indivizi care au conexiuni în alte lumi sociale şi acces la o varietate mai largă de informaţii. Este mai bine pentru succesul individual să existe conexiuni cu o varietate de reţele decât multe conexiuni într-o singură reţea.

Studiile sociologice tradiţionale subliniau că doar atributele actorilor sociali contează. Teoria reţelelor sociale subliniază că atributele indivizilor sunt mai puţin importante decât legăturile şi relaţiile lor cu alţi actori din cadrul reţelei.

Folosirea acestei tehnici are ca scop identificarea persoanelor care pot oferi clientului suport social. Gottlieb (1983) definea suportul social ca o informaţie, un sfat sau o acţiune cu efect asupra comportamentului şi stării emoţionale a clientului. Suportul social presupune, de asemenea, existenţa unei reţele oameni, grupuri cu care interacţionează clientul în mod constant precum şi cunoaşterea impactului pozitiv pe care aceste persoane le au asupra clientului.

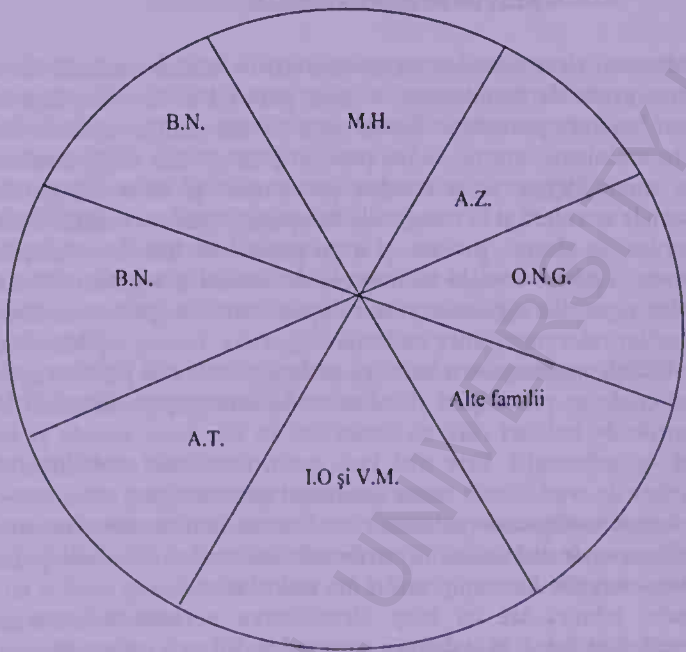
În formarea reţelei sociale se parcurg următoarele etape (Whittaker & Tracy 1989): se completează spaţiile din hartă cu numele, prenumele persoanelor de suport (persoane care pot susţine şi care pot fi contactate de client pentru a oferi ajutor, persoane care-i sunt indiferente, dar care fac parte din viaţa sa).

Se începe de la segmentul gospodărie, se continuă cu alte familii, persoane de la locul de muncă sau de la şcoală, persoane cunoscute la biserică/organizaţii/club, alţi prieteni/ amici care nu au fost incluşi până acum, vecini, profesionişti de la diferite agenţii/asociaţii/ fundaţii.

Victima agresiunii este rugată să realizeze un top alcătuit din 15 persoane pe care poate conta şi ariile/domeniile în care are nevoie de ajutor. Se va completa împreună cu victima agresiunii numele persoanelor, tipul de ajutor pe care aceste persoane i-l pot oferi (direct, emoţional, informaţional, sfaturi), dar şi de cine este criticat, direcţia de ajutor (de la cine vine ajutorul şi pe cine poate el ajuta), gradul de apropiere, de cât timp se cunosc şi cât de frecvent poate apela la ajutorul acestei persoane.

În cazul studiat, victima agresiunii s-a izolat de toţi potenţialii prieteni sau cunoscuţi, dintr-o jenă ce s-a acutizat în ultimii ani, datorată soţului alcoolist. Doamna A.L. nu a reuşit să identifice decât un număr de 5 persoane pe care s-ar putea eventual

baza pentru obţinerea unui sprijin în cazul în care ar trebui să părăsească domiciliul conjugal şi să intenteze o acţiune de divorţ.

B.N.: Vecina din apartamentul de vis-a-vis;

A.T.: O prietenă veche, cu care a reluat relaţiile de amiciţie întrerupte o perioadă de timp (aceasta este divorţată legal însă continuă să locuiască împreună cu fostul soţ);

I.O şi V.M.: Colegele de serviciu ale victimei cu care aceasta mai discută despre „problemele" sale;

M.H.: O persoana în vârstă, bună prietenă, substituie mama care nu este aproape de victimă;

B.N.: Fratele cel mic al victimei, singura relaţie mai apropiata a acesteia cu familia;

Alte familii: mai sunt 2 familii cu care victima se mai întâlneşte din când în când, dar deoarece şi soţii acestor cupluri au probleme cu alcoolul, nu prea are cum să obţină sfaturi relevante privind situaţia sa;

O.N.G.: O asociaţie pentru vârstnici unde victima o mai însoţeşte pe prietena sa M.H., o doamnă în vârstă;

A.Z.: Fiica vitregă cu care are o relaţie ambiguă: deşi a fost crescută de mama vitregă de la o vârstă fragedă, în eventualitatea unui divorţ, aceasta va fi de partea tatălui natural, pentru că acesta a avut mereu venituri mai mari decât soţia sa.

Numele şi prenumele persoanei A.L.	Numele şi prenumele persoanei suport				
	B.G.	B.S.	B.N..	A.Z.	H.M.
Arii: Gospodăria / alte familii / serviciu/ şcoala / organizaţii / alţi prieteni / vecini / profesionişti / alţii	Tată	Frate	Frate	Fiica vitregă	Vecină vârstnică
Suport concret: deseori / uneori / rareori	Deseori	Deseori	Deseori	Rareori	Deseori
Suport emoţional: deseori / uneori / rareori	Uneori	Uneori	Rareori	Rareori	Deseori
Informaţii / sfaturi: deseori / uneori / rareori	Rareori	Rareori	Uneori	Rareori	Deseori
Critici: deseori / uneori / rareori	Uneori	Rareori	Uneori	Uneori	Rareori
Direcţia de ajutor: Împreună cu clientul /de la client / spre client	Împreună cu clientul	Împreună cu clientul	De la client	De la client	Spre client
Gradul de apropiere: nu prea apropiaţi / apropiaţi / foarte apropiaţi	Foarte apropiaţi	Foarte apropiaţi	Apropiaţi	Apropiaţi	Foarte apropiaţi
Cât de des se întâlnesc: Deloc / uneori / o dată pe lună / săptămânal / zilnic	Săptă-mânal	Săptă-mânal	O dată sau de 2 ori pe lună	O dată sau de 2 ori pe lună	Aproape zilnic
De când se cunosc: 1 an / 1-5 ani / mai mult de 5 ani	Mai mult de 5 ani	Mai mult de 5 ani	Mai mult de 5 ani	Mai mult de 5 ani	1-5 ani

Sursa: Elizabeth M. Tracy, James K. Whittaker –
Universitatea din Washington, Departamentul de Asistenţă Socială.

Bibliografie:

Coushead, V.(1993). *Practica asistenţei sociale*, Ed. Alternative, Bucureşti.
Whittaker, J. K., Tracy, E.M. (1989). *Social Treatment: An Introduction to Interpersonal Helping in Social Work*, (2end edition). Hawthorne, New York.

Anexa 9

Chestionar

Bună ziua. Această microcercetare este iniţiată de către masterande în cadrul Facultăţii de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, specializarea Familie şi Managementul Resurselor Familiale, anul II. Scopul acesteia este de a identifica opinia dumneavoastră cu privire la violenţa pe care o exercită mass-media asupra populaţiei.

Răspunsurile pe care le vom obţine nu vor fi comunicate în această formă (sunt confidenţiale). Vom prezenta doar procentul persoanelor care au o părere sau alta.

Date socio-demografice

Sexul:

☐F

☐M

Mediul de provenienţă:

☐Rural

☐Urban

Vârsta: ...

I. Mass-media

1. Sunteţi consumator de materiale mass-media (radio / tv / internet / jocuri video / presă scrisă)?

   ☐Da

   ☐Nu

2. Care dintre următoarele surse de mass-media le accesaţi?

   ☐Radio

   ☐Tv

   ☐Internet

   ☐Jocuri video

   ☐Presă scrisă

   ☐Altele (menţionaţi care):

3. Aţi avut restricţii de a viziona un program TV/a accesa Internetul când eraţi copii?

   ☐Da

   ☐Nu

   ☐Nu ştiu

   ☐Nu răspund

4. Bifaţi, în următorul tabel timpul alocat pe zi, fiecărei surse menţionate?

Surse	*Mai puţin de o oră*	*Între 1 si 3 ore*	*Între 3 şi 5 ore*	*Mai mult de 5 ore*
Radio				
Tv				
Internet				
Jocuri video				
Presa scrisă				

5. Din punctul dvs. de vedere, educația despre următoarele se face prin intermediul mass-mediei?

Educația prin:	*Da*	*Nu*
Adevăr		
Reuşită		
Respect		
Bune maniere		
Toleranță		

6. Considerați că în mass-media sunt prezente diverse forme de violență?
   - ☐ Da
   - ☐ Nu
   - ☐ Nu ştiu
   - ☐ Nu răspund

7. Bifați cu X, în următorul tabel, frecvența formelor de violență întâlnite de dvs. în sursele menționate.
   (0 – deloc întâlnit, 5 – cel mai des întâlnit)

Forme de violență	*0*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*
V. fizică						
V. emoțională/psihologică						
V. verbală						
V. sexuală						
Agresivitatea						
Altele (precizați care):						

8. Dintre următoarele surse de mass-media, unde considerați că apar cele mai multe scene violente? (bifați cu X)
   - ☐ Radio
   - ☐ Tv
   - ☐ Internet
   - ☐ Jocuri video
   - ☐ Presă scrisă
   - ☐ Altele (menționați care): ....

II. Radio

1. Care sunt posturile de radio pe care le ascultați? (bifați cu X)

Radio Public (non-comercial)		Radio Privat (comercial)	
Radio România Cultural		Europa FM	
Radio Trinitas/Alt radio religios		Magic FM	
Radio România Actualități/ Alt radio de știri	-	Radio Zu	
Radar/Alt radio de meteo		Kiss FM	
Altele (precizați care):			

2. Numiţi 3 motive pentru care ascultaţi posturile de radio:

....

....

....

....

3. Pe o scală de la 0 la 5, care este gradul de credibilitate pe care îl acordaţi posturilor de radio?
(0 – deloc, 5 – cel mai mult)
0 1 2 3 4 5

4. În urma ascultării programelor radio, v-aţi simţit influenţati?
☐ Da
☐ Nu
☐ Nu ştiu
☐ Nu răspund

5. Dacă răspunsul anterior a fost afirmativ, vă rugăm să menţionati modul în care aţi fost influenţaţi.

....

....

....

....

III. Televiziune

1. Care sunt genurile de emisiuni pe care le vizionaţi?
☐ Drama
☐ Divertisment
☐ Reality show
☐ Documentar
☐ Ştiri
☐ Muzică
☐ Matrimoniale
☐ Desene animate

2. Enumeraţi motivele pentru care sunteţi consumator de TV?

....

....

....

....

3. Pe o scală de la 0 la 1, care este, din punctul dvs. de vedere, credibilitatea acestor emisiuni?
(0 – deloc, 5 – cel mai mult)
0 1 2 3 4 5

4. Aţi observat discrepanţe informaţionale la diferite posturi tv?
☐ Da
☐ Nu
☐ Nu ştiu
☐ Nu răspund

5. Pe o scală de la 0 la 5, care dintre tipurile de emisiuni conține gradul cel mai ridicat de violență? (0 – deloc întâlnit, 5 – cel mai des întâlnit)

Tipuri	*0*	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*
Drama						
Divertisment						
Reality show						
Știri						
Muzică						
Matrimoniale						
Desene animate						

6. Ați observat dacă vizionarea următoarelor: film/ știri/ emisiuni/ desene animate/ viața unei persoane publice/ documentar v-a influențat comportamentul/ activitățile/ relațiile de cuplu/ relațiile cu prietenii?

6.1.

Comportamentul	Da	Nu	Nu știu	Nu răspund
Film				
Știri				
Emisiuni				
Desene animate				
Documentar				
Viața unei persoane				

6.2.

Desfășurarea unei activități	Da	Nu	Nu știu	Nu răspund
Film				
Știri				
Emisiuni				
Desene animate				
Documentar				
Viața unei persoane publice				

6.3.

Relațiile de cuplu	Da	Nu	Nu știu	Nu răspund
Film				
Știri				
Emisiuni				
Desene animate				
Documentar				
Viața unei persoane publice				

6.4.

Relaţiile cu prietenii	Da	Nu	Nu ştiu	Nu răspund
Film				
Ştiri				
Emisiuni				
Desene animate				
Documentar				
Viaţa unei persoane publice				

7. Pe o scală de la 0 la 5, este televiziunea cea mai accesată formă din mass-media?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)
   0 1 2 3 4 5

IV. Internet

1. Ce anume accesaţi cel mai des pe Internet?
   - ☐ Reţele de socializare (Facebook, Messenger, Instagram, MySpace, Twitter etc.);
   - ☐ Informaţii utile (pentru proiecte, referate, propria curiozitate etc.);
   - ☐ Jocuri;
   - ☐ Muzică;
   - ☐ Filme;
   - ☐ Altele (precizaţi care): ...

2. Numiţi câteva motive pentru care accesaţi Internetul:

....

....

....

....

3. Pe o scală de la 0 la 5, care este gradul de credibilitate pe care îl acordaţi informaţiilor accesate pe Internet?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)
   0 1 2 3 4 5

4. În ce măsură vă influenţează activitatea online acţiunile zilnice?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)

	0	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*
Reţele de socializare						
Informaţii utile						
Jocuri						
Muzică						
Filme						
Altele (precizaţi care): ...						

5. Precizați exemple de schimbări în comportament în ceea ce privește gradul de influență aflat între scala 3-5 prezent la întrebarea anterioară.

....
....
....
....

6. Credeți că mediul online promovează violența?
   - ☐ Da
   - ☐ Nu
   - ☐ Nu știu
   - ☐ Nu răspund

7. Dacă ați răspuns cu „DA" la întrebarea precedentă, specificați modul prin care violența este promovată online.

....
....
....
....

V. Presa scrisă

6. Din lista de mai jos, la care surse de presă scrisă apelați?
   - ☐ Reviste
   - ☐ Ziare
   - ☐ Benzi desenate
   - ☐ Altele (precizați care): ...

7. Numiți 3 motive pentru care apelați la presa scrisă:

....
....
....
....

8. Pe o scală de la 0 la 5, care este gradul de credibilitate pe care îl acordați presei scrise?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)

	0	*1*	*2*	*3*	*4*	*5*
Reviste						
Ziare						
Benzi desenate						
Altele (precizați care): ...						

9. Bifați principalele rubrici din presa scrisă care vă atrag cel mai adesea atenția din presa scrisă.
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)

	0	1	2	3	4	5
Articolul cultural						
Articolul economic						
Articolul sportiv						
Articolul politic						
Secţiunea „diverse”						
Articolele de divertisment (cancanuri)						
Desenele/Fotografiile din presă						
Rubrica „dispariţie”						
Rubrica horoscop						
Mica publicitate						
Anunţuri cu privire la piaţa forţei de muncă						
Rubrica „decese”						
Anunţuri legate de piaţa auto						
Anunţuri legate de piaţa imobiliară						
Reclamele						
Vremea						

10. Aţi identificat în presa scrisă imagini, informaţii ori limbaj cu caracter violent?
    - ☐ Da
    - ☐ Nu
    - ☐ Nu ştiu
    - ☐ Nu răspund

11. În urma receptării acelor informaţii din presă, v-aţi simţit influenţaţi?
    - ☐ Da
    - ☐ Nu
    - ☐ Nu ştiu
    - ☐ Nu răspund

12. Dacă răspunsul anterior a fost afirmativ, vă rugăm să menţionati modul în care aţi fost influenţaţi.

....

....

....

....

13. Enumeraţi 3 efecte pe care presa scrisă le are asupra dumneavoastră.

....

....

....

....

VI. Jocurile video

1. Care sunt tipologiile de jocuri video pe care le folosiţi cel mai frecvent?

☐ Acţiune
☐ Aventură
☐ Arcade
☐ Cazinou
☐ Cărţi de joc
☐ Cultură generală
☐ Curse de maşini
☐ Cuvinte
☐ Educaţionale
☐ Jocuri de rol
☐ Puzzle
☐ Sport
☐ Strategie

2. Prezentaţi 3 motive pentru care sunteţi consumator de jocuri video.

....

....

....

....

3. Pe o scală de la 0 la 1, care este, din punctul dvs. de vedere, nivelul de agresivitate al jocurilor video?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)
   0 1 2 3 4 5

4. Aţi observat schimbări ale comportamentului la dumneavoastră, la prieteni sau apropiaţi în urma utilizării de jocuri video?
   ☐ Da
   ☐ Nu
   ☐ Nu ştiu
   ☐ Nu răspund

5. Aţi identificat comportamente cu caracter violent la persoanele care au utilizat jocurile video?
   ☐ Da
   ☐ Nu
   ☐ Nu ştiu
   ☐ Nu răspund

6. Dacă răspunsul la întrebarea precedentă a fost afirmativ, vă rugăm să bifaţi cele mai evidente schimbări produse.
   ☐ Asupra comportamentului
   ☐ Asupra relaţiilor sociale
   ☐ Asupra relaţiilor familiale
   ☐ Anxietate
   ☐ Izolare

VII. Întrebări de încheiere

1. Pe o scală de la 0 la 5, cât de siguri v-aţi simţi plimbându-vă singur noaptea pe stradă?
   (0 – deloc, 5 – cel mai mult)
   0 1 2 3 4 5

2. Care ar fi reacţia dvs. dacă aţi fi martorul unui act de violenţă? (bifaţi cu X)
   ☐ Nu mă implic, nu intervin
   ☐ Trec indiferent
   ☐ Cer ajutorul celor din jur
   ☐ Sun la poliţie
   ☐ Intervin în favoarea victimei

3. Dvs. sau familia dvs. aţi facut ceva pentru creşterea securităţii casei în ultimele 6 luni?
   - ☐ Da
   - ☐ Nu
   - ☐ Nu ştiu
   - ☐ Nu răspund

4. V-aţi gândit că aţi putea deveni şi dvs. victima unei agresiuni după modelul celor prezentate în mass-media?
   - ☐ Da
   - ☐ Nu
   - ☐ Nu ştiu
   - ☐ Nu răspund

5. În opinia dvs., Mass-media este un factor favorizant ce conduce spre violenţă socială?"?
   - ☐ Adevărat
   - ☐ Fals
   - ☐ Nu ştiu
   - ☐ Nu răspund

6. Cum credeţi că am putea diminua efectele pe care le are violenţa în mass-media asupra individului?

....

....

....

....

7. Credeţi că Guvernul/Parlamentul ar trebui să impună şi alte restricţii cu privire la violenţa în mass-media (în afară de CNA-Consiliul Naţional al Audiovizualului)?
   - ☐ Da
   - ☐ Nu
   - ☐ Nu ştiu
   - ☐ Nu răspund.

TIPARUL EXECUTAT LA
IMPRIMERIA EDITURII UNIVERSITĂŢII
„ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAŞI
700109 Iaşi, Pinului 1A, tel./fax 0232 314947
Apărut: 2018
Comanda: 166

Informaţii şi comenzi:
www.editura.uaic.ro
editura@uaic.ro

Violența asupra femeii reprezintă o problemă socială, o problemă de sănătate publică şi, în acelaşi timp, o problemă de încălcare a drepturilor omului. Violența distruge vieți, o întâlnim în fiecare țară, la orice nivel al societății, indiferent de nivelul de educație, gradul de pregătire şi nivelul de dezvoltare economică. De prea multe ori violența este un tabu, despre care cei implicați se feresc să discute deschis, tolerând acțiunile violente sau suportându-le în tăcere. Violența este prietenă bună cu frica şi lasă cicatrici emoționale pentru toată viața. Violența afectează starea de sănătate, compromite capacitatea de a relaționa, schimbă imaginea despre sine şi despre alții.

Au contribuit la acest volum:

• Ioana Dana Alexa • Oana Lăcrămioara Bădărău • Aliona Dronic • Ovidiu Gavrilovici • Cristina Gavriluță • Ion I. Ionescu • Gabriela Irimescu • Carmen Gabriela Lăzăreanu • Nina-Mihaela Mihalache • Adrian Netedu • Anca Pîslaru • Mihaela Rădoi • Ancuța Buneanu • Andra Buzamăt • Diana Ciornei • Mădălina Galan • Atena Gaspar De Almeida Santos • Lidia Răuțu • Raluca Stoian

9 786067 144246

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA" IAŞI